

Kvinner i rederinæringene – eierskap og autonomi 1680-1842

Ulla Bjørg Gundersen

Gustav Sætra

Veileder

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2011

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for religion, filosofi og historie

Kvinner i rederinæringene – eierskap og autonomi

1680-1842

Ulla Bjørg Gundersen

Forord:

Jeg vil takke min veileder, førsteamanuensis Gustav Grunde Sætra, ved Universitetet i Agder, for uvurderlig hjelp og støtte under hele prosessen med denne oppgaven. Hans ekspertise innenfor forskning på sjøfarten er enestående.

Jeg vil også rette en stor takk til staben som har hatt ansvar for utviklingen av masterstudiet i historie ved Universitetet i Agder, for et opplegg som er egnet til å utvikle historikere. De sørget for et godt miljø, både faglig og sosialt.

Jeg er takknemlig for det arbeidet professor Anne Hilde Nagel, ved Universitetet i Bergen, la ned med å lese gjennom oppgaven min og for svært nyttige kommentarer i avslutningsfasen.

Min mormor, Ingeborg Pedersen, og min mor, Magnhild Annie Nikodemussen, har gjennom utallige samtaler betydd mye for min forståelse av kvinners liv og virke på landsbygda og i byen i første halvdel av 1900-tallet og tidligere. Jeg vil dedikere min oppgave til dem, som representanter for sterke og hardt arbeidende kvinner opp gjennom historien.

Min mormor vokste opp på et lite småbruk i Troms fylke. Hennes far var høvedsmann på Lofotfisket og kvinner og barn hadde mye av ansvaret for selve gårdsdriften. Blant annet var det min mormor som ble sendt ut i robåten for å fiske til husholdningen. Hun hadde fiskelykke, som det ble sagt. Ingeborg giftet seg med en odelsgutt, men hun ønsket ikke et slitsomt liv som gårdbruker. Dermed fikk min morfars søster og hennes mann overta gården. Her er to eksempler fra Ingeborgs liv som tydelig illustrerer at det at kvinner jobbet inne og at eldste sønn overtok gården er sannheter med mange modifikasjoner.

Min mor startet regnskapskontor sammen med min far, og jeg så hvordan skattesystemet ikke tok høyde for at det var hun som var den drivende kraft bak etableringen og utviklingen. Som kvinne fikk hun på 1960-tallet ikke godskrevet som inntekt og pensjonspoeng det hun faktisk arbeidet inn, siden hun drev sammen med sin mann.

Disse kvinner har hver på sin måte inspirert meg, og jeg skulle ønske jeg hadde flere av deres beste egenskaper.

Tønsberg, 14. mai 2011

Ulla Bjørg Gundersen

Innholdsfortegnelse

Forord:	3
Kap. 1 Innledning	7
1.1 Tema og problemstilling	7
1.2 Oppgavens struktur	8
1.3 Teori og praksis	9
1.4 Metode	10
1.5 Avgrensninger	10
1.6 Tønsberg som eksempel	11
1.7 Det sjøfartshistoriske bakteppet	13
1.8 Hvem eide skip og hva slags skip?	15
1.9 Skip, skipsparter og skipsverdier eid av kvinner 1680-1842	16
1.10 Oppsummering og videre inndeling av kapitler	19
Kap. 2 Definisjoner og typologisering	20
2.1 Definisjon av begreper	20
2.1.1 Kvinner	20
2.1.2 Reder	20
2.1.3 Eventyr-obligasjoner	20
2.1.4 Typologisering	21
2.2 Kunne de kvinnelige rederne utøve et selvstendig og aktivt eierskap?	24
2.2.1 Barn og ungdommer og kvinner som aldri hadde vært gift	24
2.2.2 Gifte kvinner	27
2.2.3 Enker	31
2.2.4 Oppsummering og en kort oversikt over forskning av betydning for mitt arbeid	34
2.3 Rettshistorie	35
2.3.1 Dansk rett	35
2.3.2 Arveregler og odelsrett i Norge	38

Kap. 3	Arbeidet med kildematerialet	41
3.0	Innledning	41
3.1	Kildemateriale	43
3.1.1	Skifteregister	43
3.1.2	Tollbøker	44
3.1.3	Malmsteinregisteret	44
3.1.4	Folketellingen av 1801	46
3.2	Språklige utfordringer i tolkningen av kildene	49
Kap. 4	Tallmateriale og resultater	50
4.1	Svakheter i tallmaterialet	50
4.2	De forskjellige periodene fra 1680-1842	51
Kap. 5	Kvalitativ analyse	57
5.1	Typologisering	57
5.2	Kvinner i Tønsbergområdet som var skipsredere	62
5.2.1	Sammenfatning	92
5.3.0	Kvinner i andre områder som var skipsredere	93
Kap. 6	Konklusjon	103
Kap. 7	English Summary	108
	Litteraturliste	110
	Originalkilder:	110
	Trykte kilder:	110
	Digitalt publiserte kilder:	112
Vedlegg		114
	Tonnasje for ulike år Tønsberg og Nøtterøy	114
	Skipliste fra Tønsbergdistriktet med antatt kvinnelig eierskap etter årstall	121
	Skipliste fra Tønsbergdistriktet	123
	Kart over Nøtterøy med noen gårder merket av	135

Kapittel 1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet kvinner som næringsdrivende og som kapitalister er et forsømt felt i kvinneforskningen. Svært mye har dreiet seg om den andre siden i arbeidslivet, kvinner som lønnsarbeidere og i foreningslivet, i betalt og ubetalt arbeid. I denne oppgaven vil kvinnelig eierskap og økonomisk handleevne innenfor norske rederier i perioden 1680-1850 være tema. Kapital og kapitalinteresser, og mer spesifikt kvinners eierskap innefor skipsnæringen, er et område i forskningen der lite er gjort foreløpig, til tross for at det i sjøfartshistoriske oversiktsverk er nevnt mange kvinnelige skipsredere. Som et utgangspunkt for en mer presist rettet undersøkelse laget jeg en kortfattet oversikt over de kvinnelige rederne jeg fant i disse verkene.¹ Listen følger tolldistriktene kysten rundt.

Det er således klart at kvinner eide skipsparter. Det kan dernest være interessant å finne ut hvor stor andel kvinnene eide av et bestemt distrikts totale tonnasje, hvordan de hadde skaffet seg disse verdiene og om de var aktive eiere. Dette sier norsk sjøfartshistorie foreløpig lite om. Heller ikke vet vi nøyaktig hvor mange de var.

For å få visse begreper om hvor utbredt det var med kvinnelige redere, og for å vise i hvilken grad disse kvinnene utøvet et selvstendig eierskap, har jeg foretatt en mikrostudie rettet mot disse spørsmålene for Tønsberg kjøpstad og Sem og Nøtterøy landdistrikter utenfor byen². (Heretter kalt Tønsbergdistriktet/-området.) Hensikten er å få med representanter for både by og land. Håpet er at jeg med dette kan belyse hvilke muligheter disse kvinnelige rederne hadde til å utøve et selvstendig eierskap i skip og om de hadde kontroll over egen formue. Kanskje kan dette også bidra til å belyse kvinners autonomi, eierskap og formuesforhold i en større sammenheng.

Problemstillingen jeg vil fokusere på i undersøkelsen er:

Hvor stor andel av Tønsbergdistriktets skip (skipsparter) og skipsverdier var eid av kvinner, hvordan hadde de skaffet seg disse verdiene og utøvet de et faktisk, selvstendig og aktivt eierskap?

Problemstillingen er tredelt. Første del vil i stor grad dreie seg om å få en oversikt over skipsparter og skipsverdier. Denne delen vil i hovedsak bli preget av kvantitative studier på allerede trykt materiale. Andre del i problemstillingen gjelder hvordan de hadde skaffet seg disse verdiene. Siste del går ut på å prøve å belyse hvorvidt kvinner i rederinæringen kunne utøve et faktisk og selvstendig eierskap.

¹ Kap. 5.3

² Kap. 5.2

Det er på disse to siste områdene at det ikke tidligere er gjort undersøkelser. I delene to og tre vil skiftemateriale, historiografi og historikernes teorier og funn når det gjelder kvinnelig eierskap bli trukket inn. I den grad det er nødvendig vil også trykte lover, forordninger, reskripter og resolusjoner bli brukt. Mine egne resultater vil bli drøftet opp mot dette. Metoden i andre del vil først og fremst bygge på kvalitative studier.

Mikrostudien tar for seg disse fem spørsmålene, utledet av den tredelte problemstillingen :

- a. Hvor stor andel av den totale skipsflåten (målt i lester eller riksdaler), eide kvinnene? For å besvare spørsmålet har jeg laget en fortegnelse over skipsparter og skipsverdier i Tønsbergdistriktet og gjort grove anslag over hvor store de kvinnelige eierandelene var. Dette er ikke noen fullstendig registrering av eierandelene, snarere et utvalg som kan gi et visst estimat.
- b. Hvordan skaffet kvinner seg skipsparter eller andre økonomiske interesser i skuter og skip? Jeg vil besvare dette spørsmålet ved å finne ut om jentene /kvinnene skaffet seg partene/verdiene på egen hånd, ved arv eller gjennom giftermål.
- c. Hvilke typer jenter/kvinner var det som eide skipsverdier? Jeg har i kap. 2.1 definert barn, ungdommer og ugifte kvinner som én egen type, gifte kvinner som en annen og enker som en tredje type.
- d. Utøvde alle disse typene jenter/kvinner et selvstendig og aktivt eierskap? I kap. 2.3 har jeg redegjort for om jentene/kvinnene ut fra loven kunne utøve et selvstendig og aktivt eierskap, og i kapitlene 5.1 og 5.2 har jeg ved eksempler vist hvilke typer jenter/kvinner i Tønsbergdistriktet som faktisk gjorde det.
- e. Var det noen utvikling over tid i perioden 1680-1840? Rederjentene/kvinnene er i kap. 5.2 presentert i kronologisk rekkefølge, slik at det er lettere å påvise om det kan spores noen endringer over tid.

1.2 Oppgavens struktur

Under overskriften *Tema og problemstilling* har jeg over presentert problemstillingen min og en detaljert oppstilling over hvilke elementer som vil inngå når jeg skal belyse og drøfte den. For å få et grunnlag for drøfting, har jeg i kap. 2.3 lagt et fundament når det gjelder rettshistorie og lovanvendelse, slik at jeg bedre skal kunne tolke de sosiale og historiske sammenhengene "mine" jenter/kvinner inngikk i. I kapittel 3 vil mitt arbeid med litteraturen, kildeutgavene og de utrykte kildene, samt mine funn bli presentert.

I kapittel 4 behandles de kvantitative oppstillingene og beregningene. For å belyse første del av problemstillingen min, har jeg gjort beregninger av størrelsen på den i Tønsbergdistriktet hjemmehørende skipsflåte og kvinnenes eierandel i denne i utvalgte år eller perioder, samt foretatt en drøfting ut fra tallene og materialet.

Andre del og siste del av problemstillingen er søkt besvart i kapittel 5 ut i fra kvalitative studier og historiografi. I denne delen er andre historikers teorier og funn bakgrunnsstoff når jeg analyserer og drøfter mine funn med henblikk på tredje og siste del av problemstillingen. Drøftingen av dette materialet og dets betydning vil i 6 danne grunnlag for mine konklusjoner og min vurdering av den større sammenhengen som mitt materiale vil inngå i. Oppgaven vil avsluttes med et sammendrag på engelsk som blir kapittel 7.

1.3 Teori og praksis

Generell kjønns historie er et godt utgangspunkt for å forstå de kvinnelige skipsredernes handlingsrom i perioden. Dror Wahrman har en generell teori³ om at det i de første åtte tiår av 1700-tallet var mer flytende overganger mellom kjønn og kjønnskarakteristika. Det var større fleksibilitet, og kvinnene kunne være selvstendige aktører uten at det skapte reaksjoner i deres omgivelser. Wahrman oppgir at dette brått opphørte på slutten av 1700-tallet, og at oppfatninger knyttet til kjønnsrollene førte til at kvinnene fikk mer begrenset handlingsrom på 1800-tallet. Hjemmet og husfrueidealet ble da framhevet i de borgerlige kretsene. Wahrmans underbygger sin påstand/teori med at resonans eller et "collage" av fakta og informasjon fra ulike kilder gjentas og gir grunnlag for generalisering. Er det mange nok er det et mønster som vel så mye kan være regelen som unntaket.⁴

Jeg vil undersøke om kvinners økonomiske selvstendighet i Tønsbergområdet i perioden 1680-1842 føyer seg inn i et det mønsteret Wahrman stiller opp for Europa, eller om mine undersøkelser avviker fra dette. Hans teorier passer overens med undersøkelsene til Anne-Tone Aanbys og Gustav Sætras undersøkelser om kvinnelige redere handlingsrom for de første åtte tiårene av 1700-tallet, men deres funn tyder også på at kvinnene var sterke ledere i hele min periode. De tre viser til kvinner som bestyrte rederier i uthavnene og i Arendal fra 1680-årene til slutten av 1800-tallet. Sætra viser til at mor til stifteren av rederiet O. T. Tønnevold i Grimstad i siste halvpart av 1800-tallet, hadde parter i flere skuter som hun hadde arvet fordi odels- og åsetesretten ga guttene i familien fortrinn til

³ Wahrman, 2008 s 592

⁴ <http://www.tarald.net/litt/aka-sos.html>

gårdsbrukene i Landvik. Jentene skulle nemlig også ha arv. Det mest hensiktsmessige var da å gi dem rørlig kapital i form av skipsparter⁵.

Jeg vil være opptatt av hva som var tilfelle i Tønsbergdistriktet. Hadde kvinner en større råderett over egne skip og midler på 1700-tallet enn 1800-tallet, slik Wahrmans teori skulle tilsi, eller hadde kvinnene i praksis stor råderett over sine skip og midler i hele min periode?

1.4 Metode

I første del av oppgaven skal jeg ikke bare vise at det fantes mange kvinnelige skipsredere. Jeg skal også vise at det fantes mange ulike typer av dem. Mitt mål er ikke å finne fram til alle, det ville vært for omfattende oppgave. Jeg vil imidlertid finne representanter for så mange ulike typer som mulig. Disse har jeg dels funnet i trykt litteratur og dels i mine primærkilder. I noen grad har jeg gått utenfor min periode, dels for å trekke linjer bakover og framover, men også fordi en ut fra en retrospektiv metode kan bruke forskningsresultater fra slutten av 1800-tallet til å sammenlikne med perioden 1680-1850. I en slik prosess må jeg ta hensyn til de endringer som kan ha skjedd i det mellomliggende tidsrommet, og jeg må peke på mulige årsakssammenhenger i noen av endringene. Gustav Sætras forskning og bøker som omhandler siste halvdel av 1800-tallet er et eksempel på et slikt referansepunkt.⁶

I andre del av oppgaven skal jeg finne ut i hvilken grad mine forskningsobjekter utøvde et faktisk eierskap. En forutsetning for å kunne påvise dette, er å få oversikt over rammene staten la for de ulike typene kvinnelige skipsredere i en slik sammenheng. I første omgang brukte jeg trykt litteratur som drøftet lover, forordninger, reskripter og resolusjoner for å kartlegge hvilke rammer staten satte, i neste omgang gikk jeg dypere inn i de bestemmelsene som var aktuelle for mine ulike typer kvinnelige redere i de nevnte kildeseriene.

1.5 Avgrensninger

Tidsmessig er oppgaven hovedsaklig konsentrert til perioden 1680-1850. Året 1680 er valgt fordi veksten i norsk skipsfart for alvor tok til da. Året 1850 er valgt fordi liberaliseringen i 1840-årenes norske handelslovgivning fortsatte med opphevingen av den engelske navigasjonsloven dette året. Dessuten var Tønsbergområdet fra 1830-årene blitt ett av landets største skipsfartsdistrikter, og tidvis lå distriktet på topp. For meg er dette viktig fordi Tønsberg tolldistrikt er avgrensingen når det gjelder min mikroundersøkelse.

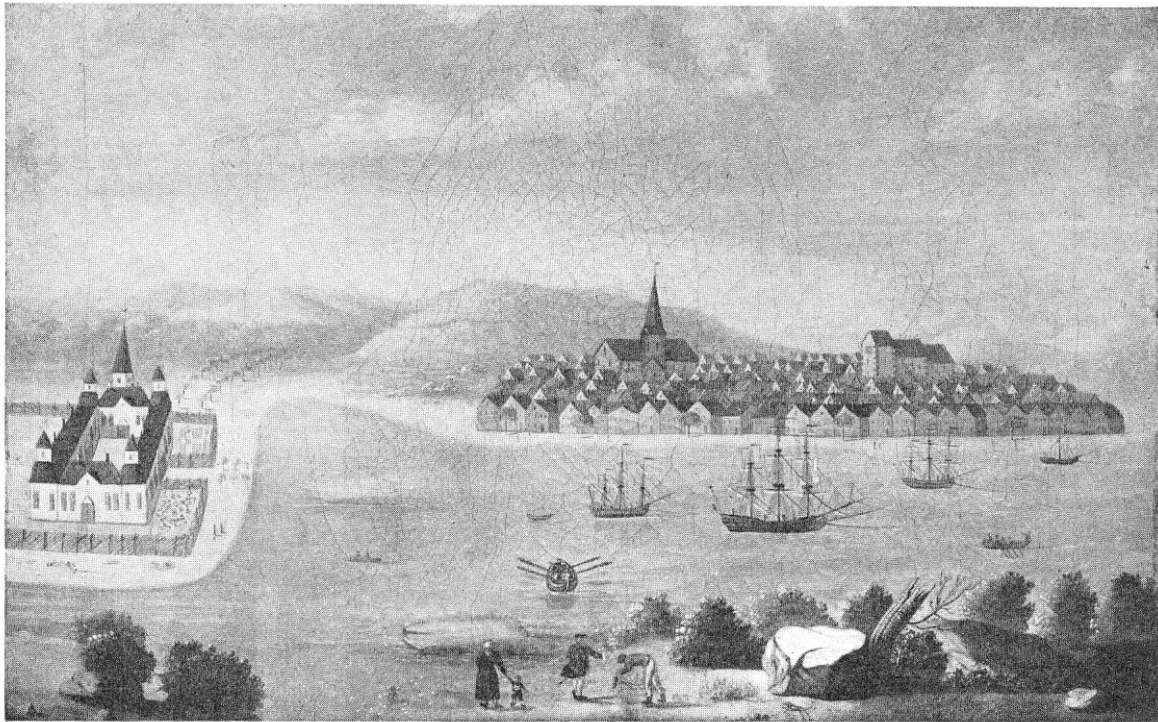
⁵ Sætra 2007, s. 274-275; Aaneby2010, s. 198-219

⁶ <http://www.forskning.no/artikler/2009/desember/237945>

1.6 Tønsberg som eksempel

Undersøkelsesområdet er avgrenset til Tønsberg tolldistrikt av flere årsaker. For det første er dette min hjemby og min interesse for området er derfor stor. Enda viktigere er det at Tønsberg opp gjennom historien har vært en stor handels- og sjøfartsby.⁷ Tønsberg rådde grunnen som eneste by på Østlandet over en lang periode og Tønsberg var en kjøpstad med et borgerskap som på 1600-tallet dominerte kyststrekningen fra Drammen til og med Agder.⁸

Fra ca 1825 til 1840-tallet var byen med omland sågar den største sjøfartsbyen i Norge med mer enn 10 % av Norges samlede tonnasje, senere holdt den lenge posisjonen som en god nummer to. Gjennom fraktfarten mellom fremmede havner ble Tønsberg en ledende skipsfartsby, og fra 1848 og framover ble byen internasjonalt kjent på grunn av Svend Foyns oppfinnelse av granatharpunen og i forbindelse med byens vekst bygget på sel- og hvalfangstnæringen.⁹ Ennå på 1970-tallet lå det en nimbus av fordums storhet over byen.

Joh. Rachs maleri av Tønsberg og Jarlsberg hovedgård fra 1747.

Tønsberg var ikke blant de største sjøfartsbyene på 1700-tallet, men det var stor aktivitet i området også i dette hundreåret, med bygging av småkuter og lokal og innenriks handel langs kysten av Sørøst-Norge og Nord-Jylland.

⁷ Byen regner sin historie fra 871 og da nettopp som handelssted.

⁸ Johnsen, 1934

⁹ Johnsen, 1954 (Bind III, 1) s14ff og 75ff

Ut fra by- og bygdehistoriene for Tønsberg og landdistriktene omkring, kan en slå fast at det var to perioder der kvinnene var særs aktive i rederinæringen. Den ene var på slutten av 1600-tallet og den andre rundt midten av 1800-tallet. Det var derfor nærliggende å trekke linjene noe framover i tid slik at undersøkelsen kunne omfatte disse.

Et element som kan forsvare at jeg går så langt fram som til rundt 1850, er at mange som etterlot seg arv i skifter på dette tidspunkt, hadde vokst opp og levd et voksent liv på slutten av 1700-tallet. Jeg har et eksempel i Christian Nilsen Agerups skifte fra Nøtterøy i 1840 og hans kones skifte som ble tilsluttet etter hennes død i 1841. De var begge 30 år ca 1800 og middelaldrene allerede i 1820. De må ha vært preget av holdninger som ble formet på 1700-tallet når de i levende live gjorde disposisjoner til fordel eller ugunst for sine barn og svigerbarn.¹⁰

Tønsbergsdistriktet har ikke hatt noen store, dominerende rederfamilier med kjente familienavn, som har klart å holde skansen som skipsredere over flere hundreår, slik vi kan se i flere andre distrikter på Sørøstlandet, det såkalte "Trelast-Norge".

Tolldistriktet er en gammel administrativ enhet. Når vi nå snakker om skipsfart, skip og tonnasje eller drettighet, er det naturlig å ta utgangspunkt i tolldistriktet og tollregnskapene. I tollregnskapene har tidligere forskere funnet og registrert omfang av handel i verdi, hvilke skip som besøkte distriktet og hvilke som var hjemmehørende der. Gjennom tollregnskapene har de kunnet gå dypt inn i et mer begrenset kildemateriale over et snevrere geografisk område, samtidig som de får med seg både by- og landdistrikter. Jeg bygger til dels på deres forskning når det gjelder å finne ut hvilke skip som var hjemmehørende i distriktet og hvem som eide dem. Det meste av tilgjengelig statistikk bygger på tolldistriktet og tollbøkene.

Jeg velger imidlertid å la hovedfokus for undersøkelsen ligge på Tønsberg by og Nøtterøy og Sem landdistrikter. Videre i oppgaven vil jeg referere til området som Tønsbergområdet eller Tønsbergsdistriktet. For undersøkelsen har det vært viktigere å få med representative skifter og kvinner enn å holde seg stringent til ett avgrenset geografisk område og jeg har tatt med noen tilfeller som gjelder det som i dag er Sem kommune. Jeg har i hovedsak fulgt bygrensene, men gjort unntak for tilfeller der tilhørigheten til byen har vært klar. Bygrensene lå ganske fast fra middelalderen og opp på 1800-tallet. I 1876 ble grensene noe utvidet og besto slik fram til 1988, da kommunene Tønsberg og Sem ble slått sammen til én. I den generelle bevissthet hos mennesker i dag er nok Tønsbergs grenser noe større enn kartet viser. Slik har det sannsynligvis vært tidligere også. Kildene viser at folk fra omlandet løste borgerbrev eller skipperbrev i Tønsberg for å kunne

¹⁰ Skifteforhandlingsprotokoll 2, Søndre Jarlsberg, s 465 ff. (STAKO) Se for øvrig kap. 4.

drive handel eller seile som skipper. Byborgerne eide i tillegg til sin handels- og sjøfartsvirksomhet også jordeiendommer i byen og i opplandet.¹¹

Når det gjelder Nøtterøy, har jeg fulgt grensene for det som i dag er Nøtterøy kommune, med unntak av de litt mer flytende grenser nord på øya, dvs til Tønsberg by. (Ref. kart)

Figur 1 Nøtterøy. Kart fra Lorens Berg: Nøtterøy - en bygdebok

1.7 Det sjøfartshistoriske bakteppet

Roar Tank skrev i *Den norske sjøfarts historie* om "Den norske sjøfarts første storhetstid 1680-1709". Dernest kommer "Ulykkens aar. De tunge tider 1709-1740" og så følger han opp med to oppgangstider, dvs 1740-1780 og fra 1780 til 1800.¹²

¹¹ Berg, Hals et al., 1928 s 51

Perioden fra 1709 til 1720 betydde for hele Norge et dramatisk fall i tonnasje/drektighet og virksomhet. Tapene under krigen var store, og de kaprede skipene var ikke mange nok til å veie opp for dem. Tønsberg og distriktet rundt var ikke i noen særstilling når det fortelles at det knapt var skip eller skipsvirksomhet igjen.¹³ Holmestrand så ut til å ha vært noe bedre stilt. Når man óg vet at Tønsbergs bys innbyggere slet med dårlige havneforhold pga av silting både på øst og vestsiden, slik at større skip ikke kunne gå inn til selve byen, er det ikke så merkelig at vi ikke finner mange kvinnelige skipsredere mot midten av 1700-tallet. Tønsbergs flåte besto så sent som i 1730 av kun 6 større skip på til sammen 332 ½ lester. Det fantes noen mindre fartøyer på mellom 24 og 40 lester og 20 kreierter og mindre skuter, jakter osv på mellom 3 og 21 lester. Totalt utgjorde dette 546 ½ lester. Da er også redere fra Stokke og Grindholmsund tatt med. Det har ikke vært mulig for meg å skille ut Tønsberg, Nøtterøy og Sem her fra disse tallene. To år etter er lestetallet gått ned igjen, nå kun 517 l.¹⁴ I 1733 er det meste av skipstrafikken på Tønsberg overtatt av fartøyer fra Tønsberg by og nærmeste omegn.

Også med freden, fortsatte de dårlige tider for trelastskipningen. En årsak var at England foretrakk å få sitt mastetømmer fra Amerika, en annen at Norge fikk konkurranse fra handelen på Østersjøen, der trelasten var billig. Flåten var dessuten nå så liten at mye av handelen gikk på fremmed kjøp. Man kan kanskje også anta at farten på utlandet var mindre lønnsom, når folk her hjemme på grunn av de vanskelige økonomiske tidene ikke lenger hadde råd til å kjøpe fremmede varer. Det fortelles at det i 1730 dukket opp nye skip som var blitt bygget rett og slett for å holde skipsbyggeren selv og andre med arbeid, og som så ble solgt på auksjon til halvparten av verdien.

I 1735 kom en forordning som ga Danmark eneretten til å innføre korn til det sønnafjeldske Norge (fra Svenskegrensen til Lindesnes). Det har vært hevdet at forordningen favoriserte danske interesser på bekostning av norske. Forordningen kan imidlertid ha vært gunstig for Tønsbergs skipsfart på Danmark etter korn. Det var ikke langt over til Danmark og det trengtes ikke mye kapital for å kunne bygge skuter som kunne gå i denne farten. Det er i hvert fall sammenfallende med en økning i den lokale flåten på Nøtterøy. Tank antyder også at det ble smuglet store mengder varer, også korn.¹⁵

I 1807 ble freden brutt igjen og København bombet av engelskmennene. Store deler av den norske handelsflåten, også Tønsbergs, ble rammet av embargo i engelske havner. Redere og trelasthandlere ble rammet gjennom at de ikke lenger hadde tilgang til de store summer som de hadde utestående hos engelsk kjøpmenn. To av Tønsbergs framtrede redere ble dømt for ulovlig brevveksling med

¹² Tank, 1923 (Innholdfortegnelsen)

¹³ Tank, 1923 s 500

¹⁴ Johnsen, 1934 s 327

¹⁵ Tank, 1923 s 512

fienden etter at de hadde prøvd å sikre seg sine penger og hindre konfiskasjoner. Året 1807 er begynnelsen på en stor nedgang i Tønsberg for både flåte og handel. Hele 26 fartøyer ble i utgangspunktet rammet av embargoen, i tillegg til de mange fra omegnen, der Tønsbergs redere hadde interesser, det vil si parter.¹⁶ Tønsbergs kjøpmenn og redere var også sene med å engasjere seg i den nøytrale handel, og skipsfarten lå nede ut året 1808. Det samme gjaldt skipsbygging. I 1809 ble nye 11 fartøyer fra Tønsbergs distrikt oppbrakt. Omtrent det samme antall ble oppbrakt i 1810 og framover. Fra høsten 1809 kom et nytt oppsving i skipsfarten gjennom muligheten til å kjøpe engelske lisenser, og de som kom først til England med trelast oppnådde eventyrlige priser og kunne bringe viktige fødevarer hjem til Norge.¹⁷ Det kunne ha vært interessant å se om noen kvinner ble deltagere ved dette store oppsvinget under Napoleonskrigene, eller om det kun var menn som var villige til å ta risiko og plassere sine midler i den noe hasardiøse, men svært innbringende skipsfarten. Jeg har imidlertid ikke funnet indikasjoner på at kvinner var direkte involvert og har valgt å ikke forfølge dette sidesporet.

Når det gjelder perioden etter 1800 tok Fredrik Scheel utgangspunkt i kriger og forordninger. Det er vanlig å si at den norske sjøfarts storhetstid begynte fra 1849¹⁸, med navigasjonsaktens opphevelse, men Scheel og Worm-Müller argumenterer for at det kun var en kvantitativ økning på et grunnlag som ble lagt noe tidligere.¹⁹ Dette korresponderer godt med mine foreløpige undersøkelser som viser en stor aktivitet på Nøtterøy i første halvdel av 1800-tallet og spesielt fram mot midten av århundret. Det er også da vi får et knippe med rederer som driver aktivt i Tønsberg og på Nøtterøy. Tønsbergsdistriktet hadde langt flere skip enn de lokale behov skulle tilsi, så rederne og skipperne må ha vært driftige mennesker som har hatt visjoner ut over det stedbundne. Nøtterøy, Tønsberg og Sem er jo helt sentralt plassert på Østlandet og har kort vei over til Danmark. Dette ble utnyttet ved at Tønsbergområdet gikk inn i fraktfart for byene lenger østover og slik la grunnlaget for den virkelig store ekspansjonen som sjøfartsdistrikt fra 1830 og framover.

1.8 Hvem eide skip og hva slags skip?

Skipene, eller ofte skutene, som hørte hjemme i Tønsberg og på Nøtterøy var gjennomgående små. En liste fra 1723 viser 17 skip hjemmehørende i Tønsberg. Av disse var to over 100 lester, dvs ett på 140 og ett på 220. Det var tre skip som var rundt 50 lester, og de resterende var skuter fra 11 lester og opp, med hovedtyngden rundt 15. Denne listen inneholder ikke informasjon om eiere eller skipperne.²⁰ Fra perioden rundt 1711 var alle skipene over 20 lester, også tre store skip på 81, 169 og

¹⁶ Johnsen, 1934 s 515

¹⁷ Johnsen, 1934 s 520

¹⁸ <http://www.snl.no/Navigasjonsakten> Opphevelsen av Navigasjonsakten i 1849 (1854 for kystfarten) ...

¹⁹ Worm-Müller, 1935 s 292, 294

²⁰ Kröger, 1723

178 lester. Av disse tre større skipene var to eid av kvinner, Anne salig Henrik Mogensens og barn, ført av sønnen Mogens, og Elisabeth salig Peder Wulf og barn, ført av Michel Wulf. Vi ser at både Anne og Elisabet var enker. Det kan tenkes at de satt i uskifte, men det er ikke helt sannsynlig, siden det nevnes "NN OG barn". Det tyder på at det er utført skifter og at barna nå satt på en del av midlene i de tidligere fellesbo. Kvinnene disponerte selvfølgelig det som var utlagt på dem etter deres opprinnelige halve eierpart til det hele bo.

En mer fullstendig liste fra 1700-tallet fra Nøtterøy viser samme hovedbilde.²¹ Det var mange små skip, typisk rundt 20 lester, fra en jagt på tre lester opp til et skip på 85 lester. På Nøtterøy mangler de helt store skipene, og det er i tråd med forventningene til en bondestand som ikke har den samme tilgangen til kapital som borgerstanden inne i Tønsberg. Skipene ble i hvert fall tidlig i perioden bygd på gårdene av virke fra egen skog, men jeg må anta at dette i mindre grad gjaldt på Nøtterøy der bygdeboken viser at det var lite med skog på de forskjellige gårdene allerede på 1700-tallet. Det var mange eneredere ettersom så mange av skipene var små og kapitalbehovet tilsvarende mindre. Eventyr-obligasjoner var en måte bøndene skaffet seg kapital på. Borgerne investerte i bygdeskippernes skuter ved slike obligasjoner og fikk avkastning pr tur eller pr sesong.²²

På Nøtterøy er det ikke oppført kvinner som hovedeiere, ikke helt uventet med tanke på skipsbyggingens tilknytning til gårdsdriften. Vi kan imidlertid ane ett tilfelle hvor det må ha vært en kvinne involvert i arve-/eierrekken, ettersom et skip er registrert først på Jørgen Sevik, deretter på stesønnen Jens Haraldssønn Sand. Det er usannsynlig at en stesønn ville arve uten at det gikk gjennom moren. Tidlig på 1700-tallet står som regel kun skipper registrert i tollbøkene, senere kommer hovedeiere inn. Lenge var for øvrig "skipper" så godt som synonymt med "skipseier/reder".

1.9 Skip, skipsparter og skipsverdier eid av kvinner 1680-1842

Kvinner var eiere og aktive investorer, og noen drev rederier på 1700-tallet. Dette kan en lese i bindene i Den norske sjøfarts historie²³, i byhistoriene for Tønsberg²⁴ og andre byer, og i bygdebøker. I de utrykte kildene for Tønsbergsdistriktet, som tollbøker og skifter, finner en enda flere.

Kvinner eide altså skip, men jeg antok at det vil være vanskeligere å vise hvorvidt kvinnene var aktive som eiere og hvor stor andel av dem som var det. Jeg antok også at det skjuler seg store mørketall bak angivelsene i tollbøkene. I starten av min periode var det som regel skipperne som ble oppgitt i disse listene, senere ble også hovedeiere oppgitt. Partrederiet var utbredt, så jeg har prøvd å finne opplysninger om eiere med mindre eierparter i skifteprotokollene. På 1700-tallet var hvert skip

²¹ Berg og Schetelig, 1989

²² Ref. skiftet etter Inger Ewensdatter Holm, kap 4.

²³ Bugge, 1923

²⁴ Johnsen, 1934

vanligvis ett rederi (enkeltskipsrederiet). En reder kunne imidlertid eie ett eller flere skip/rederier, men hvert skip/rederi var like fullt en selvstendig juridisk og økonomisk enhet. I Tønsberg forekommer en variant av partrederiet. Byens borgere, eller andre med kapital, investerte i en skute og fikk en obligasjon med sikkerhet i skuta. Disse obligasjoner ble kalt Eventyr-obligasjoner og de er listet opp i mange skifter, bla det etter enken til han som hadde vært Tønsbergs rikeste mann rundt 1745.²⁵

Ut i fra lovverket og det som har sett ut til å ha vært praksis, har jeg tidligere antatt at kvinner i større grad enn menn arvet rørlig kapital, i denne sammenheng parter i skip.²⁶ Jeg er imidlertid etter mine undersøkelser noe mer usikker på om dette alltid var tilfellet. Det ser ut til å være avhengig av tidspunkt. På 1700-tallet var det ikke mangel på gårder å drive, slik det ble senere. Kanskje mangelen på jord utpå 1800-tallet førte til at menn i større grad ble prioritert ved overtakelser av gårder, både selveide og bygslete. Der en familie har hatt mulighet for å dele opp gårdsbruk, eller har hatt flere gårder (ikke uvanlig på 1700-tallet), eller der det ikke har vært mannlige arvinger, har kvinner arvet og overtatt driften av fast eiendom, inkludert skog. Dessuten har jeg sett at kvinner og menn arvet parter i gårdsbruk, uten at de nødvendigvis dermed ble brukere, slik som for eksempel Christen Larsen Seeberg, hvis skifte²⁷ omtales i kap. 5. Han hadde sammen med sin bror arvet en gård etter deres mormor. Christen selv var borger og bodde i Tønsberg ved sin død.

Skogen er viktig i en skipsfartssammenheng fordi skip ble bygd av furu- og eikelast. Dette ga bøndene på landsbygden i tolldistriktet en mulighet til å bytte trelast i skipsparter, og det gjaldt også kvinnelige bønder. 20-25 % av gårdsbrukene ble overtatt av kvinner på 1700-tallet. I tillegg kommer at svært mange gårdsbruk fungerte som "aksjeselskaper"²⁸, med flere eiere med forskjellige eierparter som de fikk landskyld av. Brukeren eller oppsitteren eide ikke alltid hele bruket, men hadde gjeld til andre eiere. Dette er ikke så ulikt praksis i dag, med den forskjell at det nå er en bank som er utenforstående medeier og de andre arvingene eller fordringshaverne er utløst. Kvinner kan altså antas å ha eide gårdsparter likeledes som de eide skipsparter.

Dessuten tegner det seg et bilde av at forretningsdrift ga større status i Vestfoldområdet enn gårdsdrift. Det ser ut til at sønner i større grad enn døtre arvet forretningsdriften og dermed skipspartene. Dette bildet forsterkes ved at brødrene fikk "brorparten", dvs. dobbelt andel i forhold

²⁵ Skifteprotokoll 3, Tønsberg, s 192a, Inger Ewensdtr Holm. (STAKO) Jeg finner ikke ektemannen Hans Larsen Seebergs skifte. Johnsen, 1934, s 345, hevder det er tapt,. Jeg fant skiftet etter hans første hustru, Margrete Albretdatter Rafn (Johnsen hevder Lang) finnes i skifteregisteret.

²⁶ Sætra, 2007 s 272-278

²⁷ Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 221b (STAKO)

²⁸ Hver eier hadde en ideell eiendomspart. <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Landskyld> Knut Johannessen

til søstrene ved et arveoppgjør. Det er ikke dermed sagt at kvinner ikke arvet skipsparter eller eventyr-obligasjoner, eller ikke fikk/brakte med seg parter/eiendom når de giftet seg. Et rikt gifte dannet deler av grunnlaget for mang en manns forretningsdrift.

Hovedfokus i denne oppgaven er ikke å vise i hvor stor grad kvinner overtok fast eiendom gjennom arv fra foreldre og ektemenn, eller ervervet dette på egen hånd gjennom kjøp. Det som er interessant er å finne fram til de tilfeller der kvinner fikk skipsparter i arv fra foreldre/andre slektninger og fra sine ektemenn, eller ervervet dette gjennom kjøp. Vi kjenner til tilfeller der enkers (og enkemenns) skifte med barn ble utsatt av forskjellige grunner. Dette kan ha vært utslag av dyktige kvinners forsøk på å slippe å oppstykke den samlede forretningsdriften, noe som i de fleste tilfeller ville svekke den for alle arvingers vedkommende, og å holde på en råderett de faktisk hadde vært med på å utøve også under ekteskapet, idet deres bidrag til felleseiet må ha vært et viktig grunnlag for denne driften.

Men hvor stor sannsynlighet er det for at kvinner, ugifte så vel som gifte og enker, eide skip eller skipsparter? Historikeren Gustav Sætra har vist at det i Grimstad-distriktet mot slutten av 1800-tallet kunne være større sannsynlighet for at kvinner arvet parter enn at menn gjorde det. Dette skyldtes at guttene med odels- og åsetesrett hadde krav på gården, men måtte løse ut sine søsken. Jentene ble da løst ut med rørlig kapital, som innbo, løsøre, penger og skipsparter. Slik ble det flere kvinnelige skipsredere. En av dem var mor til stifteren av rederiet O. T. Tønnevold i Grimstad. Hun arvet parter i flere skuter ved skifter etter sin far og sine brødre. Sønnen arvet hennes parter, noe som bidro til oppbyggingen av Tønnevolds rederi. Sætra referer dessuten til en registrering av likningskladdene og protokollene for Fjære og Grimstad 1871-1910, som viser at 68 kvinnelige skipsredere eide 276 parter i skip.²⁹ Jeg regner med å finne ut om denne skiftepraksis var vanlig også på 1700-tallet. Den første gjennomgang av skiftene tydet på at det **ikke** var slik i Tønsbergsdistriktet i dette tidsrommet. En forklaring kan ha vært at tilgangen på gårdsbruk ikke var et så knapt gode på 1700-tallet som det ble utover på 1800-tallet. Hovedinntrykket fra min gjennomgang av skiftene er at alle aktiva og passiva i boene ble fordelt i forhold til eier- eller arveandel til den enkelte eier/arving til boene.

Det vil ha vært rimelig å tro at en ville finne tilsvarende forhold i Tønsbergsdistriktet som i Arendals- og Grimstaddistriktet. For eksempel forteller Sætra at tre enker i Arendal på slutten av 1700-tallet var blant byens betydeligste redere. Ja, de var mer enn det, de bestyrte byens største handelshus, med krambu, trelasthandel og rederi. Jeg trodde derfor at kvinnelig eierskap og kvinnelige redere var ganske utbredt. Jeg håpet at byhistorien, bygdebøkene, tollbøkene og skiftene for Tønsbergsdistriktet

²⁹ Sætra, 2007 s 273-275

ville kunne gi grunnlag for å si noe mer om dette. Forandringer i lovverket ga en pekepinn om at det kanskje ville vise seg at færre kvinner faktisk utøvet et selvstendig eierskap utover på 1800-tallet.

Det har vært mange interessante spørsmål å ta tak i ved utformingen av denne oppgaven, og flere forklaringsmodeller. Jeg håpet at kildematerialet ville gi holdepunkter for å kunne belyse så mange som mulig.

1.10 Oppsummering og videre inndeling av kapitler

I dette innledningskapittelet har jeg presentert min problemstilling med de underliggende spørsmål som har vært aktuelle å belyse. Jeg har lagt den første begynnelse til et fundament som er ment å belyse den sosiale og rettslige sammenheng som mine funn må plasseres i og dessuten antydnet hva som har vært mitt utgangspunkt og vinkling når jeg videre skal tolke disse.

I kapittel to vil jeg definere noen av de viktigste begreper jeg vil bruke i oppgaven, og jeg har satt opp en typologisering som vil danne rammeverk for det kvalitative arbeidet i kapittel fem. Under de forskjellige kategorier kvinner som jeg opererer med, har jeg vurdert lovverket som kom til anvendelse og prøvd å se disse kategorier i perspektiv av tidligere forskning. I dette kapitlet har jeg også plassert en kort oversikt over de rettsbegreper og lover som jeg anser for mest sentrale for oppgaven min.

Kapittel tre omhandler arbeidet med kilder og en kort vurdering av ulike utfordringer i denne forbindelsen.

Kapittel fire vil være det viktigste kapitlet når det gjelder det tallmessige resultatet av mine undersøkelser. Her vil lister og tabeller som jeg har utarbeidet på grunnlag av kildene som er beskrevet i kapittel to, bli presentert og forklart.

I kapittel fem vil jeg trekke fram eksempler på opplysninger som er hentet fra de ulike kildene jeg har arbeidet med. I dette kapitlet vil noen av de forskjellige kvinnene som har vært skipseiere og redere, bli presentert og deres posisjon i familie og samfunn bli analysert så godt som det har vært mulig for meg på grunnlag av det materialet jeg har gjennomgått. I dette kapittel vil jeg for min periode også presentere en kort oppstilling av kvinnelige redere i andre norske byer og områder.

I kapittel seks er trådene samlet. Mine konklusjoner innenfor de forskjellige problemstillinger blir presentert her.

Kapittel syv vil gi en kort presentasjon på engelsk med min problemstilling, lovverk, empiri og konklusjoner i arbeidet med materialet.

Kapittel 2 Definisjoner og typologisering

I dette kapittel vil jeg vise hvilke grupper eller typer mine forskningssubjekter kan deles inn i. Jeg vil prøve å legge et bredt fundament for å forstå de sosiale og rettslige sammenhenger som mine funn må plasseres i og dessuten antyde hva som har vært mitt utgangspunkt og vinkling når jeg skal tolke disse funnene i kapittel 3 og kapittel 4.

2.1 Definisjon av begreper

2.1.1 Kvinner

Når jeg skal finne opplysninger om kvinner og eierskap, er det nødvendig å definere hvem disse kvinnelige eierne faktisk var. Jeg har valgt å dele dem inn i kategorier. Imidlertid er min hoveddefinisjon at kvinner er hunkjønn, uansett alder og ekteskaplig status, myndig eller umyndig. Der det er nødvendig går jeg inn på type kvinner, som barn og umyndige, ugifte eller enker osv, men det er underlagt hoveddefinisjonen hunkjønn.

2.1.2 Reder

Begrepet reder har fått en nimbus av storhet pga de store rederiene som oppstod fra slutten av 1700-tallet og framover, der reder var korresponderende reder for mange skip, partreder i noen, og eneeier av andre. Fra middelalderen av betydde reder den som "reidet ut" et skip, eller en skipseier, og det var personen enten vedkommende var enereder eller partreder. Man kan også være reder om man leier et skip.³⁰ Uttrykket går mer på det å utruste, bære driftskostnadene og ha inntektene fra skipet, enn det rene eierforhold. I lovens forstand er man i dag reder når man eier et fartøy eller part i fartøyet, enten det er lite eller stort. I folketellingen fra 1801 er yrke eller tittel "reder" ikke brukt verken i Tønsberg eller på Nøtterøy. Jeg har vært forsiktig med bruken av ordet når jeg omtaler personer og skuter fra før 1800, bortsett fra når kildene mine klart omtaler en person som reder. Mitt inntrykk er at ordet ikke ble mye brukt på 1700-tallet. Ordene skipper og skuteeier ser ut til å ha vært i mer vanlig bruk. Forholdene i Vestfold var små og det kan eventuelt være en årsak til dette.

Jeg vil i hovedsak benytte definisjonen eier, eller parteier i et skip når jeg bruker ordet reder.

2.1.3 Eventyr-obligasjoner

Jeg har allerede brukt ordet eventyr-obligasjoner som er en måte å skaffe kapital til bygging og drift av et skip. Det er et ord som jeg har funnet systematisk brukt i skifter fra 1600- og 1700-tallet fra Tønsbergområdet. Den som satte kapital inn på denne måten fikk utbytte av turene til skipet, så lenge kapitalen sto i skipet. Personen som hadde eventyr-obligasjonen, ville på mange måter være i

³⁰ Iflg. Norsk Riksmålsordbok, http://www.ordnett.no/ordbok.html?search=reder&search_type=&publications=6&publications=23

samme situasjon som en partreder, men jeg har ikke funnet dokumentasjon på hvordan dette i praksis ble organisert. Vi vet ikke hvilken innflytelse eier av eventyr-obligasjonen hadde på den økonomiske eller praktiske driften av skipet. Jeg vil regne en eventyr-obligasjon som et eierforhold og personen som reder, selv om dette ligger i grenseland. Belegget for dette finner jeg hos Johnsen som skriver at Hans Larsen Seeberg i Tønsberg spekulerte i skipsparter.³¹ Han må der referere til eventyr-obligasjoner, da dette er det eneste som framkommer i skiftet etter Seebergs hustru nummer to i 1747.³² Når uttrykket ikke er godt kjent fra andre geografiske områder i Norge, vil jeg støtte meg til bruken av ordet hos to av de personene som jeg har brukt som kilder, og som var mye nærmere fenomenet i tid, det vil si Oskar Albert Johnsen og Svend Foyn Bruun.³³

Partrederiet er en velkjent og godt dokumentert institusjon. Der er det helt klart at flere personer ofte faktisk var eiere av en skute. Mindre tydelig er dette når en ser på eventyr-obligasjonene som finnes i mange skifter i Tønsbergdistriktet. Teksten i et skifte sier at N.N., som har en halv part i en skute, stiller denne som sikkerhet for personen som således eventyrer i skuten med en nærmere angitt kapital mot en avtalt prosent andel i fortjenesten fra skutens fart. Skal denne personen anses å ha vært reder og eier? Det blir et definisjonsspørsmål. Det som er helt klart er at personen som har stilt kapital til rådighet, har hatt økonomiske interesser i skuten. Det er tydelig at svært mange i Tønsbergdistriktet var engasjert i skutedriften og sjøfartsnæringen gjennom sine investeringer og at mange av disse investeringer ble formalisert gjennom eventyr-obligasjoner. Disse eventyr-obligasjonene ble fordelt i skifter på samme måte som rørlig kapital, fast eiendom, fordringer på andre av forskjellige slag og forpliktelser i form av gjeld. Svært ofte finner vi at kvinner også overtok en andel av disse eventyr-obligasjonene på sin lodd i skiftene.³⁴ Jeg vil derfor definere eventyr-obligasjonene som en form for eierskap i et skip.

Når man definerer kvinner som personer av hunkjønn, dekker det mange faser i en persons liv, og måtene disse personene kan bli eier av økonomiske interesser i skip eller skipsparter, herunder også eventyr-obligasjoner, vil veksle etter disse fasene.

2.1.4 Typologisering

Jeg har inndelt rederne i typer for å belyse hvilke forskjellige grupper kvinner som eide skipsparter, hvordan de hadde skaffet seg disse og hvilke forskjellige måter verdier i boene etter dem ble fordelt. Dette er nyttig for å få en oversikt over de mange kombinasjonsmulighetene. Hensikten er først og fremst å belyse hvordan kvinner kom i besittelse av skipsparter eller verdier. Jeg har forutsatt at

³¹ Johnsen, 1934 s 346. Skiftet etter Hans Larsen Seeberg selv skal være gått tapt.

³² Inger Ewensdatter Holm, Skifteprotokoll 3, Tønsberg, s 241 ff. (STAKO)

³³ Ref. litteraturlisten. Bruun kom fra en kjent rederfamilie i Tønsberg.

³⁴ Ref. skiftet etter Inger Ewensdatter Holm, kap 4.

kvinner i større grad enn menn har fått og arvet sin startkapital fra familie. Mine undersøkelser støtter dette. Den oppstillingen som kan ses under inneholder seksten forskjellige grupperinger for kvinner som eiere, og jeg har satt opp syv forskjellige kategorier skifter. Det er antagelig mulig å bryte gruppene ytterligere opp, men jeg vil heller gå motsatt vei og forenkle grupperingene i min videre kvalitative behandling av de ulike kvinners eierskap og skifter. Jeg har ikke vektlagt sosiale skiller. Noen kvinner kan ha arvet små skipsparter, andre større. Noen kvinner har kommet fra svært velstående hjem, andre fra mye enklere kår. Utdanning, som ville ha vært et aktuelt parameter for kvinner i vår tid, er svært lite relevant for 1600- og 1700-tallet og i tillegg så godt som umulig å finne opplysninger om. De forskjellige kvinner som jeg behandler i den kvalitative analysen skal kunne finnes igjen på forskjellige steder i tabellen. En mer detaljert systematisering ville ha ført til at samme person ville ha måttet bli behandlet flere ganger. Slik jeg ser det ville det gjort framstillingen unødvendig innfløkt og detaljert.

Et element som vanskeliggjør en full systematisering, er at en kvinne kan ha tilhørt mange forskjellige grupper gjennom sitt liv. Ingebor Thorsdatter kan fungere som et eksempel på dette, fra hun som 2-åring arvet sin mor, til hun som ung voksen og ennå ugift kan antas å fremdeles ha hatt eierinteresser i skip, til hun som gift kvinne kanskje var den som brakte skipsverdier inn i det felles bo, fram til hun som enke kan ha hatt skipsparter som hun i skiftet etterlot seg til sine arvinger. Det er når jeg går inn og ser på et spesifikt tidspunkt i en kvinnes liv at hun kan plasseres i kun én kategori. Over et livsløp vil det være mulig å plassere en kvinne inn i en rekke kategorier, alt etter hvilke sikre opplysninger vi har om denne kvinnen.

Av og til er arvinger nevnt kollektivt i kildene. Det var for eksempel N.N.'s arvinger som eide et skip, eller enken Anne og hennes barn. Jeg vil i slike tilfeller gå ut i fra at det blant disse arvingene og barn fantes kvinner. Logisk sett bør prosenten med skifter med kun mannlige arvinger ligge på under 25 %. For å få en rask sannsynlighetsvurdering av dette tok jeg et tilfeldig utvalg på tre gårder fra Nøtterøy og så på de til sammen 20 familiene som levde innenfor min tidsperiode.³⁵ Jeg telte antall barn som levde opp, dvs. nådde cirka konfirmasjonsalder, og registrerte kjønn. Av disse 20 familiene var det 4 som ikke hadde kvinnelige arvinger. Tre av disse familiene hadde kun kvinnelige arvinger. Det stemmer godt med mitt utgangspunkt, at under 25 % ville mangle kvinnelige arvinger. Dermed er ikke feilprosenten stor når jeg antar at det var kvinner involvert når det blir oppgitt at arvingene etter en gitt person var eiere av en skute.

³⁵ Gårdene Aker, Ekenes og Meum. <http://www.vestfold-slekt.net/notteroy/bygdebok/>

I kapittel fire vil følgende typologisering bli brukt som redskap for analyse og drøfting av materialet som jeg har funnet.

Typer kvinner som eier skip i Tønsbergområdet 1680-1842

1a	Barn under myndighetsalder som arvet far eller mor, eller andre.
1b	Skifte etter disse barn når de falt fra.
2a	Kvinner over myndighetsalder, men ugifte, som hadde arvet/fått skipsparter fra foreldre eller andre.
2b	Skifte etter disse kvinner når de falt fra som ugifte.
3a	Gifte kvinner som selv hadde arvet/fått skipsparter og brakt med seg disse inn i ekteskapet.
3b	Disse kvinnene som enker i uskifte.
3c	Disse kvinner der de skiftet med sine barn eller andre arvinger.
3d	Skifte etter disse kvinner når de falt fra.
4a	Gifte kvinner som hadde en mann som hadde brakt skipsparter inn i ekteskapet.
4b	Disse kvinnene som enker i uskifte.
4c	Disse kvinner der de skiftet med sine barn eller andre arvinger.
4d	Skifte etter disse kvinner når de falt fra.
5a	Gifte kvinner, som kan anses å ha bygd opp verdier sammen med sin mann.
5b	Disse kvinnene som enker i uskifte.
5c	Disse kvinner der de skiftet med sine barn eller andre arvinger.
5d	Skifte etter disse kvinner når de falt fra.
6a	Gifte kvinner eller enker der det er usikkert hvordan skipspartene hadde kommet inn i fellesboet.
7	Kvinner som velger å IKKE beholde skuter eller skipsparter etter ektefelles død

Typer skifter

1. Skifter der skipsparter beholdes/tas ut utelukkende på gjenlevende ektefelles part.
2. Skifter der skipsparter utlegges på mannlig ektefelle og kun mannlige arvinger.

3. Skifter der skipsparter utlegges etter delingsbrøk på ektefelle og og/eller alle arvinger uansett kjønn.
4. Skifter der skipsparter beholdes av kvinnelig gjenlevende ektefelle i eller uten uskifte.
5. Skifter der skipsparter utlegges på mannlig gjenlevende ektefelle og kun kvinnelig(e) arvinger.
6. Skifter der avdøde har vært lengst gjenlevende ektefelle og skipsparter legges ut på livsarvinger og/eller andre arvinger.

I den videre behandling i dette kapitlet, vil jeg forenkle gruppene noe. Jeg vil ikke ha bruk for en så detaljert typologisering som den som er definert ovenfor, før jeg i kapittel fem vil presentere en oversikt over de kvinner og skifter jeg har funnet der skuter, skip og skipsparter var involvert og disse funn drøftes i forhold til typologi og problemstilling..

2.2 Kunne de kvinnelige rederne utøve et selvstendig og aktivt eierskap?

Min undersøkelse av skifter vil vise, slik jeg antok, at kvinner ble redere i alle livets faser. Små jenter, unge piker, trolovede og gifte kvinner og enker ble eller var redere. For kvinnene oftere enn for mennene, må arv ha vært måten dette skjedde på. Jeg håper å kunne vise at kvinner var aktive i oppbygging av verdier i skuter og sjøfart, men jeg regner ikke med å finne kvinner som helt på egen hånd har bygget opp en redervirksomhet i det tidsrommet min oppgave omhandler. En mann kunne muligens klare dette, men som oftest lå det en arv eller overføring av midler fra hans eller en kones familie til grunn for en slik virksomhet, også for menns vedkommende.³⁶ Når kvinnene først kom i posisjon som eier, klarte mange å videreføre og utvikle driften. Jeg skal senere i dette underkapitlet diskutere krysningen mellom de lovanvendelser og den praksis som var aktuelle, innenfor min typologi av kvinnelige redere. Jeg vil benytte følgende kategorier:

- Barn og ungdommer, dvs. kvinner under 25, og ugifte kvinner, dvs. kvinner over 25, som aldri hadde vært gift
- Gifte kvinner
- Enker

2.2.1 Barn og ungdommer og kvinner som aldri hadde vært gift

Barn og ungdommer under myndighetsalder var og er underlagt foreldrenes kontroll. Hvis de ikke har foreldre, oppnevner staten en verge. Forskjellen mellom før og nå ligger i når en person ble myndig, og hvem som kunne bli myndig. Vi kan regne med at barn arvet, og at de også arvet skipsparter. Mine skifter bekrefter denne antakelsen.³⁷

³⁶ Johnsen, 1934 s 346 Her er det Hans Larsen Seeberg, Tønsbergs rikeste mann rundt 1750, som ”har fått penger med sin hustru”, som han giftet seg med i 1716.

³⁷ Ref. Ingebor Thorsdatter som arvet sin mor

Jeg tar det for gitt at barn og ungdommer under 18 ikke utøvde et faktisk, selvstendig og aktivt eierskap. Det som er mer problematisk, er om ugifte voksne kvinner kunne gjøre det? Jeg har laget én gruppe for det som i utgangspunktet kunne ha vært to eller tre. Årsaken er at det har vært antatt at ugifte kvinner ikke var myndige etter lovverket på samme måte som menn. Sandviks artikkel *Kvinner i Bynæringer på 1700-tallet* viser et eksempel på at lovteksten i seg selv ikke gir den hele og fulle sannhet. I suplikprotokollene fra Christiania for de to årene 1721 og 1722 har hun funnet 10 søknader fra ugifte jenter som ber om å få råderett over arven sin. Disse ble alle innvilget. Disse jentene oppnådde dermed samme rettslige posisjon som enker og menn mellom 18 og 25. Det vil si at de i praksis hadde råderett over sine egne midler.³⁸ Det at alle søknadene ble innvilget kan tyde på at kvinner i stor grad faktisk utøvde kontroll over egne midler, og at det kun var når noen prøvde å nekte dem denne retten at de måtte gå til det offentlige apparat for å få den stadfestet. Det er likevel ikke usannsynlig at svært mange unge, ugifte kvinner i stor grad overløt "styringen" til foresatte som hadde bedre greie på slikt og at det først var når det oppstod konflikter at den egentlige, underliggende retten manifesterte seg.

Liv Marthinsen påpeker at kvinnenens arbeid og stilling i liten grad beskrives i for eksempel bygdebøkene som foreligger.³⁹ Dette stemmer med mine observasjoner fra de 3-4 bygdebøker jeg har arbeidet med for Tønsbergdistriktet. Det er mennene og deres arbeid og økonomiske virksomhet og formuer som står i fokus. Barn er likeledes svært underrepresentert, så vi vet lite om hvordan de deltok i arbeidet og hvordan deres liv generelt var og hva de eide. Det samme gjelder ugifte kvinner. Disse møter vi typisk i rettsdokumentene i sedelighetssaker. Det arbeidet de har utført på gårdene i byer og på landsbygda, i verkstedene, krambodene og sannsynligvis i all annen økonomisk virksomhet, blir lite belyst. Det som "blir sett" er mennene.

Når kan vi regne med at kvinner kunne ta over bestyringen av sin egen formue og sine egne anliggender? I hvor stor grad kunne kvinner selv ta kontroll over seg og sitt. Christian den V's Norske Lov, paragraf 34, sa at den som var over 18 år selv kunne bestyre sitt gods, men at denne før han var 25 måtte ha en kurators samtykke for å selge eller på annen måte avhende sitt gods. Loven uttaler seg om menn, men kvinner er ikke særskilt utelukket. Gifte kvinner ble underlagt sin ektemanns vergemål. En kvinne som var trolovet hadde krav på at hennes trolovede var til stede i saker som angikk henne, slik som i forbindelse med et skifte.⁴⁰ Kvinnens trolovede kunne imidlertid ikke være hennes verge. Jeg vil spesielt trekke fram det fornuftige i at den framtidige ektemann og verge skulle være til stede, ettersom den trolovede kvinnen selv og hennes verge før ekteskapet, for eksempel en

³⁸ Tranberg, Sandvik et al., 1986 s 75, Hilde Sandvik

³⁹ Tranberg, Sandvik et al., 186 s 7 ff, Liv Marthinsen

⁴⁰ Christian V's Norske Lov, cap. 19, art. 11.

far eller onkel, kunne ha kryssende interesser i et arveoppgjør. Vi må ikke glemme at disse kvinner ofte var unge og uerfarne og i en situasjon som også i dag vil medføre at en ung person vil støtte seg til en eldre og mer erfaren, enten det er en sakfører, en forelder, eller en annen rådgiver.

Ugifte, voksne kvinner ble i tidlig nytid også i praksis i all hovedsak betraktet som myndige, med en selvstendig råderett også over sine formuesverdier. De måtte imidlertid ha en prosessverge, dvs. en til å føre/tale deres sak i rettssaker. Sandvik hevder at myndighet på 1700-tallet var et relativt begrep, både for menn og kvinner. Hun skriver at man kunne være myndig til noe og umyndig til annet.⁴¹

Man kan anta at med en mer sammensatt økonomi og mer handel, tvang det seg gjennom en skriftlig stadfestelse av rett til de funksjoner som en kvinne faktisk fylte. Jeg regner med at ugifte kvinner befant seg i underordnede forhold. Generelt kan man si at de var døtre og tjenestejenter. I 1801 var 47 % av de ugifte kvinnene i tjeneste når de var 20 år.⁴²

Det stadig sterkere borgerskap og hensynet til kjøpmennene måtte føre til at også en kvinnes kjøp og avtaleinngåelser var rettskraftige etter loven. Den danske historikeren Inger Dübeck sier det slik at den tidligere fortielse i lovgivning og rettsbøker av kvinnens faktiske funksjoner ikke kunne opprettholdes. Hun sier også noe som jeg har sett selv i mange sammenhenger, nemlig at rettsregler som opprettholdes gjennom flere århundrer, gjennomgår en betydningsforskyving, og i et senere forløp kan knyttes til andre kjensgjerninger enn opprinnelig.⁴³ Det som opprinnelig var ment som en beskyttelse av den antatte svake part i et forhold, ble etter hvert tydet slik at det ble et krav på henne eller et forbud. Se bare på lovpassusen om at en kvinnes trolovede hadde rett til å være tilstede ved en skiftebehandling der hun var part. Opprinnelig har det mest sannsynlig vært for å beskytte kvinnen mot griske slektninger, men etter hvert kan ordlyden og praksisen ha gitt spillerom for griske troloveder, som utvidet sine rettigheter på bekostning av kvinnens. Samfunnsutviklingen kan ha ført til at det ble "glemt" at han var der for å beskytte kvinnens rettigheter og innstillingen kan ha blitt at han var der for å beskytte sine egne. Johnsen sier ved flere anledninger at en mann "fikk med sin hustru" en gård, eller en arv.⁴⁴ Det er en ordbruk som virker helt fremmed etter dagens forhold, og jeg vil hevde at det heller ikke speilet realitetene på 1700-tallet, der skiftene viste at mannen slettes ikke "fikk", men kun forvaltet. Dessuten ble den tolkningen av loven som 1800-tallets jurister stod for, bestemmende for det inntrykk vi i nåtid har hatt av kvinner og deres stilling. Sandvik viser at tesen om kvinners umyndighet etter Christian 4's Norske Lov må ha bygget på en feiltolkning

⁴¹ Tranberg og Winge, 1986 s 83 og 84, Hilde Sandvik

⁴² Tranberg og Winge, 1986 s 51, Ingeborg Fløystad

⁴³ Dübeck, 2003 s 139

⁴⁴ Johnsen, 1934 s 346 Her er det Hans Larsen Seeberg, Tønsbergs rikeste mann rundt 1750, som "har fått penger med sin hustru", som han giftet seg med i 1716.

av de faktiske forhold. Praksis, slik man finner den beskrevet i kildene, motbeviser tolkningen som juristene på slutten av 1800-tallet kom med.⁴⁵

Når jeg antok at også ugifte kvinner var redere, hvorfor ser vi da så sjelden deres navn i kildene? En forklaring kan være at ugifte kvinner inngikk i sine foreldres hushold, eller at de var i tjeneste og inngikk i sin husbondes hushold. Etter loven rådet de ikke over sine egne midler, bortsett fra over hva som må anses for småpenger. Midler i denne sammenheng var ikke alltid rede penger, men ofte andel i en løpende virksomhet, nemlig gården og driften som hadde sitt utspring i den, eller i forlengelsen inn i bysamfunnet, i en andel i en håndverker- eller handelsbedrift i vid forstand. En far fungerte som overhode for seg og sin ektefelle og sine ugifte barn.⁴⁶ Når han døde overtok eldste sønn, dersom han var myndig, ellers overtok mor. Dübeck refererer til middelalderregler som presiseres i 1500-tallets recesser, som gir eldste bror rett til å ivareta sine yngre søskens interesser i et søskenfelag.^{47 48} Det typiske var at søsken, gutter og jenter, ble kjøpt ut av slike felag først når de giftet seg. En ugift kvinne fikk derfor ikke utskiftet sin del så lenge hun var ugift, og hennes far eller bror sto da som eier ut i fra sin posisjon som overhode i familien.⁴⁹ Dübeck refererer til danske og noe tidligere forhold, men ut i fra hva jeg kan se av norsk lov og praksisen i norske skifter, har det i all hovedsak fungert slik i Norge også. En slik praksis kan forklare sider ved kvinners vergemål som ut i fra en moderne forståelse kan virke kvinnediskriminerende. Slik lovreglene og praksisen ble videreført og utviklet på 1800-tallet, kom samfunnet til å bli nettopp det, kvinnediskriminerende. Kanskje kan skiftene vise hvordan dette ble praktisert i Tønsberg tolldistrikt.

2.2.2 Gifte kvinner

Husstanden er den grunnleggende institusjon eller enhet i samfunnet og staten. Dette var enda tydeligere i tidligere tider enn det er det i dag. En husstand kan bestå av ett medlem, noe som ikke er uvanlig i vår tid, men i 1801 var det kun et par prosent av husstandene som ble forestått av enslige, eller av mennesker som ikke var i familie med hverandre. Gifte par sto i spissen for 90 % av husstandene. Enker eller enkemenn var overhodet i ca 5 % av tilfellene.⁵⁰

For det tidsrommet jeg skal undersøke, vil man se at det var handlingsrom for kvinner som var gift eller som ble enker, til å drive bla med handelsvirksomhet og jordbruk. Det er tallrike eksempler på at enker drev redervirksomhet, men jeg har funnet indikasjoner på at også gifte kvinner var aktive i det som må ha vært et familieforetak innenfor shipping, på samme måte som de var aktive innenfor

⁴⁵ Tranberg og Winge, 1994 s 79 ff, Hilde Sandvik

⁴⁶ Tranberg og Winge, 1986 s 80, Hilde Sandvik

⁴⁷ sameie

⁴⁸ Dübeck 2003 s 128

⁴⁹ For eksempel Maria Mathisdatter, Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 387b (SAKO)

⁵⁰ Tranberg og Winge, 1986 s 93, Sølvi Sogner

jordbruket. Når det er sagt, var det begrensninger i hvor aktive kvinnene kunne være. Vi vet at det var kvinner som var jekteskipperer i Lofoten på 1600-tallet, men jeg har ikke funnet eksempler i kildene for Tønsbergdistriktet på at de var skipperer, heller ikke på at kvinner var mannskap på skuter.⁵¹ Jeg anser det imidlertid for svært sannsynlig at de av og til har ført mindre båter og kanskje skuter, men da antagelig over kortere avstander, kanskje kun i unntakssituasjoner, og de har kanskje ikke blitt "regnet som" engasjert i virksomheten. Det er et kjent fenomen at man ser det man forventer å se. Lynn Abrams snakker i sin artikkel om Shetlandsøyene og om kvinners posisjon der, om dissonansen mellom de reelle beretninger man finner og den generelle tolkningen av disse. Det man ikke regner med skal forekomme, blir oversett, nedvurdert eller oppfattet som unntak, ikke regel.⁵²

Den opprinnelige bakgrunn for at fedre og brødre hadde rett til å opptre som verge for en hustru, mor eller søster, var behovet for å kunne forsvare og representere dem i rettsaker. Opprinnelig kunne disse involvere bevisførsel ved tvekamp. Dernest var det mannens rett til å råde over formuen i et ekteskap, den samlede formue, også hustruens særeie. Denne råderetten betød en disposisjonsrett, men ikke rett til å avhende arvejord. Ut i fra dette utgangspunktet, ble kvinners rettigheter og handlefrihet begrenset opp gjennom historien, med en forverring fra midten av 1500-tallet som akselererte fra slutten av 1700-tallet.

Man kan sondre mellom begrepet rådighet og myndighet. Rådighet brukes blant annet for å beskrive kvinners manglende rett til å foreta rettshandler med egne og felles midler. Dette er en manglende rådighet i formuesforhold, ikke i personlige forhold. Dette vil si at en kvinne kunne inngå avtale om arbeid eller skrive testamente. Gjennom ektepakt eller testamentet kunne kvinnen sikres rådighet over særeiemidler og en ektemann hadde rett til å bemyndige hustruen eller en annen til å handle i sitt sted i økonomiske anliggender. I tillegg hadde en gift kvinne som utøver av husfruegjerningen, rett til å handle og treffe avgjørelser i husholdningsforhold. Denne retten til å forplikte den felles økonomi var tuftet på sedvane, men også på byretter og begrenset til hva motpartene måtte forstå ville være i overensstemmelse med familiens finansielle stilling. Retten til å forplikte en ektefelle for utgifter til nødvendig livsopphold består fortsatt⁵³.

⁵¹ Tranberg, Sandvik et al., 1986 s 15

⁵² Gender & History, 2008, Lynn Abrams, s 628

⁵³ Norges Lover, Lov om ekteskap, Kapittel 8 Ektefellers ansvar for gjeld. §40-41

Det ble også akseptert at en kvinne foresto handel, for eksempel torghandel, med de avtaleinngåelser som naturlig fulgte av dette. Mannens samtykke var implisitt dersom han ikke foretok seg noe for å hindre dette og hvis han måtte ha visst at det foregikk.⁵⁴

Man ser gjennom rettshistorien en vekslning i kvinners rettigheter og myndighet. Dels prøver de jordeiende grupper å beskytte gårdene og jorden som enheter og underlagt slektens kontroll, dels prøvde kirken å gi enkeltindivider kontroll over seg selv og formue slik at de kunne gi gaver og testamentere både arvejord og løsøre. Vi ser også at næringslivets behov påvirket de familierettslige forhold. Kvinner, og til dels menn, kom som enkeltindivider inn i en slags kryssild av påvirkning, mens det var kvinnene som til slutt trakk noen meget korte strå mot slutten av 1700-tallet i de fleste europeiske land.

Minste giftemålsalder for jenter i den eldste lovgivningen var 12 år. Det betød ikke nødvendigvis at kvinnene ble ført til sengs i den alderen, det var sterke normer (forvaltet av kvinner) om at en kvinne måtte være kjønnsmoden når ekteskapet skulle fullbyrdes, noe som i historisk tid typisk kunne skje mellom 16-18 år. Det var heller ikke vanlig at de faktisk ble giftet bort så tidlig. Gjennom historien har reell giftemålsalder variert over tid og med sosial tilhørighet. Det har generelt vært mer vanlig med et gjennomsnitt for kvinner som ligger i spennet 20-30 år enn lavere.

Et ekteskap var et økonomisk fellesskap. Ordet for felleseie i ekteskapet, felag, er som vi har sett det samme som brukes for et økonomisk kompaniskap utenfor. Ektepar og barn var en økonomisk produksjons- og forbruksenhet i et samfunn hvor gården var grunnlaget for alt liv. I Norge var befolkningen i den heldige situasjon at det var mange muligheter til å hente inn tilleggsinntekter gjennom skogbruk, sjøfart og fiske/fangst, for å nevne de største sektorene. Lovgivningen gjorde det lettere for mennesker utenfor laugene å drive mindre virksomhet, for eksempel ølsalg, høkervirksomhet og enklere håndverksproduksjon. Som i resten av Europa var kvinner og barn en integrert del av samfunnets totale produksjon. Man ser tydelige tendenser til at kvinnene i kraft av sin bestyrerrolle for husholdet, også styrte den utvidede virksomhet økonomisk.⁵⁵ Dette er for øvrig i tråd med arbeidsdeling man har kunnet se i familiebedrifter i vår tid. Det kan se ut til at det i den seneste delen av min periode har oppstått interessekonflikter mellom selveiende bønders behov for å holde gårder trygt i slekten, og dermed begrense en ektemanns mulighet til fritt å avhende sin kones faste eiendom, og den nye større borgerklassens ønske om så stor kreditt og sikkerhet for denne som mulig. I borgerklassen ble kvinnene etter hvert utelukket fra den økonomiske virksomheten som i stadig større grad forgikk utenfor hjemmet, dermed var det også lettere for disse

⁵⁴ Dübeck, 2003 s 138

⁵⁵ Sandvik, 2005 s 118, 119

menn å argumentere for lovgivning som la absolutt all autonomi i ektemannens og vergens hender. Bøndene derimot brukte nettopp konenes økonomiske sans og dyktighet som argument for å begrense en ektemanns suverene råderett over begge parters eiendom.⁵⁶

Det ser rent generelt ut til at en gift kvinne som ønsket selvstendig kontroll over sine midler, i følge sedvane hadde et ganske stort spillerom til å utøve denne. Lovverket gjorde det imidlertid lett for en mann å hindre henne. Et interessant spørsmål er da å se om dette faktisk ble gjort. Til syvende og sist spilte antagelig praktiske hensyn og de enkelte parters gjensidige "styrkeforhold" en større rolle i en kvinnes faktiske håndtering av egen og felles økonomi. Også i dagens samfunn ser vi eksempler på kvinner som ikke har noen selvstendig økonomisk rådemulighet, til tross for et lovverk som skal sikre det. Det som har vært interessant i mitt forskningsprosjekt, har vært å prøve å finne eksempler på at kvinner faktisk utøvde økonomisk handleevne. På 1700-tallet foregikk skipsbygging i Tønsbergdistriktet i stor grad på den enkelte gård og skutene var små. Mye fart foregikk i hjemlige farvann. Mange skuter eksisterte kun i en kortere periode, forlis og kapringer var en stor trussel. Det var spennende å skulle prøve å finne skriftlige spor av kvinner i denne noe "flyktige" virksomheten.

I et samfunn uten annet enn naturlige metoder for barnebegrensning, var en gift kvinnes liv preget av graviditet, fødsler, amming og barnestell. Vi vet at barnedødeligheten fremdeles på 1700-tallet var svært høy sett med moderne, vestlige øyne. En av fire døde i første leveår. Fertiliteten var blant annet avhengig av en mors helsetilstand, men graviditet og amming var også en belastning for mors helse på mange måter. Gjennom en generell tapping av "krefter" ble kvinner mer mottagelig for sykdommer, spesielt i situasjoner med dårlig næringstilgang, i forbindelse med graviditeten og ammingen. Selve fødselen og alle de derav følgende mulige komplikasjoner var også en belastning for kvinners helse. Kvinner hadde fra 20-årsalderen og fram til ca 40 en markant høyere dødelighet enn menn.⁵⁷

Kvinnenes livssituasjon nedfelte seg i at deres arbeid foregikk i tilknytning til hjemmet, mens mannen tok den delen som foregikk utenfor. Vi hører en stemme fra ca 1750 fortelle hvordan kjøpmennenes detaljhandel var liten, ikke mer enn at hustruene kunne passe den - underforstått i hjemmet i tillegg til deres andre sysler. Selve kramboden var i 4 av 5 tilfeller i Tønsberg plassert slik at man måtte inn i hjemmet til handleren, kanskje til og med inn i stuen eller forstuen og be om betjening når man ville kjøpe noe.⁵⁸ Dette har nok mer vært en praktisk ordning enn noe absolutt påbud, for vi møter mange kvinner i kildene som tydelig opererte i handel også utenfor hjemmet. La oss i bruken av denne kilden ikke glemme det potensielt skjeve i at den lille detaljhandelen omtales som "kjøpmannens".

⁵⁶ Sandvik, 2005 s 116

⁵⁷ Blom, Sogner et al., 2005 s 43

⁵⁸ Müller, 1842 s 124

Dette er et resultat av den vinklingen som har blitt brukt. Jeg vil vinkle litt annerledes og si at det var kvinnene som styrte denne detaljhandelen og at det var sannsynlig at den var deres prosjekt, heller enn mannens.

I en tid der mannen var ansiktet utad, både fordi det var praktisk og fordi dette var sedvane og nedfelt i lovverket, er det ikke så rart at det blir vanskelig å spore kvinner som eiere og selvstendige rettssubjekter.

2.2.3 Enker

Hvorfor er det først som enker at vi finner aktive kvinner innenfor rederinæringen i Norge på 1700-tallet? Bli kvinner involvert som eiere hovedsakelig gjennom arv? Dette ser ut til å være et fenomen som ikke bare er begrenset til tidligere hundreår, men som er like framtrødende i dag, og tydelig over hele verden. Ifølge Forbes, det berømte økonomimagasinet i USA, finnes det i verden i dag 70 milliardærer som er mødre. Kun åtte av disse har bygget opp sin formue på egen hånd. De andre har arvet, mange fra en ektemann. Til sammenligning er det 555 milliardærer som er fedre og som har bygget opp sin formue på egen hånd.⁵⁹ Det er tydeligvis universelt at kvinner har dårligere kår for å bygge opp en formue på egen hånd. Likevel ser vi gjennom eksemplene som vises, at det er mulig. Et eksempel finner vi i Spania, kleskjeden Zara's grunnlegger Rosalia Mera.⁶⁰ Hvis hun fremdeles hadde vært gift, ville antagelig hennes mann fremdeles ha blitt ansett som grunnlegger. Gjennom skilsmissen og oppgjøret i den forbindelse, kom realitetene fram. Jeg tror at mange gifte kvinner også i tidligere tider var medvirkende til, og sågar i noen tilfeller pådrivere til og hjernen bak mange menns økonomiske suksess. Det er imidlertid når de blir enker og ikke lenger har en mann til å "fronte seg" at vi får vite om dem og legger merke til dem.

Jeg antar at årsaken til at det er nettopp enker som så ofte framtrer som kvinnelige redere i kildene skyldes at de ble overhodet utad for sin husholdning/familie etter at mannen døde, såfremt ikke en eller flere sønner hadde overtatt. Spørsmålet blir om enken ga fra seg kontrollen til en sønn eller flere sønner når de ble myndige, eller om hun fortsatt beholdt kontrollen. Det fins nemlig eksempler på enker som fortsatte som redere, mens sønnene seilte som skipper i rederiene hun drev.

Som enker framstod disse kvinnene sjelden med eget navn, men ble, i de kildene jeg har funnet, betegnet som enken etter en mann, for eksempel "salig Knut Knutsens", "Knut Knutsens", eller "Knut Knutsens enke". Når kvinner hadde giftet seg og hadde brakt med seg kapital inn i ekteskapet, ser det ut til at det var mannen i familien som frontet og som ble ansett som eier. Jeg håpet at kildene vil gi

⁵⁹ Heather Struck, Forbes.com 6 mai 2010 <http://finance.yahoo.com/career-work/article/109462/worlds-richest-moms?mod=career-leadership>

⁶⁰ Zara, verdensomspennende klesbutikkjede for unge kvinner, tilsvarende H&M.

grunnlag for å kunne se hvordan dette faktisk foregikk i praksis innad i familiene. Jeg vil følge den navnepraksis som benyttes i mine kilder, der den varierer noe over tid. På slutten av 1700-tallet viser skiftene stadig oftere til kvinner med deres menns slektsnavn, der det tidligere ble oppgitt hennes patronym og hennes families eventuelle slektsnavn.

Når det gjelder eksempler på disse enkene som framtrer som selvstendige aktører på den offentlige arena, nevner for eksempel historikeren Gustav Sætra mor til stifteren av rederiet O.T. Tønnevoold i Grimstad, som var blitt en betydelig partreder gjennom arv på 1800-tallet. Hun ble i likningsprotokollen ført opp med skipspartene, gården Tønnevoold og kapital. Dessuten var hun en aktiv investor idet hun tok nye parter i nybygde skip, det vil si at hun ikke bare videreførte, men også utvidet virksomheten. (Arven falt etter at hun ble enke, slik at hoveddelen av partene ikke inngikk i et evt. skifte med barna ang. farsarven.)⁶¹ Enkene Dedekam og Hansen var blant Arendals betydeligste redere på 1700-tallet, slik som enken etter Anders Madsen, Karen Stranger Madsen, var det i Tønsberg på slutten av 1600-tallet. I Arendalsdistriktet, på Havsøy, finnes et eksempel fra 1600-tallet. Inger Thomasdatter Hafsø fortsatte en omfattende forretningsdrift og redervirksomhet etter sin mann Ellef Gunlegsens død i 1669. Skiftet etter Ellef viser en betydelig formue. Inger selv døde i 1694, muligens i en alder av 85 år.⁶² I Tønsberg har vi ett eksempel i Karen Stranger som fortsatte sin mann, Anders Madsens, forretningsdrift etter hans død på slutten av 1600-tallet. Enker sto likevel i en spesiell stilling. De måtte slik som menn mellom 18 og 25, ha en kurator eller prosessverge. Loven sa implisitt at kun menn kunne være verger, ettersom kun mannlige slektinger er nevnt som mulige verger. Likevel kunne en kvinne være verge for sine barn, når det etter farens død var skiftet mellom henne og dem.⁶³

For å sannsynliggjøre at kvinner hadde en selvstendig handlefrihet på det økonomiske plan, kan det også trekkes fram eksempler som gir belegg for å si at dette var tilfelle i stor utstrekning. Sætra refererer for eksempel til beretninger fra forrige århundre om sjømenn og deres ektefeller angående sjømannsfamilienes arbeidsdeling og ektefellenes kompetanseområder, som passer med mine egne erfaringer – på sjøen var mennene suverene, men hjemme var det kvinnene som rådet.⁶⁴ Noe som førte til at det var kvinnene som oppdro guttene, som igjen bidro til at mennene i kystområdene godtok kystkvinnenes sterke stilling. Dette er utslag av en gammel tradisjon som jeg vil hevde også var på plass på 1700-tallet. Vi har en rekke tilsvarende eksempler fra historien i Europa og også i Japan, som viser at kvinner tok seg av styringen av familiens økonomi når ektemenn var mye vekk fra

⁶¹ Sætra, Gustav : Skiftende sjø. O. T. Tønnevoold 1875-2008, Grimstad 2008 (manuskript) s 11

⁶² Taraldsen, K. and B. Sørensen (2002). Havsøy: Arendals vugge. Arendal, Hisøy historielag.

⁶³ Christian V's Norske lov, jfr Cap. 19, artikkel 2,

⁶⁴ Sætra, G. (2007). Kvinner og skipsfart. Arendal, Senteret. **2007**: S. 272-278.

hjemmet, enten det var som sjømenn, sesongarbeidere, handelsmenn eller krigere. I Norge er det kjent fra vikingtiden og middelalderen at en kvinne kunne forlange skilsmisse hvis mannen ikke overlot henne nøklene når de giftet seg. Det vil si at hun hadde krav på å ha kontroll over produksjonen i husholdningen og driften og organiseringen av denne. Jeg vil hevde at dette sannsynliggjør at kvinner på 1700-tallet også hadde en viktig økonomisk funksjon i sine familier, og at husmoren/husfruen kan ses å ha vært øverste administrative leder for "bedriften" som en husholdning ofte var.

Berit Eide Johnsen har undersøkt hvordan eierne har påvirket beslutninger i partrederier mellom 1860-1930, og hvilke beveggrunner de hadde når de investerte i skuter/skip. Selv om hennes periode er noe senere enn den perioden jeg skal se på, er hennes undersøkelser interessante. De viser at partrederne hadde innflytelse på driften og at de i noen grad ble investorer i spesifikke skip, nettopp for å få denne innflytelsen. Hun nevner også enker som investorer, uten å gå i detaljer.⁶⁵ Totalt sett var deres andeler i en bys flåte ikke stor, men hvis partredere generelt utøvde aktiv innflytelse, er det ikke usannsynlig at også enker gjorde det. Det har vært interessant for meg å se på kvinnelige partrederes eventuelle annen forretningsdrift eller deres nærmeste slektningers, og om de var involvert i drift eller leveranser av de skip som kvinnene eide parter i.

Det er Christian Vs Norske Lov av 15de april 1687 som gjelder i min periode. Lovtekstene er deklamatoriske, men det finnes mange eksempler på at man avtalerettslig kunne innrette seg annerledes, og at sedvane spilte en stor rolle ved siden av lovteksten. Vi har fremdeles rester av slik tankegang og sedvane. Et eksempel er holdningen til jord som har vært i slekten over generasjoner. Mange i dag vil mene at det ville være feil av en person å selge en slektsgård og så selv bruke opp pengene. Det er å bryte arverekkefølgen og ta ut en urettmessig gevinst på etterkommernes bekostning. En slik holdning har ingen støtte i dagens lovverk. Likevel kan man se dette som et utslag av en meget gammel tradisjon i Norge og for øvrig i store deler av Europa, at jord tilhører slekten, ikke enkeltindivider. Holdninger har makt, og mange ganger går de "utenpå" loven, og de bidrar til å forandre loven over tid. Derfor er det vesentlig å prøve å finne fram til hvordan mennesker i Norge i praksis innrettet seg. I England har forskning på nyoppdaget kildemateriale (Equity Law og Chancery Court-materiale) vist at de svært kvinnediskriminerende Common Law-reglene i stor grad ble omgått ved privatrettslige avtaler som hørte inn under et helt annet rettssystem, nemlig Equity Law.⁶⁶ Dübeck vurderer det slik at kvinner i England i praksis, fra 1550 og fram til 1850, hadde gode muligheter til å få sikret arv og formue gjennom for eksempel ektepakter, og at dette i stor utstrekning faktisk ble gjort. I Norge var behovet for ektepakter ikke like stort, men i arbeidet med

⁶⁵ Johnsen, 2007

⁶⁶ Dübeck, 2003 s 73-74

skiftene fant jeg mange eksempler på at ektepar som ikke hadde livsarvinger, sikret lengst gjenlevende en arv ved testamente.

2.2.4 Oppsummering og en kort oversikt over forskning av betydning for mitt arbeid

Det kan se ut til at mesteparten av forskningen i Norge hittil har dreid seg om kvinners posisjon i utøvelsen av et yrke og deres handleevne og autonomi når det gjelder fast eiendom, dvs gårder osv. I gammel germansk tradisjon tilhørte formuen ætten, og formuen var i gammel tid nesten alltid knyttet til besittelse av fast eiendom. Rørlig kapital, i form av løsøre og likvider, har i liten grad vært gjenstand for selvstendig vurdering i nyere forskning. Kanskje var kvinners råderett over egen formue større når det gjaldt rørlig kapital enn når det gjaldt fast eiendom. Mitt arbeid med kvinners engasjement i skipsfarten vil muligens kunne bidra til å kaste lys over dette forskningsområdet.

Det er forsket mye på arbeiderklassen i historisk sammenheng, men lite på de øvre samfunnsklasser. Vi vet en del om kvinner i bynæringer⁶⁷ og gifte kvinner i bondesamfunnet⁶⁸, men svært lite om kvinner og barn i de formuende samfunnsgrupper. Det er også et hull i forskningen når det gjelder kvinner (barn og ugifte, gifte og enker), som investorer i de maritime næringer og da spesielt som skuteeiere og redere. Knut Sprauten er muligens et unntak. Han har mange artikler på Store Norske Leksikon på nettet.⁶⁹ Der fant jeg flere som omhandler kvinner fra min periode, også kvinner som var redere, og han framstiller dem som selvstendige aktører på det økonomiske området

Jeg har hatt en ide om at det vil kunne spores en kontinuitet i norske kvinners forholdsvis selvstendige posisjon, økonomisk og sosialt, fra i hvert fall perioden 1500 og opp i vår tid. Norge har nylig blitt kåret til det land i verden som har minst kvalitative forskjeller mellom menn og kvinners livssituasjon.⁷⁰ Jeg tror ikke vi vil kunne ha kommet så langt uten en "underliggende tradisjon" i den norske befolkningen som strekker seg meget langt tilbake. Jeg håper min oppgave kan bidra med noen fakta til en generell diskusjon rundt en slik forståelse av kvinners faktiske levevilkår.

Boken *Kvinnekår i det gamle samfunn ca 1500-1850* tar i forordet opp nettopp denne "forsømmelsen" av tidsrommet 1500-1850, og den har samlet noen svært interessante artikler som er aktuelle for mitt tema og overordnede mål med oppgaven. Det er over 20 år siden den kom ut, og mye har skjedd siden den gang i forskningen, men artiklene er fortsatt aktuelle.

⁶⁷ Tranberg, Sandvik et al., 1986 s 65-85

⁶⁸ Tranberg, Sandvik et al., 1986 s 91-133

⁶⁹ http://www.snl.no/nbl_biografi/Karen_Toller/utdypning (Et eksempel. Her Karen Toller.)

⁷⁰ Hausmann, Tyson et al, 2008, The Global Gender Gap Report (nettside)

”Kvinnerens situasjon” er selvfølgelig et veldig vidt begrep. Det har vært forskjell på rettssituasjonen for kvinner i Storbritannia og Norge, i Frankrike og Spania. Det samme gjelder deres formelle og praktiske selvstendige handleevne, deres status i familie og samfunn. Det som synes å være felles, er at det ble en forverring for kvinnene fra 1500-tallet og oppover, med et tilsynelatende lavmål på 1800-tallet. Det er imidlertid ikke sikkert at det kun var kvinner som var gjenstand for strengere kontroll i denne perioden. Dette er i tråd med påstander om at det var en generell tendens i Europa etter reformasjonene til ”*sosial disiplinering*” som gikk på tvers av skiller mellom menn og kvinner.⁷¹ Likevel tyder både lovverk og praksis på at kvinnene kom dårligere ut gjennom alle de sosiale, økonomiske og organisatoriske forandringene enn mennene generelt gjorde.

Forklaringene er selvfølgelig sammensatte. Det ser for meg ut til at det er forskjell på stendene i denne sammenheng, og at kvinner fra adel, embets- og borgerstanden ikke nødvendigvis har hatt den beste situasjonen sett i forhold til sin egen gruppes menn.⁷² Kvinner fra embets- og borgerstanden har ikke nødvendigvis hatt de samme vilkårene som bondestandens kvinner. Dette kan vise seg å bli viktig i min sammenheng, fordi jeg tar for meg kvinner både i byen og på landsbygda.

2.3 Rettshistorie

En vurdering av opphavet til kvinners rettsstilling burde ideelt sett innbefatte en vurdering av romersk rett, kirkerett og gammel germansk familierett og kanskje enda viktigere, dansk rett. Germansk rettssyn har påvirket Norge via Danmark og de Slesvig-holstenske områder. Når det gjelder romersk rett har denne i stor grad preget rettsoppfatningen i hele Europa opp i nyere tid.⁷³ Romerske rettsbetraktninger og med den mannens sterke posisjon i familien, slo inn i flere omganger, men kanskje spesielt i den senere delen av min periode. Jeg vil likevel ikke gå inn på detaljer i et slikt sakskompleks i min masteroppgave. Det er ikke røttene, men praksisen som er mest interessant i min problemstilling. Dansk rett stiller i en annen klasse, siden Norge var underlagt Danmark (formelt først personalunion, deretter realunion) i over 400 år, og jeg mener at sider ved denne bør belyses. I personalunionen med Sverige fra 1814 hadde vi vår egen grunnlov og lovverk for øvrig, og jeg anser derfor ikke påvirkningen fra eventuell svensk rett som vesentlig for mitt forskningsområde og periode.

2.3.1 Dansk rett

Dansk rett og rettsoppfatning må ha påvirket den norske, og de har hatt felles opphav i en germansk rettsoppfatning. Vi hadde i Norge vår egen lov separat fra dansk fram til 1814, Christian den V's

⁷¹ Wiesner-Hanks, 2008 s 539-557

⁷² Sandvik, 2002 s 24

⁷³ Dübeck, 2003 s 78

Norske lov. I tillegg ble rettsembetsmenn utdannet i Danmark, og danskfødte embetsmenn beklede i stadig økende grad stillinger i Norge. Jeg vil derfor nedenfor ta opp noen trekk og problemstillinger hentet fra dansk rett som jeg anser for sentrale som bakgrunn for rettsoppfatningen i Norge i min periode. Jeg mener at de også er nyttige for å forstå bakgrunnen for min tidsperiodes økonomiske disposisjoner, som for eksempel overføringer av gårdsbruk og skuter, opprettelse av testamenter og fordelingsprosedyrene i skifter.

Etter dansk rett hadde en hustru, for sin livstid, enten en bruks- og nytterett til eller en rett til utbytte av sin avdøde manns etterlatte formue. Dette gjaldt så lenge hun ikke giftet seg igjen.⁷⁴ En parallell til dette i Norge blir retten til å sitte i uskifte med umyndige barn. Jeg har i kapittel 5 flere eksempler på kvinner som med myndig hånd styrte forretningene i et uskiftebo.

Både det norske og danske språk opererer med begrepet felag/fellig. Dvs. et formuesfellesskap som kunne gjelde en familie, men også et stiftet "selskap". Etter reformasjonen hadde ikke lenger barn en automatisk del av dette felleseiet, men var avhengig av arvereglene. I dansk rettspraksis ble det skilt mellom innbrakte og ervervede verdier, spesielt når det gjaldt jord. Jord som ble brakt inn i et ekteskap av en hustru, var som regel arvejord og var særeie. Annet bo var løsøre og inngikk i felaget (felleseiet). En ektemann rådet både over felaget og over sin hustrus særeie, men måtte ikke forøde det. Han kunne kun selge hennes jord hvis det var barn i ekteskapet, slik at disse verdier i neste omgang kunne antas å gå til kvinnens arvinger/dvs barn (og dette kun hvis han hadde nok egen jord å stille som sikkerhet for hustruens jord). Jord, spesielt jordbruksjord, som var gitt i arv, tilhørte slekten. Jord i kjøpstedene ble regnet til løsøre. Til forskjell fra i Norge var kun en liten prosent av jorden i Danmark arvejord⁷⁵ I Norge var odelsinstitusjonen under press fra aktører som ønsket å gjøre landbruksjord til vanlig handelsvare, først i tiden rett før 1814 og så rundt 1857.⁷⁶

Begrepet felag har bestått opp til i dag, ikke bare som et felleseie mellom ektefeller. Nå er imidlertid andre ord mer vanlig å bruke; sameie, kompaniskap, partrederi, kommandittselskap.

Dansk rett hjemlet ikke opprinnelig for forskjellsbehandling av arvinger, men fra begynnelsen av 1500-tallet kom det en rekke dommer som fastslo at bondejord, norsk setejord, ikke måtte deles opp etter foreldrenes død.⁷⁷ Det er ikke usannsynlig at kongen ønsket å holde oppe den økonomiske evne til både bønder og adel (også i Norge) med tanke på skatter og avgifter og andre bidrag til staten. Det betød ikke at ikke alle arvingene arvet, men at de som ikke maktet å overta setegården hel, kunne betale de andre i form av avgifter/leie. Dette er helt i tråd med lover og praksis fra Norge,

⁷⁴ Dübeck, 2003 s 82

⁷⁵ Dübeck, 2003 s 85

⁷⁶ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/nou-er/2003/nou-2003-26/13.html?id=382543>

⁷⁷ Dübeck, 2003 s 127

ref. åsetesretten. Det fantes dommer som sa at det skulle skje etter gårdens evne, dvs. en tidlig form for arvetakst. Vi har sett en utvikling vekk fra at familien eide gården, en institusjon der barna allerede ved sin fødsel ble ansett for å ha en ideell del i den, som de kunne be om å få skiftet ut ved giftermål eller ved flytting ut av bofellesskapet. I den tidligere sammenheng vil arv ha hatt en noe mindre betydning, I denne eldre institusjonen ville det i en familie med mor, far og fire barn, bli slik at for eksempel en arv etter en far ville gi kun 1/6 av totalen til fordeling. Etter hvert førte press fra flere hold til at først enken fikk gode muligheter til å sitte i uskifte med barn og til å disponere den felles eiendom. Deretter at én arving etter hvert ble begunstiget ut i fra behovet for å unngå videre oppdeling av boene etter som flere barn overlevde og arvingenes antall dermed ble større.

En interessant slutning man kan trekke av alle de disposisjoner som har som formål å sikre enken, enten hun hadde barn eller ikke, er at de kan tyde på at ekteparene levde vel sammen, at ekteskapet bygget på kjærlighet og omtanke. Man kan antagelig også gå ut i fra at kvinnen ikke hadde en fullt så underlagt stilling som lovenes bokstav kunne tyde på. De kunne tydeligvis forhandle fram løsninger som var gunstige for dem selv, enten det skjedde i egen regi eller gjennom slektninger.

En annen betraktning er at når en mannlig arving fikk overta gården, fungerte den som driftsmiddel og kapitalen var i all hovedsak bundet opp i jord, bygninger og evt. utstyr. Den som kunne ta med seg lettere omsettelige verdier, fikk kanskje en stor fordel. Siden dette svært ofte gjaldt kvinnene, kan man også her se en mulig forklaring til at dette foregikk slik at en søsters arvelodd etter hvert ble halvdelen av en brors. Dessuten hadde opprinnelig en søster som regel fått ut sin del når hun giftet seg, slik at arven ble kun det, mens søsken som fremmeds var med i felaget fikk sin del pluss arv. Så sent som i 1555 falt det i Danmark en rettertingdom som statuerte likedeling mellom en bror og en søster.⁷⁸ Likevel er der flere dommer som tyder på at en ulik deling ble mer og mer vanlig rundt denne tiden.

De aller fleste mindre gårdsbruk, både i Norge og Danmark, var festet fram til andre halvdel av 1700-tallet og drevet av en annen enn de egentlige eiere. Derfor var det ikke slik i Norge at eldste sønn på en gård hadde noen sterk særrettighet til å overta festekontrakten. Retten til å overta denne ble mest sannsynlig i Norge, slik som i Danmark og resten av Europa, betraktet som løsøre, og kunne dermed gå til både yngre brødre og til søstre, eller til enken.⁷⁹ Svært ofte manglet gårdbrukeren formell festekontrakt, og selv om sedvane pekte i en retning, kunne jorddrotten selv velge hvem han/hun/de ville skulle drive jorden videre.

⁷⁸ Dübeck, 2003 s 133

⁷⁹ Dübeck, 2003 s 134

Der hvor gårdene var større, eller en familie hadde flere gårder, eiet eller festet, kunne flere av barna overta gårder eller parter i gårder. Dette gjaldt både i Norge og Danmark.

2.3.2 Arveregler og odelsrett i Norge

Hvordan skaffet kvinner seg de midlene som dels var skipsverdier og dels ble brukt til oppbygging av skipsverdier? Man kunne for så vidt stilt seg det samme spørsmålet om menn. Felles for begge kjønn er at deres startkapital i stor grad kom fra familie, gjennom låneopptak, gjennom overføringer i forbindelse med giftemål og ved arv.⁸⁰ Det er vanskelig å finne kilder til de to førstnevnte, det er gjennom skiftene at vi lettest ser hvilke overføringer som ble kvinnene til del.

Arvereglene for 1700-tallet er tilsynelatende greie. Gjenlevende ektefelle overtok ifølge oversikt på www.arkivverket.no halve boet og barn delte den andre halvparten som arv fra avdøde far eller mor. Brødre fikk dobbelt lodd i forhold til søstre. Dette er helt i overensstemmelse med det jeg har sett når jeg har gått gjennom skifteprotokollene for Søndre Jarlsberg for denne perioden.

Regelen om at kvinnelige arvinger i min periode i hovedsak fikk "søsterlodd" og menn fikk "brorparten" var felles for Danmark og Norge. Det innebar at en søster fikk en halvpart i forhold til en bror, med mindre annet ble bestemt i testamentene. Når man ser på den mulige bakgrunnen til at denne regelen har kommet, virker den ikke fullt så kvinnediskriminerende som man først kan få inntrykk av. En datter som giftet seg, fikk typisk ut en større eller mindre "medgift". Da er det ikke så merkelig at søsterparten ved arv etter hvert utviklet seg til å bli en halvdel av en brorpart. En søster som flyttet ut, forringet boet og inntjeningen for dem som satt igjen i felaget/bo-fellesskapet på gården og som også heftet for fellesskapets gjeld. Jeg har i mine skifter funnet flere eksempler på at søsken kunne eie hver sin part av en gård, som så ble drevet av den ene av dem.⁸¹

Når man begynner å se på realitetene rundt skiftene, dukker det opp mange spørsmål. Hva var for eksempel boet? Hvis gjenlevende ektefelle kun kunne sitte igjen med halve boet slik det besto under ekteskapet, var det i realiteten ikke snakk om arv i det hele tatt for denne ektefellen. Gjenlevende ektefelle satt da kun igjen med SIN halvpart av det felles bo, slik vi ville ha sett det i dag. En slik tenkning korresponderer imidlertid bedre med den gamle oppfatning av en families formuesforhold, enn den som gjorde seg gjeldende på siste halvdel av 1800-tallet og som fremdeles kan spores hos nåtidens forskere. Den opprinnelige vurderingen var at helheten var et felag som alle medlemmer hadde en andel i. Den som kom inn i felaget, typisk ved giftemål, skjøtte til gjennom for eksempel hjemmefølge. Den som forlot felaget, slik som kvinner gjorde når de giftet seg, fikk ut sin andel da.

⁸⁰ Jeg vil anta at menn hadde større muligheter enn kvinner til å bygge seg opp egenkapital gjennom egen, isolert, arbeidsinnsats.

⁸¹ Skiftet 1725 Lisbeth Dorethea Theodoridatter. De to brødrene Seeberg arvet en gård etter sin mormor.

Når noen forlot felaget ved død, delte arvingene kun denne personens andel, og vi snakker da om arvinger gjennom blodsband, ikke ektefeller.

Ektefelles rett til arv slo inn fra Christian 5. Norske lov (5-2-19) for barnløse ektepar, og også for gjenlevende ektefelle med felles barn som ikke gifter seg igjen, men Imsen og Johannessen hevder at dette sjelden ble fulgt. (Nok et eksempel på at rettsoppfatningen er viktigere enn selve loven.) Erfaringene jeg har gjort fra de skifter jeg har gått igjennom, stemmer overens med Imsens og Johannessens konklusjon på dette området. Gjengifte var for øvrig svært vanlig på 1700-tallet og tidligere og da måtte en arv på en broderlodd som gjenlevende kunne ha tatt ut, leveres tilbake til livsarvingene. Fra 1854 arvet en ektefelle automatisk 1/3 når det ikke var livsarvinger.⁸² På 1800-tallet og senere ble ektefelles arverett styrket.⁸³

Det var i slektens interesse å holde kontroll med medlemmene og deres formue og denne interessen kommer i konflikt med for eksempel kvinnens nye familie ved giftermål, mer spesifikt mannen og hennes kjødelige barn. På 1800-tallet ser vi forandringer i arvereglene i Norge som viser slektens svekkede stilling og ekteskapets og ektemannens styrkede. Det slår meg at dette kommer parallelt med økende levealder og dermed flere ekteskap der partene kun er gift med hverandre gjennom livet, og kun har felles barn. I slike situasjoner vil det ikke være så mange kryssende interesser ved et skifte, og en enkemann eller enke vil i større grad ha interessefelleskap med etterkommerne etter avdøde. Hvis en enkemann på 60 år overtar hele boet etter sin avdøde kone, og det ikke er noen særkullsarvinger, vet man jo at deres felles etterkommere i neste omgang vil overta boet. Behovet for et fullt skifte blir mindre presserende og i neste omgang vil de rettigheter man gir gjenlevende i disse situasjonene, "smitte over" på gjenlevende ektefelles rettigheter også i andre situasjoner.

Vi hadde i Norge gjennom en lang periode stor innvandring til borgerskapet fra resten av Europa og således påvirkning fra rettslig tenking derfra. Slekten kontroll med verdiene ser ut til å ha blitt tidligere svekket der, og ektemannens posisjon sterkere. Det er interessant å se dette i sammenheng med det faktum at bøndernes representanter på slutten av 1800-tallet var mer innstilt på å gi kvinner full myndighet enn borgerskapets representanter var.⁸⁴ Den gamle tenkningen rundt familiefelaget, og ektefellene som likeverdige bidragsytere til fellesøkonomien besto lenger Norge enn sør i Europa.

Det var ikke snakk om at en sønn kunne forlange å få utlagt på sin del skip som kom fra kvinnens familie eller som hun hadde anskaffet med midler fra samme. Vi ser spor av det i skiftene, men mange har kanskje feiltolket og sett det som at kvinner har sittet i uskifte, kanskje på sine barns

⁸² <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Arv> Steinar Imsen (professor ved NTNU) og Knut Johannessen

⁸³ <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Arv> ref. punkt II

⁸⁴ Sandvik, 2005 s 116

nåde, eller etter spesiell bevilgning. Barna og evt. andre arvinger kunne forlange å arve mannens halvdel, ikke hennes. Menn måtte også gi slipp på halve boet, dvs. sin avdøde kones halvdel, og det ble delt på hennes barn, evt. andre arvinger. Vi ser at en mann som måtte skifte med avdøde koners arvinger tre ganger, ble betegnet som fattigere av den grunn. I realiteten ble han vel ikke det, kun utad fordi han hadde stått som bestyrer av den hele formue, men i skiftet trår realitetene fram. Det er ikke uten grunn at det var viktig å finne et passende gifte for sine barn, og at man giftet seg med sine like"menn". Det er lett å overse dette når vi er sosialisert inn i et lovverk, en praksis og tankegang som er helt annerledes. Kravet om at begge parter skulle skyte til noenlunde like deler til det felles bo, finner her sin forklaring. Det var risiko for at midler gikk ut av slekten hvis man giftet seg med en person uten, eller med mindre midler enn en selv. Vi må ikke glemme at det typiske skiftet involverte arvinger fra både siste og tidligere ekteskap, eller andre slektninger med blodsband. Det var regelen, heller enn unntaket, at mennesker som hadde levd lenge hadde flere ekteskap bak seg.

På 1800-tallet forsvant hjemmefølget mer og mer som selvstendig rettslig institusjon, men overlevde som sedvane og som gaver, og den en tid noe skjeve fordelingen mellom søsken ble rettet opp når det gjaldt arvelodd ved at søstre fra 1854 fikk samme lodd som brødre. Hvorfor fikk søstre lenge kun halvparten av en brorlodd? Forklaringen kan finnes i tenkningen om felaget. En kvinne fikk ut hjemmefølge når hun giftet seg. Denne praksisen besto svært lenge. Hjemmefølget skulle stå i rimelig forhold til det ektemannen og hans familie bidro med til den nye families underhold. Det var kvinnens særeie og sikret henne retten til halve boet ved ektemannens død. Ugifte døtre hadde lenge rett til å ta ut hjemmefølge før alle arvingene etterpå delte.⁸⁵

Odelsretten og åsetesretten er en annen sak. Hvordan fungerte disse i praksis? De var i utgangspunktet et vern for slektslinjen, slik at fast eiendom, og dermed livsgrunnlaget, var et beskyttet gode for denne. Odelsretten rettet seg først og fremst mot utenforstående. Åsetesretten var en familielov og gjaldt kun for livsarvinger. Hvordan harmonerer dette med at vi ser skifte etter skifte på 1700-tallet der arvinger fikk utlagt på seg deler av en gård? Var disse gårdene ikke odelsgods? Det Knut Johannessen sier, dels indirekte, var at før 1821 fikk arvingene en ideell del i gården, men åsetesmannen hadde rett til å løse dem ut. Etter 1821 fikk de et pengekrav på denne, med panterett i eiendommen. Et annet element er delingsretten. Den kom i lovs form i 1769, men ble praktisert ofte også før den tid. Dvs. at bonden etter 1769 hadde rett til å dele en gård på to eller flere av livsarvingene.

⁸⁵ <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Festerm%C3%A51> Steinar Imsen

Svært mange gårder i Tønsbergområdet ble selveiergods rundt 1740. Det vil si at vi da må telle 20 år fram for at det skal ha vært oppstått odel på gården. Fristen for både etablering av odel og for løsningsretten hadde vært 60 år fram til 1604, så 30 år fram til 1687, da den ble 20 år. I januar 1771 ble hevdstiden satt ned til 10 år og løsningsretten etter odel til 15 år. I en kortere periode mellom 1811 og 1814 ble odelsretten svært redusert og skulle etter planen fases ut, antakelig for å komme mer på linje med dansk praksis og rett. I grunnlovene av 1814 ble imidlertid odelsretten igjen stadfestet og i ny odelslov av 1821 ble hevdstiden 10 år og løsningsretten 5 år, før ny lov av 1857 satte disse til henholdsvis 20 og 3 år.⁸⁶ Knut Johannessen hevder at de ”praktiske konsekvenser” av de ulike bestemmelsene ikke har vært undersøkt. Det som står klart er at odelsrett ikke kan ha vært etablert for svært mange av de gårdsbruk som vi ser i skiftene i min periode.

Jordegods var gjenstand for handel og pantsettelse. Den generelle verdien av et gårdsbruk ser ut til å ha vært lavere på begynnelsen av 1700-tallet enn senere, hvis vi skal bygge på det faktum at det ofte kunne være vanskelig å finne drivere til bruk som var til leie. Gjennom salg mistet en slektslinje sin odel og det tok tid før en ny ble etablert. Svært mye gods var kirke- og adelsgods, eller eide av mennesker som ikke selv ønsket å drive den enkelte gård. (Skatteregler på 1800-tallet gjorde det vanskeligere å sitte med flere gårder.) I tillegg kommer de mange tilfellene der den/de odelsberettigede eller åseteberettigede ikke hadde økonomisk mulighet til å løse ut de andre arvingene.⁸⁷ Det vil si at det til enhver tid må ha vært mange bruk der regler om odel og åsete ikke kom til anvendelse.

For meg har det imidlertid vært nødvendig å behandle odels- og åseteretten såpass utførlig, fordi skipsfartsnæringen på landsbygda ble drevet i sammenheng med gårdsdriften. Arv og kapital på gårdene fikk derfor betydning for skipsfartsnæringen og omvendt. Det som teller er imidlertid hvem som faktisk ble sittende med parter i gårder eller skuter, mer spesifikt hvilke kvinner som overtok skipsparter og under hvilke omstendigheter dette skjedde. Jeg ser at det ville være et utgangspunkt for en egen masteroppgave å se på hvordan odels- og åsetereglene har fungert i praksis.

Kapittel 3 Arbeidet med kildematerialet

3.0 Innledning

I dette kapittel vil jeg presentere det kildematerialet jeg har forholdt meg til, vise hvordan jeg har arbeidet med dette og presentere et noe bredere bakteppe av historiske fakta som har dannet

⁸⁶ <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Odelsrett>, Knut Johannessen (ass. Dir. Riksarkivet)

⁸⁷ <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:%C3%85setesrett> K. J.

grunnlag for min videre tolkning av funn og materiale. Jeg vil også kommentere noen av utfordringene som ligger i det å jobbe med et slikt materiale.

Arbeidet med de ulike kildene som er presentert nedenfor har resultert i flere tabeller som ligger som vedlegg og som vil bli behandlet i kapittel 3. Den største er tabellen over alle skip som jeg har funnet beskrevet med navn og/eller eiere og størrelse. Jeg markerte i egen kolonne med henholdsvis en "M" eller en "F" for mannlig og kvinnelig eierskap. Dette gjorde det senere enkelt for meg å plukke ut til en egen tabell de skip som hadde kvinnelige eiere involvert. Jeg er oppmerksom på at jeg ikke har fått registrert alle skip som hadde kvinnelige eiere. Noen skip har vært så små at de ikke blir nevnt i bygdebøker og byhistorier og det vill ha vært en altfor omfattende oppgave å registrere alle småbåter på under for eksempel 10 kommerselyster ut i fra tollbøkene. Dessuten er jeg ikke sikker på hvor grundig registreringen var. Jeg har funnet skuter i flere skifter som ikke har vært nevnt i noen av mine andre kilder.

Den største utfordringen i arbeidet med å finne de kvinnelige rederne, har vært at de har vært godt gjemt bak sine fedre, brødre, ektemenn og til slutt sønner. Det er i hovedsak som enker at de har stått fram som selvstendige eiere av så store parter at de er blitt registrert.

Tabeller som er brukt og/eller vedlagt:

1. Skipsliste fra ca 1780 – 1845 fra Tønsbergdistriktet med hovedvekt på Tønsberg by og Nøtterøy.
2. Liste over skip med kvinnelig eierskap fra ca 1780 – 1845 fra Tønsbergdistriktet med hovedvekt på Tønsberg by og Nøtterøy.
3. Liste som viser en sammenligning over antall skuter og samlet tonnasje med henholdsvis mannlig og kvinnelig eierskap for utvalgte år.

I hoveddelen av arbeidet mitt, var jeg forberedt på å jobbe svært mye kildekritisk mot originaldokumenter skrevet på gotisk. Jeg så imidlertid raskt at det finnes en lang rekke kilder tilgjengelig på nettet og av arbeidsøkonomiske årsaker har jeg brukt disse.

Det finnes skannede tinglysningsdokument og kirkebøker som egne rubrikker på Digitalarkivet. Disse er gotiske håndskrifter. De mange ulike stavemåter og navneangivelser åpner dessverre for en del tolkningsproblemer. Kan jeg være sikker på at Karen Madsen og Karen Stranger er samme person? Hvordan kan jeg spore hennes kvinnelige etterkommere sikkert, når de oppgis med patronym og dermed blir vanskelig å skille fra andre som hadde en far som het for eksempel Martin/Mattis/Mathias/Martinius. De mange feilkildene har gjort at jeg har gått ganske grundig til

verks med å registrere navn, fødselsår, år for giftemål, ektefelles navn, gårdstilhørighet, eierskap i gårder og skip, og å jamføre disse opplysninger med det som framkommer i personalhistorisk litteratur.

Jeg har måttet gå direkte til en del originalkilder når det gjelder opplysninger om enkeltpersoner. En aktuell framgangsmåte for å finne kvinnene, har vært å gå veien om deres menn og øvrige mannlige slektninger. Jeg har to eksempler med kvinner som på 1600-tallet drev rederivirksomhet sammen med sine menn, for deretter som enker å drive utmerket i 20-30 år. Kunne de ha gjort dette uten å ha vært svært godt inne i forretningsdriften allerede da deres ektemenn levde?

3.1 Kildemateriale

3.1.1 Skifteregister

Skifteregister for Tønsberg og Holmestrand 1696-1801 (1782) og 1801-telling for 0705 Tønsberg, begge på www.digitalarkivet.no og tilsvarende for Nøtterøe har vært kilder jeg har sett på. Jeg håpet at de ville vise i detalj hva arvinger fikk utlagt på skiftene. Det er satt opp lister på nettet over selve skiftene, men det ligger ikke detaljer der, slik at jeg har måttet gå til originaldokumentene for å få disse. Gotisk håndskrevne dokumenter har gjort dette til et krevende arbeid.

Manntallet for Jarlsberg Grevskap fra 1701, som Tønsberg sognet under, har gått tapt. Skifteregister for Tønsberg og Holmestrand 1696-1801 og en rekke andre kilder er imidlertid utlagt digitalt.

På ettervinteren i 2010 ble skiftemateriale fra diverse områder og perioder lagt ut på www.digitalarkivet.no. Materialet for mitt område dekker perioden 1783 til 1848. Stoffet er systematisert i en database fram til året 1801. Databasen har gitt meg muligheten til å søke fram og tilbake på forskjellige personer i forskjellige roller og utforske deres slektskapsforhold til hverandre og deres ekteskaplige status fram til 1801. Som et eksempel på hvor innfløkt dette kan være å finne ut av, kan jeg bruke Inger Ewensdatter Holm. Hvem var hun gift med i sitt første ekteskap? En god ledetråd fant jeg i skiftet etter hennes første ektemanns første kone. Hun hadde en sønn som framstår i skiftet etter henne, men vi vet ikke ut i fra dette skiftet hvem som var hans far. Det er kun indirekte vi kan lese dette mellom linjene i skiftet etter hans fars første kone. Ekteskapet mellom mor og far var så kort at det antageligvis ikke har satt mange spor etter seg, og slektsnavnet Thonebye var tydeligvis ikke brukt av hans far. Thonebye var således ikke arving til sin mors ektemann nummer to. I det skiftet var det kun døtre som var arvinger. Han var imidlertid arving til sin mor, og hennes ektemann nummer tre måtte betale Thonebye ut sammen med de to gjenlevende døtrene til Inger.

Når dette skiftematerialet er blitt så lett tilgjengelig, blir det mulig å gjøre mange og mer krevende undersøkelser på skiftene. Dessverre kom det for perioden etter 1801 i seneste laget for min

undersøkelse, og jeg oppdaget det heller ikke før det var gått en tid. Jeg har derfor ikke kunnet utnytte de mulighetene jeg ellers ville ha hatt til å gå gjennom hver eneste side og plukke ut parter og eventyr-obligasjoner fra de forskjellige skiftene både i Tønsberg og på Nøtterøy. For Nøtterøys vedkommende gikk jeg gjennom protokollene på Statsarkivet i Kongsberg (SAKO), men det jeg plukket ut var eksempler på skifter der skip og skipsparter forekom, ikke et forsøk på en fullstendig registrering av alle skipsverdier.

3.1.2 Tollbøker

Tollbøker har lister over fartøyer hjemmehørende i distriktet og forteller hvem eierne var. Jeg har likevel ikke gått direkte til disse, men lent meg til andre forskeres oppstillinger slik de kommer til uttrykk i for eksempel *Den Norske Sjøfarts Historie* og i *Tønsbergs Historie* (se nedenfor). Problemet med tollbøker når det gjelder min oppgave er at de kun inneholder navn på hovedeier. Det oppgis ikke navn på eiere av mindre parter.

3.1.3 Malmsteinregisteret

Malmsteinregisteret, som administreres av Norsk Sjøfartsmuseum, og som er tilgjengelig for søk over internett, kunne ha vært en veldig god kilde. Problemet er at det i all hovedsak inneholder skip som er bygget etter 1800. Jeg har brukt Malmsteinregisteret til å registrere skip fra slutten av 1700-tallet og fram til 1840. Årstallene gjelder sikre registreringer om eierskap, ikke byggeår. For de tidligste årstall blir hjemsted ofte oppgitt etter skipperens hjemsted. Svært ofte var han da også reder. Jeg vil ikke bruke det som del av mitt utgangspunkt, men kun registrere skip der det foreligger sikre opplysninger om at eierne er fra området Tønsberg by og Nøtterøy og Sem landdistrikt. Når jeg søkte på hjemsted Nøtterøy, fikk jeg opp 87 treff. Atten av disse refererte seg til perioden før 1840. Det ser ut til at noen av disse muligens kan ha hatt eiere som heller assosieres med Tønsberg, noe som kan gjøre en nøyaktig sammenligning mellom Tønsberg som by og omlandet problematisk. Når jeg søkte på byggested Tønsberg fikk jeg opp 105 treff, men kun ett skip med byggeår på 1700-tallet, resten var senere. Jeg foretok også et søk på hjemsted Tønsberg og fikk opp 994 treff, noen få av disse fra 1700-tallet og da fra slutten av hundreåret. Jeg satt til slutt igjen med ca 66 skip for perioden ca 1670-1840. De fleste, om ikke alle, skip/skuter som er registrert under Nøtterøy, er også registrert med Tønsberg. Det er et godt eksempel på at Tønsberg, Nøtterøy og Sem ble sett på som ett område.

I Malmsteinregisteret er det også åpenbare feilregistreringer. I registeret finnes et skip "Den Trønderske Kjøbmand" registrert i Tønsberg i 1796. En jamføring med *Den norske sjøfarts historie*⁸⁸ gjør det åpenbart at navnet må være "Den Tønsbergske Kjøbmand". Sistnevnte forekomst har registrert nøyaktig samme lestedtall og årstall for kapring. I tillegg ga siste kilde navnet på eier av

⁸⁸ Tank, 1923 s 552

skipet som Foyn. Det var to brødre Foyn i byen på dette tidspunkt, Mathias og Laurentius⁸⁹, begge redere og kjøpmenn.

Et annet eksempel på feilregistrering i Malmsteinregisteret er for briggen ”Marthe Andrea”, der det står at skipet ble bygget i 1798, men så oppgis det navn på skipsførere for 1701 og 1707. Dette ser svært usannsynlig ut og må bero på skrivefeil, slik at riktige årstall kanskje må være 1801 og 1807.

”Kortet” for briggen ”Moses” inneholder også opplysninger som ser merkelige ut. En Madam Falck er oppgitt som eier i 1826. Dette er året da det oppføres under Nøtterøy for første gang. I perioden 1862-1883 oppgis briggen å være hjemmehørende i Tønsberg. Så oppgis Md.sal. Falck som eier mellom 1862 og 1867. Som skipsførere oppgis Jacob Falck i 1826 og I. Falck i 1862-63. Det kan være samme fru Falck vi møter over dette tidsspennet på 34 år, men det kan også være to forskjellige. Kun en personalhistorisk undersøkelse kan bringe klarhet i dette. I og med at menn med navn som tilsier at de er familiemedlemmer oppgis å være skipsførere, kan det muligens antas at dette er sønner. De fleste opplysninger om dette skipet refererer seg til en periode som ligger etter den jeg konsentrerer meg om, men jeg synes det er gode eksempler på at opplysningene i Malmsteinregisteret kan være tvetydige og mangelfulle. De er på langt nær fullstendige, men de er i de fleste tilfeller de beste vi har og de er svært lett tilgjengelige.

Jeg har funnet mye personalhistorisk materiale i Oscar Albert Johnsens *Tønsbergs Historie, Bind II*⁹⁰ og Sem og Slagen - En bygdebok⁹¹, og Lorens Bergs *Nøtterø – en bygdebok*.⁹² Bygdeboken og Tønsbergs historie inneholder skipslister fra forskjellige tidsepoker. Disse har jeg satt opp i en tabell for å kunne holde styr på skipene og unngå ”dobbelteiling”. Skuter og skip skiftet eiere og kan dukke opp i tollistene fra flere tollsteder. Det er mange skipsnavn som ble brukt igjen og igjen, og da må man se på størrelsen for å kunne bestemme hvilket fartøy og hvilken eier man har med å gjøre.

Gjennom tabellføring kan skipene listes opp alfabetisk, etter årstallet de er bygd, etter størrelse og etter skippere og eiere. Dette er et arbeid jeg regner med kan ha interesse for andre også. Det er en fordel å få listene i digital form, slik at de kan legges ut på nettsteder. På den måten kan jeg kanskje få korrigert listene. En slik tabell er lett å sortere etter forskjellige kriterier, som for eksempel årstall eller etter eiere i alfabetisk rekkefølge, og man kan søke etter spesifikke navn og ord.

Sjømannsforeningene har et nettsted med skipslister og mannskapslister fra begynnelsen av 1800-tallet. Jeg håper at listene mine kan inngå der og være til nytte for flere i framtiden.

⁸⁹ Far til Svend Foyn.

⁹⁰ Johnsen, 1934

⁹¹ Johnsen 1945, http://www-bib.hive.no/tekster/sem_slagen/gaardshistorie1/index.html

⁹² Berg, 1989

Oscar Albert Johnsen har vært en av mine viktigste kilder, et utgangspunkt for det empiriske arbeidet. Han arbeidet med ministerialbøker, skipslister, skiftebøker, pantebøker, rådstue- og bytingsprotokollene fram til 1755, lensregnskaper, tollregnskaper og justisprotokoller. I tillegg gikk han gjennom forskjellige skrifter som omhandler Tønsberg og omegn, slik som avhandlinger og samtidige publikasjoner. Hans byhistorie er sentral for meg når det gjelder å få oversikt over de mest velstående familiene i Tønsberg. Det er først og fremst blant disse jeg har undersøkt skifter for å finne tilfeller der kvinners arvelodd har bestått av skipsparter. Tilsvarende har jeg gått gjennom Bergs bygdebok fra Nøtterøy. På Nøtterøy forventet jeg å finne at det i hovedsak var kvinner fra bondestanden som var skipseiere. Nøtterøy er en landkommune, og et eventuelt borgerskap som måtte ha hatt bopel der, vil antagelig være registrert under Tønsberg. Begge disse bøker har vært uvurderlige fordi de har gitt meg en mulighet til å "se" byen og omlandet jeg har forholdt meg til i min masteroppgave. Selv om jeg har undersøkt kvinnelig eierskap i skipsfarten, trengte jeg å kjenne borgerskapet og handelshusene. Jeg måtte orientere meg om de ledende familier og kjenne deres historie for å kunne vurdere hva som var vanlig og hva som var ekstraordinært. Tilsvarende har Nøtterøys bygdehistorie vært nyttig for å bli kjent med landsbygda på Nøtterøy og rederne der.

3.1.4 Folketellingen av 1801

Jeg har gått gjennom hele folketellingen fra 1801 for Tønsberg, Sem og Nøtterøe prestegjeld under Jarlsberg og Larvik Amt.⁹³ Tjøme inngår i Nøtterøe prestegjeld. Hovedhensikten med gjennomgangen var å finne ut hvor mange, og hvem, som var registrert som skipseiere eller redere. Jeg forventet å få opp mange av disse, men faktum er at ordet reder overhodet ikke forekommer under kategorien yrke i Tønsberg og Nøtterøy prestegjeld, og kun én gang i Sem prestegjeld. For Tønsberg finner jeg 27 forekomster av skipper, der den ene av disse oppgis å være både skipper og skipseier. Det er en kvinne som oppgis å være skipseier. Det er det hele for Tønsberg. Flere personer som jeg vet var skipseiere, for eksempel Mathias Føyen, oppgis å være kjøpmenn. Likeledes er det flere navn jeg forbinder med rederfamilier. Var det kanskje slik at det var det å være kjøpmann som oftest var utgangspunktet på dette tidspunktet og at redervirksomheten fulgte av dette. Kanskje kunne det også ha vært slik at det var tittelen kjøpmann som hadde status, mens skipseier og eventuelt reder ikke hadde den samme nimbus som disse ord fikk senere? Det er flere skipper, kanskje noen eller de fleste av dem kan antas å ha eid skip, eller å ha hatt nær familie som har eid skip? Det å være skipper var lenge det samme som å være eier av skuta eller skipet.⁹⁴ I det hele tatt er tittelen skipseier brukt kun fem ganger og en gang av disse i forbindelse med en kvinne, Anne Christine, enke etter "tormoe olsen". Bildet for Nøtterøe og Tjøme er tilsvarende. Ordet reder er overhodet ikke brukt og

⁹³ Tilgjengelig gjennom www.digitalarkivet.no

⁹⁴ Scheel, 1935, s 186 " . . . skipperen var sin egen reder som regel . . ."

”skibsejer” er kun brukt to ganger, den ene gangen for en mann og den andre for person nr 68, Else Hansdatter Horperød Søndre. Det var 117 personer som hadde yrket skipper, mange av disse i kombinasjon med gårdbruker. Vi vet videre at det var svært mange skip registrert med hjemstedsadresse Nøtterøy. Når jeg tolker dette sammen med mine inntrykk fra det andre materialet, ser jeg at ordet skipper, på 1700-tallet i hvert fall, i stor grad må ha vært synonymt med skipseier/reder. I Sem prestegjeld er det registrert 4 skipper, den ene av disse var, som tidligere nevnt, også reder. Det var Peder Olsen Bache på gården Åsgårdstrand.

	Tønsberg	Nøtterøy/Tjøme	Sem
Folketall	1543	3247	2632
Antall skipper	27	117	4
Skipper i % av folket.	1,75	3,6	0,15
Skipseiere	5	0	0
Kvinnelige skipseiere	1	0	0
Kvinnelige jordbrukere		22	14
Kvinnelige jordbr i % av befolkningen		0,6	0,5

I tabellen over ser vi at Nøtterøy har godt over dobbelt så mange skipper i forhold til folketallet som Tønsberg. De har imidlertid ingen som er registrert som skipseiere eller redere. Det stemmer dårlig med min skipsliste, der det skulle være i hvert fall 10 skuter som var hjemmehørende på Nøtterøy fra ca 1789 til 101. Det er de jeg har kontroll over. Mest sannsynlig var det flere, kanskje spesielt mindre skuter.

Konklusjonen blir at folketellingen av 1801 fungerer dårlig som kilde til å oppdage kvinnelig eierskap i skip. Den gir en indikasjon på at sjøfarten var svært viktig for Nøtterøy og Tjøme, jfr antall skipper, men det var et velkjent faktum før min undersøkelse. Jeg mener imidlertid å se en sammenheng mellom antall skipper og antall kvinner som er registrert som selvstendige gårdbrukere. Dette tallet er mye høyere for Nøtterøy prestegjeld enn det for eksempel er for Sem. Kan det være slik at der

sjøfarten var viktigst, ble det også rom for kvinner som selvstendige jordbrukere? Nøtterøy hadde 22 av disse, mens Sem hadde 14. Regnet i prosent av den totale befolkningen, er ikke forskjellen så stor, men folketellingen for Nøtterøy har operert med en betegnelse som jeg har vært litt usikker på, nemlig "husquinde med jord". Hvis man inkluderer disse blant gårdbrukerne, blir forskjellen mellom Nøtterøy og Sem mer markant. En annen ting er at prosentsatsen ser veldig liten ut idet den er regnet ut i fra det totale folketall. Hvis jeg hadde regnet ut i fra det totale antall gårdsbrukere, ville prosentsatsen ha blitt høyere. For hver gårdbruker var det mellom 2 og 6 mennesker i tillegg som var tilknyttet husholdet, som for eksempel barn, slektninger, tjenestefolk osv.

Folketellingen fra 1801 er konstruert slik at man går ut i fra gårdens navn og nummer, eventuelt også gatenavn. Derunder kommer alle familier/hushold som bodde på denne gården med personenes innbyrdes slektskap eller annet forhold. Yrke er oppgitt for familiens overhode, enten det var en kvinne eller en mann. Der kvinner ikke var overhode for en husholdning, ble ikke deres yrke registrert, heller ikke for hjemmeboende døtre, slik som det ofte ble for sønner. Der kvinner var innerster eller losjerende, får vi vite hva de livnærte seg ved.

Både i Tønsberg og på Nøtterøy og Tjøme er det registrert mange hushold med en kvinne som overhode. I Tønsbergs telling står de oppført som "Husbonde", på Nøtterøy og på Tjøme som "Madmoder". Flere av disse kvinnene må antas å ha eid sine "gårder", enten det var en bygård eller et gårdsbruk på landet. På Nøtterøy var det 62 hushold med en kvinne som overhode. Av disse kvinnene var 22 gårdbrukere. Det er uvisst ut i fra folketellingen hvor mange av disse som eide jorden. Så vidt jeg kan se, var det kun 14 kvinnelige jordbrukere i Sem. Benevnelsen i folketellingen for Sem var "Bondekone og gaardbruger", parallelt til det mannlige "Bonde og gaardbruger".

I Tønsberg er det tydelig at der en kvinne, enke eller ugift, eide gården, ble hun registrert som husbonde. Dette selv om hun hadde hjemmeboende sønner som var voksne med egne yrker, og selv om det ellers i gården var flere hushold med menn som overhode. I gård nr 12 i Store Langgade for eksempel, bodde Kirsten Henriksdtr på 82 år. Hun hadde en sønn og en datter boende hos seg, begge ugift til tross for en alder på 39 og 42 år. Sønnen på 39 var styrmann. Likevel oppgis moren som husbonde.

Det fantes også enker som tydeligvis bodde hos sine sønner eller i døtres hushold. Det var altså ingen automatikk i at en voksen sønn på dette tidspunkt ble ansett for å være familiens overhode, hvis vi skal bruke de vurderinger og holdninger som kommer til uttrykk her i denne folketellingen. Det ser ut til å ha vært realiteten i eierforhold eller forsørgelse som avgjorde om en kvinne var overhode eller ikke. Det var uvanlig at en ugift kvinne var overhode for et hushold, men det forekom.

I Tønsberg har vi disse to eksemplene på kvinner som ikke hadde vært gift, men som var overhode for et selvstendig hushold. Maren Malene Wulfsberg var ugift i en alder av 56 år. Hun eide et hus i Raadstue Gaden og leide ut til en familie. I tillegg livnærte hun seg med å undervise i søm og lesing. Tilsvarende var det med Anne Harboe Friman som var jomfru og huseier samme gate. Hun leide ut og levde av sine midler.

3.2 Språklige utfordringer i tolkningen av kildene

Både Lorens Berg i *Nøtterøy – en bygdebok* og Johnsen i *Tønsbergs Historie* brukte gjentatte ganger uttrykk som at en mann "fikk med sin hustru" eller "arvet med sin hustru".

Vi møter slik stadig tilfeller der menn tilsynelatende overtok jordegods og/eller skip gjennom sine hustruer. Men det er én ting å se at mannen opptådte som "eier" utad. Det er noe helt annet å vite hva dette egentlig innebærer. Johnsen vokste opp på slutten av 1800-tallet da kvinners rettslige stilling var blitt svakere, delvis under påvirkning fra svingninger på kontinentet som gjorde seg gjeldene fra 1700-tallet av. Jeg velger å ikke ta Johnsens antagelser og slutninger for gitt. Jeg stiller spørsmål ved hans tolkning, eller kanskje vår tolkning av hans ordbruk. Skiftene viser at ennå på 1700-tallet arvet døtrene i samme grad som sønnene jordeiendom. Gården ble delt opp i parter og fordelt på arvingene etter en brøk der guttene fikk "brorparten" dvs dobbelt lodd i forhold til jentene. Arv etter mødre og også kvinner uten barn, ble på samme måte faktisk skiftet og utlagt på deres livsarvinger og eventuelt andre slektninger, selv om kvinnene hadde en gjenlevende ektefelle. En enkemann måtte altså på akkurat samme måte som en enke, gi fra seg halve boet. Jeg syns det er en sterk indikasjon på at kvinners eiendomsrett sto like sterk som menns.

På 1800-tallet kom ektefellers rett til å skifte i uskifte og menns formelle rett til å ta full kontroll over sine hustruers eiendom. Dette er sammenfallende med en periode da kvinners rettslige selvstendige stilling gikk tilbake. Det er tydelig at menn gjennom den tid vi kjenner historisk, stod fram som "forretningsfører" for familien, men det betyr ikke at de faktisk personlig eide alle verdier de representerte. Det betyr heller ikke at kvinner ikke hadde kontroll over sin egen eiendom, også i ekteskapet. Mest sannsynlig var det den gang som nå, et spørsmål om personligheter, i like stor grad som faktisk lovtekst. Den diskusjonen som foregikk hjemme i stua rundt de disposisjoner som husfaren siden frontet, den får vi svært sjelden innblikk i. Vi får imidlertid vite om mange dynamiske og driftige kvinner, som når de av ulike årsaker var/ble alene, sto fram og ivaretok både sin egen og sin families rett. Knut Sprauten anerkjenner dette gjennom en helt annen type språkbruk i sine artikler om kvinner i Det store norske leksikon på nettet. I motsetning til Johnsen omtaler han

kvinner som redere og godseiere. Han bruker aktive verb som viser at kvinner handlet, slik som for eksempel at "Karen Toller og hennes mann drev en risikabel forretningsdrift.." ⁹⁵

Kapittel 4 Tallmateriale og resultater

I dette kapitlet vil jeg presentere det tallmessige resultatet av mine undersøkelser. Her vil lister og tabeller som jeg har utarbeidet på grunnlag av kildene som er beskrevet i kapittel to, bli presentert og forklart.

4.1 Svakheter i tallmaterialet

Den første åpenbare svakheten i tallmaterialet jeg har kommet fram til, er at jeg ikke kan ha funnet absolutt alle skip eller skuter som har hatt kvinnelige eiere. Der de var eiere i kraft av å ha part i et felleseie, vil ikke kvinnenens eierskap framgå. Den neste feilkilden er alle de tilfeller der de var eiere eller medeier i en mindre part i en skute. Igjen vil det ikke framgå at kvinner var på eiersiden, noe som for øvrig også gjelder de mannlige minoritetseierne. I tollbøkene finner jeg for eksempel oppgitt av "en person mfl" var eiere. Inkluderte uttrykket "med flere" kvinner? Likeledes blir det en vurdering om jeg skal anta at kvinner var med når begrepet "arvingene etter" er brukt. Jeg har valgt å anta at kvinner var involvert ut i fra to forskjellige argumenter. Det første er ut i fra det faktum at menn som regel ble oppgitt med navn, når de som voksne menn var eiere. Det andre er at jeg regner med at det blant disse arvingene og barn fantes kvinner ut i fra en rent logisk og statistisk vurdering. Logisk sett bør prosenten med skifter med kun mannlige arvinger ligge på under 25 %. For å få en rask sannsynlighetsvurdering av dette plukket jeg ut tilfeldig tre gårder fra Nøtterøy og så på de til sammen 20 familiene som levde innenfor min tidsperiode. ⁹⁶ Jeg telte antall barn som levde opp, dvs nådde ca konfirmasjonsalder, og registrerte kjønn. Av disse 20 familiene var det 4 som ikke hadde kvinnelige arvinger. Tre av disse familiene hadde kun kvinnelige arvinger. Det stemmer godt med mitt utgangspunkt, at under 25 % ville mangle kvinnelige arvinger. Dermed er ikke feilprosenten stor når jeg antar at det var kvinner involvert når det blir oppgitt at arvingene etter en gitt person er eiere av en skute.

Jeg kan ikke gå ut i fra at jeg har funnet fram til alle skip og skuter som har vært i fart i min periode. Dessuten var det svært mange skuter med samme navn, der kun en stadfesting av størrelsen kan

⁹⁵ http://www.sn1.no/nbl_biografi/Karen_Toller/utdypning

⁹⁶ Gårdene Aker, Ekenes og Meum. <http://www.vestfold-slekt.net/notteroy/bygdebok/>

skille den ene fra den andre. Jeg har i tillegg flere ganger i skifter⁹⁷ funnet skuter nevnt som jeg ikke har funnet i mine første kilder, slik som byhistorier og bygdebøker. Noen kilder er antageligvis gått tapt.

En svært stor usikkerhet gjelder også for hvor lenge en enke var eier av et skip. Ofte har jeg kun ett årstall for når hun eide skipet. Det kan være hentet fra tollbøker eller fra skifter eller ha vært nevnt på andre måter i mitt materiale. Hvor lenge kan hun ha eid dette skipet? Spørsmål som da dukker opp er: Når ble hun enke? Når ble skipet bygget/kjøpt? Når gikk det ut av eie? Jeg prøver i disse tilfellene å gjøre en vurdering ut i fra de opplysningene som foreligger, men først og fremst å holde meg til det som er sikkert, nemlig det årstall som er oppgitt. Jeg har valgt å presentere tall fra år der jeg har forholdsvis greie tall å forholde meg til ut i fra ovenstående vurderinger.

Det mest interessante med mitt tallmateriale her i kapittel 4, og mine kvalitative analyser i kapittel 5, er at jeg kan bevise at kvinner faktisk var skipseiere/redere, at jeg kan gi en indikasjon på hvor vanlig dette var og at jeg kan sannsynliggjøre at de ikke bare drev en aktiv og autonom virksomhet der vi får øye på dem, men at de også var involvert i sine menns og familiers drift i mange tilfeller der kun skiftene gir oss en indikasjon på dette. Jeg vil anta at en enke som fortsatte "sin manns virksomhet" med kløkt og hell, også hadde vært involvert i samme før hun ble enke.

4.2 De forskjellige periodene fra 1680-1842

4.2.1 Perioden 1671 til 1720

År	Total drektighet I lester	Menn	Kvinner	Pro- sent	Kommentarer	Referanse
1671	649	299	350	54	Hovedsakelig Karen Stranger på kvinnesiden	Johnsen, 1934 s 298
1680	744	430	314	42		Johnsen, 1934 s 298
1697	1658	1411,5	246 ½	15	Fordelt på 23 fartøyer med størrelser helt ned 2 lester. Karen Stranger eide fremdels de samme tre skip, St. Oluf, St. Andreas og St. Jørgen. Dorothea Huus	Johnsen, 1934 s 310 Johnsen, 1934 s 313

⁹⁷ Skifteprotokoll Nøtterøy, s259b og 261b (STAKO)

1698	1023	1023	0	0	Karen Stranger forestår arvedeling året før sin død. St. Andreas 111 l til Drammen og St. Oluf på 100 l til Kristiania.	Johnsen, 1934 s 310, 315
------	------	------	---	---	---	--------------------------

Når det gjelder tonnasje for Tønsbergdistriktet, ble perioden på slutten av 1600-tallet fremdeles dominert av Madsenfamilien, her representert ved Karen Stranger, Anders Madsens enke. Vi ser at det hadde vært en framgang i total tonnasje fram mot slutten av hundreåret, men at Karen Strangers andel hadde gått ned. Hun skiftet med sine barn før hun døde og den totale tonnassen i Tønsberg gikk i 1698 tilbake som et resultat av dette. Karen Stranger blir videre omtalt i kap. 5.

Når kvinner ble enker før sine menn, berodde det på tilfeldigheter, og siden det var som enker de trådte fram som skipseiere og redere, ga det store utslag fra ett år til et annet i kvinneandelen av en bys flåte, slik det gjorde i Tønsberg i 1671 og 1698. Dette hjelper meg imidlertid å sette søkelys på det faktum at siden de fleste menn var gift, var også deres eiendom del av et felleseie, der deres koner og disses eventuelle arvinger faktisk hadde krav på halvparten av fellesboene. Hvis en tar hensyn til dette skal tallstørrelsene for kvinnenens eierandeler bli større enn jeg har oppgitt.

År	Total drektighet i lester	Menn	Kvinner	Prosent	Kommentarer	Referanse
1703	1083 ½		369 ½	34	Anne Andersdatter, enke? Ref. kap. 5. Nøytral skipsfart for N til 1709. Spansk arvefølgekrig fra 1701 - 1709?	Skiftepr 1., Tbg,s 190b Johnsen, 1934 s 325, 325, 317
1709	1271		65 <u>34</u> = 99	7,8	Store nordiske krig 1709-20. Hasardiøs periode. Haabets Arch 65 l. og Dorothea 34 l tapt i 1710.	Johnsen, 1934 s 325, 317. Tank, 1923 s498
1712	1032 ½		10 40 34 81 169 = 334	32,3	To på 40 og 10 l eide av enken til Nørholm som døde i 1712. St. Oluf 169, Anne Jensdatter eide del og hennes sønn likeså. St. Mathias 34 l eid av Nørholms arvinger. 81 l eides av Elisabeth, salig P. Wulf.	Johnsen, 1934 s 325, 321, 323, 251 Berg, 1928 s 58

1715	402 ½		= 334	83		Johnsen, 1934 s 325, 321. 322.
1718	279		43	15,4	Emanuel 43 I Christopher Thues arvinger , døde 1718 barnløs. (Hadde vært Tbg. største reder). Nedgangen i tonnasje fra 1709 skyldtes den store nordiske krig.	Johnsen, 1934 s 325, 314

For året 1703 førte undersøkelsen av skiftet til Anne Andersdatter i 1704 til at lestatallet på antatt kvinnelig hånd kunne dobles. Hennes mann hadde vært forsvunnet i tre år på det tidspunktet hun døde og det ble skiftet etter henne. Boet var da fallitt, men hun og ektemannens arvinger må antas å ha vært eiere av ektemannens skuter og skipsparter i de tre foregående år.

Den store nordiske krig varte fra 1709-1720 og var en hasardiøs periode for norsk skipsfart. Tap gjennom forlis og kapringer kan gi store utslag i lestatallet fra år til år og tilfeldigheter kan føre til at den kvinne-eide andelen av flåten dras kraftig opp. Jeg antar at det var tilfellet for år 1712, 1715 og 1718, slik vi ser tallene i oppstillingen ovenfor. Akkurat i denne perioden var det flere enker som eide skip enn det ble senere.

4.2.2 *Perioden 1720 - 1779*

Denne perioden er definert ut i fra det faktum at jeg ikke har funnet sikre indikasjoner i de allerede trykte kildene på at kvinner stod som eiere av skip i det hele tatt gjennom disse seks desennier. Det var en periode der Tønsbergs sjøfart lå nede. Den gjennomsnittlige størrelsen på skutene var lav, med få store skuter. Dette gjelder spesielt i første halvdel av perioden. Det er da ikke merkelig at det er menn som eide skuter der de selv var skipper og familiemedlemmer mannskap. Behovet for å trekke inn kapital fra flere eiere ble muligens løst ved eventyr-obligasjoner, og da framstår ikke kapitalinnskyterne som eiere i toll-lister osv.⁹⁸ Dessuten var det lettere for en kvinne å drive et større skip uten selv å være skipper, enn å drive et mindre. De mindre skutene ga ikke nok inntekt til at det var mulig å lønne en skipper og eventuelt et mannskap utenfor familien. Hertil kommer at når det var stort behov for mindre skuter og lett å skaffe seg dem, ville en brukbar skipper heller skaffe seg sin egen skute enn å seile for fremmede.⁹⁹

Jeg har funnet skifter som opererer med skuter, skipsparter og eventyr-obligasjoner, der verken skuter eller eiere er nevnt i de trykte kildene. Vi kan selvfølgelig ikke anta at tidligere forskere har

⁹⁸ Ref Inger Ewensdatters skifte fra 1747. Skifteprotokoll 3, Tønsberg s 24; Hertvig Ieremiassen 1739, Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 518b. (STAKO)

⁹⁹ Berg, 1980 s. 79, 80

funnet fram til alle skuter og skip, eller at de har klart å registrere alle eiere av disse. Et eksempel på et nyfunn fra min side kan være skiftet etter Hertvig Ieremiæsen¹⁰⁰ i 1739.¹⁰¹ I hans og hustruen Ingers bo, står oppført en skute St. Johannes som er taksert til 151 rdl. Hun velger å ta denne ut på sin part i skiftet. Altså har hun i en periode vært reder for denne. Det er usikkert hvor lenge hun hadde den. Jeg har altså funnet en skute med sikkert kvinnelig eierskap i 1739. Det er imidlertid et problem at jeg kun har verdien, når mitt sammenligningsgrunnlag for øvrig er lestetallet. Et verre problem er at jeg ikke har klart å samle tall som viser den totale drektigheten av alle skip for dette året. Dermed kan jeg heller ikke anslå en verdi på det totale lestetallet og få en omtrentlig basis for å regne ut prosent kvinnelig eierskap. I denne perioden fra 1720-1779 mangler jeg tall for det totale lestetallet for distriktet for de få årene jeg faktisk har noen tall for kvinnelig eierskap.

Inger "snudde seg rundt" og giftet seg med Hans Larsen Seeberg som var Tønsbergs rikeste mann på denne tiden og som sies å ha spekulert i skipsparter.¹⁰² I den perioden hun var gift med han, må hun som medeier i fellesboet, ha vært medeier i hans investeringer i form av eventyr-obligasjoner. Hun brakte med seg verdier inn i ekteskapet og disse er ganske sikkert blitt investert, slik at det også bør ha vært et reelt eierskap for hennes del til de verdiene vi snakker om her.

En rask sammenligning av tilstanden på Tjøme, som er et tilstøtende distrikt der det finnes tall fra en skuteliste til skatteformål fra 1743 og en skipsliste for perioden 1700-1750, viser at det heller ikke her er nevnt kvinnenavn for denne perioden.¹⁰³ Det er riktignok mange skuter der kun gården der skuten hørte hjemme er oppgitt, og det kunne kanskje antas at det var kvinner involvert her på eiersiden. Siden ingen mann spesifikt er nevnt, øker sannsynligheten for at dette er tilfelle. Jeg vil imidlertid ikke prøve å tallfeste dette ut i fra så usikre indikasjoner.

Når det gjelder perioden 1750-1793 på Tjøme, foreligger det et utdrag fra skipsmålingsprotokollene.¹⁰⁴ Her opereres det med forskjellige begreper på eiersiden. "Selv eier" som refererer til skipperen er klar. Men hvorfor skilles det mellom eierkategoriene "m. fl." og "familien". I og med at det gjennomgående opereres med to kategorier, regner jeg med at "m. fl." betyr eiere utenom familien. Det kan ha vært kvinner involvert her, men jeg vil ikke ta det for gitt. Når det gjelder eierkategori "familien", vil jeg derimot anta at kvinner har vært involvert på eiersiden i en del av tilfellene. Jeg tror rett og slett det er et uttrykk som ble brukt når flere familiemedlemmer¹⁰⁵ har vært involvert, kanskje for mange til å liste opp. Det kan også ha vært brukt når det ikke var så enkelt

¹⁰⁰ Skrevet her med stor I og nøyaktig slik det framkommer i kilden.

¹⁰¹ Hertvigs skifte, Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 518b (STAKO)

¹⁰² Ref. kap 4

¹⁰³ Berg, 1980 s 84

¹⁰⁴ Berg, 1980, s 89

¹⁰⁵ Hvem som inngår i begrepet "familien" blir også et definisjonsspørsmål, som jeg her velger å la stå åpent.

å skille de forskjellige familiemedlemmers andel fra hverandre, slik det typisk ikke var mellom ektepar, kanskje med særkullsbarn, eller grupperinger av arvinger som ikke hadde skiftet seg imellom. Jeg blir styrket i min antagelse ved at jeg også finner uttrykk som "selv og broren" og "faren". Dette er en indikasjon på at menn eksplisitt ble nevnt, mens kvinner ikke ble det.

Når jeg antar at det finnes kvinner på eiersiden der begrepet "familien" er brukt, blir antall skuter 9 og lestatallet 396. De totale tall for denne perioden er 88 skuter og et lestatall på ca 3620.¹⁰⁶ Det vil si at antall skuter der kvinner kan være involvert blir 10 %, og 11 % målt i lester, slik som satt opp i tabellen her. Jeg antar at forholdene i Tønsbergdistriktet ikke skilte seg vesentlig fra de på Tjøme for samme periode, slik at tallene for Tjøme i hvert fall kan gi en indikasjon på hvordan kvinneandelen kan ha vært også i Tønsbergdistriktet.

Tjøme År	Total drekthet I lester	Menn	Kvinner	Pros- ent	Kommentarer	Referanse
1750- 1793	3620	3225	396	11	Prosentatsen viser i hvor stor del av flåten kvinner KAN antas å ha vært involvert.	Berg, 1980 s 89, ff

4.2.3 Perioden 1786 - 1797

År	Total drekthet I lester	Menn	Kvinner	Pros- ent	Kommentarer	Referanse
1786	2312 ½		33 104kl	5,9	Fordelt på 59 fartøyer. Cath. Lemvig, enke e. Samuel Føyn.	Johnsen, 1934 s 481, 491 Tønsberg havn ¹⁰⁷ Johnsen, 1934 s 472, 486
1797	2171 ¾		173 33	9,5	Fullstendig skipsliste. Kvinnene er enker, se oppstilling. G. Horperøds enke 1792	Johnsen, 1934 s 491- 494 Berg, 1928 s 63 124

¹⁰⁶ Der ikke målt lestatall er oppgitt, har jeg anslått et ut i fra type skip og fra hva som var vanlig i perioden. Feilmarginen burde ikke være dramatisk.

¹⁰⁷ <http://www-bib.hive.no/tekster/tunsberg/tbghavn/kap01.html>

4.2.4 Perioden 1802 -1807

År	Total drettighet. i lester	Menn	Kvinner	%	Kommentarer	Kilder
1804	5479 ½		105 33 34 ¼ 82 ½ 79 <u>63</u> =396 ¾	7,24	2449 kl hjemme i Tbg. 2376 kl hjemme på N. 654 ½ kl annetsteds Nils Ambjørnsens enke 105l. Nils Larsens enke eide 3 skip på 82, 79 og 63 l.	Johnsen, 1934 s. 498 (B&S 1989) s 121 Berg, 1922 s 124
1806	7008 ½		34 ¼ 63 82 ½ 79 <u>36 ½</u> = 295 ½	4,2	118 Fartøy Nils Larsens enke Do. Do. G. Horperøds enke	Johnsen, 1934 s 500 Berg, 1922 s 126
1807	7150		63 82 ½ 79 <u>36 ½</u> = 261	3,65	Nils Larsens enke Do. Do. G. Horperøds enke	Johnsen, 1951 s 25 Berg, 1922 s 126

I ovenstående korte serie ser vi en stagnasjon i drettighet på kvinnehånd, mens den totale drettigheten for skip registrert i Tønsbergdistriktet gikk opp. I og med at jeg har funnet skifter der kvinnelige arvinger har fått utlagt skipsparter, bør nok prosenten noe opp, men de kvinnelige arvingenes lodd i riksdaler var liten i forhold til brødrene og fedrene. Når jeg ikke har noe tall for hvor mye en skute kostet pr. lest i de enkelte årene fra 1680 til 1742, kan jeg ikke regne ut verdien av den totale drettigheten for Tønsbergdistriktet heller.

4.2.5 Perioden 1807-1842

Jeg har ikke lyktes å finne nok informasjon til å regne ut noen prosentvis andel av skip og skipsparter på kvinnehånd for disse årene. For de to årene der jeg har tall for den totale drettigheten til skipsflåten i Tønsbergområdet, har jeg kun funnet fram til én kvinnelig reder, Bente M. Ager¹⁰⁸ som eide Minerva på 163 kommerselster. Det utgjør pluss/minus 3 %. Etter de erfaringer jeg har gjort

¹⁰⁸ Svend Foyns mor.

gjennom arbeidet med skifter, regner jeg med at det må ha vært flere skip/skipsparter som var eid av kvinner. Det at jeg ikke har funnet fram til disse, betyr ikke at de ikke eksisterte.

Kapittel 5 Kvalitativ analyse

I dette kapitlet skal jeg i en kvalitativ analyse ta utgangspunkt dels i en rekke skifter der kvinner var involvert som eiere av skip, og dels i opplysninger hentet fra andre kilder. Utvalget representerer ulike typer kvinner og ulike typer eierskap. Spørsmålet om kvinner faktisk utøvde et aktivt eierskap, og i hvor stor grad de var autonome, vil bli drøftet på dette grunnlag.

Mange forskjellige kvinner har vært skipseiere og aktive redere. De jeg har funnet fram til vil her bli presentert, og deres posisjon i familie og samfunn bli analysert på grunnlag av det materialet jeg har gjennomgått. Livslengden var generelt ikke lang, og de fleste kvinner hadde en stor arbeidsbyrde bare i det å ta seg av barn og husholdning, som regel i tillegg til at de arbeidet i familiens felles virksomhet.¹⁰⁹ I skifte etter skifte fra 1700-tallet, ser jeg kvinner som døde unge og etterlot seg små barn. I disse skiftene ser man realitetene i eierforholdene. Kvinnene eide verdier, også skipsverdier, og etterlot seg disse i arv til sine etterkommere og eventuelle andre slektninger.

Som avslutning på kapittel 5 vil jeg presentere en kort oppstilling av kvinnelige redere i andre norske byer og områder for min periode. Hensikten med denne oppstillingen er å demonstrere at mine funn og Tønsbergdistriktet ikke er enestående, men har sine sidestykker i de fleste andre tolldistrikter i Norge.

5.1 Typologisering

Jeg har inndelt rederne i typer for å belyse både hvilke forskjellige grupper kvinner som eide skipsparter, og hvilke forskjellige måter boenes verdier ble fordelt på. (Jamfør typologisering s 23.) Dette er nyttig for å få en oversikt over de mange kombinasjonsmulighetene. Den oppstillingen som kan ses under inneholder seksten forskjellige grupperinger for kvinner som eiere, og jeg har satt opp syv forskjellige kategorier skifter. Det er antagelig mulig å bryte gruppene ytterligere opp, men jeg vil heller gå motsatt vei og forenkle grupperingene i min videre kvalitative behandling av de ulike kvinners eierskap og skifter. Tabellen nedenfor er likevel så detaljert som jeg har hatt mulighet til å lage den. De forskjellige kvinner som jeg behandler i den kvalitative analysen skal kunne finnes igjen på forskjellige steder i tabellen. Ordet kvinne slik jeg bruker det, inkluderer også barn av hunkjønn uansett alder.

¹⁰⁹ Se kap 1, Kvinners posisjon

Et element som vanskeliggjør en full systematisering, er at en kvinne kan ha tilhørt mange forskjellige grupper gjennom sitt liv. Ingebor Thorsdatter kan fungere som et eksempel på dette, fra hun som 2-åring arvet sin mor, til hun som ung voksen og ennå ugift kan antas å fremdeles ha hatt eierinteresser i skip, til hun som gift kvinne kanskje var den som brakte skipsverdier inn i det felles bo, fram til hun som enke kan ha hatt skipsparter som hun i skiftet etterlot seg til sine arvinger. Det er når jeg går inn og ser på et spesifikt tidspunkt i en kvinnes liv at hun kan plasseres i kun én kategori. Over et livsløp vil det være mulig å plassere en kvinne inn i en rekke kategorier, alt etter hvilke sikre opplysninger vi har om denne kvinnen.

Av og til er arvinger nevnt kollektivt i kildene. Det var for eksempel N.N.s arvinger som eide et skip, eller enken Anne og hennes barn. Jeg vil i slike tilfeller gå ut i fra at det blant disse arvingene og barn fantes kvinner. Logisk sett bør prosenten med skifter med kun mannlige arvinger ligge på under 25 %. For å få en rask sannsynlighetsvurdering av dette tok jeg et tilfeldig utvalg på tre gårder fra Nøtterøy og så på de til sammen 20 familiene som levde innenfor min tidsperiode.¹¹⁰ Jeg telte antall barn som levde opp, dvs nådde ca konfirmasjonsalder, og registrerte kjønn. Av disse 20 familiene var det 4 som ikke hadde kvinnelige arvinger. Tre av disse familiene hadde kun kvinnelige arvinger. Det stemmer godt med mitt utgangspunkt, at under 25 % ville mangle kvinnelige arvinger. Dermed er ikke feilprosenten stor når jeg antar at det var kvinner involvert når det blir oppgitt at arvingene etter en gitt person er eiere av en skute.

Typen kvinner som eide skip i Tønsbergdistriktet 1680-1842

1a	Barn under myndighetsalder som arvet far eller mor, eller andre.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ingebor Thorsdatter, Meum. Arvet sin mor Kirsti Larsdatter Meum. 2. Maria Mathiasdatter. Hadde arvet sin mor. Muligens sin bror også. 1. Anders Simonsens arvinger. Sannsynlig at det var unge kvinner blant disse. 2. Ingeborg Hertvigsdatter, arvet sin avdøde søster. (Ref moren Inger Ewensdatter)
1b	Skifte etter disse barn når de falt fra.	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen skifter funnet i denne kategorien, men indirekte, referert til i andre skifter, har jeg sett at deres søsken er de som arvet dem. Ref. over, Maria Mathiasdatter og Inger Ewensdatter.
2a	Kvinner over myndighetsalder, men ugifte, som hadde arvet/fått skipsparter fra foreldre eller andre.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ingebor Thorsdatter, Meum. Arvet sin mor Kirsti Larsdatter Meum. Gift 20 år gml. 2. Anders Simonsens arvinger kan falle i denne kategorien. Usikkert.
2b	Skifte etter disse kvinner når de falt	Ingen skifter funnet i denne kategorien.

¹¹⁰ Gårdene Aker, Ekenes og Meum. <http://www.vestfold-slekt.net/notteroy/bygdebok/>

	fra som ugifte..	
3a	Gifte kvinner som selv hadde arvet/fått skipsparter og brakt med seg disse inn i ekteskapet.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anne Cathrine von Tritschler. 2. Anne Andersdatter, kan ha vært datter av A. Simonsen. 3. Maria Mathiasdatter, ikke usannsynlig at hun brakte sine små parter i Haabet med seg. 4. Inger Ewensdatter i sitt 3. ekteskap. 5. Ingebor Thorsdatter, Meum. Arvet sin mor Kirsti Larsdatter Meum. 6. Idde Anunsdatter Haug, Tjøme. Gift m Fredrik Torgersen Hauff. 7. Birte Andersdatter Oserød. 8. Inger Andrea, datter av Birte på Kjølø. 9. Anne Jakobsdatter, datterdatter av Birte. 10. Anne Christine Foyen. Usikkert, men uskiftet sannsynligjør dette. 11. Sophie Jørgensdatter, Madame Lindholm.
3b	Disse kvinnene som enker i uskifte.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anne Cathrine von Tritschler (usikkert om hun hadde skiftet med sine barn etter mannens død). 2. Anne Christine Foyen. Kongelig bev. til uskifte med 5 år gml. sønn.
3c	Disse kvinner der de skiftet med sine barn eller andre arvinger.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Anne Cathrine von Tritschler, Oslo, datterdatter av Karen Stranger og således en arving til Madsenformuen.
3d	Skifte etter disse kvinner når de falt fra.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ingebor Thorsdatter, Meum. Arvet sin mor Kirsti Larsdatter Meum. Boet i null. Død 73 år gammel. 2. Anne Andersdatter, kan ha vært datter av Anders Simonsen. 3. Inger Ewensdatter, døde i sitt 3. ekteskap 4. Idde Anunsdatter Haug (Hauff), Tjøme.
4a	Gifte kvinner som hadde en mann som hadde brakt skipsparter inn i ekteskapet.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Stranger. 2. Kirsten Jensdatter, salig Anders Gregersen 3. Madame Sophia Mortensdatter. 4. Magrethe Albretzdatter Rafn, hadde kun en liten kapital med inn i ektsk. 5. Inger Ewensdatter i sitt 2. ekteskap. 6. Anna Lorensdatter, Lemvig. 1. Anne Christine Foyen (Føyen), usikkert 2. Sophie Jørgensdatter, Madame Lindholm.
4b	Disse kvinnene som enker i uskifte.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Stranger. Sannsynlig at hun satt i uskifte eller delvis uskifte. 2. Kirsten Jensdatter, salig Anders Gregersen 1. Anne Christine Foyen (Føyen), m/sønn 5 år.
4c	Disse kvinner der de skiftet med sine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Karen Stranger, ved sin manns død eller to år før sin egen død.

	barn eller andre arvinger.	1. Sophie Jørgensdatter i sitt 1. ekteskap, 2. Inger Ewensdatter etter sitt 2. ekteskap.
4d	Skifte etter disse kvinner når de falt fra.	1. Karen Stranger. 2. Anna Lorensdatter, Lemvig.
5a	Gifte kvinner, som kan anses å ha bygd opp verdier SAMMEN med sin mann.	1. Karen Stranger. 2. Idde Anunsdatter Haug (Hauff) 1. 1759 Kirsti Larsdatter, Meum. 2. Sophie Jørgensdatter, Madame Lindholm i 2. ekteskap.
5b	Disse kvinnene som enker i uskifte.	1. Karen Stranger.
5c	Disse kvinner der de skiftet med sine barn eller andre arvinger.	1. Karen Stranger. 1. Sophie Jørgensdatter, Madame Lindholms 2. ekteskap.
5d	Skifte etter disse kvinner når de falt fra.	1. Karen Stranger. 2. 1759 Kirsti Larsdatter Meum. Alle barna fikk utlagt skipsparter uansett kjønn. 1. Idde Anunsdatter Haug (Hauff) (mangler)
6a	Gifte kvinner eller enker der det er usikkert hvordan skipspartene hadde kommet inn i fellesboet.	1. Madame Anna Lorensdatter, Aasgaardstrand. 2. Madame Sophia Madsen, enke etter Iver Madsen. 3. Kirsten Jensdatter, Madame salig Anders Gregersen. 4. Inger Evensdatter i sitt 2. ekteskap. 5. Anne Andersdatter. 6. Catharina Lemvig.
7	Kvinner som velger å IKKE beholde skuter eller skipsparter etter ektefelles død	1. Lisbeth Dorethea Theodoridtr. 1. Anne Andersdatter, mannen forsvant på sjøen.

Typen skifter der skipsverdier er involvert

Man kan tenke seg mange konstellasjoner av skifter, jeg har satt opp noen av de viktigste nedenfor, med henvisning til mine eksempler. Det vil være veldig mange kombinasjonsmuligheter og jeg har valgt å konsentrere meg om noen av de mest sentrale ut ifra kildematerialet mitt. Kildereferanser er oppgitt der disse skifter og personer omtales lenger ut i dette kapitlet.

1. Skifter der skipsparter beholdes/tas ut utelukkende på gjenlevende kvinnelige ektefelles part.

1670. Skiftet etter Anders Madsen er gått tapt, men Karen Stranger ser ut til å ha tatt ut på sin lodd det meste av skipspartene som ekteparet eide. Hun fortsetter sin avdøde manns reder- og kjøpmannsvirksomhet.

1739. Et annet eksempel på denne type skifte er det etter Inger Evensdatters ektemann nummer to, Hertvig Ieremiæsen (62 år) som døde i slutten av april 1739¹¹¹. Han hadde fire døtre ved sin død, og disse delte arven etter han, etter at Inger hadde tatt ut sin halvpart av

¹¹¹ Hertvigs skifte, Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 518b (STAKO)

boets verdier. Inger valgte imidlertid å ta ut skipet som ekteparet eide, på sin del. Døtrene fikk andre verdier.¹¹²

1786. Catharina Lemvig overtok Søstrene i skiftet etter sin mann Samuel Føyn og var reder for det noen år før sønnen Mathias kjøpte det av henne.

2. Skifter der skipsparter utlegges på mannlig ektefelle og kun mannlige arvinger.

1755. Skiftet etter Madame Anna Lorensdatter, gift Lemvig, er et eksempel på denne typen skifte. Her tok mannen og sønnene skipsparter på seg, mens døtrene fikk forholdsmessige andeler av de andre aktivagrupper.

3. Skifter der skipsparter utlegges etter delingsbrøk på ektefelle og/eller alle arvinger uansett kjønn.

1698. Skiftet etter Karen Stranger gjorde ikke forskjell på arvingene etter kjønn. Alle aktivaklasser ble utlagt forholdsmessig på alle arvingene. Hun etterlot seg imidlertid ikke noen ektefelle.

1747. Inger Ewensdatters skifte i 1747 viser at ektemannen og alle hennes livsarvinger fikk ut forholdsmessige andeler av alle aktivaklasser, også eventyr-obligasjoner.

1772. Skiftet etter Herman Kristensen Tangen er et eksempel på at alle arvinger fikk ut forholdsmessige deler av også skipsparter. Etterpå solgte søstrene til Hermans sønn, sine parter til sin bror. Dette er omtalt i skiftet 1755 Madame Anna Lorensdatter, Aasgaardstrand.

1759. Kirsti Larsdatter, Meum, etterlot seg en enkemann, to sønner og en liten datter. Alle fikk utlagt andeler i form av parter i skuten som familien hadde.

4. Skifter der skipsparter beholdes av kvinnelig gjenlevende ektefelle i eller uten uskifte.

1797. Birte på Kjølø som enke etter Anun, 1. ekteskap, er et eksempel på denne typen skifte. Det er temmelig sikkert at skipsparter var involvert, men usikkert om skiftet ble foretatt da eller senere. Sønnen Hans Anunsen var i 1843 eier av ¼ part i barken Bedalia, som moren sto som eier av så sent som 1845. Birte døde i 1854, 90 år gammel.

1799. Anne Christine Føyn (Føyen) fikk bevilling ved kongelig resolusjon til å sitte i uskifte med sin 5 år gamle sønn.¹¹³ Ekteparet eide i 1797 en skute Karen Kirstine, så det er overveiende sannsynlig at Anne Christine eide den etter ektemannens død i en kortere eller lengre periode.

1813. Bente Marie Ager, mor til Svend Føyn, ble enke med fem umyndige barn under 12 år og det ser ut til at hun satt i uskifte med dem. Hun giftet seg ikke igjen og hun styrte med myndig hånd driften av skuten Minerva til sønnene ble store nok til å ta over (og hun måtte skifte med dem?).

¹¹² Ref. min behandling av dette skiftet nedenfor: 1739 Inger Ewensdatter

¹¹³ Skifteprotokoll 4b, Tønsberg, s 709b (STAKO)

1843. Skiftet etter Samuel Lindholm ser ut til å være et eksempel på dette. Enken, Sophie Jørgensdatter tok ut det ene skipet familien hadde igjen, Lina el. Line.

5. Skifter der skipsparter utlegges på mannlig gjenlevende ektefelle og kun kvinnelig(e) arvinger.

Jeg har ikke hatt fokus på mannlige ektefeller som arvinger og har foreløpig ikke klart å kartlegge noen skifter av denne typen. Jeg regner med at de finnes.

6. Skifter der avdøde har vært lengst gjenlevende ektefelle og skipsparter legges ut på livsarvinger og/eller andre arvinger.

1698. Skiftet etter Karen Stranger er et eksempel her. I dette tilfellet ser det ut til at mannlige og kvinnelige arvinger delte i hvert fall skipsparter noenlunde likt.

1725. Lisbeth Dorothea Theodoridatter, salig C. L. Seeberg. Hun valgte å ikke ta ut en kreierte på sin andel av boet. Svogeren kan ha kjøpt kreierte på auksjon. Hans Larsen Seeberg var kjent for å spekulere i skipsparter.

5.2 Kvinner i Tønsbergområdet som var skipsredere

Svært mange skip var oppført i Tønsberg på slutten av 1600-tallet som en følge av at skipperen hadde tatt borgerskap i byen. Det ble også bygget mange skip, i perioden 1676 til 1709 til sammen 9 større fartøyer. De fartøyene som var bygget i Årøysund og på Nøtterøy i perioden 1700-1709, var utelukkende småskuter fra 2 til ca 10 lester. Ellers eide utenbys redere de største og fleste partene i de fleste skipene på slutten av 1600-tallet, men allerede litt inn på 1700-tallet hadde dette snudd. Tønsberg som by hadde problemer med å opprettholde et borgerskap på 1700-tallet. Svært mange, også av de såkalt "beste navn", unnlot å løse borgerbrev for å spare kostnadene ved dette.

I perioden 1709 til 1720, og spesielt fra 1713, gikk Tønsbergs flåte dramatisk tilbake pga av tap og risiko i forbindelse med kaperier under krigen. ¹¹⁴

1670 Karen Ollufsdatter Stranger - den første kjente kvinnelige skipsreder

Karen Stranger (1609-1698) var enke etter Anders Madssøn, som døde i 1670. Hennes skifte i 1698 ¹¹⁵ viste en formue på 90000 riksdaler og hun hadde drevet deres handels- og eiendomsvirksomhet og rederi alene etter hans død. Hun kan ha vært Tønsbergs mest betydelige kvinnelige reder noensinne, med syv forskjellige skuter registrert på seg i perioden 1671 til 1693, med en samlet tonnasje på 578 lester. Det er spesielt når vi sammenligner antall skip og deres størrelse med det totale antall og lesetall for byen for samme periode, at vi ser hvor stor virksomhet hun egentlig drev. Av hennes skuter var fire på over 100 lester, det største på 145. Det ble langt mellom skuter av

¹¹⁴ Johnsen, 1934 s 274, 319, 321

¹¹⁵ Skifteprotokoll 1, Tønsberg, s 36b. (STAKO)

tilsvarende størrelse etter at hennes skuter gikk ut av byen da verdiene ble overført til hennes barn - dels før hennes død, dels gjennom skiftet etter henne.

I den eldste skipslisten fra Tønsberg, fra 1671, eide Karen Stranger året etter at hun ble enke, fire skip på til sammen 350 lester helt alene og et femte med en medreder. Hvis vi tar med også det sistnevnte med en halvpart, blir totalen på hennes hånd 370 lester, dvs godt over halvparten av en total Tønsbergflåte på 649 lester. I skipslisten for 1677/78 var hennes rederis størrelse redusert til 215 lester, mindre enn en tredjedel av byens totale flåte på 663. Allerede i 1680 hadde hennes flåte igjen økt. Hun hadde nå 314 lester av byens totale flåte på 744. Også i 1685 var hun byens største reder, selv med kun tre skip. Ved oppløsningen av hennes rederi kort før hennes død i 1698, eide hun tre skip. Det var St. Andreas og St. Oluf som gikk til hennes arvinger i Drammen og Kristiania samt kreierten St. Jørgen, som ble overtatt av forretningens bestyrer, Anders Madsens nevø, toller Mads Gregersen i Tønsberg.¹¹⁶ I tillegg hadde hun skipsparter i 5 andre skip, verdsatt til 1633 rdl.

Karen Stranger er vanskelig å plassere sikkert i mitt skjema ovenfor. Hun sto fram som reder og kjøpmann før min periode, men skiftet og mesteparten av hennes tid som selvstendig enke ligger innenfor. Av hensyn til den kronologiske presentasjonen av skiftene her i dette kapitlet, tar jeg utgangspunkt i året hun ble enke og står fram med eget navn som reder for første gang. Det kan være aktuelt å plassere henne i både hovedgruppe 4 og 5. Det er i mine trykte kilder ikke kommet indikasjoner på at Karen Stranger var aktiv mens mannen fremdeles levde. Det vi vet er at hun kom fra en velstående og innflytelsesrik familie i byen. Det er absolutt tenkelig og sannsynlig at hun brakte med seg verdier inn i ekteskapet. Hennes familie eide mye jordegods, der mye var kommet fra hennes mors side. Moren, Dorothea Tronsdatter, fortsatte familiens forretninger etter at hun ble enke i 1639, så Karen hadde hatt et godt forbilde. I forbindelse med farens død må hun ha arvet sin del av jordegodset familien satt på.¹¹⁷ Gjennom ekteskapet med henne i 1635 fikk Anders Madsen innpass i borgerskapet i Tønsberg og en sosial plattform som må ha vært gunstig for hans forretninger. Anders Madsen kom fra Danmark til Sem i 1626, som en meget ung kontorsjef for lensherre Gunde Lange. Han bygde seg opp en enorm formue, gjennom å slå til seg eiendommer og gjennom handels- og sjøfartsvirksomhet. Antagelig kan formuen til selv Svend Foyn, som slo seg opp i siste halvdel av 1800-tallet, ikke måle seg med dette ekteparets. Gaver og legater, hovedlegatet opprinnelig 2000 rdl, gitt både i levende live og ved testamente, ble gitt i begges navn. Jeg velger å se dette som et tegn på et partnerskap. Om dette har sitt utspring i hennes formue og/eller et aktivt samarbeid om forretningsdriften, eller kanskje rett og slett et godt ekteskap, skal være usagt. Det var

¹¹⁶ Skifteprotokoll 1, Tønsberg, s 40a og 40b. (STAKO)

¹¹⁷ Johnsen, 1934 s 106

vanlig på denne tiden at begge ektefeller figurerte som givere, mens vi inn på 1800-tallet ser en vridning der mannen sto alene.

Karen Stranger levde lenge som enke, og dermed vil hun være aktuell som type i alle underkategoriene for 4 og 5. Hun fortsatte jo forretningene, og det virker som om hun ikke skiftet med sine barn, utover det de eventuelt måtte ha fått med seg som startkapital inn i sine ekteskap. Hennes etterkommere, menn og kvinner, giftet seg meget godt, noe de ikke ville ha kunnet gjøre uten "medgifter". Kort før hun døde, overførte hun i tillegg verdier. Til slutt har vi skiftet etter hennes død. Noen historikere har gjort et poeng av at hennes formue gikk svært tilbake i hennes siste år, slik den framkommer i skiftet etter hennes død, og tatt det som en indikasjon på at hun som kvinne ikke maktet å føre forretningene videre på samme geniale måte som hennes tidligere avdøde mann. Jeg vil imidlertid rette søkelyset mot de store verdier som ble overført før hennes død, og den posisjon dette sikret hennes etterkommere i overklassen i Norge og Danmark. Det er kjent at Karen Stranger delte mesteparten av sin formue mellom sine barn før sin død. Tønsbergs tonnasje gikk merkbart ned når skutene slik ble ført ut av byen. Hennes skifte viste derfor ikke den hele og fulle sannhet om hennes formue eller dødsdisposisjoner.¹¹⁸

Skiftet viser at hennes datter Madame Toller, fikk utlagt skipsparter på seg.¹¹⁹ Det var halvparten i Ste. Olluf (andre steder St. Oluf), taksert til 796 rd, i Haabets Arch 216 rdl., i St. Peter 300 rdl. og i Anne Kirstine 12 rdl., totalt skipsparter for 1324 rdl. Dette var faktisk litt mer enn hennes bror Mathias de Tunsberg fikk, nemlig skipsparter for 1260 rdl. Arvingene etter den avdøde broren Stigelius Andersen Tunsberg fikk utlagt på seg det som ville ha vært hans arvelodd. I dette skiftet, slik som vi vil se i de fleste andre skifter, ble de forskjellige aktiv typer fordelt slik at alle arvingene fikk litt av hvert. Det skilles her ikke mellom datteren og sønnen, eller Karens avdøde sønns døtre og sønn, i hva slags type verdier de fikk overta.

Karen Stranger hadde en fullmektig, toller Mads Gregersen, slik hun etter loven var nødt til. Det er imidlertid noen indikasjoner på at hun selv må ha vært en aktiv eier. Den viktigste er antagelig at det ser ut til at barna ikke forlangte full uttelling på skiftet etter faren i 1670. De lot moren sitte igjen med kontroll over det som må ha vært en millionforretning med trelasthandel og skip og skipsparter og inntekter fra en lang liste med jordeiendommer i Tønsbergdistriktet. Dernest kommer at hennes sønn Mathias de Tunsberg konsentrerte seg om sin embetsmannskarriere. Ved farens død i 1670 var han 32 år og stiftamtman¹²⁰ og ved morens død i 1798 var han etatsråd. Senere ble han stiftbefalingsmann. En slik dyktig mann hadde nok ikke latt kontrollen over slike store verdier blitt

¹¹⁸ Bruun, S. F. (1949) s 73-75

¹¹⁹ Oversikten over hva Madame Toller fikk utlagt på seg i arv fra sin mor begynner på s 47 i protokoll 1.

¹²⁰ <http://skeel.info/getperson.php?personID=I19316&tree=ks>

værende hos en person som ikke var i stand til å håndtere dem. Det at Karen Stranger faktisk satt med disse store verdiene til året før hun døde 89 år gammel, sannsynliggjør at hun var en aktiv og autonom eier. Boets størrelse er en siste pekepinn på at hun må ha vært dyktig. Hun klarte å beholde store verdier i sitt eie gjennom en turbulent tid. Så selv om historiker Oscar Albert Johnsen hevder at Mads Gregersen, hennes svoger, bestyrte forretningene for henne, mener jeg at det ville være merkelig om arvingene ville ha tillatt en onkel å bestyre deres arv uten at moren satt med den overordnede kontrollen.¹²¹ Det er også talende at Mads Gregersen etter Karen Strangers død ikke lenger forvaltet formuen, men at den ble splittet opp etter skiftet.

En mer indirekte indikasjon på at hun var aktiv etter at hun ble enke i 1670, er at hun ved sin død i 1698 testamenterte gården Brattås i nåværende Sem, til brukeren Kristen Olsen, for lang og tro tjeneste. Brattås hadde fungert som lasteplass for Madsens trelastutskipning. Plassen ligger helt ut mot Oslofjorden, med gunstige isforhold og lett innseiling.¹²² Testamentasjonen tyder på at hun var en selvstendig aktør i forbindelse med egen eiendom.

Plassen mellom domkirken og trygdegården i Tønsberg, som nå heter Svend Foyns plass, het tidligere Karen Strangers plass. På folkemunne ble den kalt "Strangera".¹²³ Jeg tar dette som et tegn på at hun ble ansett som en betydelig dame av sin samtid og ettertid. Hun ble formor til en stor og betydelig slekt som oppnådde adelspatent under navnet de Tunsberg. Hennes sønn var den første. Familien Wedel Jarlsberg i Norge er hennes etterkommere, og i Danmark så godt som hele det såkalt nyere aristokrati.¹²⁴ (Etablert etter 1671).¹²⁵

Karen Strangers døtre var gift med kjente redere i Kristiania, så kan vi spekulere i hvor startkapitalen og de første skutene til disse svigersønnene kom fra. Jeg mente i utgangspunktet at St. Andreas og St. Oluf, som hun eide, er de samme St. Andreas og St. Oluf som i noen kilder senere oppgis å tilhøre to datterdøtres menn. Skiftet viser at dette må ha vært tilfellet. Disse datterdøtrene må ha arvet disse skipene eller partene i dem etter sin mor, Kirsten Andersdatter Tunsberg, i skiftet kalt Madame Toller. Vi vet at det allerede i 1672 ble bestemt at døtrene til Kirsten og Niels Toller d.y skulle arve på lik fot med sine brødre.¹²⁶ Dette gjorde dem attraktive på ekteskapsmarkedet og jeg tror vi ser en tradisjon i denne familien med sterke kvinner som fortsetter redervirksomhet og forretningsdrift

¹²¹ Johnsen, 1924 s 118

¹²² Bruun, S. F. (1949) s 66

¹²³ TB, 21. okt 09

¹²⁴ Johnsen 1934 s 120.

¹²⁵ <http://www.humanisme.dk/artikler/art14000.php>

"da Christian V besteg tronen i 1671, oprettedes en helt ny feudaladel med højere rang end den gamle adel, og som noget nyt udnævnte kongen adelige af borgerlig fødsel. Grever og friherrer fik privilegier og titler direkte fra kongen selv, der dermed på én gang knyttede disse til enevælden med et særligt loyalitetsbånd og samtidig konsoliderede den gamle adels magttab."

¹²⁶ http://www.snl.no/nbl/biografi/Karen_Toller/utdypning

etter sine ektemenns død på en utmerket måte. (Se mer under avsnittet om Kristiania i det følgende underkapittel om kvinner som var skipsredere i andre geografiske områder.) Disse to døtrene til Kirsten Andersdatter Tunsberg, dvs Karen Toller og Anne Cathrine von Tritschler, er interessante også for min oppgave fordi deres familieformue hadde sitt utspring i Tønsberg, og fordi Karen ble en formor, via en kvinnelinje, for slekten og grevene Wedel Jarlsberg, med sete rett utenfor det gamle Tønsberg.

Når det gjelder ekteparet Madsens/Strangers formue, var ikke Oscar Albert Johnsen udelt positiv til måten denne ble bygget opp på. Han mente at det som foregikk var en konsentrasjon på én families hånd, ikke en utvidelse av næringsgrunnlaget eller nyskapsenergi som var positive for Tønsbergs bys borgere generelt, slik vi ser i Svend Foyns tid¹²⁷. Det er faktisk mulig å se det slik at Madsen "knakk ryggen" på borgerskapet, slik at Tønsberg som by dermed ikke klarte å opprettholde sine gamle privilegier i de litt mer fjerntliggende interesseområdene. Det rokker imidlertid ikke ved det faktum at Karen Stranger var en mektig forretningskvinne og reder, den rikeste som byen har sett.

1693 Anna Dorothea Huus

Anna var enke og drev et lite skipsrederi sammen med sin sønn. Hun var partreder i kreierten Patientia på 34 lester.¹²⁸ Oppslag i Digitalarkivet på etternavnet Huus, gir ingen treff siden hun ble enke før 1696, som er første årgang i skifteprotokollene for Tønsberg. Siden jeg ikke kan finne skifter etter verken henne eller mannen, og kun sønnens fornavn var oppgitt, vet jeg ikke hvordan hun kom i besittelse av sitt rederi /sine skuter. Jeg antar at hun og hennes mann begge brakte verdier inn i ekteskapet, men at det var mannen som utviklet skipsrederiet som hun og sønnen etterpå drev sammen. Det er det mest sannsynlige. Det kan imidlertid ikke utelukkes at hun sammen med sønnen brukte familiens midler i fellesskap og startet rederivirksomheten med ham. Sønnen fortsatte redervirksomhet, men senere er ikke morens navn nevnt. Hun kan være et eksempel på kvinner som pga omstendighetene er totalt anonyme. Vi kjenner henne kun fra tollistene og pga av en prosess hun førte om kreierten Patientia i 1696, som hun for øvrig tapte.¹²⁹

1696 Anders Simonsens arvinger

Disse arvingene hadde i år 1696 et skip på 100 lester. Jeg har valgt å anta at det blant disse arvinger fantes kvinner. Ut i fra tidligere vurdering er det en statistisk sjanse på ca 75 % for at det blant arvingene i et tilfeldig skifte skal finnes kvinner. I første omgang klarte jeg ikke å finne ut mer om hvem disse var. Anders må ha falt fra og skiftet vært behandlet før vi har registreringer og

¹²⁷ Johnsen, 1934, s 111

¹²⁸ Johnsen, 1934 s 313

¹²⁹ Bytingsprotokoll V for Tønsberg, Fol. 14, 28, 32 v, 39 v. (SAKO)

protokoller. Det kan blant disse arvingene ha vært pikebarn som kan plasseres i kategoriene 1 a og 2 a.

1704 Anne Andersdatter

I skiftet etter Anne Andersdatter, ble hun nevnt som død i 1704.¹³⁰ Hun kan ha vært datter til Anders Simonsen. Årstall og alder på barna passer noenlunde. Hennes mann, Frandz Mortensen, hadde vært borte i tre år på dette tidspunkt, og han eide, i kompaniskap med den kjente Henrich Mogensen, skipet "Tønsberg" på 200 lester. Totalt ser det ut til at de to kompanjongene disponerte 369 lester. Frandz ble antagelig borte på sjøen, og når konen døde, var boet fallitt. Det er fristende å regne med at han faktisk hadde vært død i tre år allerede, når Anne falt fra, og at hun for denne perioden må plasseres i min kategori 3 b, dvs som enke i uskifte der hun selv hadde arvet skipsparter og brakt med seg disse inn i ekteskapet. (Se nedenfor.) Dermed må hun og ektemannens arvinger ha eid halvparten av skipet Tønsberg på 200 lester og de andre partene kompanjongene disponerte. Når tallmaterialet for kvinners eierskap er så dårlig, vil et funn som dette, dra betydelig opp prosenten som kvinner eide av totalen. I dette spesifikke tilfellet ble det vel en dobling fra ca 7 % til 14,6 %.

Her kan det se ut som om vi har et eksempel på at enken IKKE var i stand til å drive familiens forretninger videre på egen hånd. I dette tilfellet hadde mannen blitt borte på sjøen og det var tydeligvis ikke skiftet etter han. Han var oppført som arving i skiftet etter Anne, som ektemann.

Bidro Anne Andersdatter gjennom sin arv fra faren til kapitalen som lå til grunn for ekteparets engasjement som redere? Hvis hun var datter av Anders Simonsen over, kan det ha vært tilfelle. I så fall vil hun i sitt ekteskap ha tilhørt min kategori 3 a, så ved mannens forsvinning 3 b og ved sin død 3 d. Et faktum som støtter denne antagelsen var at hennes bror var Anders Andersen. Han døde i 1698 og etterlot seg enken og to små barn på 4 og 2 år. Han var tydeligvis en ung kar, og kan absolutt ha vært sønn og arving til Anders Simonsen, ut i fra samme vurdering som jeg har gjort for hans søster.

1710 Hvem var Anne?

Det fortelles i skipslisten for Tønsberg at enken Anne og hennes barn eide skuten St. Oluf i 1710, nettopp hjemkommet fra London.¹³¹ I en annen referanse blir St. Oluf omtalt som skuten enken Anne og hennes sønn eide. Den ble i 1716 tatt av en svensk kaper. Denne skuten var like stor som den som Karen Stranger eide i 1693¹³² og Karen Strangers datterdatter het Anne. Jeg antar at denne Anne da må ha vært Anne Cathrine von Tritschler. Hun bodde i Kristiania og skulle derfor strengt tatt ikke vært med her, men hun er et eksempel på at kvinner eide skip. Dette skipet hadde vært hjemmehørende i Tønsberg og ble kanskje fremdeles regnet som det i 1710, siden det står i

¹³⁰ Skifteprotokoll 1, Tønsberg, s 190b (SAKO)

¹³¹ Tank, 1923 s 498

¹³² Johnsen, 1934 s 310

skipslisten for byen. Her kan vi anta at hennes barn hadde fått parter i arv etter sin far. Vi ser da at skuten som kom til Anne som arv fra hennes familie, inngikk i fellesboet til Anne og hennes mann, og at sistnevntes arvinger (her felles barn) fikk hans del ved hans død. Dette faktum styrker min argumentasjon i andre eksempler jeg har funnet, om at begge personer i et ekteskap må anses som eiere av de felles verdier og formuesgjenstander, og at det også ble vurdert slik i denne tiden. Det er selvsagt også mulig at ekteparet von Tritschler hadde betalt for noen av partene i skuten for å kunne overta den i forbindelse med skiftet etter Annes bestemor eller mor. Dermed kan jeg ikke anta at alle parter som Anne og hennes barn eventuelt eide, var kommet fullt ut fra Tønsberg som arv fra hennes familie. Hun hører likevel hjemme i mine kategorier 3a, 3b og 3c som omhandler kvinner som har arvet sine skipsparter og brakt dem med inn i ekteskapet. Jeg tar henne ikke med i underkategori 3d siden jeg ikke har noe skifte fra henne og siden dette evt. ville måtte være fra Kristiania. Det er ikke usannsynlig at hun også bør regnes for å tilhøre kategori 5 a, "Gifte kvinner, som kan anses å ha bygd opp verdier sammen med sin mann."

1710 Kirsten Jensdatter¹³³, Madame salig Anders Gregersen

Kirsten mistet i 1710 sine parter i to skip, Haabets Ark på 65 lester og Dorothea på 34 lester.¹³⁴ Det er tydelig at Madame salig Anders Gregersen drev forretning. Kirsten hadde valgt å drive aktiv forretning med ekteparets skuter, etter ektefellens død, og hun hadde sørget for å plassere kapital slik at den ga avkastning. Det vil si at hun plasserte sine penger til rente. Hennes navn går igjen i flere skifter fram mot midten av 1700-tallet og nedtegnelsene viser at hun hadde lånt ut penger.¹³⁵ Hun var med andre ord en aktiv investor og bankier. I skiftet etter Mette Maria Rasmusdtr Schibbye er hun oppført som svigermor til Vincent Stoltenberg, som igjen var nærmeste mannlige slektning til Mette Marias barn. Hun hadde en fordring på boet som var på 350 rdl. og fikk utlagt sterboegården på sin lodd, eller kanskje heller som dekning for sitt tilgodehavende.

Anders Gregersen var død før september 1714, og siden Kirsten var enke i 1710, må han ha vært død før det tidspunktet. Hun fortsatte å drive familiens forretning lenge etter mannens død, til tross for at hun hadde to sønner og en datter. Sønnene var myndige og datteren gift i 1733, men det er usikkert hvor gamle de var ved farens død.

¹³³ Var vanskelig å finne hennes navn, men avlidne ektemann og de tre barna er arvinger i skiftet i skifteprotokoll 2, Tønsberg s441a, etter Mads Gregersen, toller. Mads Gregersen var et kjent navn i Tbg.

¹³⁴ Tank, 1923 s 498

¹³⁵ For eksempel Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 478a (SAKO)

Kirsten må absolutt sies å ha vært en driftig og selvstendig kvinne. At hun var reder er det ingen tvil om. Hun var også husholderske for sin svoger, Mads Gregersen, og fikk i arv ved testamentet etter han en stor gård på Nøtterøy, Teie.¹³⁶

1716 Madame Sophia Mortensdatter

Sophia var enken etter borgermester Iver (Ifuer) Madsen som døde i 1691. Dessverre er ikke skiftet etter Iver bevart. Sophia døde i 1716, 87 år gammel.¹³⁷ Første skifteprotokoll i Tønsberg er fra 1696. Ekteparet hadde lånt ut penger på rente mot pant i bondegårder, bygårder og fartøyer. I 1670-årene var de Tønsbergs nest største redere og trelasthandlere, men i 1686 hadde ekteparet kun en skute igjen på 18 lester. Det hadde vært vanskelige tider for skipsfarten.¹³⁸ I forbindelse med hans død i 1691 nevnes ingen skuter, men boet ble delt mellom enken og de fem barna. Det må ha vært et stort bo, siden eldste sønn "satt igjen" som det heter, med 14 gårder og gårdparter. Når vi kjenner delings- og arveregler, vet vi at enken satt igjen med halve boet, som må ha vært betydelig.

Det er vanskelig å si hvor aktiv Sophia kan ha vært mens ektemannen levde. Som medeier i fellesboet i de mange år ekteskapet varte, var hun reder. Hun fortsatte som reder etter mannens død ved å investere i skipsparter sammen med sin sønn Peder.

Jeg kan heller ikke finne skiftet etter Sophia, til tross for at jeg har søkt på ulike varianter av fornavnet hennes. Hun og sønnen Peder Iversen (Rosenberg), skal ha eid $\frac{1}{4}$ part i kreierten St. Peder på 24 lester. Sønnen Peder står også oppført som medeier i skipet Emanuel på 94 lester, som ble bygget i 1694, og det kan ikke utelukkes at Peders mor, Sophia, var involvert på eiersiden sammen med han. Også hennes sønn Mathias ble skipsreder, bla som partreder sammen med sin bror Peder og Mads Jensen Wiel på Strømsøe, i skipet St. Peder på 170 lester. Det er merkelig at skiftet etter Sophia ikke kan finnes i skifteprotokollen. En forklaring jeg kan tenke meg er om hun bodde sine siste dager hos sin sønn Peder i Christiania (han var tidligere bosatt på Bragernes) og at skiftet derfor ble oppgjort der. Eventuelt kan hun ha bodd hos en av sine tre døtre. Sønnen Mathias var død på det tidspunktet og hun hadde vært arving i hans forgjeldede bo.

Det er usikkert om Sophia brakte midler eller skipsparter inn i ekteskapet. Jeg har ikke funnet skifter som kan kaste lys over det. Det er imidlertid usannsynlig at en så formuende mann av borgerstanden som Iver Madsen, ville ha giftet seg med en kvinne som var totalt ubemidlet. Det er dermed vanskelig å avgjøre i hvilke kategori man skal plassere Sophia, men siden det er usikkert hvordan verdiene kom

¹³⁶ Johnsen, 1934, s 336

¹³⁷ Johnsen, 1934, s 313, 300

inn i ekteskapet, må det bli kategori 6a eller 5 b. Det som er helt klart, er at hun som enke var en aktiv og selvstendig reder og forretningskvinne.

1725 Lisbeth Dorethea Theodoridatter, salig C. L. Seeberg

Lisbeth Dorethea Theodoridatter ble enke i 1725. Hun og mannen Christen Larsen Seeberg hadde ingen livsarvinger. De skal ha levd under beskjedne kår¹³⁹, men de må ha arvet ektemannens far i 1720, sammen med dennes "flere" andre barn. Christens far var blant de større skatteyterne i Tønsberg rundt 1710. I skiftet ser vi at dette ekteparet, som de fleste andre på denne tid, hadde tatt opp store lån.¹⁴⁰ Den største kreditoren var ektemannens bror Hans Larsen Seeberg, som også var hans eneste arving. Jeg har ikke funnet indikasjoner på at Lisbeth hadde brakt midler inn i ekteskapet. Det er sannsynlig at hun tilhører min kategori 4 a i sitt ekteskap, "Gifte kvinner som hadde en mann som hadde brakt skipsparter inn i ekteskapet". I skiftet framgår videre at eiendelene ble solgt på auksjon. Det gjelder og kreierten St. Johannes på 11 ½ lester, verdsatt til 260 rd, som innbrakte 300 rdl. til boet. Enken fikk som sedvanlig den halve del. I dette tilfellet fikk hun det i rede penger, med tillegg av et tilgodehavende. Hun var altså ikke interessert i å ta ut kreierten på sin andel av fellesboet og drive den videre. Som enke tilhørte hun dermed min kategori 7, "Kvinner som velger å IKKE beholde skuter eller skipsparter etter ektefellens død". Hun ønsket tydeligvis heller ikke å drive gården Sandene som ekteparet hadde bygslet. Svogeren lot henne få ut de "rede penger" mot at han fikk overta bygselen fullt ut. Denne gården hadde han allerede halve bygselen på. Han og den avdøde broren hadde arvet denne av sin mormor. Den halvpart som han overtok i skiftet var verdsatt til 104 rdl.

Det er vanskelig å vurdere om enken hadde et reelt valg når det gjelder driften av gården. Gården var kommet fra mannens familie og sedvanen var at den da skulle følge blodsbandene. Hun og ektemannen hadde ingen livsarvinger, så svogeren var nærmeste arving på ektemannens side. Ekteparet Seeberg bodde i byen og det er i skiftet ikke listet opp inventar, verktøy eller "creature" fra gården Sandene. Det indikerer at det må ha vært svogeren Hans Larsen Seeberg som har stått for driften av gården. Ekteparet har mest sannsynlig fått inntekter fra den.

Det foreligger ingen opplysninger om hvor gammel Lisbeth var da hun ble enke. Hun kan ha vært såpass gammel at det var mer aktuelt for henne å "pensjonere" seg. Selv om hun skulle ha vært involvert i mannens drift av kreierten og den eventuelle trelastforretning før mannens død, ser det ikke ut til at hun ønsket å fortsette denne driften. Vi kan anta at ektemannen hadde vært involvert i trelasthandel siden skiftet lister opp noe trelast.

¹³⁹ Johnsen, 1934 s 346

¹⁴⁰ Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 221b (SAKO)

Dette skiftet viser oss et eksempel på en kvinne som valgte å ikke beholde den skuten som hun og hennes mann hadde. Hun ville antagelig ha hatt muligheten om hun hadde ønsket, det viser andre eksempler fra samme tidsperiode oss. Lisbeth valgte å ta ut pengene. Kanskje plasserte hun dem ut til rente, slik som Madame salig Anders Gregersen ser ut til å ha gjort.¹⁴¹ Hun var i hvert fall formuende og råde over sine midler som enke.

1731 Maria Mathisdatter og skuten Haabet

Maria Mathisdatter var reder og parteier i skuten Haabet på 11 ½ lester taksert til 350 sp. Hennes part ble i 1731 taksert til 31 sp. Hun var ung nok til å bo hjemme, ugift, når vi treffer på henne i skifteprotokollen. På dette tidspunkt hører hun helt klart hjemme i kategori 1 a, Barn under myndighetsalder som arvet far eller mor, eller andre.

Maria var datter av Mathias Torsen. Hans hustru nummer to, Ellen Gutormsdatter, døde på våren 1731, og i skiftet etter henne får vi greie på at hennes stedatter Maria, var deleier i skuten Haabet som sto på Mathias. Maria var datter av første ekteskap. Hennes mor var død i 1724, skifte datert 21.04.1724. Maria må ha arvet sin mor, Else Evensdatter, når faren måtte skifte etter henne. Hennes bror døde etterpå, og hun har mest sannsynlig arvet etter han også. Avhengig av når det skjedde, kan det ha vært uten eller sammen med sine yngre halvsøsken fra farens ekteskap nummer to.¹⁴²

Vi har dermed et håndfast bevis på at kvinner kunne ha kapital bundet opp i forretninger drevet av deres fedre eller andre slektninger. Marias fordring på sin fars bo var 113 spesidaler. Eierparten i skuten var taksert til 31 spesidaler. I tillegg hadde hun en eierpart i bygården som inngikk i faren og stemorens fellesbo, på 61 spesidaler.¹⁴³ Når hennes stemor nå døde fikk også hennes mindreårige stesøsken parter i skuten.

I skiftet etter hustruen Ellens død fikk Mathias ut en part i skuten Haabet på 160 sp. Sønnen Elias arvet 40 rdl. i skuten etter sin mor, en brorpart, sønnen Samuel fikk 42 sp, og datteren Else fikk en søsterpart på 21 rdl. Denne halvsøster til Maria ble således også reder i kategori 1 a etter sin mors død, og som for Maria var det Mathias, deres felles far, som bestyrte partene.

1742 Magrethe Albretzdatter Rafn (Ravn)

Magrethe giftet seg i 1716 med Hans Larsen Seeberg (født 1690), som var bror til Christen Larsen Seeberg. Johnsen sier at hun må ha brakt med seg penger inn i ekteskapet, men kommer ikke med detaljer. Han omtaler henne for øvrig som Lang, mens skiftet oppgir Rafn.¹⁴⁴ Magrethe og hennes

¹⁴¹ Madame salig Anders Gregersen figurerer som kreditor i en rekke skifter.

¹⁴² Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 387b (SAKO)

¹⁴³ http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/25721/398 Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 395a (SAKO)

¹⁴⁴ Skifteprotokoll 3, Tønsberg, s 149a (SAKO) (Mange varianter på navnet Magrete/Magrethe og Albretsdtr/Albretzdr Rafn)

arvelodd og skifte var interessant å undersøke fordi hun giftet seg med Seeberg, som ble Tønsbergs rikeste mann rundt midten av 1700-tallet, og som sies å ha spekulert i skipsparter. Bygget mannens rikdom på hennes kapital? Johnsen antyder dette, men jeg har ikke funnet sikre indikasjoner på at det kan ha vært tilfelle. Tvert imot ser det ut til at hun hadde kun en beskjeden kapital. Jeg vil derfor plassere henne først i min kategori 4 a, "Gifte kvinner som hadde en mann som hadde brakt skipsparter inn i ekteskapet". Derneft plasseres hun ved sin død i kategori 4 d, "Skifte etter gifte kvinner som hadde en mann som hadde brakt skipsparter inn i ekteskapet".

Jeg fant skiftet etter Magrethes far, Albret Jensen, i den første skifteprotokollen fra Tønsberg som starter i år 1698.¹⁴⁵ Magrethe oppgis å være 2 år på dette tidspunkt. Det vil si at hun var 20 når hun giftet seg med Seeberg. Det ser imidlertid ut til at hun ikke arvet så stort fra sin far. Det totale boet var på 142 rdl. og hennes lodd var på 71 rdl. Hun var farens eneste livsarving. Det har ikke vært mulig å se hva hun evt. senere arvet etter sin mor, Anne Giersdatr. Jeg har søkt på diverse alternativer for navn, men det er ingen som passer. Moren kan ha giftet seg på nytt utenfor Tønsberg og hun kan ha opparbeidet seg en større kapital etter tapet av sin mann nummer to, Magrethes far. Hun døde imidlertid kort tid før Magrethe selv, det kan ha vært under en måned. Så en eventuell arv for Magrethe, kan ikke ha hatt betydning for kapitaloppbyggingen til ekteparet Magrethe og Hans Larsen Seeberg. Hvis Magrethe skal anses å ha vært reder, må det sannsynligvis ha vært kun i egenskap av at hun de facto eide halvparten av fellesboet som mest sannsynlig ble bestyrt av ektemannen. Det er lite sannsynlig at hun virket aktivt i denne driften.

1747 Inger Ewensdatter

Inger Ewensdatter (Ewensdtr Holm)¹⁴⁶ var enke etter Hertvig Ieremiæsen (62 år)¹⁴⁷ som døde i slutten av april 1739.¹⁴⁸ Skiftet etter han viste et overskudd på 1478 rd, og enkens part vil da ha vært 739 rdl. Hun tok ut skuten St. Johannes på sin part i skiftet etter mannen. Hennes tre døtre fikk ikke utlagt på seg parter i denne. St. Johannes ble heller ikke solgt på auksjon, slik vi ser en del andre eksempler på. Det ser ut til at skuten var taksert til 151 rdl. Hun valgte heller å gi døtrene parter i bygården som hun og mannen eide. Hun tok selv en part der på 300 rdl. og de tre døtrene fikk 100 rdl. hver. I skiftet etter henne selv framgår det at hun også hadde en sønn, Hans Hansen Tonebye, som i 1747 var 31 år. Det viser seg at han må ha vært fra Ingers første ekteskap med Hans Andersen i Tønsberg. Dette ekteskapet må ha vært kortvarig, siden Hans ble enkemann i 1715, fikk sønnen med

¹⁴⁵ Skifteprotokoll 1, Tønsberg, s 1 (SAKO)

¹⁴⁶ Iflg hennes skifte, Tønsberg by, skiftepr. 3 s 196b (SAKO) (17. oktober 1747, død 21.08.1747))

¹⁴⁷ Hertvig var 23 år i 1700, Skifteprotokoll 1. Tønsberg, s 85b. (SAKO) Skiftet etter broren Jens Ieremiasen.

¹⁴⁸ Hertvigs skifte, Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 518b (SAKO)

Inger i 1716 og så selv døde i 1717.¹⁴⁹ Tonebys navn framkommer kun i morens skifte. Jeg har ikke funnet spor av han ellers i det skannede og registrerte materialet, verken for Tønsberg eller de andre omliggende sogn.

Hertvig hadde i sitt første ekteskap vært gift med enken Marens Hansdatter (Gjersøe) som må ha brakt med seg ca 800 rdl. inn i fellesboet. Hun og hennes barn må ha arvet en halvpart i Haabets ark, nettoverdi taksert til 600 rdl.¹⁵⁰ Jeg gir disse opplysninger her, for å illustrere hvor innfløkt det kan være å nøste opp hvor kapital kommer fra. Det som er tydelig er at kvinnene hadde med seg kapital inn i de nye ekteskapene. Det er lettest å stadfeste for kvinner som hadde arvet sine foreldre eller andre, eller som hadde blitt enker. Om ikke annet så hadde de med seg en forventning om at de kom til å arve verdier. Mest sannsynlig brakte de også med seg verdier som medgift fra sine foreldre. Noen skifter viser at det ble satt av midler til dette for ugifte døtre før arven ble fordelt.

Inger kan "ha hatt en plan". Hun ble reder, eller skuteeier. Vi vet dessverre ikke om hun drev skuten videre eller om hun senere solgte den. Jeg kan ikke finne den med sikkerhet i den listen jeg har satt opp over skuter på grunnlag av mine andre kilder. Det var tre skuter med navnet St. Johannes, som alle hadde ukjente eiere i 1723¹⁵¹, en av dem en kreierte, de to andre "skuder", henholdsvis 15, 27 og 11 lester. Jeg kan imidlertid ikke knytte noen av disse til Inger eller rettere hennes mann, siden dette var 17 år før skiftet som er vurdert her. Jeg kan ikke se at skiftet gir opplysninger om drektighet på St. Johannes.¹⁵² Det kan tenkes at dette er samme skute som ble solgt på auksjon i forbindelse med skiftet etter Christen Larsen Seeberg i 1725. St. Johannes var imidlertid et populært skutenavn, så det er umulig å si sikkert når vi ikke har drektigheten til den som er nevnt i skiftet her i 1739.

Jeg fant Ingers eget skifte i 1747. Det viste at hun hadde giftet seg på nytt med Hans Larsen Seeberg, som var den rikeste mann i Tønsberg rundt midten av 1700-tallet. Hennes yngste datter med Hertvig Jeremiassen var nå 15 ¼ år gammel, Ingeborg Evine Hertvigsdatter, og den andre datteren var gift med en Knap. Datter nummer tre var død og hadde ikke etterlatt seg livsarvinger. Det framkommer i skiftet etter Inger at datteren Ingeborg hadde midler til gode i boet som bla skrev seg fra arv fra den avdøde søsteren.

Inger fikk ingen barn i sitt siste ekteskap. Skiftet viser et meget rikt bo, men ingen spor etter skuten hun tok ut på skiftet etter sin mann nummer to. Ekteparet har side opp og side ned med tilgodehavender, også eventyr-obligasjoner i skuter, men ingen rene skipsparter. Midlene til Inger har mest sannsynlig blitt investert gjennom mannens forretningsdrift, og hun må anses som medeier

¹⁴⁹ Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 279b (SAKO) Skifte etter Hans' første kone, Lisbeth Johansdtr Bacher.

¹⁵⁰ Skifteprotokoll 1, Tønsberg s 304a, (SAKO) (Tord Christophersen)

¹⁵¹ Kröger, 1723

¹⁵² Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 518b (SAKO)

i denne. Inger må gjennom medeierskapet til eventyr-obligasjonene regnes som skipsreder i kategori 6 a eller 3 a i sitt første ekteskap og 5a i sitt andre. Barna til Inger arvet sine forholdsmessige andeler av de forskjellige aktivtyper i boet etter moren, tydeligvis regnet ut ifølge deres andel av det totale boet, men siden de ikke fikk noen skipsparter utlagt på seg, kan de ikke plasseres i noen av mine kategorier. Seeberg var kjent for sin lånevirkosomhet og Johnsen sier at han fungerte som en bank i Tønsberg. Skiftet gjenspeiler og bekrefter dette.¹⁵³

Det er umulig å skille ut de investeringer som faktisk skriver seg fra Ingers tilskudd til boet, og det er likeens umulig å vurdere om hun har vært en autonom og aktiv investor når det gjelder egne midler. Hun gjorde imidlertid et kløktig grep da hun tok ut skuten St. Johannes på sin part i skiftet etter Hertvig. Den kan ha bidratt til å ha gjort henne ekstra attraktiv på ekteskapsmarkedet. Tønsberg var en liten by på 1700-tallet og utvalget av passende partnere må ha vært begrenset både for menn og kvinner. Vi vet i tillegg at borgerstanden generelt ikke var velstående på denne tiden. Ingers og ektemannen Seebergs bo er så stort at jeg ville finne det merkelig om Seeberg hadde giftet seg med henne og utsatt seg for risikoen å dele likt med hennes arvinger dersom hun skulle dø først, uten at hun hadde brakt inn midler på egen hånd.

Dette skiftet viser tydelig at barn kunne ha midler stående i sine foreldres bo, eller forretningsdrift, sannsynligvis til rente. I dette skiftet etter Inger, ser vi at ektemannens to umyndige sønner fra hans forrige ekteskap har midler til gode. Det har også Ingers ugifte datter Ingeborg Evine. Disse midler trekkes fra før boet gjøres opp og det skjer en utlodning. Ingers allerede gifte datter, gift med en Knap, må tydeligvis ha fått utbetalt sin farsarv. Mest sannsynlig skjedde det når hun giftet seg. Dette skiftet støtter mine antagelser i forbindelse med ugifte kvinners eiendomsforhold som framkommer i kap 2.

1755, Madame Anna Lorensdatter, Aasgaardstrand

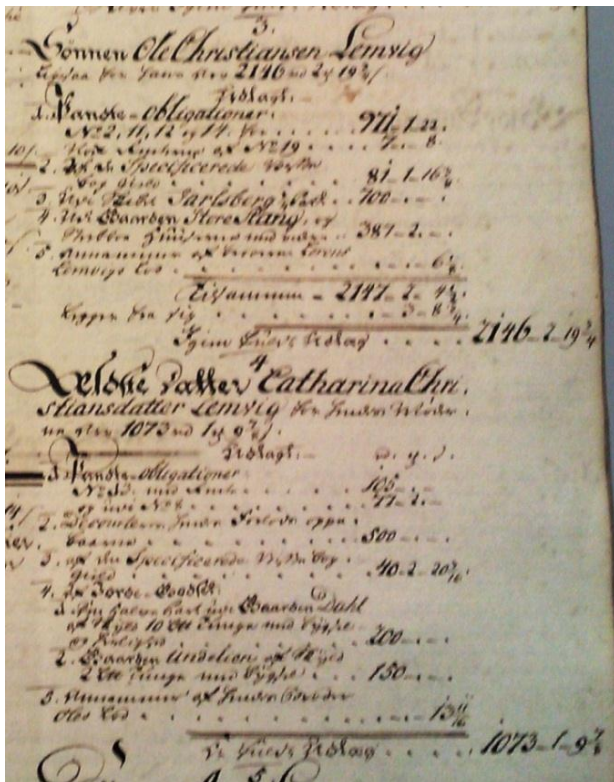
Anna Lorensdatter etterlot seg i følge skiftet¹⁵⁴ enkemann Christian Lemvig og seks barn mellom 23 og 10 år. De fire yngste var døtre og den eldste Madame Catharina Christiansdatter Lemvig, gift med Skipper Samuel Føien, bodde i Tønsberg. Eldste sønn på 23 år, Lorens Christiansen Lemvig, var skipper og losjerende hos sin far.

Dette er et skifte som taler imot min opprinnelige arbeidshypotese om at kvinner arvet skipsparter og gutter fikk utloddet gårder. Et annet punkt her er at eldste datter Catharina fikk 150 rdl. mindre enn de tre yngste. Kan det ha vært fordi hun fikk med seg en liten kapital/medgift når hun giftet seg med Samuel Føien? Skiftet forteller om et stort og velstående bo. Det regnes opp inventar fra en

¹⁵³ Johnsen, 1934, s 346

¹⁵⁴ Skifteprotokoll 8, Søndre Jarlsberg, s 18 (SAKO)

rekke bygninger, slik som for eksempel Cariol-huset og Heste-stalden med en Wallach. Med stort og smått og innbefattet levende dyr, var dette innbo verdt 3720 riksdaler. Deretter var regnet opp

tilgodehavender, slik som panteobligasjoner på til sammen 4909 rdl., og som eget punkt Eventyr-Obligasjoner for over 1000 rdl.

Skipsparter er oppført med "Skibet Jarlsberg 2800 rdl" og "Kreierten Emmanuel 700 rdl".

Eierskapet i disse to framkommer ikke i andre av mine kilder. I skipet Spec Fortuna er det oppgitt et eierskap vurdert til 600 rdl. Heller ikke dette framkommer i andre av mine kilder.

Jordegods kommer i tillegg. Boets totale nettoformue var på nær 18.000 rdl.

Som sedvanlig tok gjenlevende ektemann ut halvparten, det vil si 8.963 rdl. Hver av de to sønnene fikk 2.146 rdl og de tre døtrene 1.073

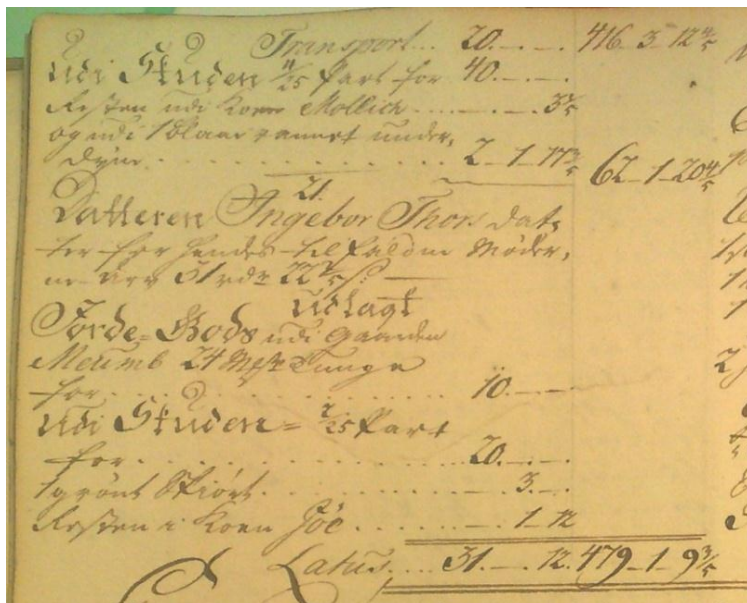
rdl hver. Når vi ser hva de fikk utlagt, fikk både menn og kvinner hver sine andeler og parter av obligasjoner og gårder, men når det gjelder parter i skip ser det ut til at mennene i familien forbeholdt disse for seg selv. Jeg velger å ikke spekulere i om dette var med eller uten kvinnenes godkjenning. Jeg ville da trenge en helt annen type kilder. I dette tilfellet var eldste datter gift med en skipsreder og hadde tydeligvis fått med seg en kapital på 150 rdl. når hun giftet seg. Hun må derfor antas å også å ha vært skipsreder ettersom hun har vært bidrager til den felles formue. Siden hennes ektemann allerede var godt etablert i skipsfarten, er det kanskje ikke så merkelig at hun ikke får andeler i skutene. De tre yngste søstrene var fra 19 til 16 år, og burde kanskje ha fått skipsparter. Dette skiftet er en tidlig indikasjon på det skiftet i holdninger til kvinner og kvinners formuesforhold som blir tydeligere fra slutten av 1700-tallet og fram mot midten av 1800-tallet. Mannen ble i økende grad favorisert, og spesielt når det gjaldt næringsvirksomhet.

Enkemannen tok halvparten, 1400 rdl., av skipet Jarlsberg, eldste sønn fikk en ¼ part i samme til 700 rdl og yngste sønn den gjenværende ¼ part i skipet til 700 rdl.

Enkemannen tok dessuten hele eierinteressen i Emmanuel til 700 rdl og "udi skipet Spes Fortuna" 600 rdl. Det kan se ut til at dette var parter, ikke heleide skip.

Ektemannen og sønnene tok ut skipene i dette tilfellet. Døtrene fikk ikke skipsparter. De fikk imidlertid andeler av panteobligasjoner og jordegods. Det virker som om det ikke er noe spesielt ønske eller krav at sønner skulle overta alt jordegods, noe som går igjen i mange skifter og beskrivelser fra bygdebøker i Tønsbergsområdet. Det ser ut til at forretningsdriften var det mest sentrale i dette området, og dessuten hadde familien eierinteresser i flere gårder å dele på.

Et ytterligere eksempel på at skip ble skjøttet over på én eller flere sønner finner vi i skiftet etter Herman Kristensen Tangen på Tangen gård i Stokke i 1772.¹⁵⁵ Begge foreldre omkom i brann og sønnen kjøpte ut kreierten Ebeneser på 25 lester etter faren. Skiftet er gått tapt, men omstendigheten tyder på at søstrene fikk utlagt på seg parter i Ebeneser. Det vi legger merke til er at det er sønnen som i neste omgang overtar kreierten.¹⁵⁶ Han har den for øvrig ennå i 1779.¹⁵⁷ De andre arvingene, tre søstre, skjøttet sine parter i kreierten Ebeneser over til Kristen Hermansen for 400 rdl. Faren, Herman, hadde opprinnelig kjøpt kreierten for 1400 rdl. Hvis vi antar at de tre

Figur 2 Side 261 b i skifteprotokoll fra Nøtterøy. Viser at datteren Ingeborg får utlagt på seg i skuten Maria, dvs 2/25 parter.

søstrene arvet søsterparter på ca. 133 rdl hver, ville Kristens egen part ha vært på ca. 266 rdl., hvilket til sammen kun ville ha utgjort 665 rdl. Dette kan tyde på at det enten hvilte gjeld (obligasjoner som ofte omtales som Eventyr-Obligasjoner) på kreierten, eller at Kristen valgte å ta mer ut i skipsparter heller enn i gårdsparter. Jeg vil anta at det var gjeld på kreierten og det var derfor han ikke trengte å betale ut sine tre søstre med mer enn kun 400 rdl.

Et annet skifte, se fig 1, der døtre fikk utlagt parter i skip på seg, er det

¹⁵⁵ Berg, 1928 s 62

¹⁵⁶ Berg, 1928 s 316

¹⁵⁷ Johnsen, 1934 s. 484

¹⁵⁸ Berg, 1922 gård nr. 61 Meum

Vi kan kanskje forklare forskjellen med at vi i familien Lemvig har med det virkelige kjøpmannsaristokrati å gjøre, og at "moderne" holdninger til forretningsdrift allerede hadde begynt å gjøre seg gjeldende etter påvirkning fra Danmark og resten av Europa. Familien på Meum hørte til bondestanden. Deres holdninger, som var preget av mer likestilling mellom menn og kvinner i formuesforhold, kan følges helt opp til diskusjonen om kvinners stemmerett på slutten av 1800-tallet. De velstående kvinner ble gjennom 1800-tallet sakte gjort mer avhengige og uselvstendige, blant annet ved at de i enda mindre grad enn før fikk del i verdier som bidro til formuesoppbygning og profitt. De beste produksjonsmidlene og kontrollen med forretningsdriften ble forbeholdt sønnene, slik vi ser et eksempel på i dette skiftet og i flere andre skifter.

Her som i de andre skiftene hvor hustruen døde først, ser vi at mannen måtte gi fra seg halve formuen til barna. Det var ikke snakk om å sitte i uskifte, slik vi ser det senere, på 1800-tallet. Dette var sammenfallende med en holdning i samfunnet om at både mann og hustru brakte verdier inn i ekteskapet og at de var sammen om formuesoppbygningen. Skiftene viser dette i praksis ved at halve formuen var hustruens i gavnet, om ikke i navnet, og gikk i arv til barna. Arven fulgte slektslinjen, det vil si blodsbandet, fra foreldre til barn. Det var ikke snakk om noen arv eller formuesoverføring til ektefelle på dette tidspunkt. Det er senere, når kvinnene i mindre grad deltar i den praktiske "forretningsdriften", at deres eierskap til halve boet svekkes. Det vises ved at ektemannen etter uskifteloven av 1851 kunne sitte i uskifte, mens en kvinne måtte søke spesielt om det.¹⁵⁹ I en periode var det også slik at en ektemann arvet sin hustru med 2/3, mens en enke kun arvet sin mann med 1/3.

1759 Kirsti Larsdatter, Meum og datteren Ingebor

I dette skiftet¹⁶⁰ er det to vurderinger som kan gjøres. Var Kirsti reder i levende live på linje med sin mann Thor, og ble hennes datter Ingebor reder når hun overtok skipsparter i skiftet etter sin mors død. Hvis Ingebor ble reder som 2-åring (født 1757), hvor lenge varte det? Vi kan trygt gå ut i fra at hun ikke selv disponerte over sine verdier før hun ble en god del eldre. Disse to kvinner kan plasseres i mine kategorier 5 a, 5 d og 6 a for mor Kirsti, og 1 a, 3 a og eventuelt 6 a for datteren Ingebor.

Kirsti døde i 1759, 31 år gammel, og etterlot seg som enkemann skipper "Thoer Gundersen Meum"¹⁶¹ og 3 barn. I bygdeboken fortelles at hennes mann var en av bygdens mest kjente skippere i siste halvdel av 1700-tallet og at han eide og seilte stadig større skuter. Lorens Berg forteller at Thor eide skuten Maria. I 1759, ved Kirstis død, viser bo-opptegnelsen skuten Maria på 15 kommerselester til

¹⁵⁹ <http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Uskifte>

¹⁶⁰ Skifteprotokoll 8, Søndre Jarlsberg, s 258b (SAKO)

¹⁶¹ Stavemåten i skiftet

en verdi av 250 rdl. Her har vi enda en historie om en stor mann og en passiv kone? Når jeg går fakta nærmere etter i sømmene, ser vi et litt annet bilde.

Kirsti var den som brakte gården Meum inn i ekteskapet i 1747. Gården, som var selveiet fra 1727, ble delt mellom henne og hennes søster i 1746, selv om deres mor og far levde til henholdsvis 1767 og 1771 (91 år!). Thor kom fra gården Hovland, som han senere arvet helt eller delt, men fram til 1768 var hans far bruker og eier der.¹⁶²

Thor var 20 år da han giftet seg og Kirsti 19. De var begge svært unge og vi kan anta at de ikke hadde fått tjent seg opp noen betydelige midler gjennom tjeneste. Jeg antar at det økonomiske grunnlaget for ekteskapet må ha vært gården som Kirsten fikk overdratt fra sine foreldre. Mest sannsynlig skjedde dette mot avtale om underhold av foreldrene og at disse hadde en fordring i gården. Uansett må det anses som en stor fordel å ha fått tilgang til et utkomme, en forretningsdrift. I det mest ekstreme tilfellet ville Kirsti her ha vært eier av hele gården i utgangspunktet. I en mer moderat antagelse overtok de begge mot å forplikte seg sammen om "gjelden". Uansett vil jeg peke på at Lorens Berg i beste fall er noe upresis når han sier at Thor i 1759 eide skuten Maria. Det var *ekteparet* Kirsti og Thor som eide den. Selv om Thor var den som hadde stått for den delen av driften av felleseiet som befattet seg med bygging av småskuter og driften av disse, kan vi trygt anta at Kirsti tok sin del av arbeidet i den felles bedrift, gjennom arbeid på gården og kanskje også i forbindelse med byggingen av skutene. I og med at arbeidet en ektefelle utfører ofte er ulønnet, etterlater det seg heller ikke spor, nå som den gang. Vi vet at alle i en familie måtte legge ned en betydelig arbeidsinnsats i det som utad ble ansett for å være det mannlige familieoverhodets bedrift, kvinnene ikke unntatt. Kirsti fikk første sønn ca to år etter ekteskapsinngåelse, så én til etter fire år, og endelig en datter etter nye fire år. Med såpass mange år mellom barna ble hennes arbeidskapasitet helt sikkert utnyttet maksimalt i den felles drift av gården og skipsvirksomheten gjennom året. De arbeidet seg opp, sakte men sikkert, gjennom bygging og drift av stadig større skuter. To år før Kirsti døde, seilte Thor med Haabet på kun 8 lester, senere var det Emanuel på 30 og Oline Kirstine på 22 lester.

Kirsti burde ha vært oppført som medeier i alle de skutene og eventuelle skipspartene som Thor stod som eier av mens hun levde. Det samme gjelder Thors kone nummer to, Oline. Skiftet etter Kirsti speiler denne realiteten. Som kone ble hun imidlertid ansett for å være passiv eier og det var mannens navn som ble benyttet på offentlige papirer. Jeg vil imidlertid påstå at hun, i egenskap av å ha vært eier av halve fellesboet, må ha vært reder like mye som Thor var det. Det er eierskapet som

¹⁶² Berg, 1922, gård nr. 61. Meum og 62. Hovland (gjennom hele teksten her)

definerer en reder, ikke hvem som utfører det praktiske arbeidet forbundet med driften av en eller flere skuter.

Når det gjelder fordelingen ved skiftet etter Kirsti, ser vi at ektemannen Thor fikk utlagt på seg 3/5 parter av skuten Maria, det vil si 15/25 parter. Sønnene fikk 4/25 parter hver og datteren 2/25 parter.

Datteren Ingebor Thorsdatter var altså etter skiftet i 1759 partsreder i skuten Maria. Det er kun gjennom å studere skiftet etter hennes mor at vi kan se dette. Ingebor var ikke oppført andre steder som eier. Familien på Meum, og senere på Tangen, viser at det er like viktig å følge kvinnelinjen når man skal se på familiers formuesforhold. Tidligere har det stort sett vært den mannlige linjen som har vært fulgt. Hvis vi sammenligner med patriserfamilien Lemvig, fikk ingen av døtrene der utlagt skipsparter på seg etter morens død. Far Lemvig tok halvparten og sønnene hver sin ¼-part.

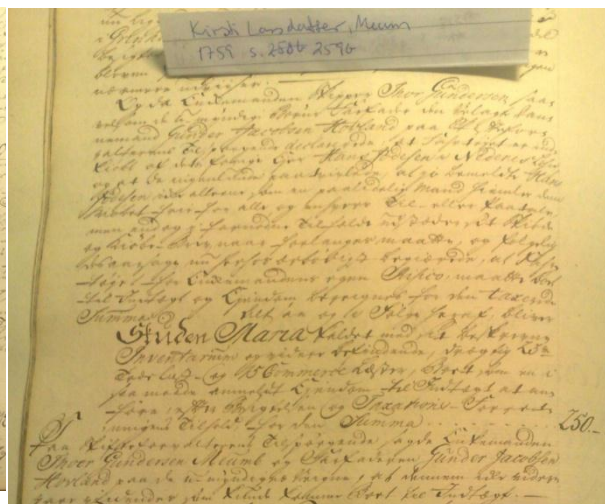
Ingebor giftet seg med nabogutten, Ola på Tangen, fra et underbruk av Meum. Han var 32 år og hun var 20. Mannen til Ingebor ble skipper og seilte skuter for hennes far. Kanskje var det hennes to parter i én av dem som sikret han førerpostene, eller det kan ha vært den eventuelle avkastning og plassering av verdiene fra hun var to til de ble gift? Man kan også tenke seg at Ola kan ha vært en dyktig skipper i fart for Thor, og at han bla av den grunn var ettertraktet som ektemann for Ingebor. Thor bodde hos Ingebor og Ola etter at han hadde gitt fra seg Meum til en av sønnene. Familien på Tangen tilhørte bygdearistokratiet, men ved Ingebors død som sistlevende i 1830 (skifte i 1831), gikk boet i null. Tre av de ni oppvokste barna ble imidlertid skippere. Det er ikke usannsynlig at verdier ble overført på et tidligere tidspunkt til barna og at det er derfor 73 år gamle Ingebors skifte ikke viser noen nettoformue. Dette kan ha skjedd både i forbindelse med barnas etablering i ekteskap og som dødsdisposisjoner¹⁶³ for å unngå for store utgifter til sorenskriver i forbindelse med det fremtidige skiftet.

Når vi ser hvordan skiftene på denne tiden fordelte de forskjellige aktiva og passiva i boene, svært ofte med en del av alt på hver eier/arving, kan vi gå ut i fra at den fordelingen vi ser i dette skiftet når det gjelder skipsparter, ikke var noe enestående tilfelle. Likevel var tendensen at når skipsdriften ble mer omfattende og profesjonell, ble døtrene i større grad holdt utenfor fordelingen av skipspartene.

¹⁶³ En dødsdisposisjon er enhver gave eller overføring av midler som skjer med tanke på giverens forestående død, enten det skjer i levende livet eller gjennom et testamente. En dødsdisposisjon er i motsetning til en gave underlagt reglene i Arveloven og regnes som arv.

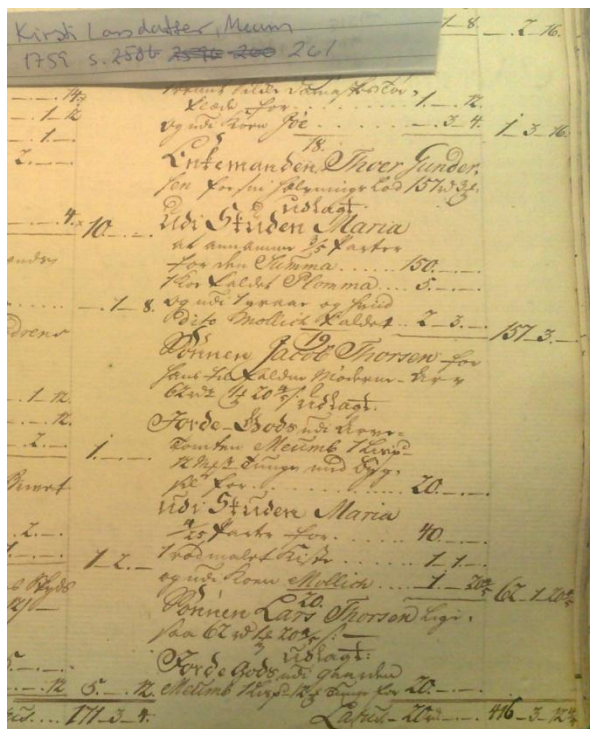
Figur 4 Side 258 i skifteprotokoll 8 for Nøtterøy. Åpning av skiftet til Kirsti Larsdatter.

Figur 5 Side 259b i skifteprotokoll 8 for Nøtterøy. Viser at skuten Maria er oppført i boet til Kirsti Larsdatter og Thøer Gundersen.

Boets formlig		57.
Vets Bield og Lidgitt		196. 2. 16.
Vanskeligheten i Entemanden Thøer Gundersen som saler p. ans		35. 2.
V. B. som den anden saler i ord. med.		157. 8.
Hverken sig og Gaard til Christiania d. 17. 1757.		1. 2. 8.
I. P. som sig og Gaard til Christiania d. 17. 1757.		156. 16.
II. P. som sig og Gaard til Christiania d. 17. 1757.		6. 1. 10. 1/2.
III. P. som sig og Gaard til Christiania d. 17. 1757.		6. 1. 10. 1/2.
Naar sig sig og Gaard til Christiania d. 17. 1757.		1. 2. 8.
Vilkommen som Gaard til Christiania d. 17. 1757.		1. 2. 8.
D. som sig og Gaard til Christiania d. 17. 1757.		55. 1.

Figur 6 Side 260 i skifteprotokoll 8 for Nøtterøy. Viser at mannen tar halve boet, og at arven etter Kirsti deles på Hennes tre barn, med to brorparter og en søsterpart.

Figur 7 Side 261 i skifteprotokoll 8 for Nøtterøy. Dette utsnitt viser at ektemannens parter i skuten Maria ble 3/5 og de to sønnene 4/25 parter hver.

1775 Tilfellet Hauff og den glemte Idde

Ordvalg og vinkling er ikke likegyldig. Vi ser det ved behandlingen av skuteeier Idde Anunsdatter Haug, fra Tjøme. Hun giftet seg i 1775 med Fredrik Torgersen Hauff, født 1752 på Lindholmen, Nøtterøy.¹⁶⁴

Tjøme ville normalt ikke ha inngått i min oppgave, men i dette tilfellet ble Tjømerederen senere til en Tønsbergreder. Dessuten kan min videre analyse illustrere tankegangen og vinklingen til historikere på begynnelsen av 1900-tallet. Dette skiftet er et meget godt eksempel på at kvinner eide skip og var medeiere i rederier, men at det kanskje ikke alltid har blitt anerkjent og omtalt slik av historikerne. Idde tilhører min kategori 3a og 3d og 5 a. Dessverre har jeg ikke kunnet finne noe skifte etter henne, og jeg har søkt på flere aktuelle områder for skifteprotokoller.

Fredrik Torgersen Hauff ble en av de største rederne i Tønsbergdistriktet etter å ha flyttet sin virksomhet fra Tjøme til Narverød i Slagen (Tønsberg kommune i dag) i 1804. Han startet med sin kones kreierte, Fortuna på 22 ½ kommerselester, som han førte, og som ekteparet tjente godt på. Jamfør språkføringen til Lorens Berg i *Tjøme – en bygdebok*:

”... fikk med sin første hustru, enken Idde Anunsdatter Haug, som han ektet i 1775, gården Nedre Haug på Tjøme og en liten kreierte, som han selv førte og tjente godt på.”

¹⁶⁴ Berg og Brøgger, 1980. s 369 ff.

Gården her var bygslet, og Fredriks enke fra det tredje ekteskapet kjøpte gården først da den ble til salgs i 1823, etter hans død.¹⁶⁵ Fredrik Hauff hadde beholdt bygselen selv etter at han flyttet til Narverød.

Det er åpenbart at bygselen på gården var noe Fredrik fikk fordi hans første kone satt med den opprinnelig. Kreierten var hans kones eiendom og muligens hadde hennes barn parter i den gjennom arv fra sin far. Når vi ser på eiendomsforhold i ekteskapet og arveregler slik de viser seg ved skiftene, fulgte en kvinnes eiendom henne og hennes slektsledd, det vil si blodsband. Det var ikke slik at hennes ektemann "fikk" det hun eide. Han kunne kanskje bestyre det, men skiftene viser at hennes arvinger overtok det når hun døde. I beste fall kunne ektemannen sitte i uskifte hvis det var felles barn og ingen særkullsbarn. Når det gjelder Idde's formuesforhold, må det ha vært tilsvarende. Hennes nye mann Fredrik må ha vært nødt til å skifte med hennes barn fra første ekteskap, da hun falt fra. Midlene deres kan ha fortsatt å være under hans administrasjon, som en fordring i hans bo og som en investering å regne for barna. Skiftene viser vanligvis hvordan midlene etter avdøde ble fordelt, men ikke nødvendigvis hva som faktisk ble utbetalt eller som skiftet "hender".

Det er et beklagelig faktum at vi mangler så mye informasjon om kvinnene, og i dette tilfellet, Idde, at det må bli hennes manns historie som vil belyse hennes. Vi må tolke skyggene. Det som kan leses av kildene, er at hun ble født i 1734 på Hønsø, og at hun giftet seg første gang med Hans Jakobssøn i 1758. Hans Jakobssøn hadde en kreierte på 22 1/2 kommerselester og han døde i 1773. Som enke satt hun da med en barneflokk der fire til slutt vokste opp, men hun hadde født syv barn. Hun var 39 år og hun trengte en mann til å hjelpe seg på gården og med driften av skuten. Hun valgte Fredrik på 23.

Fredrik tok etternavnet Hauff etter gården Nedre Haug på Tjøme som Idde hadde bygsel på. De var gift fra 1775 til ca 1796, det vil si i 21 år. (Han ble gift for andre gang i 1797.) Jeg finner ingen opplysninger om at Fredrik, eller hans familie, før dette giftermålet skal ha eid skip eller skipsparter. Hans far, Torger Fredrikssøn, var født og oppvokst på gården Lindholm på Nøtterøy, og dennes arv må ha vært svært liten, idet skiftet etter hans far igjen viser at familien var ubemidlet, men solvent. Det var 12 riksdaler til overs.¹⁶⁶ Fredriks far var fisker ved siden av jordbruket og fikk i alt 9 barn som vokste opp. Med åtte levende søsken må Fredriks eventuelle "medgift" eller startkapital ha vært minimal.

Ekteskapet med Idde betød en posisjon som gårdbruker og skipper. Om hennes personlige egenskaper kan vi ikke finne spor, men den "forretningsmessige" siden ved ekteskapet må ha virket

¹⁶⁵ Berg og Brøgger, 1980. s 369 ff.

¹⁶⁶ <http://www.vestfold-slekt.net/notteroy/bygdebok/> se gård nr 75, Lindholmen

forlokkende for Fredrik, og han var helt klart noe av den beste partner Idde kunne ha plukket ut. Åtte år etter giftermålet hadde de nok kapital til å ta ut målebrev på nok en skute, briggen Ebeneser på 33 kommerselester, sammen med Anun Gjertsen. Hvem som sto for planleggingen og strategien kan jeg ikke si noe sikkert om, men Idde var i utgangspunktet godt voksen og må ha hatt kunnskaper om driften av både gården og kreierten. Hun kan ha utøvet en betydelig kontroll med den kommersielle siden av skutedriften, spesielt i den tidligste fasen. Vi vet imidlertid ikke noe sikkert om dette. Det som er åpenbart, er at hun må ha stått for den daglige driften av gården, siden både hennes første og siste mann var borte i lange perioder på reise. Dette ekteskapet må ha vært vellykket også på det personlige planet, for familiene giftet seg inn i hverandres, og Fredrik og Idde sørget for at både særkullsbarn, barn og andre slektninger fikk en god start i livet gjennom å hjelpe dem på forskjellige måter. Fredriks yngste bror Samuel, som var 23 år yngre og tok navnet Lindholm, ble også en av distriktets virkelig store redere. Han fikk sin første skipperstilling på sin brors skip. Idde og Fredriks to svigersønner (gift med Iddes døtre, del av farsarv?) fikk skjøtet over til seg hvert sitt skip i 1792; og hennes sønn, Jacob Hanssøn, fikk også ett. Svogerne betalte riktignok 1000 riksdaler hver, og stesønnen 1200, men det kan ha vært Fredrik som sto for finansieringen likevel. Han var kjent for at han fungerte som "bank" ute på Tjøme.¹⁶⁷

Når vi skal analysere formuesforholdene, må vi gå ut i fra at kapitalen og produksjonsmidlene i utgangspunktet tilhørte Idde og evt. hennes barn. Hun var som enke i to år, og senere som gift med Fredrik, eier av en kreiert. Etter hvert som Fredriks arbeidsinnsats bidro til en økning av egenkapitalen, kan vi si at han "spiste seg inn" på hennes "særeie". I et slikt driftsfellesskap er det umulig for oss i ettertid å si når det ble Fredrik som sto for hovedtyngden av verdiskapningen. Før Idde døde i 1796 hadde ekteparet utvidet sin flåte av skuter til fire. Hele tiden var det han som sto fram i de skriftlige kildene vi har, men jeg vil hevde at Idde må anses å ha vært kompanjong i denne rederidriften, og at også hun må betegnes som reder. Det er de som legger kapitalgrunnlaget som er eiere, og i dette tilfellet var det Idde og evt. hennes barn som sto for det. Ansatte kunne gjøre en arbeidsinnsats, men de fikk sjelden stor uttelling i form av eierskap. Ett unntak var når de giftet seg med "sjefen". Trolig var det akkurat det Fredrik Torgersen Hauff gjorde.

1786 Catharina Lemvig, enke etter Samuel Føyn (Føyn)

Catharina var reder i eget navn i noen år etter sin ektemanns død i 1786. Hun hadde fått en stor arv på 1073 rdl. etter sin mor, Anna Lorensdatter Lemvig.¹⁶⁸ Hun hadde også arvet sin mormor, Anne Olsdatter i Holmestrand.¹⁶⁹ Catharina var på det tidspunktet gift med Samuel Føyn. Skiftet etter

¹⁶⁷ Berg og Brøgger, 1980. s 371

¹⁶⁸ Skifteprotokoll 8, Søndre Jarlsberg, s 18 (SAKO)

¹⁶⁹ Skifteprotokoll 3, Tønsberg, s 578b (SAKO)

moren inneholder opplysninger om at Catharina tidligere hadde fått 150 rdl. Det kan ha vært i forbindelse med giftermålet. Catharina ble enke i 1786¹⁷⁰. Det ser ut til at hun overtok skipet Søstrene på skiftet¹⁷¹ etter sin mann, for sønnen Mathias kjøpte det av henne i 1788. Denne sønnen Mathias ble den rikeste borgeren i Tønsberg rundt 1800. Om Catharina drev en aktiv drift er umulig å vite. Sønnen Mathis var 31 år når faren døde, sønnen Andreas var 28 og Laurentius, som giftet seg med Bente Marie Ager, var 14¹⁷². Det er ikke utelukket at for eksempel Mathias hjalp henne med driften, og det sannsynliggjøres ved at han kjøpte skipet av henne så snart etterpå. Catharina Lemvig kan plasseres i min kategori 6a. Det er ikke usannsynlig at hun også kan plasseres i 5 a, siden hun brakte store verdier inn i sitt ekteskap. Disse verdiene må ha vært med på å danne kapitalgrunnlag for skutedriften, noe som sannsynliggjøres ytterligere ved at hun faktisk tok ut skuten på sin del ved skiftet etter sin avdøde mann til tross for at hun hadde to godt voksne sønner.

1797 til 1854 Birte på Kjølø og barken Bedalia

Et interessant eksempel på hvor vanskelig det kan være å spore kvinnene, er barken Bedalia som var registrert på Nøtterøy fra 1829. Det første sikre årstall som Malmsteinregisteret oppgir er i 1848, da en enke eiet det. Så overtok en mann som igjen ble etterfulgt av dennes enke, før en mann med samme navn som første enke overtok.

Skip	Eier/e		År reg.			Sted reg.	Kommentarer	Kilder
Bedalia	O. M. Kjøløs enke (Birte)	F	1845	Bark	96	Nøtterøy	Bygget på Kårberg, Nøt.	MalmstL.
	G. Jacobsen	M	1848					L.Berg, 1922, s 387 ff
	G. Jacobsens enke	F	1856					
	B. H. Kjølø	M	1864					

Gjennom kryssjekking av opplysninger i bygdeboken kan jeg tegne opp et spennende og interessant bilde når det gjelder eierne av Bedalia. En av eierne, Ola Mikkelsen Kjølø (1777-1844) som giftet seg i 1798 med enken Birte Andersdatter Oserød (1764-1854). Hun var 13 år eldre enn han. Hun var enke etter Anun Hansen (1751- 1797) på Kjølø. Anun og Birte hadde vært velstandsfolk og skiftet etter Anun viste et bo på 4500 rdl.

Lorens Berg framstilte det slik at Anun eide verdier for 4500 rdl, men jeg vil hevde at siden han var gift, var halvparten hennes. Hun kom fra gården Oserød og hennes far og mor hadde kjøpt gården og var de første selveierne på den. Arvesummen etter hennes far var i 1780 på 320 rdl. Birtes arv kan da

¹⁷⁰ <http://www.vestfold-slekt.net/notteroy/bygdebok/index.html> under Føien Gård

¹⁷¹ Skifteprotokoll 4b, Tønsberg, s 413b (SAKO)

¹⁷² Se eget oppslag om henne for 1814 her i kap 5.

etter arvereglene ha vært rundt 22 rdl. Anun var også fra folk som klarte seg godt . Hun og Anun kjøpte gården Kjølø for 850 rdl. i 1785, samme år som de giftet seg. Da var Birte 21 år og Anun 34. Det er sannsynlig at Anun bidro mest hvis det var en egenkapital her, men også sannsynlig at dette ble finansiert gjennom låneopptak. Da ville Birtes arbeidsinnsats på gården ha vært like viktig som Anuns for å betjene lånet.¹⁷³

Birte satt altså som enke med tre barn under 11 år, i et bo som var svært velstående og som antagelig eide skipsparter, siden Anun, hennes mann, var oppført som skipper og reder. Hun tilhørte derfor på dette stadiet i sitt liv min kategori 3b eller 5b. Selv om det ble skiftet mellom henne og barna etter Anun, er det sannsynlig at midlene ble stående i boet, slik vi har sett at det ble gjort i andre tilfeller der barna var mindreårige. Gården ble i 1808 overtatt av eldste sønn av Anun, da Hans Anunsson må ha vært ca 22 år.

Et faktum som forteller oss at hun må ha vært et svært godt gifte, er at hun straks, i 1798, giftet seg igjen med en ung skipper, Ola Mikkelsen Kjølø, som var 13 år yngre. Hun brakte altså store midler inn i sitt nye ekteskap og mest sannsynlig i form av skip eller skipsparter. I sitt andre ekteskap tilhørte hun min kategori 3a. Som enke etter Ola oppgis hun i 1845 å være eier av barken Bedalia.

I bygdebøkene ser vi ofte at enkene framstilles som om de arvet sine skuter og skuteparter fra sine menn. I dette tilfellet er det imidlertid svært sannsynlig at den opprinnelige formuen i utgangspunktet for en stor del kom fra kvinnen. Dessuten viser skiftene at enkene eller enkemennene som hovedregel ikke arvet etter sine ektefeller, slik de etter loven hadde adgang til, men tok ut sin halvpart av fellesboet. Hennes sønn med Anun, Hans Anunsen Kjølø, eide i 1843, ved skiftet etter første hustru, en ¼ part i barken Bedalia. Dette var året før Birtes ektemann nummer to døde, så det må ha vært farsarven fra Anun som hadde gjort at Hans hadde denne parten. Dette faktum bidrar til å forsterke påstanden om at Birte må ha vært reder i sitt andre ekteskap, selv om det var hennes mann nr. 2 som sto oppført som eier utad. Birte eide sannsynligvis andre parter i Bedalia, siden hun i 1845 oppgis å være eier. Hun må da ha vært ca 81 år. Ut i fra navnene til Hans Anunsens barn, ser det ut til at sønnen Baltser Hansen er den B. H. Kjølø som oppgis å være eier av Bedalia i 1864. Baltser Hansen var altså Birtes sønnesønn fra hennes første ekteskap.

Ola M. Kjølø sto i 1825 som eier av Emanuel og hans enke, Birte, er registrert med den i 1845.

Birte døde i 1854, 90 år gammel. Etter mann nummer to levde kun en datter opp, Inger Andrea, og hun må ha vært ene- eller hovedarving etter sin far. Hennes eldste datter, Anne Jakobsdatter, giftet seg med sin fetter Baltser Hansen i 1849. Slik ble midlene beholdt og konsentrert i familien. Begge

¹⁷³ L. Berg, 1989, s 387 ff.

disse kvinnene kan regnes å tilhøre min kategori 3a. Det usikre er om de kan ha arvet før de giftet seg, slik at de på et tidspunkt også tilhørte kategori 2a. Om Baltser fikk part/ene i Bedalia fra sin farfar og farmor gjennom sin far eller sin kone er uvisst. Disse to, Anne og Baltser, overtok skjøtet på Mellem-Kjølø etter at Birte døde i 1854. Birte var en skikkelig Mater Familias, krumtappen i en familie og den som tydeligvis satt med kontrollen når det gjaldt formuesforhold.¹⁷⁴

Hva så med G. Jacobsen og G. Jacobsens enke som tilsynelatende ikke var en del av familien, hvis vi skal dømme etter moderne navneskikk. Igjen gir bygdeboken oss svaret. Inger Andrea, Birtes eneste overlevende datter med Ola Mikkelsen Kjølø, giftet seg med Gullik Jakobsen Oserød. Gullik var hennes fetter, sønn av Birtes bror Jacob Andersen Oserød. Gullik sto som eier av Bedalia, men det er sannsynlig at den, eller kanskje heller parter i den, kom inn som Inger Andreas farsarv, og at partene derfor tilhørte hennes råderettsdel. Hun satt derfor med disse partene etter mannens død. Både Inger Andrea og Gullik var enearvinger i sine familier. Det ser ikke ut til at Gulliks far var formuende, men han hadde løst til seg hele gården Oserød. Gullik førte skute for sin svigerfar, O. M. Kjølø. Når Inger Andrea døde som enke i 1858, fire år etter sin mor, viste skiftet at hun eide 5/8 i briggen Emanuel som hadde vært eid av hennes far og mor, taksert til 2500spd, og 5/8 i skipet Bedalia, taksert til 3125 rdl.¹⁷⁵

Når vi følger linjene slik som her, er det klart at hvis Baltser H. Kjølø var eier av Bedalia i 1856, må det ha vært kun av en part som kom fra hans del av familien, siden hustruens mor på det tidspunktet eide 5/8. Han var fører av skipet. Baltser hustru arvet, sammen sine åtte søsken, 5/8 deler av Bedalia og 5/8 i Emanuel i 1858 når moren Inger Andrea døde. Alle hennes søstre, bortsett fra den yngste, giftet seg med skippere eller skipsredere. Hennes eldste, og eneste bror, overtok farsgården Oserød, men han var også skipper og reder. Det kan selvfølgelig tenkes at skipsparter ble overført fra foreldre til barn før et skifte ble aktuelt ved dødsfall. Dette vil imidlertid være svært vanskelig å spore, og det vil bero på tilfeldigheter om slike opplysninger skulle dukke opp. Konklusjonen i tilfellet med enken Birte og Bedalia, er at store verdier ble arvet og overført også gjennom kvinnelinjene, og at de kvinnene som satt med verdiene antagelig utøvde stor autonomi når det gjaldt kontrollen og forvaltningen, selv om de ikke alltid sto for den daglige driften.

1799 Anne Christine Foyen (Føyen)

Dette skiftet er et eksempel på at enker kunne sitte i uskifte med umyndige barn, og således være reder for deres felles skip/skute eller kontrollere deres felles skipsparter.¹⁷⁶ Anne Christine hadde vært gift med Tormoe (eller Thormod) Olsen. Han døde i 1799 og i skifteprotokollen oppgis at hun

¹⁷⁴ Berg, L. 1922, s 387, 388, 393, 394

¹⁷⁵ Berg, L. 1922, s 435

¹⁷⁶ Skifteprotokoll 4b, Tønsberg, s 461a, (SAKO) Hennes far Hans Olsen Føyen. Anne Christine var 21 år i 1787

hadde kongelig bevilling til å sitte i uskifte med sin 5 år gamle sønn, Ole Thormoesen.¹⁷⁷ Hun selv må ha vært 33 år på det tidspunktet. Foyn og variantene Foyen, Føin, Føien osv er kjente navn i Tønsberg innen shipping, og familien stammer fra Foynland på Nøtterøy. Hun var en av tre søstre, ingen brødre er nevnt i forbindelse med skiftet etter hennes mor. Sistnevnte satt også i uskifte.¹⁷⁸

Jeg er usikker på forutsetningene for å kunne sitte i uskifte på denne tiden. Skifte var påbudt når det var umyndige arvinger, men man kunne ved kongelig resolusjon få bevilling til å sitte i uskifte fram til et nytt ekteskap eventuelt ble inngått. Jeg antar at det var lettere å få til hvis en foreldre kunne bevise at midler var brakt inn i fellesboet av dem selv og gjennom arv fra deres egen familie. Ellers ville mest sannsynlig den umyndige arvingens frender på den andre familiesiden, i dette tilfellet farssiden, ha protestert.

Tormoe hadde i 1770¹⁷⁹, 1779 og 1797 oppført to skuter på seg, Karen Kirstine og Karen Kristine.¹⁸⁰ Lestetallene var henholdsvis 23 ½ kommerselester og 26 kl.¹⁸¹ Han var skipper på begge. I oppføringen i 1797 oppgis at skuten var bygget i 1762. En Tormoe Olsen hadde en kreierte St. Johannes i 1764. Gjennom kryssjekking i skifteregisteret finner jeg at han var 27 år i 1752. Dermed må han ha vært født i 1725 og ha vært 74 år da han døde og svært mye eldre enn sin enke, Anne Christine. Han arvet kun ca 10 rdl. fra sin far ved dennes skifte i 1752.¹⁸²

Uansett er det svært sannsynlig at enken Anne Christine satt med skuten Karen Kristine etter skiftet etter Tormoe, og at hun dermed må anses for å ha vært reder etter dette tidspunktet. Jeg anser det også for mulig at noen av disse verdier opprinnelig ble brakt inn i boet av henne. Derfor plasserer jeg henne under tvil i kategori 3a og 3b i min typologisering, men det er flere andre muligheter her. Hennes mann var svært mye eldre enn henne, og godt etablert som skipper. Derfor blir det også mulig og sannsynlig at han brakte inn de største verdiene og skipsverdiene i ekteskapet. Jeg har ikke kunnet finne noe skifte der det nevnes andre livsarvinger etter han, bortsett fra denne ene sønnen på 5 år. Jeg kan ikke se at det finnes noe skifte der enken må skifte med andre livsarvinger. Det var jo kun med sin egen sønn hun kunne sitte i uskifte. Det er ingen indikasjoner på at Tormoe (Tormod) hadde vært gift tidligere. Dette underbygger min antagelse om at Anne Christine ble reder ved sin ektemanns død. Ettersom hun ikke siden finnes i skipslistene som har overlevd, kan det tenkes at hun

¹⁷⁷ Skifteprotokoll 4b, Tønsberg, s 709b (SAKO)

¹⁷⁸ Skifteprotokoll 4b, Tønsberg, 564b (SAKO) (Digitalarkivet oppgir feilaktig s 563)

¹⁷⁹ B&S, 1989, s 118 Oppgis at han kjøpte den i 1770.

¹⁸⁰ Han hadde en søster som het Kirstine og hustruen i 1797 het Kristine (Christine). Han var sannsynligvis ikke gift med henne allerede i 1779, da hun ville ha vært 13 år. Moren var Karen. Dette tyder også på at dette var to forskjellige skuter.

¹⁸¹ Johnsen, 1934 s. 492

¹⁸² Skifteprotokoll 3, Tønsberg, s 374 (SAKO) (Digitalarkivet oppgir feilaktig s 371)

har solgt skuten. En annen mulighet er at hun giftet seg igjen, men da burde det ha vært mulig å finne et skifte mellom henne og hennes sønn.

Jeg har ikke funnet noen skifter registrert der Anne Christine er arvelater. Det er ennå, i skrivende stund, ikke opprettet databaser for skifteprotokollene etter 1801 på www.digitalarkivet.no.

1800-tallets rederenker

Et søk på Tønsberg og Nøtterøy i Sjøfartsmuseets Malmsteinregister for min periode på begynnelsen av 1800-tallet fram til 1842, ga 57 oppslag for søkeordet enke. Det vil si at skuter som har vært hjemmehørende i Tønsbergområdet og som på ett eller annet tidspunkt hadde en enke oppført som eier, kom opp på denne listen. Når de enkene som ikke var hjemmehørende i Tønsberg, Nøtterøy eller Tjøme ble skrellet bort, satt jeg igjen med 42 skuter. Et tilsvarende søk etter skuter som på ett eller annet tidspunkt var registrert som hjemmehørende i Tønsbergdistriktet, ga 994 treff.

Enkenes skip utgjorde ikke mer enn ca 5 % av det totale antall i Tønsberg. Det er da ikke tatt hensyn til størrelse eller hvor lenge en skute var hjemmehørende eller eiet i Tønsberg. I tillegg kan vi regne med at det i tallet 994 skjuler seg eierinteresser som ikke kommer fram i Malmsteinregisteret.

Jeg vet for eksempel at ifølge skiftet i 1840 eide Christen Nilsen Agerup før 1840 $\frac{3}{4}$ i barkene Providentia Arnt og Prinds Carl. Foreløpig har jeg ikke funnet svar på hvem som eide de andre to $\frac{1}{4}$. Når man slår opp i Malmsteinregisteret, kan man feilaktig få inntrykk av at Christen Nilsen Agerup var eneste eier. Jeg regner med at noe tilsvarende vil være tilfelle for andre skuter. Malmsteinregisteret bygger blant annet på tollprotokoller. Dette kan tyde på at disse protokollene er mangelfulle for mitt formål. De oppgir kun hovedeiere og ikke partredere eller annet bakenforliggende eierskap.

1800 Kari Andersdatter, Nils Larssøn Rønningens enke

Enken etter Nils Larssøn Rønningen (1753-1800) kan kanskje ha vært den største kvinnelige reder nest etter Karen Stranger, selv om hun ikke var det over en like lang årrekke. I dette tilfellet kan det argumenteres for at hun må ha bygd opp verdiene sammen med mannen, og dermed tilhører min kategori 5 a og 5 b. Det kan forsvares ut i fra at han var 22 år og hun 23 år når de giftet seg i 1775. Ingen av dem kunne ha spart seg opp store midler og de overtok en bygslet gård. Husene på gården ble først kjøpt i 1783. Det sies om Nils at han bygde seg opp. I en slik sammenheng må hans kone ha sin del av fortjenesten for dette. Hennes arbeidsinnsats var sikkert ikke ubetydelig. Det sies at han bygde skuter, men han seilte også og var borte i lange perioder. Jeg anser det for sannsynlig at konen Kari var involvert, spesielt med tanke på hvordan hun holdt rederiet gående etter hans død. Det er også talende at hun ikke ser ut til å ha sluppet tømmene før etter at sønnen var 25 år og fullt myndig.

Kari må ha siddet i uskiftet bo siden skiftet etter Nils Rønningen ikke ble holdt før i 1811. Da var eneste sønn, som hadde blitt født i 1785, blitt myndig, dvs 25 år. Han overtok bygselen på gården Nordre Sand i 1810. Skiftet etter Nils Rønningen viste en formue på 40 tusen riksdaler. Det ser ut til at enken Kari hadde forvaltet midlene godt i tiårsperioden etter mannens død.¹⁸³

Skiftet etter Kari i 1823 viste et betraktelig mindre bo. Jeg vil imidlertid ikke tolke det slik at Kari må ha vært en dårlig forretningskvinne eller reder. Det er sannsynlig at de åtte overlevende barna hadde fått sitt underveis. Alle sju døtre hadde giftet seg med skipperne, og sønnen ble selv skipper. Sønnen overtok gården i 1810. Det tyder på at Kari satt med bygselen på den i 10 år etter at Nils døde. Hun står likevel ikke oppført som bruker. Det er her et 10 års tomrom i listen over brukere. Jeg mener det et talende eksempel på hvordan kvinner har vært oversett, nedprioritert og usynliggjort i tidligere historisk forskning.

Jeg har funnet flere skuter registrert på Nils Larssøns arvinger og enke¹⁸⁴:

Marthe Andrea	Nils L. Rønningen Nils L. Rønningens enke	1798 1801	Brigg	82 ½ cl	Nøtterøy	Bygget Årøsund, Nøt. 1798 av Nils L. Rønningen Forandret til bark
Marthe Andrea	Nils Larssøn Rønningen, eier. Senere lenge hans arvinger	1798	Brigg, senere bark	82,5	Nøtterøy Årøsund	Visstnok bygd i Årøsund
Karen Lovise	Nils Larsens (Rønningen) enke pr 1800	1800 1807	Brigg	63	Nøtterøy	Kapret 1807 Berg oppgir at hun eier briggen i 1807 1816 eier Lars Jakobsen Sand denne.
Emanuel	Nils Larsen Rønningen Nils Larsens enke	1800 1807	Skip	79 cl	Nøtterøy	Bygget i Larvik? 1800

Det ser ikke ut til at Kari satt med skuter etter at skiftet ble holdt, etter at yngste sønn ble myndig. Siste årstall jeg har funnet er 1807. Det betyr ikke at hun ikke satt med kontrollen lenger, men det er siste sikre årstall. Som kan sees av tabellen, ble Karen Lovise kapret i 1807. Mange redere mistet skutene sine rundt denne tiden. Sønnen måtte i skiftet etter Nils Rønningen dele med syv søstre, og

¹⁸³ Berg, L. 1922 s 417

¹⁸⁴ Ref Vedlegg Skipsliste med antatt kvinnelig eierskap. Der finnes alle kildereferansene.

ettersom jeg ikke kan se at denne sønnen, Nils Nilsen, senere eide noen skuter, må søstrene ha fått skuter og eventuelt parter i skuter på sine lodd ved skiftet. Sønnen er overhodet ikke registrert i min liste over skuter og skuteeiere på Nøtterøy og i Tønsberg.

1813 Bente Marie Ager, enke etter Laurentius Foyn

Bente Marie Ager¹⁸⁵ var Svend Foyns mor. Hun ble reder når hennes mann døde og må ha vært det i hvert fall i en seks år, ettersom eldste sønn var 12 år ved farens død.

Bentes far arbeidet seg opp og gjorde et svært godt giftemål sosialt sett. Svend Foyn var gjennom henne i slekt med statsråd Paul Christian Holst. Bente giftet seg med Laurentius Foyn, bror til Mathis Foyn, den rikeste borgeren i Tønsberg rundt 1800. Ekteparet Bente og Laurentius var ikke blant de rikeste, men eide skuten Minerva, en gård i Tønsberg og noe jordegods.¹⁸⁶ Laurentius ble borte på sjøen i 1813, men enken klarte å redde Minerva gjennom krisen etter 1814. Hun satt igjen med fem barn under 12 år. Det er usikkert om hun hadde skiftet med barna, men hun var i hvert fall den som styrte "finansene". Det kan man lese mellom linjene i det som videre skjer. Hun måtte selge gården Nordre Fadum for 3200 rdl. i 1819. Kanskje var det for å gjøre opp gjeld, kanskje for å ha noe å leve av. Skipet Minerva ble familiens eneste inntektskilde.

Bente Marie sies å ha vært en dyktig og myndig dame. Hun skal ha blitt kalt "rederinden" eller "prinsipalinden" av de sjøfolk som seilte på Minerva. Mulige plasseringer av henne i min typologisering, vil være 3 a, 3 b, 3 c, 4 a og 5 a. Siden Bentes far var meget formuende, er det overveiende sannsynlig at hun brakte betydelige verdier inn i sitt ekteskap. Det er usikkert om det kan ha vært skipsparter blant disse verdiene, men hun må i hvert fall anses for å ha bygd opp skipsverdiene i boet sammen med sin mann, selv om han tilhørte en kjent rederfamilie.

Etter at sønnen Svend ble fører av Minerva, søkte hun om å få starte en liten høkerhandel, men fikk avslag idet de mente at det var andre som kunne trenge en slik bedre enn henne, idet hun hadde dyktige sønner som ville kunne hjelpe familien. Det ble tydeligvis nå ikke forventet at en kvinne skulle forsørge seg selv ved egen virksomhet. Sønnene dro svært tidlig til sjøs og skolegangen deres led nok under at de måtte utnytte hele seilesesongen. Det er tydelig at hun overlot skipet Minerva til sønnene som skippere så snart de ble gamle nok til å føre det. Det er vanskelig å skille hennes kapital og innflytelse fra sønnenes etter dette. Familien lånte penger til å kjøpe en skute til slik at yngste sønn, Svend Foyn, fikk en skute å føre. Det at hun søkte om å få starte høkeraktivitet, tyder på at hun overlot redervirksomheten til de to. Hun hadde åpenbart ikke tanker om å ligge på latsiden selv.

¹⁸⁵ Hennes far var Svend Jakobsen von Ager

¹⁸⁶ Johnsen, 1951, s 69

1820 Madame Hofgaard

Madame Hofgaard står oppført som eier av skipet Martha på 124 kommerselester i 1820. Jeg har ikke andre opplysninger om henne.

1821 Madam Dahl

I følge Malmstensregisteret var Madam Dahl i 1821 eier av en brigg, De 4 Søsken, på 210 bruttotonn. Jeg har imidlertid ikke funnet flere opplysninger om henne.

1826 Madame Falck

Briggen Moses på 121 lester var eid av en Madame Falck i 1826. Den ble ført av Jacob Falk, som i 1806 var fører og muligens eier av skipet Aurora. En Madam Falck er oppgitt som eier i 1826. Dette er året da det oppføres under Nøtterøy for første gang. I perioden 1862-1883 oppgis briggen å være hjemmehørende i Tønsberg. Så oppgis Md.sal. Falck som eier mellom 1862 og 1867. Som skipsførere oppgis Jacob Falck i 1826 og I. Falck 1862-63. Det kan være samme fru Falck vi møter over dette tidsspennet på 34 år, men det kan også være to forskjellige. Kun en personalhistorisk undersøkelse kan bringe klarhet i dette. I og med at menn med navn som tilsier at de er familiemedlemmer, oppgis å være skipsførere, kan det muligens antas at dette er sønner. De fleste opplysninger om dette skipet refererer seg til en periode som ligger etter den jeg konsentrerer meg om, men jeg synes det er et godt eksempel på at opplysningene i Malmsteinregisteret kan være tvetydige og mangelfulle. De er på langt nær fullstendige, men de er i de fleste tilfeller de beste vi har og svært lett tilgjengelige.

1840 Madame Aagaard

L. Foyns enke var med i Østersjøfarten rundt 1840. Jeg har ingen opplysninger utover dette, men tolker det som selvstendig og aktiv forvaltning av skip og/eller kapital.

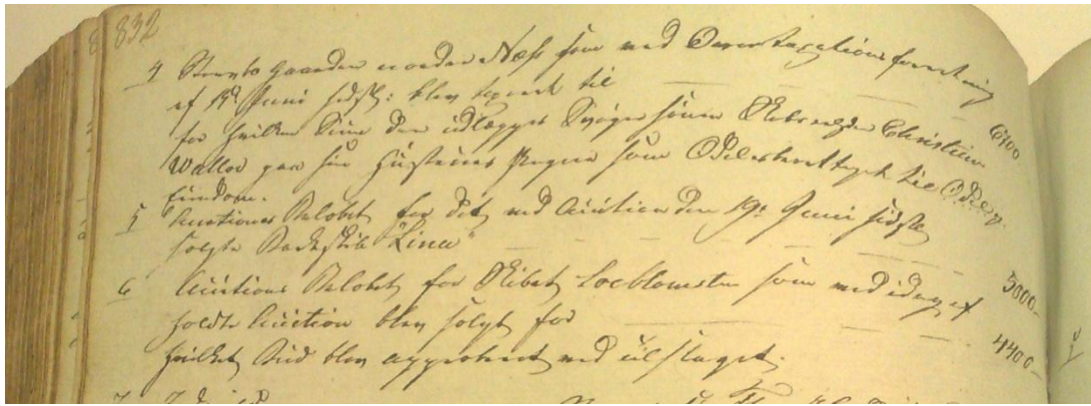
1842 Dorthea Bache

Skiftet etter Dorthe og hennes mann, Ole Bache, viser at de hadde skipet Grev Wedel Jarlsberg, taksert til 4000 speciedaler. Hun må derfor anses å ha vært reder i sitt ekteskap.

1843 Sophie Jørgensdatter, enken etter Skipsreder Samuel Lindholm

Sophie, også kalt Madame Lindholm, ble skipsreder ved sin manns død. Johnsen sier at hun fikk utlagt på seg det ene av de to skipene familien hadde igjen, nemlig Lina på 125 kml. Sem og Slagen Bygdebok sier at hun kjøpte dette skipet på auksjonen i forbindelse med skiftet for 5000 sp. Dette var for øvrig en ikke uvanlig framgangsmåte ved skifter. Samuel selv gjorde det samme med flere skip i forbindelse med skiftet etter hans første hustru i 1837.¹⁸⁷

¹⁸⁷ http://www-bib.hive.no/tekster/sem_slagen/gaardshistorie2/156.html

Figur 3 Utdrag fra skifteprotokollen som viser Lina oppført.

Sophie giftet seg året etter med skipsreder Balthazar Hauff på Husøy. Hun må ha brakt en anselig formue i tillegg til skipet Lina, inn i sitt andre ekteskap og vært et godt parti. Skiftet etter Samuel var i 1843 på 17431 rdl. Om vi ikke vil hevde at Sophie var skipsreder i sitt ekteskap med Samuel, i kraft av at hun var medeier i fellesboet, kan vi i hvert fall si at hun ble det som enke. Dessuten brakte hun store verdier, og også et skip, inn i sitt andre ekteskap. Dermed er det ikke tvil om at hun må regnes blant de kvinnelige skipsrederne. Jeg vil plassere henne i kategoriene 4 a og 4 c i hennes første ekteskap og så i kategoriene 3 a og deretter eventuelt i 5 a.

5.2.1 Sammenfatning

Det er et stort spenn i sammensetningen av gruppen kvinnelige rederne. Jeg har funnet kvinner som eide skuter og skip ikke bare i de øvre sosiale lag, men også i bondestanden, blant de selveiende og de som bygslet. Barn og ugifte kvinner hadde som regel arvet sine skip eller skipsparter og noen brakte disse skipsparter med seg inn i sine ekteskap. Jeg har ikke funnet eksempler på eldre, ugifte kvinner som skipseiere, men andelen menn og kvinner som aldri giftet seg var liten, og både ugifte menn og kvinner inngikk da ofte i en husholdning der deres verdier i liten grad var skilt ut i synlige verdier. I forbindelse med skifter ser vi disse verdier som fordringer i boene. Både gårder og skip kunne ha flere eiere som høstet avkastning av sine parter.

Blant de gifte og enkene har jeg funnet eksempler på kvinner som var med på å bygge opp verdier i skip. Gifte kvinner bygget opp verdier sammen med sine menn ut i fra at de brakte med seg økonomisk og sosial kapital inn i sine ekteskap og de bidro til felleseiet også gjennom arbeidsinnsats. Enker kunne videreføre en virksomhet som skipsredere og drive aktivt som enker i uskifte, etter et skifte, eller i kompaniskap med for eksempel sine barn.

Jeg har ikke funnet svært mange kvinnelige redere, men det er også et definisjonsspørsmål hvilke kvinner som skal regnes med. Jeg har valgt å ikke regne med alle de kvinner som var gift med en

mannlig reder, men holdt meg til de tilfeller der skipsverdier kan spores direkte eller indirekte til verdier som disse kvinnene brakte inn i sine ekteskap.

Det ser ut til at det i Tønsbergdistriktet var mulig å bygge seg opp som skipsreder fra små skuter til større. Dette innebærer at vi finner kvinnelige skipsreder i flere sosiale klasser og vi finner kvinner som gjennom sin og sin manns virksomhet beveger seg fra bondestanden og over i borgerstanden. Det ser ut til å ha vært en viss grad av sosial mobilitet.

Jeg har ikke skilt mellom kvinnelige redere ut i fra hvor store verdier de eide. I Tønsbergdistriktet ser det ut til at det var svært vanlig å eie parter. Det var også i perioder svært mange små aktører og området var ikke så dominert av store kjøpmannsfamilier som man kan se på for eksempel Sørlandet. Spesielt gjelder dette 1700-tallet.

5.3.0 Kvinner i andre områder som var skipsredere

Kvinner figurerer i en rekke kilder som eiere av skip over hele landet. Her har jeg samlet de jeg har funnet referert i Den norske sjøfarts historie. Dette gjelder flere av bindene og flere forfattere, slik som Roar Tank og Jacob Worm Müller. Dessuten har jeg utfylt med byhistorier og personalhistorier fra de enkelte tolldistriktene og fra Malmsteinregisteret ved Norsk Sjøfartsmuseum i Oslo og skuteregisteret ved Aust Agder kulturhistoriske senter. Det finnes kortregistre ved Bergens Sjøfartsmuseum over skipseiere, men jeg har ikke hatt mulighet til å se gjennom det.

Oppstillingen over kvinner i andre geografiske områder, har den svakhet at den ikke kan antas å dekke de tilfeller der kvinner eide mindre parter i skip og ikke ble regnet som hovedreder eller en av hovedrederne. Vi ser her geografiske områder som ikke har vært i fokus i min forskning, og jeg har derfor ikke gått i dybden og undersøkt alle opplysninger eller prøvd å forfølge spor, heller ikke har jeg undersøkt de forskjellige byhistoriene. Jeg har også i noen tilfeller benyttet Wikipedia som kilde og mener jeg kan forsvare dette etter en vurdering av om opplysningene er sannsynlige ut i fra den sikre informasjonen jeg ellers har, og der de fakta jeg henter ut er perifere i forhold til undersøkelsen min.

Hensikten med denne oversikten er å vise at de kvinnene man støter på i de enkelte områdene ikke var alene i sin virksomhet. Det at kvinner eide og drev skip, og selvsagt også annen virksomhet og handel, foregikk over hele landet og det ser ikke ut til at historikerne betrakter dette som noe særsyn eller noe eksepsjonelt. De var kanskje ikke mange, men dette er tross alt ikke så merkverdig ut i fra kvinners noe annerledes livsløp og forpliktelser, sammenlignet med menn. Livslengden var generelt ikke lang og de fleste kvinner hadde en stor arbeidsbyrde bare i det å ta seg av barn og husholdning,

som regel i tillegg til arbeid i familiens felles virksomhet.¹⁸⁸ I skifte etter skifte fra 1700-tallet ser jeg kvinner som døde unge og etterlot seg små barn. I disse skiftene ser man realitetene i eierforholdene. Kvinnene eide verdier og etterlot seg disse i arv til sine etterkommere og eventuelle andre slektninger.

5.3.1 Fredrikshald:

På slutten av 1600-tallet finner vi opplysningen om at **søstrene Mette og Dorte Meng** "fortsatte sine rederier".¹⁸⁹ Fra 1800 mangler oppgaver over redernes navn i Tanks kilder og det kan ikke utelukkes at det kan ha vært kvinnelige redere blant dem. Fredrikshald regnes ikke som noen stor skipsfartsby for den perioden jeg undersøker.

5.3.2 Fredrikstad:

For perioden 1688-1692 oppgir Tank at **Kirsten, enken etter Nils Tolder**, eide et skip sammen med Verner Nilsen. Det andre av byens to skip på over 100 lester eides av **Magdalena, enken etter Iver Børgesen**. Ellers var visstnok Fredrikstad en ubetydelig sjøfartsby i denne perioden.¹⁹⁰

I Fredrikstad eide **fru generalauditør Wessel**, sammen med to menn, det største skipet på 147 lester i 1795. Hun bodde ikke selv i byen, men skipperen var derfra.¹⁹¹ Det opplyses ikke om fru Wessel var enke eller ikke, slik det vanligvis gjøres. Et oppslag i Wikipedia viser at hun må ha vært enke på det tidspunktet, da hennes mann nummer to, Ole Christopher Wessel, døde i 1794. Maren Juel Wessel arvet en betydelig formue fra både sine foreldre og sin første mann. Hennes mann nummer tre fra 1796, 13 år yngre enn henne, oppga sin egen karriere for å ta seg av sin kones gods.¹⁹² Jeg går ut i fra at det er hennes posisjon som en betydelig godseier i eget navn som er årsaken til at hun ikke kun refereres til som den avdøde manns enke.

5.3.3 Kristiania:

For perioden 1695-1696 skriver Tank at Jacob Kreftings enke, **Kirsten Poulsdatter**, sammen med sin bror og svoger, eide parter i det største av alle skipene, defensjonsskipet Kristiania. Kirsten Poulsdatter var søster av Jørgen Poulsen, danskfødt og en betydelig reder. Slik Tank oppgir etternavn og slektskap, må Kirsten, Jørgen og Anna ha vært barn av Poul Petersen Vogt, som var en stor skipsreder. Kanskje Kirsten og Jørgen, begge to, arvet eller fikk en "start" fra sin familie, likeens som vi kan anta at Anna fikk det. Anna Paulsdatter Vogt, som må ha vært hennes søster, var gift med Herman Krefting, bror til Jacob Krefting. Denne søsteren Anna drev Bærums verk i lang tid etter sin

¹⁸⁸ Se kap 1, Kvinners posisjon

¹⁸⁹ Tank, 1923 s 450

¹⁹⁰ Tank, 1923

¹⁹¹ Tank, 1923 s 561

¹⁹² http://no.wikipedia.org/wiki/Maren_Juel

manns død i 1712. Det er ikke urimelig å anta at dette har vært to svært ressurssterke kvinner.¹⁹³ Vi ser også starten av et lite "dynasti", der barn bringer med seg midler inn i sine ekteskap, midler som er startkapital gitt av deres familier. To brødre har her giftet seg med to søstre. Det ser ut til å ha vært strategisk tenkning og dynastibyggning involvert her.¹⁹⁴

Catharina Braunmann, Poul Petersen Vogts enke, eide i 1709 hele 14 av 24 parter i "Smeden av Christiania" på 200 lester, 2/16 deler i "Slottet Akershus" og 3/8 i St. Johannes. Tank antyder at Catharina forsiktig fortsatte og etter hvert avsluttet sin manns virksomhet, men ikke i særlig grad selvstendig, i motsetning til Karen Toller.¹⁹⁵

Karen Toller var datterdatter av meget formuende Anders Madssøn og Karen Stranger i Tønsberg. Hun var gift med oberst, senere general Caspar Herman Hausmann som i 1696 sto som eier av tre skip på til sammen ca 600 lester helt alene, noe som var uvanlig. Dette var før Karen Stranger overførte sin flåte til sine barn og barnebarn i 1697. Likevel kan vi ikke se helt bort fra at den unge familien har fått overført midler når de startet sitt samliv. Jeg vil imidlertid ikke forfølge denne muligheten her. Som enke satt Karen Toller igjen med "sine skip og sine eiendommer" som Tank uttrykker det. Det virker absolutt som om han har kilder som viser at en del av formuen var fra hennes side¹⁹⁶, som hun kunne ta ut av fellesboet i form av en halvpart av det totale boet etter sin manns død, og at dette ikke var formue hun måtte dele med sine barn eller andre arvinger etter den avdøde mannen.¹⁹⁷ Dette sannsynliggjøres videre ved at hun etter hans død fortsatte "hans" forretninger. Videre refererer han til "St. Andreas" for året 1709, som skipet som general og fru Hausmann eide. Dette skipet var på slutten av 1600-tallet registrert i Tønsberg, ifølge Malmsteinregisteret, noe som sannsynliggjør at det var fru Karin Tollers og at det kom fra hennes bestemor i Tønsberg. Når skipet senere omtales er det kun ektemannens navn som nevnes. Under krigen fram mot 1721 tapte hun 29000 rdl. Helhetsbildet her viser en kvinne som styrte sine egne affærer, i hvert fall som enke.¹⁹⁸

Anne Cathrine von Tritschler, eller Toller, datterdatter av Anders Madssøn og Karen Olufsdatter Stranger, og datter av Kirsten Toller, eller Kirsten Andersdatter Tunsberg, som Knut Sprauten kaller henne.¹⁹⁹ Anne Cathrine var gift med general Hans Ernst von Tritschler. To av eierskapene var i skip som hadde navn som kunne vise tilbake til konens familie. Dette var St. Oluf på 100 cl, der Tritschler

¹⁹³ <http://no.wikipedia.org/wiki/Krefting>

¹⁹⁴ Tank, 1923, s 451

¹⁹⁵ Tank, 1923 s 453

¹⁹⁶ Ref avsnittet om hennes mormor, Karen Stranger og skiftet etter henne ovenfor.

¹⁹⁷ Denne oppgave, avsnitt Arv og Odal s. 34

¹⁹⁸ Tank, 1923, s 452, 456, 482, 500

¹⁹⁹ http://www.snl.no/nbl/biografi/Karen_Toller/utdypning

var enereder, og Tønsberg, der han eide 2/3 parter. Tank antyder, ut i fra navnet Oluf og at bestemor var Karen Olufsdatter Stranger, at dette siste skipet kom fra hustruens families eie før Annes mor giftet seg med Niels Toller.²⁰⁰ Jeg vil anse det sannsynlig at det var Anne Cathrine som brakte disse 2/3 parter i Tønsberg inn i ekteskapet.

Søstrene Karen og Anne Cathrine ble begge enker pga av krigen fra 1709. Vi vet at deres mormor Karen Stranger overførte store verdier til sine barn og deres familier før hun døde, og at hennes skifte derfor ikke gir den hele og fulle sannhet om hennes dødsdisposisjoner og hvem som fikk hva av arven. Når vi ser at skip som opprinnelig var i Karen Strangers eie, senere sto i hennes barnebarns ektemenns eie, er det rimelig å anta at det var disse barnebarna som fikk dem utlagt som arv eller i gave på annen måte. Det var kvinnene i disse to ekteskapene som la grunnlaget for ektefellenes virksomhet som skipsredere. Som enker sto de selv fram og ledet virksomheten.

Vogt og Kreftings enker er ikke nevnt ved eget navn i denne referansen. De to enkene førte i 1717 trelast i skipet Engel Michael på 248 lester. Dette er et eksempel på aktiv drift. Man kan muligens se eierparter i skip som en passiv investering, men her er det klare bevis på at disse var aktive damer i og med at det var selve lasten de sto som eiere av. Jeg antar at det er P.P. Vogts enke Catharina det her er snakk om.²⁰¹

Dorothea, enken etter Lachmann, tapte skipsparter eller last for 2521 rdl etter en oppgave fra 1721.²⁰²

Maren Anker, enken etter Erik Anker, eide 1/3 av "De Stadt Christiania" på 169 lester. Skipet var bortbefraktet til Hans Bærø. Var det slik at hun overtok Catharina Braunmanns 3/8 i St. Johannes, sammen med Henrik Carlsen og Didrik Anker, som var hennes sønn? Unge Didrik Anker ble skipper på "St. Johannes" i 1710 og erstattet da Tobias Stabell. Er dette et eksempel på at en mors eierskap gav sønnen jobb som skipper? Interessant er det at når Tank senere forteller at sønnen Didrik er kaptein på St. Johannes, så oppgir han som eier kun James Collet, som på det tidspunkt eide bare 6/32 deler. Maren Anker må vel antas fremdeles å ha eid sine 3/8 deler og dobbelt så mye som Collet. Likevel er det han som oppgis som eier.²⁰³

²⁰⁰ Tank, 1923, s 454

²⁰¹ Tank, 1923, s 484.

²⁰² Tank, 1923 s 500

²⁰³ Tank, 1923 s 455 og 484

Det Ankerske handelshus i Kristiania dukker opp i kildene fra 1783. **Justisraadinden Anker & Sønner** kjøpte skipet Efrosyne i Newcastle. Det er interessant kun fordi en kvinne står som leder for det kompaniskap som kjøpte skipet.²⁰⁴

Maren, enken etter Søren Larsen, fra Hølen. Sønnene hennes var Jonas og Werner Solgaard. Hun eide sammen med sønnene tre store skip, 110 ½ lesters Maria, 179 lesters Maria & Johanna, og et skip på 191 lester. Det siste ble kjøpt sammen med sønnen Werner i utgangspunktet. Det at det var et kompaniskap, viser at enken hadde selvstendig økonomisk aktivitet. Ellers ville jo Werner ha stått som ene-eier. Sønnen Jonas Solgaard var for øvrig gift med Maren, datter av Nils Carsten Tank. Sistnevnte var eier av to store skip på 132 og 180 lester.

Madame Must hadde en ½ part i St. Andreas på 115 lester. Dette var ikke det samme St. Andreas som var eid av Hausmann sine.

På 1840-tallet nevnes **fru Ingier på Ljan** som en av de store rederne.²⁰⁵

5.3.4 Drammen:

Amtmann Matias de Tunsberg, lenge i Drammen, var sønnesønn av Anders Madssøn og Karen Stranger fra Tønsberg. Han eide 1/3 av det største skipet i Drammen, og et mindre på 33 lester som enereder. Det virker imidlertid som om han konsentrerte seg om sin offentlige karriere og ikke utvidet redervirksomheten. Jeg nevner han her kun fordi han må ha fått dette i forskudd på arv, når hans mor, rederen og forretningskvinnen Karen Stranger fra Tønsberg, delte ut av sitt bo ett år før hun døde.

Fru Margrethe Lange på Værne Kloster, nevnes som en samreder med Mads Wiel. Det poengteres at han var så heldig å komme i kontakt med henne, og at han eide parter i hennes skip. Altså var tydeligvis hun en stor reder og eide mesteparten av skipet/ene.²⁰⁶ Tank har imidlertid sitt fokus på Wiel, ikke på fru Margrethe eller på Wiels kones posisjon eller eierskap når det gjelder skip eller skipsparter.

Mads Wiel kom som fremmed til Drammen og til Norge og slo seg opp som reder. Han giftet seg med **søster av Ivar Huitfeldt på Tronstad**. Ivar Huitfeldt var en stor reder og Mads hadde således gjennom sin svoger og også som halvbror av Gerhard Treschow, gode forbindelser innen skipsfarten i Norge. Kvinnen som Mads Wiel giftet seg med, nevnes ikke ved navn, men det kan kanskje antas at

²⁰⁴ Tank, 1923 s 551

²⁰⁵ Tank, 1923

²⁰⁶ Tank, 1923 s 458

hun brakte skipsparter eller andre verdier inn i sitt ekteskap, siden hun kom fra en formuende familie og ektemannen var den som nevnes som den som "slo seg opp".

Enken Gundele på Strømsø, dagens Drammen, og hennes sønn Anders Sørensen eide 3/8 i skipet Anna Dorothea på 93 lester.²⁰⁷

Maren, enken etter N. Moss eide i 1710 St. Peder på 187 lester.²⁰⁸

Rundt 1800 hører vi om to enker som var redere. Den ene eide to skip, på 94 ½ og 43 ½ lester.

5.3.5 Sandefjord:

Byen ble kjøpstad i 1845 og har på det tidspunktet en enke, **madame Hageman**, som driver et forholdsvis lite rederi.²⁰⁹

5.3.6 Melsomvik:

Enken Elisabeth salig Peder Wulfs og hennes barn eide "det neste på en liste", antageligvis Tvende Brødre på 81 lester.²¹⁰

5.3.7 Larvik:

Iver Tordsens arvinger er nevnt som eiere av skip ca 1696. Jeg velger igjen å anta at det blant disse fantes kvinner.

Anne Clausdatter Arnold på Borgestad, Langesund. Eide sammen med sin mann generalmajor Johan Arnold som eneredere 4 eller 5 store skip og hadde part i et annet. I forbindelse med opplysninger om tap under perioden 1709-1718 oppgis hun som enkefrue å eie ½ part i det store skipet St. Johannes på 287 ½ lester. Skipet var verdsatt til 10000 riksdaler. Det fortelles også om et annet skip som ble tatt, Engelen på 220 lester. Ladningen her tilhørte Anne Arnold. Dette vitner om aktiv drift av en kvinne. I følge Tank eide Anne og mannens arvinger fire fartøyer i 1711. Under listen for Skien har hun eierparter i de fire største skipene, til sammen nesten 700 lester. (Haab Johannes, St. Anne, Svanen og Paradis)

Frants Frantsens arvinger eide i 1711 Fortuna av Porsgrund på 135 lester.

I 1800 eide **Madame Bøchmann** det største skipet i fart på 153 lester.²¹¹

²⁰⁷ Tank, 1923 s 482

²⁰⁸ Tank, 1923 s 495

²⁰⁹ <http://www.sandefjord.kommune.no/Om-Sandefjord/Historie/>

²¹⁰ Tank, 1923 s 494, 498

²¹¹ Tank, 1923 ss 461, 482, 494, 499

5.3.8 Langesund:

Her nevnes på en liste fra 1795 to kvinner, begge øyensynlig enker, **Madame salig Zachariasens** med ett fartøy på 221 lester og **Madame salig B. Hansen** med to fartøyer på til sammen 216 lester.²¹²

Året 1800 hadde Madame Zachariassen antagelig solgt sitt skip, som nå eides av Jacob Aall.

5.3.9 Kragerø:

Tanks lister inneholder i 1799 kun ett kvinnenavn, **Madam Dahl** som eide et fartøy på 51 ½ lester. I 1840-årene finner vi **I.C. Heuchs enke** som en av de to store rederne.

Likevel vet vi fra listen fra Larvik at **Anna Adeler**, enke etter Peder Poulsen på slutten av krigen, i Kragerø, var datter av en stor skipsreder og at hun eide sammen med sin mann Peder Poulsen og flere andre parter i skip. Hun skal ha kommet i stor gjeld pga av tap i forbindelse med krigen. Jeg ser dette som et tegn på et aktivt eierskap.

5.3.10 Risør:

Ca 1710 eide enken **Karen Christensdatter** og hennes to sønner Clemet og Christen Olssønner sammen et skip Haabet på 120 lester som ble kapret. De tapte 2500 riksdaler.²¹³

5.3.11 Arendal:

Madame Salig Morten Olsens har ca 1696 part i St. Andreas, 271 lester.

I 1799 var **Ingeborg, Jens Lunds enke**, eier av skuten Eucharis.²¹⁴

Dedekam er et kjent redernavn i Arendal og vi ser på listen av **Madame Dedekam**, som enke i uskifte, hadde ett skip på 100 lester og Madame S. Dedekam i eget eie ett på 193 lester. Dette kan være sammen kvinne, men jeg har ikke sjekket dette nærmere.²¹⁵ På samme liste finner vi også **Madam Larsen** med et skip på 103 lester.

5.3.12 Ny-Hellesund:

På slutten av 1700-tallet eide **Anne Giert Langfeldt** sammen med sine kvinnelige slektninger **Elisabeth Langfeldt** og **Kirsten Langfeldt** og en mannlig slektning hukkerten De trende Søstre. Den mannlige slektningen eide 2 /16 parter, damene resten. Anne Giert Langfeldt førte regnskapene og ledet rederiet slik hun antagelig tidligere hadde gjort i samarbeid med sin mann. Et brev fra henne til han når han var på reise viser at hun deltok i driften.²¹⁶

²¹² Tank, 1923 s569

²¹³ Tank, 1923 s 482

²¹⁴ Skuteregisteret ved Aust Agder kulturhistoriske senter: http://www.aaks.no/skuteregister/skuter/eucharis_406

²¹⁵ Tank, 1923 s 573

²¹⁶ Scheel, 1935 s 25

5.3.13 Lillesand:

Steener Steenersens enke fortsatte hans redervirksomhet etter at han døde i 1820-årene, men solgte de to skipene i 1840-årene.²¹⁷

5.3.14 Kristiansand:

Morten Olsens enke, innskrenket sin manns rederi. **Christina, enken etter borgermester Tyge Tomsen**, tapte under krigen i skipsfarten av egne og sine barns midler over 20 tusen rdl. Kanskje man kan anta at fru Olsen drev mindre aktivt enn fru Tomsen.

Kristiansand opplevde rundt 1800 en gullalder og vi har en liste med redere der vi kun finner ett kvinnenavn, **Madam salig Claus Mørchs**. Hun hadde to skip på til sammen 158 lester.²¹⁸

5.3.15 Mandal:

Marine, enken etter borgermester Wendelboe, og tre andre eide i 1711 skipet Marine, oppkalt etter henne.²¹⁹

I 1793 ble to av skipene til **Tørrisens Enke & Co** innbrakt til England av kapere, Providentia og Elisabeth Christina. I 1794 mistet de ett til, nemlig Spes Nova.²²⁰

5.3.16 Farsund og Egersund:

I Farsund finner vi kun ett kvinnenavn i 1800, **Madam Holm** som hadde et lite fartøy på 12 ½ lester og i Egersund nevnes **Madam Reiersen**, uten at det angis størrelsen på fartøyet. Rederne nevnes i rekkefølge etter størrelsen på fartøyene og hun havner her ca midt på listen, så det har tydeligvis ikke vært blant de minste.

5.3.17 Stavanger:

I 1683 kjøpte en gruppe redere et stort skip på 164 lester. Blant rederne finner vi **Clara von Stockhausen, enke etter Friherre Rosenkrantz** og **Maret, enke etter Jørgen Cortsen**. I og med at dette var et nytt skip, kan vi anta at enkene ikke hadde arvet sine parter, men aktivt satte egen kapital inn i skipet.²²¹

Elisabeth Gotdsen, enke etter Morten Seehusen, fortsatte fra 1694 og i 20 år framover svært aktivt redervirksomhet. Hun utvidet, gikk i kompaniskap med andre, men bygget også selv små skip.

²¹⁷ Worm-Müller, 1935 s 90-91

²¹⁸ Tank, 1923 s 576

²¹⁹ Tank, 1923 s 499

²²⁰ Tank, 1923 s 553

²²¹ Tank, 1923 s 464

I 1797 var **Helene Margareta Kielland** i København i forbindelse med sine fordringer i et kapret skip. En aktiv kvinne, med forretninger og mot og initiativ.²²²

Rundt 1820 var det to kvinnelige redere, enker begge to, **Aleth Sømme og Ane Hommeland**.

5.3.18 Bergen:

Trine, salig Brants, hadde ca 1688 parter i tre skip. **Anne, enken etter Jacob Windings**, og hennes tre barn fikk i 1703 rådstueattest på et skip på 109 lester. Fullriggeren Europa hadde 28 redere og antagelig var det kvinner blant dem? Det var i Bergen vanlig med svært mange partredere i hvert enkelt skip. Vi ser at der det er spesifisert eiere, er det kvinner i blant dem. Problemet er at det som regel er hovedreder, evt skipper som er oppgitt i tollpapirer. Når det gjelder krav om erstatning etter kaperier, ser det i slike brev ut til å være mer vanlig med en fullstendig opptegnelse over alle redere/parthaverne. Dokumenter og brev som gjelder krav om erstatning for kaprede skip, skulle dermed kunne fungere bedre som kilde til å få brakt ut i lyset nettopp de kvinnelige redere.²²³

Listen fra 1800 inneholder totalt 80 redernavn, men kun ett av disse var en kvinne, **Madame Kiedding**. Hennes fartøy lå i opplag.²²⁴

I 1840-årene nevnes ikke noen kvinner blant de største redere i Bergen. Kanskje fordi det var så mange partredere og fordi kun korresponderende eller hovedredere er nevnt.

Det er mulig at Bergen vil kunne være et bedre område å forske på for de som interesserer seg for i hvilken grad kvinner overtok skipsparter i forbindelse med arv. Det var nemlig mer vanlig i Bergen med partrederier enn i Tønsbergområdet, der skipperen som regel var eier, eller medeier. I Bergen var det ofte svært mange redere i hvert skip. Det er en gammel modell som fungerte som en forsikringsordning.

5.3.19 Trondheim:

Kancelliråd Wieds arvinger eide skip på 150 lester som gikk på Spania. Jeg har ikke kontrollert om det fantes kvinner blant disse arvingene, men regner med at det statistisk sett er overveiende sannsynlig. Jeg har tidligere kommet fram til at ca 20 % av skiftene kan antas å ikke ha hatt kvinnelige arvinger.

²²⁵

²²² Tank, 1923 s 552

²²³ Tank, 1923 ss 467, 469, 471

²²⁴ Tank, 1923 s 583

²²⁵ Tank, 1923 s 473

Anna, enken etter Johan Mollmans, og Margrete, enken etter Christian Prostes, står oppført som partredere i skipet St. Poul som ble kapret i 1710 på vei fra Hamburg.²²⁶

Bispinden, salig Munchs, eide St. Andreas på 115 lester.²²⁷

Madame Catharina Lysholm, født Meincke, eide i 1780 sammen med Heinrich Meincke og Peder Falck det nest største skip på 97 kommerslester i følge tollboken i 1780. I tillegg hadde hun sammen med H. Meincke et fartøy på 44 k.lester. Tank oppgir at fru Lysholm & Co eide alene to fartøier på 57 ½ og 37 ½ lester.²²⁸

Madaame Beyers, enke, eide også et skip sammen med H. Meincke, 36 lester.

Fru Schøller eide sammen med H. Meincke og justisraad Friedlich, et fartøy på 40 lester.

Det er interessant å se at Heinrich Meincke samarbeidet som reder for skip med tre forskjellige kvinnelige redere. To oppgis å ha vært enker. Når det gjelder fru Schøller er det noe uvisst om hun var det. Var dette kvinner fra familien hans?²²⁹

Listen som viser redere for perioden 1790 til 1800, inneholder 31 navn og blant disse figurerer 3 kvinner, den ene som medeier i to forskjellige rederier. Det er **Madame Jepsen, Madame Kattenkam, Fru Lysholm og Co. og Fru Lysholm & Meincke**. I en annen sammenheng fortelles at Madame Jepsen eide parter i Enigheden som var ute på sin jomfrutur i 1803. Igjen ser jeg dette eierskapet i et helt nytt skip som et tegn på en aktiv rederdrift av en kvinne. Skipet seilte fra Trondheim til Barcelona i desember og hadde hatt mye uvær.

²²⁶ Tank, 1923 s 483

²²⁷ Tank, 1923 s 495

²²⁸ Tank, 1923 ss 543, 544

²²⁹ Tank, 1923 s 543

Kapittel 6 Konklusjon

Målet med denne oppgaven var å finne ut av hvor stor andel av Tønsbergdistriktets skip (skipsparter) og skipsverdier som var eid av kvinner, hvordan de hadde skaffet seg disse verdiene og om de utøvte et faktisk, selvstendig og aktivt eierskap? Ut fra en fortegnelse jeg utarbeidet på grunnlag av sjøfartshistoriske oversiktsverk (kap. 5.3) kunne jeg slå fast at det fantes en del kvinnelige skipsredere.

For å få en idé om hvor stor andel av skipsflåten de kvinnelige rederne eide, valgte jeg å foreta en mikrostudie for Tønsberg by og Sem og Nøtterøy landdistrikt. Det var ikke mulig ut fra kildematerialet å danne seg noe klart bilde for hele perioden 1680-1850, men for utvalgte år i perioden 1671-1720 har jeg i kap 4.2.1 på grunnlag av trykt litteratur greid å få fram grove overslag over hvor stor den kvinnelige eierandelen var av den totale flåten registrert i mitt utvalgte område. Kvinneandelen kunne variere sterkt, fra 8 til 58 prosent. Disse tallene må være omtrentlige. Jeg har nemlig i min gjennomgang av skiftene funnet kvinnelige eierandeler som ikke er nevnt i denne litteraturen. Det viktigste for meg har heller ikke vært å anslå eksakte størrelser, men at en på grunnlag av dette kan si at den kvinnelige eierandelen var tilstede hele tiden, at den i noen år var liten, i andre år minst like stor som den mannlige eierandelen. I perioden 1804-1807 lå den kvinnelige eierandelen mellom 4 og 7 prosent.

For perioden 1720-1785 er det så spinkelt tallgrunnlag for Tønsberg by og Sem og Nøtterøy landdistrikt at jeg har valgt ikke å presentere noen tall for den kvinnelige eierandelen. For å ha noe å holde meg til, har jeg likevel gjort et anslag for tilgrensende Tjøme for perioden 1750-1793. (Tjøme grenser til Nøtterøy, men tilhørte Larvik tolldistrikt.) Dette anslaget ble også svært omtrentlig, og jeg kan kun med forbehold antyde at kvinner på Tjøme i denne perioden kan ha eid omkring 10% av den totale flåten hjemmehørende der.

Noe mer eksakt tall enn ovenstående har det ikke vært mulig å få fram på grunnlag av de trykte kildene jeg har benyttet. Jeg innser derfor at spørsmål 1 i problemstillingen for min mikrostudie av Tønsbergdistriktet må besvares temmelig omtrentlig med at det var en kvinnelig eierandel i hele perioden, for noen år under 10 prosent, i andre år vel halvparten.

I kap. 1.7 og 1.8 redegjorde jeg for konjunktorene for skipsfarten både internasjonalt, nasjonalt og for Tønsberg tolldistrikt. Dette gjorde jeg for å kunne tolke mine kvantifiseringer når det gjelder kvinnelige skipsredere i en sammenheng. I oppgangstider forventet jeg at det teoretisk sett skulle bli forholdsvis like stor økning i antall mannlige som kvinnelige redere, og tilsvarende en forholdsvis

reduksjon i nedgangstider for begge kjønn. Jeg forventet at det i begge tilfeller ville være en forholdsvis mindre andel kvinnelige enn mannlige redere, og at kvinnene hadde hatt like stor eller like liten mulighet som menn til å finansiere skip i oppgangs- som i nedgangstider. Det har imidlertid ikke vært mulig for meg å finne utslag i den prosentvise eierandelen hos kvinner og menn som kan forklares ut i fra konjunktorene ut fra slike antagelser.

Derimot er det flere andre forhold som kan ha påvirket fordelingen, uten at jeg har gått spesielt inn på dette. Det ene er at enkene jevnt over utgjorde en stor andel av de kvinnelige partseierne. Mange av disse hadde hatt menn som var skippere. Enkelte år var det spesielt mange forlis, bla som følge av krig, som i perioden 1709-1718. I slike perioder skulle en derfor forvente at kvinneandelen skulle ha økt fordi ektemenn døde ved forlis og skipperenkene ble flere. Tvert imot kan det se ut til at de kvinnelige rederne ble færre i nedgangstider. Dette kan bla forklares med at det i Tønsbergdistriktet da ble bygget mindre (små) skuter som ville ha vært lettere å finansiere av enkeltpersoner/familier og det er da mindre sjanser for at det dukker opp kvinnenavn.

En mann kunne være skipsbyggmester og dermed verftseier og kaptein. Slik kunne menn lettere enn kvinner delfinansiere skuter gjennom å legge inn egen arbeidsinnsats, og annen kapital ville framkomme i mannens navn der han var gift. En tredje forklaring kan være at mindre skuter ville være vanskeligere for kvinner å drive på egen hånd, ettersom de i svært liten grad kunne være skippere på egen skute. Uten den muligheten kunne de ikke drive lønnsomt i nedgangstider, og dermed måtte de mest sannsynlig la mannlige slektninger overta disse skutene eller selge dem ut av familien. I gode perioder med større skuter kunne en enke lettere overta og drive videre på egen hånd, fordi hun da for eksempel kunne lønne en skipper. Den ene forklaringen her utelukker ikke den andre eller tredje, de kan alle ha virket sammen.

Den prosentvise fordelingen kunne slik bli endret i krigstid, da det ble bygget mange små skip. Dette gjelder for eksempel Den store nordiske krig 1709-1720 og Napoleonskrigene 1807-1814. Disse skipene kom som erstatning for de mange større skipene som gikk tapt. Dels må det ha vært hensynet til finansieringen som gjorde at nybyggene ble små, men også hensynet til den større fleksibiliteten for disse småskuter, som kunne gå inn i trange vikene og dras opp på øde strender utenom de etablerte havnene, og dermed lettere unngå blokadene mellom Danmark og Norge 1807-1814. I følge den trykte litteraturen jeg har gått igjennom, hadde disse småskutene i Tønsbergdistriktet stort sett mannlige eiere, helt i overensstemmelse med argumentene jeg kommer med i avsnittet over.

Når det gjelder skipsbyggmesterene/verftseierene, som nesten uten unntak var menn, ville det dessuten være naturlig at de hadde mindre eierparter i oppgangstider enn i nedgangstider. Det

skyldes at det kan ha vært vanskelig for dem å få noen til å investere i nedgangstider. Derfor måtte de selv ta større parter for å holde driften oppe, både for seg selv og arbeidsstokken for øvrig. Det ville derfor ikke være unaturlig om den mannlige andelen skipsredere også av denne grunn økte i nedgangstider.

Når det gjelder om det kan spores en utvikling over tid, tyder gjennomgangen av skiftene på at det fra slutten av 1700-tallet kan spores en start på en utvikling der skip og skipsparter i større grad ble forbeholdt menn. Det kan se ut til at det ble først tydelig i den etablerte borgerklasse, mens bondestanden og de som fremdeles hadde nær kontakt med denne, fordelte de forskjellige typer aktiva og passiva likt på kvinner og menn ut i fra gammel kotyme.

Det kan se ut til at den kvinnelige eierandelen var stor i slutten av 1600-tallet, men mesteparten av den skrev seg fra en enkeltperson. Jeg kan derfor ikke tillegge dette tallet stor relevans for min undersøkelse. For begynnelsen av 1700-tallet og på 1800-tallet finnes det derimot sikrere og mer relevant tallgrunnlag. Vi ser da at den kvinnelige eierandelen var høyere på 1700-tallet enn på 1800-tallet. Dette er i tråd med Wahrmanns teori, Dübeck og Sandviks undersøkelser og mitt utgangspunkt for undersøkelsen. Ifølge disse historikerene kunne kvinner lettere utøve næringsvirksomhet på 1700-tallet enn på 1800-tallet. Imidlertid har flere historikere vist at det også på 1800-tallet var en rekke kvinnelige skipsredere og at noen av disse var jenter.²³⁰ Det er ikke nødvendigvis noen stor motsetning mellom disse fakta. Det var flere redere generelt på 1800-tallet og lestedetallet var større. Det er da ikke uventet at det også blir flere kvinnelige redere, og at disse rådet over større lestedtall totalt sett enn kvinnene på 1700-tallet.

Warmanns observasjoner og teorier rundt det faktum at kvinnene på 1800-tallet ikke kunne opptre i den offentlige sfære som selvstendige næringsdrivende, stemmer overens med mine funn når det gjelder kvinner i skipsfartsnæringen i Tønsbergdistriktet. I stadig større grad var det ikke bare preskriptivt at en kvinne måtte la seg representere av en mann, men også en realitet. Ektemennene representerte de gifte kvinnene, fullmektiger enkene, og vergene de umyndige.

De gifte kvinnene står sjelden fram som selvstendige redere, det er deres ektemanns navn vi finner, selv i de tilfeller der det var kvinnene som hadde brakt skipsverdiene inn i ekteskapet. I skiftene viser imidlertid realitetene seg i disse tilfellene. Når det gjelder enker og i noen tilfeller umyndige som har mistet sin far, står de fram som redere under eget navn. Jeg vil tro at den reelle kvinneandelen av skipsredere er mye høyere enn tallene viser. Kvinnene eide halvparten av boene når de var gift, og dermed også halvparten av skipsverdiene, og vi har kvinnelige umyndige arvinger som var skjult bak

²³⁰ Sætra 2007 s (Kvinner og Skipsfarten)

sine foreldres navn fordi deres verdier bestyrtes av disse og kun skiltes ut ved giftermål og unntaksvis når de som voksne forble ugifte.

Der kvinner i realiteten hadde brakt skipspartene inn i ekteskapet, har jeg sett det som en formalitet at mannen sto som eier, og har gått ut i fra at det reelt sett var kvinnen som hadde råderetten. Jeg har brukt skjønn i slike tilfeller, men mener at behandlingen av verdiene i skiftene understøtter dette. Jeg tar som gitt at i hvert fall en del av kvinnene i slike tilfeller reelt sett ville ha hevdet sin råderett. Med dette har jeg også besvart spørsmål 4 i problemstillingen som omhandlet om jenter/kvinner kunne utøve et selvstendig og aktivt eierskap. Jeg mener altså at gifte og ugifte kvinner i realiteten kunne det, mens det for umyndige barn og ungdom var vergene som rådde. På den andre siden viser jeg i gjennomgangen av mine skifter i kapittel 5.2 at kvinnene på 1700-tallet fikk utlagt skipsparter på seg i skiftene i større utstrekning enn de fikk på 1800-tallet. Det var en tendens til at kvinner og menn, etter at broderloddssystemet er tatt i betraktning, på 1700-tallet i all hovedsak fikk en utdeling av akkurat de samme aktiva- og passivposter i skiftene, uavhengig av kjønn. Dette skulle støtte opp om Wahrmanns teori.

Skiftene kan også brukes til å besvare spørsmål 2 i problemstillingen om jentene/kvinnene skaffet seg skipsparter/skipsverdier på egen hånd, ved arv eller ved giftermål. Mine skifter viser at kvinnene skaffet seg skipsparter dels ved arv og annen overføring fra sin familie, men at de også må ha vært delaktig i noe den oppbyggingen av disse verdiene som forgikk i deres ekteskap. Dels gjennom deltagelse i ekteparets felles økonomiske aktiviteter der deres innskudd av verdier var en del av kapitalgrunnlaget, men også fordi de i en del tilfeller reelt utøvde et aktivt eierskap over de verdier de brakte med seg inn i ekteskapet. Jeg har ikke funnet eksempler som kan vise at kvinner alene ved egen innsats slo seg opp som redere, uten et kapitalgrunnlag i form av arv av rede penger, eiendom eller skip eller skipsparter. Mitt inntrykk fra materialet har vært at menn i større grad har kunnet gjøre dette. Kvinner var utelukket fra en av de få typer lønnsarbeid som kunne gi svært god uttelling, nemlig sjømannsyrket, der offiserer kunne drive egen forretning med frakt og handel med varer i tillegg til lønnen. Slike kunne ubemidlede menn bygge seg opp kapital. Svært mye av kvinnes økonomiske aktivitet var knyttet til arbeid på gård og i husholdning. Der de ikke var lønsmottakere med en lønn som ikke ga mulighet for kapitaloppbygging, var utbyttet av deres aktivitet avhengig av kapitalgrunnlaget som var kommet som arv, eller som ble etablert i forbindelse med giftermål.

Når kvinnene først hadde fått etablert et kapitalgrunnlag, kan vi se at noen kvinner hadde investeringer i skip og skipsparter, og at det finnes spor etter deres aktive forvaltning av disse. Skiftene viser til sammenligning tallrike eksempler på at kvinner utenfor familien hadde tilgodehavender i boene, antagelig lånt ut til rente, dvs. forretningsvirksomhet/bankvirksomhet. Når

kvinnene investerte sine midler i skip på egen hånd, foregikk det ofte når et eldre skip ble solgt og de reinvesterte i et nybygg. Når kvinnene var i et ekteskap, er det klart at kvinnene formelt ikke sto som eiere av skipspartene, men det er ikke dermed gitt at deres ektemenn i realiteten rådde over alt. En sterk kvinne kunne også her råde, særlig når det gjaldt parter hun hadde tilført fra egen familie.

Når det gjelder enker som var skipsredere, er det enklere å se realitetene. Som enker kunne de råde over skipspartene og utøve selvstendig eierskap. Dette framkommer tydeligere på 1800-tallet enn på 1700-tallet. Kanskje fordi det finnes et større materiale på 1800-tallet, både som en følge av en større skipsflåte og ut i fra det faktum at kildene er flere. På 1700-tallet ser det ut til at mange kvinner valgte å gifte seg på nytt, eller å la sønnene overta styringen. Sønnene (og døtrene) hadde krav på farsarv, og den måtte skiftes, enten når de ble myndige eller i hvert fall når mor giftet seg på nytt. Som regel ble det skiftet umiddelbart, også med umyndige barn, men foreldren, mor eller far, beholdt ofte barnas arvelodd som en fordring i sitt bo, og hadde dermed styringen over verdiene fram til barna giftet seg eller ble myndige og verdiene ble endelig skilt ut. Et eksempel på dette er skiftet etter Svend Foyns far. Der ble Bente Marie Ager Foyn "rederinne" ved mannens død i 1813 og styrte verdiene fram til sønnene ble store nok til først å bidra og så etter hvert tydeligvis overta. Hvor store eierinteresser hun faktisk satt med i skipene til slutt, kan ikke leses ut i fra de opplysninger jeg sitter med.

I kap. 2.3.2 tok jeg for meg tilgang på kapital i en større sammenheng og bygde på både utrykte skifter og litteratur. I følge arveretten hadde jentene /kvinnene samme rett til de forskjellige kategorier verdier i arv som guttene/mennene. Det vil si at de hadde samme krav på skipsparter som på jord, bortsett fra odelsjord. Vi ser det i skiftene på 1700-tallet ved at kvinnene og mennene deler nøyaktig på de samme verdigruppene, aktiva og passiva, jordeiendom og løsøre, fordringer og kapital og ansvar for fordringer i boet. Kvinnene arvet riktignok en halvpart i forhold til mennenes part, men fordelingen for øvrig var "rettferdig". Dette ser ut til å gjelde spesielt i første del av min periode. I skiftene fra 1800-tallet, riktignok få, ser det ut til at skipsparter i større grad ble utlagt på menn. De verdiene som slik ble fordelt, brukte både menn og kvinner til å investere og reinvestere. Det var heller ikke tette skott mellom landbruk og skipsfart. Verdier og avkastning i den ene kategorien kunne brukes som sikkerhet for investeringer i den andre. Det er årsaken til at jeg har sett det som nødvendig å trekke inn landbruket. Dette er drøftet i kap 5.2. Jeg vil framheve at selv om skipsfarten har vært mitt hovedfokus, kan den ikke vurderes isolert fra den totale næringsvirksomheten til de involverte.

En innvending mot mine resultater kan være at det kvantitative materialet blir for spinkelt og at jeg er for omtrentlig i mine anslag. Jeg tror imidlertid at anslagene ville ha blitt omtrentlige selv om jeg

hadde fått fram et større utvalg. Det antall skifter som ligger til grunn for mine vurderinger er ikke så stort, men disse har ikke blitt brukt i kvantifiseringen. Skiftene er brukt til å vise ulike typer jenter/kvinner som var skipsredere og for å antyde muligheter for hvordan de hadde skaffet seg disse skipsverdiene. Hadde de selv hadde opparbeidet dem eller var det gjennom giftermål eller arv at de var blitt skipsredere?

I begynnelsen av mitt arbeid planla jeg å benytte registrene bak i tollbøkene for å finne fram til hvem som var skipsredere, men jeg gikk bort fra dette når jeg oppdaget i hvor stor grad disse kildene og tallene var blitt brukt som grunnlag for den litteraturen jeg bygde mine tabeller på. Dessuten er jeg kritisk til tollbøkene som kilde i min sammenheng fordi det bare er hovedrederen som står oppført for den enkelte skute. Vanligvis var det en mann. Jeg tror imidlertid at det i mange tilfeller kunne være flere kvinnelige partiere også. Jeg antydte i kapittel 5.3.18 at for eksempel brev og dokumenter som gjelder krav om erstatning for kaprede skip, kunne ha fungert som kilder til å få brakt ut i lyset noen flere av de kvinnelige rederne.²³¹

Kapittel 7 English Summary

This thesis explores the role of women in shipping during the long 18th century. There has been a dearth of research in this area. Capital in the hands of women and their financial dealings has not been investigated to any significant degree. We do know that women were ship owners and ran businesses. What percentage of ships did women own in terms of numbers and burthen²³²? To what extent could they engage in commerce as active and autonomous owners? It would be important to find out how they came into possession of their vessels, shares of vessels²³³ and shipping businesses. Did they inherit and at what stage in life did they do this? I have chosen to research these questions within the scope of Tønsberg, a 140 year old southern town of Norway. The Tønsberg area has been synonymous with trade and shipping since the time of the Hansas, and even before. This research focuses on the period of 1680 to 1842. The start of the period was when the richest ever ship owner and business woman Karen Stranger continued her deceased husband's extensive business empire. The end of the period is just before the sealing and whaling industry for a brief period catapulted Tønsberg into the limelight as the largest and most important shipping town in Norway.

By law women were not fully of age in Norway between 1604 and 1863 and they had to have a legal guardian. They occupied a position very much like that of a young man between 18 and 25. They

²³¹ Tank, 1923 ss 469, 471

²³² Measured in commercial last

²³³ Parsons, T. (1859) p 84

could manage their daily lives, buy and sell for small sums, but not sell their land or conduct serious business without a man as guardian to countersign their contracts. This was the law and the theory. The practical application seems to have been something else. There are indications that women during the 18th century to a large extent as widows, and to some extent as young women, could manage their own affairs, if they so wanted, in a much more independent manner than during the following 19th century. One of my main interests in this thesis has been to explore the ramifications and manifestations of this execution of economic and de facto rights, as opposed to the de jure ones.

Community property laws and inheritance laws in Norway were such that community property was divided into two parts upon the death of a spouse. The surviving spouse would keep his or her part, and the half of the property belonging to the deceased would be divided among the inheritors. The surviving husband or wife was not an inheritor to this portion. By law they were entitled to some of it, but this was not a common way of apportioning the inheritance. This meant that very often children received inheritance from one or both of their parents at a young age. My findings show that there is surprising little difference in what kind of property was apportioned to the various inheritors. There seemed to be no difference in kind according to the sex of the inheritor. A daughter only inherited half as much as a son, though, during this period. The probates that I looked into showed that girls and women, married and unmarried, did inherit ships and parts of ships. They brought these capital interests into their marriages where they probably to some extent formed part of the basis for building marital assets. Very often the husband fronted the resulting joint business and was seen as the owner, but when we look at the probates the real situation becomes obvious.²³⁴ The fact that quite a few widows on their husbands' demise very ably went on to manage the joint businesses, gives us an indication that they might not have been totally passive while their spouses lived. Perhaps they did manage their own part of the marital assets/community property albeit hidden behind the figure and name of their husbands.

I have shown, however, that women actually were named as ship owners in the documents, and that they were also active owners not only when they invested in ships, but also when they secured freight for the ships. We find many women as holders of Eventyr-obligasjoner, i.e. venture obligations, which were a class of investments in ships that were prevalent in the area of my research, the Tonsberg district in the south-east of Norway.

²³⁴ <http://definitions.uslegal.com/j/joint-property/>

Litteraturliste

Originalkilder:

Statsarkivet i Kongsberg: Alle skifteprotokoller som er nevnt er fra dette statsarkivet. (STAKO) Noen skifter er lest i original og noen der de er utlagt i digital form på www.digitalarkivet.no – Skannet skiftemateriale. Protokollene gjelder Tønsberg by og Søndre Jarlsberg sorenskriveri.

Christian V's Norske Lov, 1687, tilrettelagt for nettet av Universitetsforlaget 1982, <http://www.hf.uio.no/PNH/chr5web/chr5home.html>

Trykte kilder:

Abrams, Lynn (2008). *Gender & History*,. Vol. 20 No. 3 November 2008, pp. 628-643.

Aanby, Anne Tone (2010). *Kjønnsroller og likestilling på Agder - eit historisk perspektiv*. I: Johnsen, Berit Eide (red.) *Sørlandsk kultur : mangfoldet og motsetningene : Agderseminaret 2009*, s. 198-219. Kristiansand, Høyskoleforl.

Aasen, E. (1993). *Driftige Damer*. Oslo, Pax Forlag A/S.

Bennett, J. M. (2008). *Forgetting the Past*. *Gender % History*: 669-677.

Berg, L., N. Hals, et al. (1928). *Stokke: en bygdebok : historisk skildring av bygdens utvikling fra gammel tid ned til kjendte nutidsforhold*. Oslo, [S.n.].

Berg, L. and J. Schetelig (1922). *Nøtterøy: en bygdebok : historisk skildring av bygdens utvikling fra gammel tid ned til kjendte nutidsforhold : med bygdekarter, jordplanche og 482 bilder*. [Borgheim], Jeg har denne utgaven i original.

Berg, L. and J. Schetelig (1989). *Nøtterøy: en bygdebok : historisk skildring av bygdens utvikling fra gammel tid ned til kjendte nutidsforhold : med bygdekarter, jordplanche og 482 bilder*. [Borgheim], Nøtterøy historielag. Denne utgaven er den som ligger på nettet.

Berg, L. and A. W. Brøgger (1980). *Tjøme: en bygdebok : historisk skildring av bygdens utvikling fra gammel tid ned til kjendte nutidsforhold : med bygdekart, jordplanche og 430 bilder / Lorens Berg ; med sær-avsnit av A. W. Brøgger... [et al.] ; utgitt av Tjøme kommune*. Tjøme, Kommunen.

"Hører med i bygdebokverket 'Brunla len'" - Forordet

1. utg. Kristiania : I kommisjon hos Nils S. Hauff, 1920

Bruun, S. F. (1949). *Sem og sjøen: av en vestfoldsbjgd's sjøfartshistorie*. Tønsberg, Vestfold historielag.

Blom, I., S. Sogner, et al. (2005). *Med kjønnsperspektiv på norsk historie*. Oslo, Cappelen akademisk Forlag.

Bugge, A. (1923). *Den Norske sjøfarts historie: fra de ældste tider til vore dage*. Kristiania, Steenske forlag.

Dübeck, I. (2003). *Kvinder, familie og formue*. København, Museum Tusulanums Forlag.

Hausmann, R., L. D. Tyson, et al. (2008) *The Global Gender Gap Report*. [World Economic Forum](http://www.weforum.org)

Johnsen, B. E. (2002). From Integration to Segregation: Ship Ownership in Agder, Southern Norway, ca. 1860-1930. North Sea History, Conference - Financing the maritime sector: proceedings from the Fifth North Sea History Conference, Esbjerg, Fiskeri- og Søfartsmuseet.

Johnsen, B. E. (2007). "At Træseilskibenes Dage er talte, derom kan vel ingen Tvivl være.". Aust-Agder-arv ...: årbok for Aust-Agder kulturhistoriske senter. Arendal, Senteret. **2007**: S. 7-29

Johnsen, O. A. (1934). Tønsbergs historie. Bind II Oslo, Gyldendal Norsk forlag.

Johnsen, O. A. (1951). Tønsbergs historie. Bind III.I Oslo, Gyldendal Norsk forlag

Jordahl, J. "Liste over skip og fartøyer i Holmestrand's tolldistrikt, 15. september 1723". Retrieved 24.01.09, 2009, from http://www.vigerust.net/by/holmestrand1723_skip.html

Kröger, L. M. (1723). "Liste over skip og fartøyer i Tønsberg tolldistrikt, 7. september 1723". Retrieved 24.01.09, 2009, from www.vigerust.net/by/toensberg1723_skip.html.

Lilleholt, K., Ed. (1998). Knophs oversikt over Norges rett. 11. Utgave. Oslo, Universitetsforlaget.

Worm-Müller, (1935). Den Norske sjøfarts historie: fra de ældste tider til vore dage. J. S. Worm-Müller, Dr. Kristiania, Steenske forlag.

Müller, J. (1842). Beskrivelse over den ældste Kjøbstad i Norge, Tønsberg. Tønsberg, H.G. Wang.

Parsons, T. (1859). A treatise on maritime law: including the law of shipping, the law of marine insurance, and the law and practice of admiralty. Boston, Little, Brown and Co.

Sandvik, H. (2002). Kvinneres rettslige handleevne på 1600- og 1700-tallet, med linjer fram til gifte kvinners myndighet i 188. Oslo, Det historisk-filosofiske fakultetet Universitetet i Oslo.

Sandvik, H. (2005). Decision-making and marital property in Norway, 1500-1800. The Marital Economy in Scandinavia and Britain 1400-1900. M. o. E. Ågren, Amy Louise. Hants, Ashgate: 111-126.

Sætra, G. (2007). Kvinner og skipsfart. Aust-Agder kulturhistoriske senter. Arendal, s. 272-278.

Sætra, G. (2007). Rederiet i Aust-Agder. Aust-Agder kulturhistoriske senter. Arendal, s. 95-107.

Sætra, Gustav (2008). Skiftende sjø. O. T. Tønnevold 1875-2008, Grimstad 2008 (manuskript)

Tank, R. (1923). Fra hollænderveldet til handelsempiren. Den Norske sjøfarts historie: fra de ældste tider til vore dage. J. S. Worm-Müller, Dr. Kristiania, Steenske forlag. **1**: 445-591.

Taraldsen, K. and B. Sørensen (2002). Havsøy: Arendals vugge. Arendal, Hisøy historielag.

Tranberg, A. og Winge, H. Sandvik, et al. (1986). Kvinnekår i det gamle samfunn ca 1500-1850. Oslo, Norsk.

Wahrman, D. (2008). Change and the Corporeal in Seventeenth- and Eighteenth-Century Gender History: Or, Can Cultural History Be Rigorous. Gender History. **2008**: 584-602.

Wiesner-Hanks, M. E. (2008). Do Women Need the Renaissance? Gender & History: 539-557.

Digitalt publiserte kilder:

www.arkivverket.no

http://www.arkivverket.no/URN:sk_read/25721/398

<http://definitions.uslegal.com/j/joint-property/>, US Legal, Inc.

www.digitalarkivet.no

Forbes Magazine, Heather Struck, 6 mai 2010 <http://finance.yahoo.com/career-work/article/109462/worlds-richest-moms?mod=career-leadership>

<http://www.forskning.no/artikler/2009/desember/237945> Randi Wærdah

<http://www.humanisme.dk/artikler/art14000.php>

http://www-bib.hive.no/tekster/sem_slagen/gaardshistorie2/156.html Høgskolen i Vestfolds nettside. Sem og Slagen - En bygdebok, Oscar Albert Johnsen

<http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Odelsrett> Knut Johannessen. 08.11.09.

<http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:%C3%85setesrett> Knut Johannessen. 08.11.09.

<http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Landskyld> Knut Johannessen 08.11.09

<http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Arv> Steinar Imsen og Knut Johannessen. 08.11.09.

<http://lokalhistoriewiki.no/index.php/Leksikon:Festerm%C3%A5l> Steinar Imsen. 08.11.09.

<http://www.lovdatabasen.no> Norges Lover på nettet.

Lovdata er en privat stiftelse opprettet i 1981 av Justisdepartementet og Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Lovdatas formål er å etablere og drive systemer for rettslig informasjon.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/dok/nou-er/2003/nou-2003-26/13.html?id=382543>
04.05.10 Handels- og matdepartementet.

http://www.ordnett.no/ordbok.html?search=reder&search_type=&publications=6&publications=23
Norsk Riksmålsordbok på nettet.

<http://www.sandefjord.kommune.no/Om-Sandefjord/Historie/>

<http://skeel.info/getperson.php?personID=I19316&tree=ks> Skeel & Kannegaard Genealogy

<http://www.snl.no/Navigasjonsakten> Store Norske Leksikon, Haakon Holmboe

http://www.snl.no/.nbl_biografi/Karen_Toller/utdypning, Knut Sprauten

<http://www.tarald.net/litt/aka-sos.html>

http://www.weforum.org/en/media/Latest%20Press%20Releases/PR_GGG08

Hausmann, Tyson et al, 2008, The Global Gender Gap Report

<http://www.vestfold-slekt.net/notteroy/bygdebok/> Sem og Johnsens bok om Nøtterøy. Se over.

Bilder fra Nøtterøy på denne linken:”

<http://www.bjerkoe.com>

eller

http://www.bjerkoe.com/Pictures/Locations/Notteroy/pages/page_1.html

Figur 4 Min mormor, Ingeborg Pedersen, fra Aune utenforHarstad. Bildet er i privateie.

VEDLEGG

Tonnasje for ulike år Tønsberg og Nøtterøy

Før 1753 regner Johnsen drektighet i trelastlester. Ette 1753 i kommerselester. (1 kl er 2 registertonnes á 2.83 m. (Johnsen, 1934 s 470.)

År	Total drektighet i lester	Menn	Kvinner	Pro-sent	Kommentarer	Referanse
1671	649	299	350	46	Hovedsakelig Karen Stranger på kvinnesiden	Johnsen, 1934 s 298
1680	744	430	314	57,8		Johnsen, 1934 s 298
1685	809,5	509,5	300	37	Karen Stranger 300 l.	Johnsen, 1934 s 300
1686	798		300	37,6	Fordelt på 12 fartøyer med størrelser helt ned 2 lester .	Johnsen, 1934 s 309
1693	1106		246 ½ 34 l	25,3	Fordelt på 24 fartøyer med størrelser helt ned 2 lester. Karen Stranger 246,5 l. Dorothea Huus	Johnsen, 1934 s 310 Johnsen, 1934 s 313
1697	1658	1411,5	246 ½ 100	17,5	Fordelt på 23 fartøyer med størr. ned t. 2 lester. Karen Stranger eide fremdels de samme tre skip, St. Oluf, St. Andreas og St. Jørgen. Anders Simonsens arvinger 100.	Johnsen, 1934 s 310
1698	1023		0	0	Karen Stranger forestår arvedeling året før sin død. St. Andreas 111 l til Drammen og St. Oluf på 100 l til Kristiania.	Johnsen, 1934 s 310, 315
1700	1263 ½					Johnsen, 1934 s 325, 325
1703	1083 ½		369l/2	14,6	Anne Andersdatter, enke? Nøytral skipsfart for N til 1709. Spansk arvefølgekrig	Skiftepr 1., Tbg,s 190b Johnsen, 1934 s 325,

					fra 1701 -1709?	325, 317
1706	929 ½		22 ¼	2,4	Engel Rafael 178 l. Presidents Musts arvinger i Kristiania eide 1/8.	Johnsen, 1934 s 325, 318
1709	1271		65 <u>34</u> = 99	7,8	Store nordiske krig 1709-20. Hasardiøs periode. Haabets Arch 65 l. og Dorothea 34 l tapt i 1710, .	Johnsen, 1934 s 325, 317. Tank, 1923 s498
1712	1032 ½		10 40 34 81 169 = 334	32,3	To på 40 og 10 l eide av enken til Nørholm som døde i 1712. St. Oluf 169, Anne Jensdatter eide del og hennes sønn likeså. St. Mathias 34 l eide av Nørholms arvinger ..årstall?. 81 l eides av Elisabeth, salig p. Wulf.	Johnsen, 1934 s 325, 321, 323, 251 Berg, 1928 s 58
1715	402 ½		40 169 34 81 10 = 334	83	To på 40 og 10 l eide av enken Nørholm. St. Oluf 169, Anne Jensdatter eide del og hennes sønn likeså. St. Mathias 34 l eide av Nørholms arvinger. .årstall?. 81 l eides av Elisabeth, salig p. Wulf	Johnsen, 1934 s 325, 321. 322.
1718	279		43	15,4	Emanuel 43 l Christopher Thues arvinger , døde 1718 barnløs. (Hadde vært Tbg. største reder). Nedgangen i tonnasje fra 1709 skyldes den store nordiske krig.	Johnsen, 1934 s 325, 314
1725	300 rd		300/2 rd		Lisbet, salig C.L. Seeberg. ½ part av kreierten St. *Johannes.	Skifteprotokoll 2, Tønsberg, s 221b
1731	546 ½				Totalen 332 ½ fordelt på 6	Johnsen, 1934 s 327

			11 1/2	skip+ 20 stk små på mellom 3-21 l. Svært sakte oppgang fra krigens tid. 11 ½ Haabet, Maria Mathisdtr	Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 387b
1733	517			Skuteliste. Liten kontakt med utlandet nå og fram mot 1751.	Johnsen, 1934 s 327
1739			151 rd	Inger Ewensdtr tar St. Joh. ut på sin del på skiftet	Skifteprotokoll 2, Tønsberg s 518b
1747	?		453/2 rd	Inger Ewensdatter Holms skifte, enkemannen var Seeberg. Eventyr-obligasjoner m/halvpart på henne	Skifteprotokoll 3, Tønsberg s 242
1751	667 - 142 = 525			667 l fordelt på 27 fartøyer. Alle redere er også skipperer. Trekker fra 142 som er fra omegn og får 525 l.	Johnsen, 1934 s 330
1753	589 ½		0?		Johnsen, 1934 s 471
1759	?		15	Ingebor 2/25 parter i Maria på 15 l. Først skiftet må Kirsti , moren, ha eid halvparten av de 15 l.	Skifteprotokoll Nøtterøy, 1759 s 261b
1755			4100 /2 rd	Anna Lorensdatter, Boet vist 3 skuter til samlet verdi 4100 rd.	Skifteprotokoll 8, Søndre Jarlsberg, s 18
1759			15 kl 2/25	Kirsti Larsdatter, Meum 125 rd og så hennes datter Ingebor en 2/25 dels part i Maria	Skifteprotokoll 8, Søndre Jarlsberg, s 258b
1764	1223		0?		Johnsen, 1934 s 472, 473
1766	1327				Johnsen, 1 474934 s
1767	1086				Johnsen, 1934 s 474
1773	1125 ½		0?	Fordoblet tonnasjen på 20	Johnsen, 1934 s 472,

					år. Fordelt på 44 fartøyer (Idde fra Tjøme 22 ½ kl.)	479
1775	1074 ¼				Fordelt på 42 fartøyer	Johnsen, 1934 s 480
1776	966 ½				Fordelt på 39 fartøyer	Johnsen, 1934 s 481
1777	1095 ½				Fordelt på 41 fartøyer	Johnsen, 1934 s 481
1779	1335 ½		17 33		Fordelt på 48 fartøyer Skipsliste viser ett skip på kvinnehånd. Sven Birkes enke, Nøtterøy, Anna Maria 17 kl. Hvor lenge eide hun dette?	Johnsen, 1934 s 481, 482-485 Berg, 1922
1781	1195		17 ? 33		Fordelt på 42 fartøyer	Johnsen, 1934 s 481
1782	1785 ½		17 ? 33		Fordelt på 57 fartøyer 33 Gullik Horperød m fl.	Johnsen, 1934 s 481 (B&S 1989) s 119
1783	2058		33		Fordelt på 61 fartøyer	Johnsen, 1934 s 481
1784	2416 ½		33		Fordelt på 65 fartøyer	Johnsen, 1934 s 481
1785	2209		33		Fordelt på 58 fartøyer	Johnsen, 1934 s 481
1786	2312 ½		33 104kl	5,9	Fordelt på 59 fartøyer. Cath. Lemvig, enke e. Samuel Føyn.	Johnsen, 1934 s 481, 491 Tønsberg havn ²³⁵ Johnsen, 1934 s 472, 486
1797	2171 ¼		173 33	9,5	Fullstendig skipsliste. Kvinnene er enker, se oppstilling. G. Horperøds enke fra 1792	Johnsen, 1934 s 491-494 Berg, 1928 s 63 124
1802			22 ½		Kristen Tangens enke solgte briggen De 2de Brødre	Berg, 1928 s 66

²³⁵ <http://www-bib.hive.no/tekster/tunsberg/tbghavn/kap01.html>

			33 34 ¼ 82 ½ 79 63		Nils Larsens enke eide 3 skip på 82, 79 og 63 l.	Berg, 1922 s 124
1804	5479 ½		105 33 34 ¼ 82 ½ 79 63		2449 kl hjemme i Tbg. 2376 kl hjemme på N. 654 ½ kl annetsteds Nils Ambjørnsens enke 105 Nils Larsens enke eide 3 skip på 82, 79 og 63 l.	Johnsen, 1934 s. 498 (B&S 1989) s 121 Berg, 1922 s 124
1806	7008 ½		34 ¼ 63 82 ½ 79 36 ½		118 Fartøy Nils Larsens enke Do. Do. G. Horperøds enke	Johnsen, 1934 s 500 Berg, 1922 s 126
1807	7150		63 82 ½ 79 36 ½		Nils Larsens enke Do. Do. G. Horperøds enke	Johnsen, 1951 s 25 Berg, 1922 s 126
1809					Listen over prisedømte skip i England oppgir ingen kvinnenavn	Johnsen, 1934 s 516

1811-1813					Ingen av nyervervelsene diss år hadde kvinner som hovedredere	Johnsen, 1934 s 522
1814	5484 ½		163 cml		92 Fartøy. Hjemmehørende i Tbg 45 fartøy 2789 ½ kl. Nøtterøy 13 på 771 ½ kl Minerva, Bente Marie Ager	Johnsen, 1934 s 525 Johnsen, 1951 s 69
1815	5607		163 kml		Bente M. Ager	Johnsen, 1951 s 25
1816			163 kml		Bente M. Ager Bunne nådd for tonnasjen og antall sjøfolk	Johnsen, 1951 s 69
1825	5285		163 kml		Bente M. *Ager 2459 lester i Tbg by	Johnsen, 1951 s 70 Johnsen, 1951 s 8
1835					Fartøy over 100 l. Tbg 200 fartøy Tjøme 3 “ Nøtterøy 1 “ Stokke 0 “ Landdistriktene mange flere små fartøy enn byen	Johnsen, 1951 s 18
1838	9292,5				Tbg by 4066,5 l	Johnsen, 1951 s 19
1842			104 96		Dorthea Bache eide 4000 rdl i barkskipet Grev Wedel Jarlsberg Birte og Bedalia? Men fra når? 96 l	Skifte 1842,jan/febr Malmst. L.Berg, 1922, s 387 ff
	Totalt	Menn	Kvinner			

Kommentarer:

Skipslisten fra 1707 ??? viser at 14 av totalt 30 skip er bygget i Tønsbergdistriktet, 12 hvis vi ikke tar med Tjøme. Fartøyene som var bygget i Årøysund, på Tjøme og Nøtterøy var småskuter fra 2 til ca 10 lester. I Tønsberg varierte det far 20 til 132. St. Oluf på 169 l ble bygget på Melsomvik 169 l.

Skipslistene på 1700-tallet viser veldig ofte kun skipperens navn. Nå var skipper og reder ofte samme person, men det utelukker ikke at det var andre interessenter involvert også. Jeg vil gå ut i fra at der hvor listene viser skipper og ikke spesifiserer reder, eier skipperen hele eller deler av skuten. Jeg vil imidlertid ikke anta at det ikke finnes andre interessenter uten at dette er bevist.

For perioden 1753-1773 er gjennomsnittlig lestetall for Tønsberg øket fra 15 ½ lester til 25 ½ lester. 25 av de totalt 51 skipsnavn som finnes på listene tilhører utenbys borgere, de fleste bosatt på Nøtterøy.²³⁶

1779

Sven Birks enke	17 kl
-----------------	-------

1797

Gullich Pedersens enke	34 ¼	Immanuel
Jens Hovlands enke	20	De 2de Brødre
Ole Rasmussens enke	22 ½	Immanuel
Christens Hermansens enke	22	De 2de Brødre
+Enke, Kr. Weier Oslebakken	74 ¼	Eneste Søster
Totalt på kvinnehånd	173	

²³⁶ Johnsen, 1934 s 475

Skipsliste fra Tønsbergdistriktet med antatt kvinnelig eierskap etter årstall

Skipnavn	Redere	Kjønn	Periode	Skipstype	Lester	Hjemme-hørende	Kommentarer	Referanser
Emanuel	Gullik Horperød m fl, eier G. Horperøds enke fra 1792	F	1779 - 1805	Brigg	33 36 ½ ?	Nøtterøy	På Horperød til 1805. Krigsåret 1807 opplagt i Holland. Ble vrak. Berg oppgir at enken eier i 1807 Sønnen var skipper en kort stund på Em. Som DE hadde etter faren.	(B&S 1989) s 119 Berg, 1922 s 533
Ebeneser	Rasmus Knap på Ørsnes og Søren Ambjørnsen Tokensen , senere arvingene hans.	?	1762- 1782	Snov	35-38	Nøtterøy	2660 i 1782 Bygd i Sande herred 1762 Senere eiet av Søren alene, solgt i 1782 av arvingene til Fredrikshald	(B&S 1989) s 117
Tønsberg	Anne Cathrine von Tritschler , general von Tritschler	F M	16.. 170?	Skip	200 cl	Tbg, Kristiania	Tritschler oppgis som enereder, men må være Annes.	Malmst Tank, 1923 s 454
Patientia	Vibrant Louchus og Bilov Sørensen (Tjømø) og Anna Huus	M M F	1693-98	Kreiert	34 l	Tønsberg	Vibrant fører. Anna Huus innflyttet enke, drev m sønnen Thomas litt skipsrederi. Solgt 1698 til Larvik	Johnsen, 1934 s 313
Elisabet	Ole Cortsen (Coldevey) Enken, salig Ole Cortsen	M F	1671 1677	Skip	50	Tbg		Johnsen 1934 s 294
Falken	Karen Stranger , salig Anders Madsens og Mattis Askestrand	F/M	1671	Skip	40 lester	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
Fortuna	Karen Stranger , salig Anders Madsens	F	1671	Kreiert	32	Tbg		Johnsen 1934 s 295
Katrine Lisebet	Karen Stranger, salig Anders Madsen	F	1671	Skip	145	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
Margrete	Karen, salig Anders Madsen	F	1671	Skip	117 l	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
St. Jørgen	Karen Stranger, salig Anders Madsens Mads Gregersen, toller Anders Gregersen	F M M	1671 1693 1698 1704	Kreiert	33 35 ½	Tbg	Forliste i 1704.	Johnsen 1934 s 295, S 315
Marthe Maria	Jørgen Sevik, eier. Deretter stesønnen Jens Haraldsson Sand	?	1766-80		32	Nøtterøy	Bygget i Sevika.	(B&S 1989) s 118
St. Andrea	Karen Stranger, salig Anders Madsens	F	1693	Skip	111 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 310
St. Oluf	Karen Stranger, salig Anders Madsens	F	1693	Skip	100 cl	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 310
St. Oluf (Olle)	Henrich Mogensen (Stoltenberg) og Peder Wulf Mogens Henriksen + mor Anne Jensdatter	M M M F	1693 1716	Skip	169 l	Tønsberg og Melsom	Oppgis å eie sammen med mor, Mogens førte dette år skipet.	Johnsen, 1934, s 311 Johnsen, 1934 s 322
St. Peder	Markus Nielsen (Oxenløve?) ½ , Sophia Mortensdatter og sønn Peder Iversen ¼ Michel Wulf ¼	M F M M	1693	Kreiert	24 l		Markus Nielsen fører. Sophia Mortens-datter var enken etter borgermester Iver Madsen. Sønnen Peder Iversen på Bragernes. Forliste 1708.	Johnsen, 1934 s 313
Haabets Arch	? Mads og Anders Gr. Madame salig Anders Gregersens , en part?	M F	1695 1706 1710	Skip	78 cl 65 l	Tbg. Tønsberg, tapt i 1710	To skip nevnes med redere Mads Gregersen, Madame salig Anders Gregersens, L. Pedersen og Oluf Iversen. Tank antyder her vært arv fra Anders Madssøn og Karen Stranger. Håbets ark (65 l) var Mads og Anders Gregerssønner eneredere fra 1706?	Malmst Johnsen, 1934 s 317 Tank, 1923, s 498
Sct Andreas	Karen Toller, gift med general Caspar Herman Hausmann	F? M?	1695 1708	Skip	87?	Tbg Krisitania ?	Tank oppgir begge som eiere! Ikke helt vanlig. Tyder på arv fra Tbg og hennes fam.	Malmst Tank, 1923, s
Sct Andreas	? Madame Must	F	1695 1709		115 cl	Tbg Hølen, Kristiania	Hun hadde ½ part	Malmst Tank, 1923 s 456
?	Anders Simonsens arvinger	F/M	1696	Skip	100 l	Tønsberg		
Karen Kirstine	Hans Brevikbugta m fl, skipsbyggere Fra 1770 av Tormod Olsson i Tbg	?	1766-70	Kreiert	22	Nøtterøy/ Tønsberg	Bygget i Aarøsund.	(B&S 1989) s 118
St. Anna	Peder Klausen Nørholm og Niels Trustrup Enken salig P. K. Nørholm	M F	1708 ca 1716	Skip	40 l	Tønsberg	Kapret dette år.	Johnsen, 1934, s 317
Dorothea	Madame salig Anders Gregersens, en part?	F	1710		34	Tønsberg, tapt i 1710	To skip nevnes med redere Mads Gregersen, Madame salig Anders Gregersens, L. Pedersen og Oluf Iversen. Tank antyder her vært arv fra Anders Madssøn og Karen Stranger.	Tank 1923, s 498
Sct Oluf	Anne salig Henrik Mogensens og hans barn	F	1710		169 cl	Tønsberg	Førtes i nov 1710 av en av sønnene, Mogens	Tank, 1923, s 494, 498
St. Anne	Peder Clausen Nørholm, borgermester Enken salig Peder Kl.	M F	1711 1712 1716		10 l	Tønsberg	På vei til England d.å. P.C. Nørholm døde i 1712, etterlot ingen formue. Enken drev litt handel og hadde skipet her i 1716 da det ble tatt som prise. Kapret dette år.	Tank, 1923, s 494, 498 Johnsen, 1934, s 251, 321
Tvende Brødre	Elisabeth salig Peder Wulfs og hennes barn	F	1711	Skip	81 cl	Tønsberg	På vei til England d.å. Førtes av Michel Wulf	Tank, 1923, s 494 Malmsten
Maria	Thor Gundersen og kone Kirsti Larsdatter	F/M	1759	Skute	15	Nøtterøy	Maria inngikk i skiftet etter Kirsti d.å. Hennes datter fikk 2/25 parter av Kirstis opprinnelig 15/25.	Skifteprotokoll Nøtterøy, s259b og 261b
Anna Maria	Sven Birkes enke , Nøtterøy	F	1779	Brigan tin	17 cl	Nøtterøy	Hans Halvorsen	Johnsen, 1934 s. 483
Immanuel	Ole Rasmussen	M	1779		18 cl	Tønsberg	Skipper Ole Rasmussen.	Johnsen, 1934 s. 485

	Ole Rasmussens enke	F	1779		22 ½ kl		Skipper R. Smith	
Søstrene	Samuel Føyen (1727-1786) Enken Samuel Føyen Mathias Føyn	M F M	1779 1786-88 1788	Skute	162 l 104 cl (83kl)	Tønsberg	Sønne Mathias Føyn (f. 1756)(Føyn) 23 år var skipper i 1779. Kjøpte skipet av sin mor i 1788 S.F. bygget skipet i 1768 og førte det selv i flere år. Skipet ble satt ned i lestatell ca 1779.	Tønsberg havn ²³⁷ Johnsen, 1934 s 472, 486
Christiane Sophie	C. F. Walløe C. F. Walløe's enke	M F	1839,-48 1854	Fullrigger	428 brt	Tønsberg	Bygget i Tbg	Malmst
De 2de Brødre	Christen Hermannsens enke	F	1797		22 kl	Tønsberg	Skipper H. Christensen. Bygget 1760	Johnsen, 1934 s. 493
De 2de Brødre	Jens Hovlands enke	F	1797		20 kl	Tønsberg	Skipper And. S. Føyn. Bygget i 1752	Johnsen, 1934 s. 492
Marthe Andrea	Nils L. Rønningen Nils L. Rønningens enke Lars J. Sande L. Jacobsens enke	M F M F	1798 1801 1816,-25 1845	Brigg	82 ½ cl	Nøtterøy	Bygget Årøysund, Nøt. 1798 av Nils L- Rønningen Forandret til bark	Malmst
Marthe Andrea	Nils Larsson Rønningen, eier senere lenge hans arvinger	?	1798	Brigg, senere bark	82,5	Nøtterøy, Årøysund	Visstnok bygd i Årøysund	(B&S 1989) s 121
Fredrika (Fridericca)	Nils Ambjørnsens enke (Kari Andersdatter) Fr. Ambjørnset	F M	1800 1801, 1807	Fullrigger	105 cl	Nøtterøy 1800-1810	Bygget 1800 av enken på Nøt. Solgt 1810. Johnsen sier N. Ambjørnsen bygget det.	Berg, 1922 s 121 Malmst Johnsen, 1934 s 497
Karen Lovise	Nils Larsens (Rønningen) enke pr 1800	F	1800 1807	Brigg	63	Nøtterøy	Kapret 1807 Berg oppgir at hun eier briggen i 1807 1816 eier Lars Jakobsen Sand denne.	(B&S 1989) s 124 Berg, 126, 129
Marthe Andrea	Nils Larsens (Rønningen) enke pr 1800	F	1800	Brigg	82,5	Nøtterøy	Visstnok bygd i Årøysund	(B&S 1989) s 124
Emanuel	Nils Larsen Rønningen Nils Larsens enke	M F	1800,07 1807	Skip	79 cl	Nøtterøy	Bygget i Larvik? 1800	Malmst
Emanuel el. Immanuel (Johnsen)	Gullich Pedersen Horperuds enke	F	1807	?	34 ½ kl	Nøtterøy	Skipper And. C. Hovland. Bygget i 1780. Er dette samme som Emanuel på 33 el 36 1/2 l som var i drift allerede 1779?	Johnsen, 1934 s 492 Berg, 1922, 126, 533
Barbra Maries Haab	G. A. Gjertsen G. A. Gjertsens bo G. A. Gjertsens enke	M M/F F	1811 1848 1864	Fullrigger	82 cl	Tjøme, Tbg		Malmst
Elisa	S. Spødring m. fl.	M/F	1811	Skip	67 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget Amerika 1803.	Johnsen, 1934 s. 522
St. Johannes	Carlsen m. fl.	M/F?	1813	Brigg	34 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget 1794.	Johnsen, 1934 s. 524
Martha (Marthe)	Madame Hofgaard ? Math. Sande J. Aarøes enke	F M F	1820 1825 1845, 1856	Skip	124 cl	Nøtterøy	Madam Hofgaard selger dette i 1820. Bygget Nøt. 1811 C. L. Aarøe er skipper i 1856, sønn?	Malmst Scheel, 1935, s 128 NHS 2 s 127
Minerva	Bente Marie Ager , Laurentius Føyns enke	F	1820?		163 cml	Tbg	Mor til Svend Føyn. Hun hadde arvet gården Nordre Fadum i Sem, født på Aker gård. Eide skipet Minerva, som hun greide å sitte med gjennom de dårlige tider, til sønnene kunne overta.	SFB s 81
De 4 Søskende	Madam Dahl ? Nich. C. Agerup N. C. Agerups enke	F M F	1821 1825,48 1854,64	Brigg	210 brt	Tønsberg Nøtterøy 1821-1864		Malmst
Emanuel	Ole M. Kjølø Ole M. Kjølø's enke	M F	1825 1845	Brigg	82 cl	Nøtterøy	Bygget på Knarberg 1825	Malmst
Moses	Madam Falck	F	1826	Brigg	121 cl	Nøtterøy, Tbg	Ført av Jacob Falck i 1826	Malmst
Sophie	Samuel Lindholm T. Lindholms enke	M F	1827 1845	Skip	109 ½ cl	Nøtterøy	Bygget på Nøtterøy	Malmst
Lina	Sophie Jørgensdatter, Samuel T. Lindholms enke.	F	1843	Skip		Tønsberg	Enken, Madame Lindholm, kjøpte skipet på auksjon i forb med sin manns skifte	Skifteprotokoll, s 830
Bedalia	O. M. Kjølø's enke G. Jacobsen G. Jacobsens enke B. H. Kjølø	F M F M	1845 1848 1856 1864	Bark	96 cl	Nøtterøy	Bygget på Kårberg, Nøt.	Malmst
Eidsvoll	N. C. Agerup N. C. Agerups enke	M F	1845 1854	Brigg	80 ½ cl	Nøtterøy		Malmst
De 2de Brødre	N. L. Walløe N. L. Walløes enke	M F	1848 1854	Skip	115 ½ cl	Tønsberg	?	Malmst
Emanuel	N. L. Walløe N. L. Walløes enke	M F	1848 1854	Brigg	118 ½ cl	Tønsberg	Bygget i Tbg? I 1800	Malmst

²³⁷ <http://www-bib.hive.no/tekster/tunsberg/tbghavn/kap01.html>

Skipliste fra Tønsbergdistriktet

							Kommerselester: 1cl =2 registertons a 2.83 kubikk	Johnsen, 1934 s 470
A - Fartøyets navn	A - Eier/e - skipsfører	Kjønn	Årstall	Type fartøy	Str/les ter	Hjemme-hørende	Fart, last div	Referanse
?	Anders Simonsens arvinger	F/M	1696	Skip	100 l	Tønsberg		
?	?		1763	Skute	16 cl	Melsom-vik	Søren Nielsen	Johnsen, 1934 s. 473
?	?		1763	Jakt	8 cl	Nøtterøy	Lars Halvorsen	Johnsen, 1934 s. 473
Amphitrite	?		1811	Brigg	115 cl	Tønsberg	Bygget i Tvedestrand. Oppgis som hjemmeh i Tbg fra 1811, men ingen eiere registrert før i 1848	Malmst
Andreas	Hans Hansen Veiel og And. Simensen (Kr.)	M	1693	Skip	115 l	Tønsberg	And. Simensen kjent skipsreder i Kristiania	Johnsen, 1934 s 312
Anna Catharina	Amund Olsen (Føyen) Nøtterøy Anders Walløe	M M	1779 17??	Brigantin	22 cl	Nøtterøy	Skipper Amund Olsen (Føyen). Kjøpt av Anders Walløe. Hvilken periode eide A. Walløe denne?	Anders Bollern
Anna Cathrine	?		1695?	Skip	224 cl	Tønsberg		Malmst
Anna Cathrine	? Owe Hansen	M	1753	Skute	7 cl	Tønsberg	Owe Hansen	Johnsen, 1934 s. 471
Anna Cathrine	Samuel Føyen	M	1755	Skip	100 l 68 cl	Tønsberg	Fører skipet selv til å begynne med. Fra 1762 Peder Mørch	Johnsen, 1934 s 470
Anna Elisabeth	Peder Wulf	M	1693	Skip	48 ½ l	Tønsberg, Melsom	Enereder, Melsom. Forlist 1696.	Johnsen, 1934 s 312
Anna Hedvig	Andreas Jensen Næss	M	1772	Fullrigger	124 cl	Sandeherrred, Tbg	Bygget i Sandeherrred	Malmst
Anna Hellena	Anders Walløe	M	1797		24 kl	Tønsberg, Vallø	Skipper And Knudsen. Bygget 1780	
Anna Kristine	Johan Berent Massmann m.fl.	M	1707	Skip	92 l	Tønsberg	Kjøpt dette år sammen med Otto von Cappelen og Søren Hansen som eide ½ p (begge Dr.). Bygget 1691. J.B. Massmann eide ½ p i 1706 og fram	Johnsen, 1934 s 317, s 318
Anna Margretha	Peer Collin junior	M	1779	Brigantin	29 cl	Tønsberg	Skipper Andreas Holst	Johnsen, 1934 s. 483
Anna Maria	Sven Birkes enke, Nøtterøy	F	1779	Brigantin	17 cl	Nøtterøy	Hans Halvorsen	Johnsen, 1934 s. 483
Anna Maria	Salomon Johnsen	M	1784	Brigg	?	Næss, Tbg		Malmst
Anna Maria	Christen Agerup	M	1797		39 kl	Nøtterøy	Skipper H. Jonsen. Bygget i 1787.	Johnsen, 1934 s. 494
Anna Maria	H. Jonsen	M	1798					
Anna Maria	Hans Holm	M	1797		40 kl	Tønsberg?	Skipper Harald Jacobsen	Johnsen, 1934 s 492
Anna Maria	Salomon Jensen, Nes søndre		1781-1812	Brigg		Tbg/-Bytangen	Losoldermann. Hans bo hadde også flere "eventyrobbligasjoner" med sikkerhet i skip : 1 Fra Søren Bjørnebo på 199 rd. Mot eventyr i grigantinen "Ebenezar".	SFB s 100-101
Anne Caroline	Jørgen Giersøe	M	1813	Brigg	69 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 523
Anne Dorthea	Heyding & Svendsen	M	1813	Galeas	56 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 524
Anne Kristine	Hans Hansen Veiel og flere	M	1695	Skip	150 l		Kjøpt sammen med 2 borgere på Bragerens. Førte det selv året etter.	Johnsen, 1934 s 312
Anne Maria	?		1763	Jakt el Galiot	15 cl	Nøtterøy	Skipper Lars Andersen. Jakten 3 år d.å. Oppgitt som jakt i 1763, som galiot i 1764. Samme lestatall og samme eier...	Johnsen, 1934 s. 473, 474
Anne Maria	?		1764	Snov	45 cl	Tønsberg	Skipper And. Hansen Føyen. Nyervervelse.	Johnsen, 1934 s. 474
Arendal	?		1733	Kreiert	19	Tønsberg	Kjøpt inn fra byen Arendal d.å.	Johnsen, 1934 s 327
Arken	Samuel Lindholm	M	1813	Slupp	18 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Tatt av fienden. Oppbrakt to ganger i perioden 1813-1814.	Johnsen, 1934 s. 524, 525
Arveprindsen	Christopher Thoresen	M	1812	Fregat skip	288 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Skipper Christopher Thoresen.	Johnsen, 1934 s. 523
Aurora	?		1806		77 kl	Tønsberg	Ført av Jacob Falck fra Nøtterøy.	Johnsen, 1934 s 500
Axel Thorsen	Kystens hjemmevern		1807 ..	Sjalupp	64 fot	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Barbara Maria	Niels Ambjørnsen og Ole Olsen	M	1779	Brigantin	59 l 38 cl	Nøtterøy	Skipper Ole Olsen. Bygget 1778 N.	Johnsen, 1934 s. 483
Barbra Maries Haab	G. A. Gjertsen G. A. Gjertsens bo G. A. Gjertsens enke	M M/F F	1811 1848 1864	Fullrigger	82 cl	Tjøme, Tbg		Malmst
Bedalia	O. M. Kjølø's enke (Birte) G. Jacobsen G. Jacobsens enke B. H. Kjølø	F M F M	1845 1848 1856 1864	Bark	96 cl	Nøtterøy	Bygget på Kårberg, Nøt.	Malmst
Biekuben	Peder Heyding og medredere	M?	1809	Brigg	20 kl	Tønsberg	Bygget d.å. Tatt av fienden i 1810 og forliste straks etter.	Johnsen, 1934 s 520, 521
Bonus	Anders Hansen Movig Hans Movig	M M	1797 1798		30 kl (42 ½ kl)		Skipper Anders H. Movig. Bygget i 1784	Johnsen, 1934 s. 493
Brødrene	?			Skip			Prisedømt i Carthagena i 1798	Malmst
Brødrene	Samuel Føyen	M	1779	Brigantin	129 ½ l 83 ½ cl (91 kl)	Tønsberg	Skipper er sønnen, Andreas Samuelsen Føyen.	Johnsen, 1934 s. 483, 486
Brødrene	Andreas Føyn	M	1797	Skip	148 kl	Tønsberg	1798 Prisedømt. Bygget i 1795.	Johnsen, 1934 s. 494
Brødrene	Gimsøe	?	1830	Brigg	81 cl	Tønsberg	Bygget på Sand, Tbg. Nøtterøy	Malmst
Brødrene av Tønsberg	Mathias Foyn, kjøpmann	M	1796/98	Skip		Tønsberg	Kapret en rekke ganer i prioden	Tank, 1923 s 552
Brødres Minde	Jacob Bull A.H. Kjølø	M M	1829 1864	Brigg	219 brt	Nøtterøy? Tbg?	Bygget på Sand, Nøtterøy (A.H.Kjølø . Død i 1862? Skipper. Barnebarn av Birte på Kjølø?)	Malmst
Carolina	Ingebreth Jacobsen	M	1797		47 ½ kl	Tønsberg	Fører skipet selv. Bygget i 1782	Johnsen, 1914 s 494

Carolina	Hans Zachariassen	M	1797		49 kl	Tønsberg	Skipper H. Zachariassen. Bygget i 1787	Johnsen, 1934 s. 493
Cathrine	?		1753	Kreiert	19 cl	Tønsberg	?	Johnsen, 1934 s. 471
Cathrine	Niels Bull	M	1810	Brigg	93 ½ kl	Tønsberg	Innkjøpt fra Frankrike d.å.	Johnsen, 1934 s 521
Ceres	Gregers og Mads Samsing	M	1809		117 ½ kl		Kjøpt d.å.	Johnsen, 1934 s 520
Ceres	Anders Lindahl	M	1813	Brigg	39 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 524
Charlotte Wilhelmine	Niels Bull	M	1811	Skip	104 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Fører Daniel Kjølnær.	Johnsen, 1934 s. 522
Christiane Sophie	C. F. Walløe C. F. Walløe's enke	M F	1839,- 48 1854	Fullrigger	428 brt	Tønsberg	Bygget i Tbg	Malmst
Compagniet	Hans Olsen Næss	M	1797		38 ½ kl	Tønsberg	Skipper H. O. Næss	Johnsen, 1934 s. 493
Concordia	Anders Christensen Langøe	M	1700	Skip	177 ½ l	Tønsberg	Hovedreder. Solgt til Larvik 1703	Johnsen, 1934 s 315, 316
Concordia	Carl Stoltenberg	M	1804	Brigg	43 ½ kl	Tønsberg	Bygget i 1801, fører Andreas Wulfsberg Koch.	Johnsen, 1934 s 499
Concordia	Mathias Sande	M	1816	Skip	123 cl	Nøtterøy	Bygget i Hella 1816	Malmst
Constantia	Christopher Schøyen	M	1798	Skip	59 kl	Tønsberg	Nybygget d.å.	Johnsen, 1934 s 496
De 12 levende brødre	Jacob Bull	M	1726,28	Tremaster	148 l	Tønsberg	Skipper 1726-28 Eilert Henrichsen (Stoltenberg) Senere sønnen Frants Bull.	Johnsen, 1934 s 339
De 2de Brødre	A., L. Evensen	M	?	Brigg	82 cl	?	?	Malmst
De 2de Brødre	Jens Hovlands enke	F	1797		20 kl	Tønsberg	Skipper And. S. Føyn. Bygget i 1752	Johnsen, 1934 s. 492
De 2de Brødre	Michel Melsom	M	1797		20 kl	Melsom	Skipper Søren Sørensen	Johnsen, 1934 s. 493
	C Melsom	M						
De 2de Brødre	Christen Hermannsens enke	F	1797		22 kl	Tønsberg	Skipper H. Christensen. Bygget 1760	Johnsen, 1934 s. 493
De 2de Brødre	Hans Movig	M	1797		26 kl	Nøtterøy	Skipper K. And Kjøge. Bygget 1775	Johnsen, 1934 s. 492
	And. Movig	M	1798					
De 2de Brødre	Søren Jahnsen Føyen	M	1797		27 kl	Tønsberg	Skipper Jan Andersen Sande	Johnsen, 1934 s. 493
	Jan Andersen Sande	M	1798			Nøtterøy?		
De 2de Brødre	Anders Lorentzen	M	1797		66 kl	Tønsberg	Skipper H. I. Giersøe. Bygget i 1781	Johnsen, 1934 s 492
De 2de Brødre	N. L. Walløe N. L. Walløes enke	M F	1848 1854	Skip	115 ½ cl	Tønsberg	?	Malmst
De 2de Søstre	Hans A. Movig Hans & Even Movik Even A. Movik	M M	1805 1816	Skip	115 cl 115 ½ kl	Nøtterøy	Bygget 1805 på Movig. Nybygget av Hans A. Movig d.å.	Malmst Johnsen, 1934 s 500
De 3de Brødre	C. Knudsen Han opererte på 1800-tallet så 1754 er veldig usannsynlig	M	1754? ??	Brigg	71 cl	Tønsberg	Skipfører og eiere har navn jeg ikke assosierer med 1700. H.H. Kjøløve var 28 i 1854?	Malmst
De 3de Søstre	?		1834	Brigg	81 cl	Tønsberg		Malmst
De 4 Søkende	Madam Dahl ? Nich. C. Agerup N, C. Agerups enke	F M F	1821 1825,48 1854,64	Brigg	210 brt	Tønsberg Nøtterøy 1821-1864		Malmst
De 5 brødre	Claus Jacobsen (Hogendich)	M	1703	Galiot	17 l	Tønsberg	Tok borgerskap i Tbg dette år.	Johnsen, 1934 s 319
De 5 Søstre	Søren O. Bjønnes	M	1815-1825	Skip	79 cl	Nøtterøy 1815-1848	Bygget på Nøt. 1815	Malmst
De 5 Søstre	Søren O. Bjønnes	M	1815-1825	Skip	79 cl	Nøtterøy 1815-1848	Bygget på Nøt. 1815	Malmst
De 5 Søstre	Søren O. Bjønnes C, Knudsen	M	1815,25	Skip	79 cl	Nøtterøy	Bygget på Nøtterøy	Malmst
		M	1848					
De 5 Søstre	Søren O. Bjønnes C, Knudsen	M M	1815,25 1848	Skip	79 cl	Nøtterøy	Bygget på Nøtterøy	Malmst
De fem søstre	Kjøll Christoffersen Næs	M	1779			Sem		SFB s 91
De Fem Søstre	Kjøll Christoffersen Næss og Henrich Kjøløsen Næss (sønn)	M	1779	Hukker t/galle ace	24 ½ cl	Tønsberg	Skipper Henrich Kjøløsen Næss.	Johnsen, 1934 s. 484
De tvende brødre	Peder Wulf	M	1700	Skip	81 l	Tønsberg, Melsom	Sønnen Anders Wulf førte skipet.	Johnsen, 1934 s 315
De tvende Brødre	Jacob Bull og Vincents Stoltenberg	M	1731	Skip	133 l	Tønsberg	Tbg største skip d.å. Bull hovedreder i 30-årene. Skipet ført av hans sønn Andreas	Johnsen, 1934 s 327, 339
De tvende Brødre	?		1753	Hucker t	11 cl	Tønsberg	?	Johnsen, 1934 s. 471
De tvende Brødre	?		1764	Skip	51 ½ l 33 cl	Tønsberg	Skipper Peder Brandel Scheen	Johnsen, 1934 s. 474
De Tvende Brødre	Anders Thomsen	M	1779	Kreiert	20 cl	Tønsberg	Skipper Anders Thomsen.	Johnsen, 1934 s. 484
De Tvende Brødre	Anders Lorentzen	M	1794	Brigg	66 kl	Tønsberg	Nest etter Foynbrødrene.	Johnsen, 1934 s 491
De Tvende Søstre	Ole Pedersen Wold	M	1779	Skute	22 ½ l 14 ½ cl	Tønsberg		Johnsen, 1934 s. 485
Den gode Moder	Halvor Eliesen	M	1800	Skip	130 kl	Tønsberg	Innkjøpt fra Kjøbenhavn d.å.	Johnsen, 1934 s 497
Den grå Falk	Christopher Thue	M	1693	Kreiert	22 l	Tønsberg	Ført av Nicolas Hågensen. Forliste 1706	Johnsen, 1934 s 313, 317
Den norske Krone	Peder Wulf	M	1685	Skip	107 cl	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 300
Den norske Løve	Ole Cortsen (Coldevey)	M	1671	Skute	30	Tbg		Johnsen 1934 s 295
Den Tønsbergske Kjøbmand	Mathias el. Laurentius Foyn	M	1798	Skip	?	Tønsberg	M. må ta feil når han kaller skipet Trønderske!! Kapret i 1798.	Malmst Tank, 1923 s 552
Den	Mathias Foyn	M	1798	Skip	?	Tønsberg	M. må ta feil når han kaller skipet	Malmst

Tønsbergiske Kjøbmand							Trønderske!! Kapret i 1798.	Tank, 1923 s 552
Den unge kjøpmann	Ole Bache ?	M	1751 1753	Skip	47 l 30 cl	Åsgårdstrand	Skipper selv i 1751. I 1753 var skipper Frans Bull. Se Maren Cathrine der Ole Bache var skipper i 1753	Johnsen, 1934 s 330, 471
Der ringende Jacob	Peder Brandahl Scheen	M	1779	Galeas	17 cl	Tønsberg	Skipper Peder Brandahl Scheen	Johnsen, 1934 s. 485
Det Gode Haab (Håp)	Hans A. Movig H. Andersen Mørk Nils Skjerve	M M M	1801 1801 1825	Skip	83 ½ cl	Nøtterøy 1801-1826	Bygget på N. d.å. antagelig av Movig og så solgt?	Malmst Johnsen, 1934 s. 497
Det hvite Lam	?					Tønsberg	Hadde vært i opplag siden 1697, solgt til Holmestrand i 1698	
Die Hoffnung	Byfoged Hammer	M	1813	Brigg	42 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 524
Ditlefine	A. Hvistendahl	M	1813	Galeas	33 ½ kl	Tønsberg	Tatt, tilbakeerobret og atter tatt i 1813.	Johnsen, 1934 s. 525
Dorothea	A. S. Barchmann	M	1705	Pinkerskip	20 l	Tønsberg	Solgt i 1705.	Johnsen, 1934 s 317
Dorothea	Madame salig Anders Gregersens, en part?	F	1710		34	Tønsberg, tapt i 1710	To skip nevnes med redere Mads Gregersens, Madame salig Anders Gregersens, L. Pedersen og Oluf Iversen. Tank antyder har vært arv fra Anders Madssøn og Karen Stranger.	Tank 1923, s 498
Ebebezer	Søren og Niels Nielsen, Husøy	M	1779			Sem	Eies av brødrene. (Var de sønner av Niels Næss? Med smacken Ebenezer?)	SFB s 91 Johnsen, 1934 s. 471
Ebenetzer	Johannes Steenberg	M	1797		16 ½ kl	Tønsberg	Skipper And. Holst. Bygget i 1782	Johnsen, 1934 s. 494
Ebenetzer	David Bull	M	1797		51 kl	Tønsberg	Skipper Hans Sørensen. Bygget 1782.	Johnsen, 1934 s. 493
Ebenezer	Ole Melsom Michel Wulf	M	1731 1733	Skip	53 ½ l	Melsom Tønsberg	Michel, sønn av Peder Wiulf på Melsom	Johnsen, 1934 s 327, 329
Ebenezer	Anders Christensen Schiærve	M	1733	Skip	40 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 329
Ebenezer	?		1753	Skute	15 cl	Tønsberg	Skipper Christen Hermandsen	Johnsen, 1934 s. 471
Ebenezer	Niels Næss	M	1753	Smacke	26 l 19 ½ cl	Tønsberg	Niels Næss	Johnsen, 1934 s. 471
Ebenezer	?		1763	Skute	25 cl	Stokke	Skipper Christen Hermandsen. Samme som den fra 1753? Denne skuten er 13 år så det er mulig. CL kan være oppgitt feil på en av dem.	
Ebenezer	?		1763	Snov	54 l 35 cl	Nøtterøy	Skipper Anders Tønnesen. Snoven 2 år då.	Johnsen, 1934 s. 473
Ebenezer	Søren Nielsen og Niels Nielsen Huusøe, brødre	M	1779	Galeas	19 cl	Tønsberg	Søren Nielsen Huusøe	Johnsen, 1934 s. 485
Ebenezer	Anders Tønnesen	M	1779	Snov	59 l 38 cl	Tønsberg	Skipper Anders Andersen.	Johnsen, 1934 s. 484
Ebenetzer	Christen Hermandsen	M	1779	Skute	25 cl	Stokke	Skipper Christen Hermandsen	Johnsen, 1934 s. 484
Eentracht	Albret Seeberg	M	1751 1753	Galiot	30 l	Tønsberg	Skipper selv	Johnsen, 1934 s 330, 471
Eidsvoll	N, C. Agerup N, C. Agerups enke	M F	1845 1854	Brigg	80 ½ cl	Nøtterøy		Malmst
Einer Tambeskielver	Kystens hjemmevern		1807..	Sjalup p	64 fot	Tbg	2 kanoner. Donasjoer fra privatpersoner ca 50% Flere seil. Ros av 60 mann	Njotarøy årsskrift 2003 s 6(Nesje 2004)
Einer Tambeskielver	Kystens hjemmevern		1807..	Sjalup p	64 fot	Tbg	2 kanoner. Donasjoer fra privatpersoner ca 50% Flere seil. Ros av 60 mann	Njotarøy årsskrift 2003 s 6(Nesje 2004)
Elen Dorothea	Elias Føyen	M	1756 og 1763	Skip	85 l 55 cl	Tønsberg	Fører og reder. Død Tbg 1775.	Johnsen, 1934 s 471, 473
Elisa	S. Sødning m. fl.	M/F	1811	Skip	67 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget Amerika 1803.	Johnsen, 1934 s. 522
Elisabet	Ole Cortsen (Coldevey) Enken, salig Ole Cortsen	M F	1671 1677	Skip	50	Tbg		Johnsen 1934 s 294
Elisabet	Peder Wulf	M	1685	Skip	48 ½ cl	Tønsberg	Er selv skipper	Johnsen, 1934 s 300,
Elisabeth	?		1764	Skip	101 ½ l 69 cl	Tønsberg	Skipper Elias Føyen. Nyervervelse d.å. Skipet er 11 år.	Johnsen, 1934 s. 474
Elisabeth	Christian Quernheim	M	1773 1779		62 ½	Sem	Skipper og reder Christian Quernheim fra Narverød. Tønsbergs nest største skip. Besetning 10. Skipet nevnes flere ganger, men alltid uten navn. Så endelig for 1779 kommer navnet Elisabeth	SFB s 81 Johnsen, 1934 s. 475, 480
Elisabeth	Thorger Gundersen	M	1779	Sjalup p	17 ½ cl	Nøtteøy	Skipper Thorger Gundersen	Johnsen, 1934 s. 485
Elisabeth	Thomas Egeness	M	1797		17 kl	Nøtterøy	Skipper Arne Andersen. Bygget i 1771.	Johnsen, 1934 s. 493
Elisabeth	O. A. Føyn	M				Tønsberg		
Elisabeth	Per Collin	M	1797		18 kl	Tønsberg	Sipper Hendr. Nielsen Næss. Bygget i 1788.	Johnsen, 1934 s. 494
Elisabeth	O. A. Stangeby	M	1804	Skip	106 ½ cl	Nøtterøy	Bygget i 1804	Malmst
Else Marie	Samuel Føyen	M	1751 1753		70 l 48 cl	Tønsberg	Var selv skipper 1753 Elias Føyen skipper	Johnsen, 1934 s 330, 471
Emanuel	?			Bark	93 cl	Tønsberg		Malmst
Emanuel	Esaias Jørgensen og Peder Iversen på Bragernes	M M	1694	Skip	94 l	Tønsberg	Bygget samme år. Skipper Lars Jockumsen. Forliste sm år og Esaias tapte hele sin formue på 1400 rdl.	Johnsen, 1934 s 313
Emanuel	?		1695	Skip	155 cl	Tønsberg		Malmst
Emanuel	Christopher Larsen Thue og bror Lars Thue (Kr.)	M	1696	Kreiert	39 l senere 43 l	Tønsberg	Thue enereder fra 1706.	Johnsen, 1934 s 314, 317
Emanuel	Ole Rasmussen ?		1753 1763	Skute	16 cl	Tønsberg	Skipper Ole Rasmussen begge år og sikkert reder? Skuten 12 år i 1763.	Johnsen, 1934 s. 471, 473

Emanuel	?		1753	Skute	7 ½ cl	Tønsberg	Skipper Cordt Wolff	Johnsen, 1934 s. 471
Emanuel	Lorentz Erichsen	M	1762 1763	Snov	75 l 51 ½ cl	Tønsberg	Eier og fører. Lorens Erichsen.	Johnsen, 1934 s 472, 473
Emanuel	?		1763	Snov	80 ½ l 54 cl	Tønsberg	Lars Pedersen, skipper. Snoven solgt til Holmestrand.	
Emanuel	G. Horperøds enke	F	1807	Brigg	36 1/2	Nøtterøy	Skipper Ole Gulliksen	Berg, 1922 s 126
Emanuel	Nils Larsen Rønningen Nils Larsens enke	M F	1800,0 7 1807	Skip	79 cl	Nøtterøy	Bygget i Larvik? 1800	Malmst
Emanuel	Fredrik Hauff		1804	Brigg	28 ½	Sem	Bygget i 1773. Fører Ole Torgersen (Bror?)	SFB s 99 Johnsen 1934, s 499
Emanuel	?	M	1813	Brigg	39 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget i 1807.	Johnsen, 1934 s. 524
Emanuel	Ole M. Kjølø Ole M. Kjølø's enke	M F	1825 1845	Brigg	82 cl	Nøtterøy	Bygget på Knarberg 1825	Malmst
Emanuel	N. L. Walløe N. L. Walløes enke	M F	1848 1854	Brigg	118 ½ cl	Tønsberg	Bygget i Tbg? i 1800	Malmst
Emmanuel	Christopher Thue	M	1711		43 l	Tønsberg	På vei til England d.å.	Tank, 1923, s 494, 498
Emmanuel	Mads Gregersen, part	M	1711		34 ½ l	Tønsberg	På vei til England d.å. Skipperen er medreder	Tank, 1923, s 494, 498
Emmanuel	Mads Gregersen, part	M	1711		34 ½ l	Tønsberg	På vei til England d.å. Skipperen er medreder	Tank, 1923, s 494, 498
Emmanuel	Anders Walløe	M	1800	Skip	99 kl	Tønsberg	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s 497
Endrægtighed	?		1763	Galiot	50 l 32 cl	Tønsberg	Skipper Albret Seeberg	Johnsen, 1934 s. 473
Endrægtighed	?		1764	Skip	113 l 79 cl	Tønsberg	Skipper Samuel Føyen. Nyervervelse d.å.	Johnsen, 1934 s. 474
Eneste Søster	And. Lorentzen	M	1798	Skip	71 ½ kl	Tønsberg	Nybygget d.å.	Johnsen, 1934 s 496
Engel Rafael	Christopher Larsen Thue ¾ Hans Must (Kr.) 1/8 og Gjerd Andersen (Kr.) 1/8	M	1696	Skip	178 l	Tønsberg	Christopher Thue fører. (Mange slektn godt gift)	Johnsen, 1934 s 314
Engel Raphael	Christopher Thue	M	1712 1770	Skip	178 cl	Tønsberg	1712 Def.s. 12 kan. Defensjonsskip, 12 kanoner	Tank 1923, s 492, 498 Malmst
Engel Raphael	Christopher Thue samme	M	1712, 1708 ca. 1770	Skip	178 cl	Tønsberg	1712 Def.s. 12 kan. 1708 (Johnsen,1934) s 317 Defensjonsskip, 12 kanoner	Tank 1923, s 492, 498 Malmst
Enighed	Niels Arnesen Meum	M	1779	Kreiert	1701/2 cl	Nøtterøy		Johnsen, 1934 s. 484
Enighed	Nils Ambjørnsen Brevig	M	1797	Skip		Tønsberg	Kapret i 1797 av fransk fartøy	Malmst Tank, 1923 s 552
Enighed	Nils Ambjørnsen Brevig	M	1797	Skip		Tønsberg	Kapret i 1797 av fransk fartøy	Malmst Tank, 1923 s 552
Enigheden	Niels Arnesen Meum	M	1779	Brigant tin	43 ½ l 28 ½ cl	Nøtterøy	Skipper Niels Arnesen Meum. Bygget 1779 N.	Johnsen, 1934 s. 483
Enigheden	Niels Ambjørnsen Brevig	M	1794	Brigg	64 kl		Prisedømt i 1798.	Johnsen, 1934 s. 496
Enigheden	Søren Husøy	M	1797		24	Sem	Skipper og eier.	SFB s 91
Enigheden	Søren Huusøe	M	1797		24 kl	Tønsberg	Skipper og eier Søren Huusøe. Bygget i 1782.	Johnsen, 1934 s. 494
Enigheden	Nils Ambjørnsen	M	1797		64 kl	Tønsberg?	1798 prisedømt. Bygget i 1782.	Johnsen, 1934 s. 494
Enigheden	O. A. Stangeby	M	1800	Brigg	76 cl	Nøtterøy 1800- 1807	Bygget 1800 Norge	Malmst
Enigheden	O. A. Stangebye Gregers Samsøy	M M	1800 1807	Brigg	76 cl	Nøtterøy		Malmst
Enigheden	Ditlef Hvistendahl	M	1811	Brigg	93 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 522
Enigheden	Kjøp Chr. Næss	M	1813	Jagt	16 kl	Tbg tollid Walløe	Ny d.å. Skipper Kjøp Chr. Næss	Johnsen, 1934 s. 524
Enigheden	Herman Wedel Jarlsberg		1815		2	Sem	Eiet den og den må ha vært en av båtene ha brukte til å skaffe korn.	SFB 109
Enterprise ex dansk	I, P. Harbitz	M	1835	Bark				Malmst
Erstatning	Andreas Føyn	M	1801	Skip	180 ½ kl	Tønsberg	Kjøpt d.å.	Johnsen, 1934 s 4??
Erstatningen	Anders Føyn	M	1800	Skip	181 cl	Tønsberg	Bygget i Tbg. Døde ikke han tidlig? Enken overtok?	Malmst
Erstatningen	Niels Hansen		1820?		12	Sem, Jersøy	For på Danmark.	SFB 112
F. J. Kaas	Mathias Føyn (Føyn)	M	1800	Fullrig ger	150 l	Tønsberg, Teie	Bygget 1800 av Matias F.	Tank 1923, s 566
F. J. Kaas	Mathias Føyn (Føyn)	M	1800	Fullrig ger	150 l	Tønsberg, Teie	Bygget 1800 av Matias F. . Sønn av Samuel Føyen. Han og bror Andreas var de to største redere i Tbg i 1794	Tank 1923, s 566 Johnsen 1934 s 491
Fædrelandet	M. W. Faye	M	1807	Skp	?	Tbg	Beslaglagt i England 1807. Prisedømt.	Malmst
Fædrelandet (Fædrenelands t)	Mathias W. Faye	M	1803 1807	Skip	111 kl	Tbg	Bygget d.å. Beslaglagt i England 1807. Prisedømt.	Johnsen, 1934 s. 498 Malmst
Fædres Minne	? før 1848? H. Walløe 1848			Brigg	206 brt	Nøtterøy og/el Tønsberg 1827- 1898	Bygget Sand, Sandar	Malmst
Fædres Minne	? før 1848? H. Walløe 1848			Brigg	206 brt	Nøtterøy og/el Tønsberg 1827- 1898	Bygget Sand, Sandar	Malmst
Falken	Karen Stranger, salig Anders Madsens og Mattis Askestrand	F/M	1671	Skip	40 lester	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
Familierne	Peder og Christen Melsom	M	1806	Skip	115 kl	Melsom	Ført av Gert Bull fra Bogen i Stokke.	Johnsen, 1934 s 500
Felix	Lars Knudsen? Tbg. Navn?	M	1806	Skip	86 ½ cl	Tønsberg	Bygget i Sandefjord i 1806	Malmst
Felix	Lars Knudsen? Tbg. Navn?	M	1806	Skip	86 ½ cl	Tønsberg	Bygget i Sandefjord i 1806	Malmst
Flora	Niels Bull	M	1818	Skip	255 ½	Tønsberg	Bygget Tbg.	Malmst

						cl			
Flora	Niels Otto Bull	M	1818			188 ½	Tbg/Sem	Tbg største skip på dette tidspunkt. Kjøpte i 1812 Aker Gård i Sem, ant tjent på lisensfarten under krigen. Forble boende i sin gård i Tbg. Men sønnen Carl Bull ble knyttet til Sem.	SFB s 107 NHS 2 s 186
Flora	Niels Bull	M	1818	Skip		255 ½ cl	Tønsberg	Bygget Tbg.	Malmst
Florentina	Carl Stoltenberg og M. W. Faye?	M	1808	Brigg		?	Tønsberg	Oppbrakt i 1808 el 1809.	Johnsen, 1934 s 518
Forsøget	Niels Bull	M	1812	Galeas		43 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 523
Fortuna	Abraham Abrahamson	M	1671	Skute		18	Tbg		Johnsen 1934 s 295
Fortuna	Karen Stranger, salig Anders Madsens	F	1671	Kreiert		32	Tbg		Johnsen 1934 s 295
Fortuna	Truls Hansen	M	1671	Skip		60	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
Fortuna	?		1681			24	Tønsberg?	Nød godt av avkortning i tollen.	Johnsen, 1934 s 303
Fortuna	Frants Mortensen (Ross?)	M	1693	Skute		20 l	Tønsberg	Reder og fører. Forlist i 1703.	Johnsen, 1934 s 313, 316
Fortuna	J. B. Massmann	M	1708	Kreiert		13	Tønsberg	Enereder i denne fra 1708	Johnsen, 1934, s 317
Fortuna	Mads Gregersen, part	M	1711			20	Tønsberg	På vei til England d.å. Skipper var medreder	Tank, 1923, s 494, 498
Fortuna	Mads Gregersen, part	M	1711			20	Tønsberg	På vei til England d.å. Skipper var medreder	Tank, 1923, s 494, 498
Fortuna	Jens Povelsen Smidt (Smith)	M	1733	Skip		35 l	Tønsberg	Skipper og reder. 4 reiser til Danmark då med trelast.	Johnsen, 1934 s 339
Fortuna	Thomas Scheen og Peder Malling ?	M M	1751 1753	Brigant tin		50 ½ l	Tønsberg	Thomas Scheen oppgis å være skipper selv. Eide Peder Malling skipet i en periode. Nevnt at Frants Bull førte Mallings brigantin Fortuna og da etter 1748. I 1753 oppgis Malling som eier og Thomas Scheen som skipper.	Johnsen, 1934 s 330, 340, 471
Fortuna	?		1753	Skute		16 cl	Tønsberg	Skipper ?	Johnsen, 1934 s. 471
Fortuna	?		1753	Skute		6 cl	Tønsberg	Skipper Ambjørn Andersen	Johnsen, 1934 s. 471
Fortuna	?		1763	Skute		13 cl	?	Skipper Hans Olsen. Skuten 6 år i 1763.	Johnsen, 1934 s. 473
Fortuna	Andreas Foyn (Føyen)	M	1790 1797 1800	Brigg		81 kl (75)	Tbg	Skipper Adolf Riddervold. Andreas, sønn av Samuel Føyen. Sammen med bror Matias Tbg. største redere. Skipper And. Næss i 1797 Tapt d.å.	Johnsen, 1934 s. 491, 493, 497
Fredrik Julius Kaas	Mathias Føyn	M	1800	Skip		150 kl	Tønsberg	Bygget av M. d.å. Skipper Laurentius Føyn.	
Fredrika	Fr. Ambjørnsen	M	1801, 07	Fullrigger		105 cl	Nøtterøy	Bygget på Nøt. Av Nils Ambjørnsens enke	Malmst
Fredrika (Friderica)	Nils Ambjørnsens enke Fr. Ambjørnsen	F M	1800 1801, 1807	Fullrigger		105 cl	Nøtterøy 1800-1810	Bygget 1800 av enken på Nøt. Solgt 1810. Johnsen sier N. Ambjørnsen bygget det.	Berg, 1922 s 121 Malmst Johnsen, 1934 s 497
Freya	Hans Zachariassen	M	1804	Skip		122 ½ kl	Tønsberg	Nytt d.å.	Johnsen 1934, s 499
Friedr Greve av Ahlefeldt	Fredrik Hauff	M	1804			82	Sem,		SFB s 99
Friedrich, Greve af Ahlenfeldt	Fra. Hauff	M	1804	Skip		99 ½ cl	Tjøme, Sem ? Tbg.		Malmst
Friedrich, Greve af Ahlenfeldt	Fra. Hauff	M	1804	Skip		99 ½ cl	Tjøme, Sem ? Tbg.	99 ½ kl må være riktig lestetall. Bygget 1800.	Malmst Johnsen 1934, s 499
Frue Anna	Jørgen Hansen Giersøe	M	1779	Brigant tin		5701/2 l 36 ½ cl	Tønsberg	Skipper Jørgen Hansen Giersøe	Johnsen, 1934 s. 482
Gamle Martinius	Mathias Føyn Laurentius Føyn	M M	1798 1799	Brigg		37 kl	Tønsberg	Nybygget d.å. Skipper Gregers Samsing. Laurentius (f. 1772) overtok som reder og førte skipet selv. (Sønn av Samuel Føyen, yngste.)	Johnsen, 1934 s 496
God Lykke	Capt. Budde	M	1813	Båt		4 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 523
Grev Bernsdorf	Mathias Foyn (Føyen)	M	1794 1798	Skip		114 kl	Tbg	M. førte skipet selv ennå i 1794. Sønn av Samuel Føyen. Han og bror Andreas var de to største redere i Tbg Kapret av fransk i 1798, 6. mars. Prisedømt	Johnsen, 1934, s 491 Malmst
Grev Bernsdorf	Mathias Foyn	M	1798	Skip		?	Tbg	Kapret av fransk i 1798, 6. mars. Prisedømt	Malmst
Grev Bernstorph	Mathias Føyn	M	1797	Skip		114 kl	Tønsberg	1798: Prisedømt. Bygget i 1794	Johnsen, 1934 s. 494
Grev H. Wedel-Jarlsberg	Peder Heiding	M	1810	Skip		70 kl	Tønsberg	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s 521
Grimstad	Mathias Faye	M	1803	Brigg		72 kl	Tønsberg	Bygget 1801 innkjøpt fra Grimstad. Mathias Faye blir med dette en av Tbg storredere.	Johnsen, 1934 s. 498
Grønsted	M. W. Faye	M	1807	Skip		?	Tbg	Prisedømt 1807 Engl.	Malmst
Grønsted	M. W. Faye	M	1807	Skip		?	Tbg	Prisedømt 1807 Engl.	Malmst
Gud med oss	Christopher Thue	M	1693	Kreiert		39 l	Tønsberg	Reder og fører	Johnsen, 1934 s 313
Haabet	?		1753 1763	Skute		16 cl	Tønsberg	Skipper Ole Teien. Skipper H. Christensen Føyen. Skuten 16 år i 1763.	Johnsen, 1934 s. 471, 473.
Haabet	?		1753	Galiot		28 l 23 cl	Tønsberg	Skipper Johan Koch	Johnsen, 1934 s. 471
Haabet	?		1763	Kreiert		22 cl		Skipper Claus Pedersen	Johnsen, 1934 s. 473
Haabet	? Christen Andersen	M	1763	Skute		8 cl	Nøtterøy	Skipper Christen Andersen	Johnsen, 1934 s. 473

Haabet	?		1764	Brigant	20 cl	Tønsberg	Søren Føyen	Johnsen, 1934 s. 474
Haabet	?		1764	Galiot	48 l 31 cl	Tønsberg	And. Jensen Samsing	Johnsen, 1934 s. 474
Haabet	Christen Andersen Seevigen	M	1779	Kreiert	15 cl	Nøtterøy	Skipper Christen Andersen Seevigen.	Johnsen, 1934 s. 484
Haabet	Peder Iversen Gunnestad	M	1779	Kreiert	17 cl	Nøtterøy	Skipper Peder Iversen Gunnestad.	Johnsen, 1934 s. 484
Haabet	Rasmus Olsen Føyen og Christopher Olsen Øre	M	1779	Skute	17 cl	Tønsberg	Skipper Rasmus Olsen Føyen	Johnsen, 1934 s. 485
Haabet	Fredrik Hauff	M	1804	Brigg	43 kl	Sem, Tjøme	Bygget 1786.	SFB s 99 Johnsen 1934, s 499
Haabet	Fredrik Torgersen Hauff	M	1804	Brigg	43 kl	Tønsberg	Fører Even Giertsen.	Johnsen 1934, s 499
Haabet	Ditlef Hvistendahl	M	1811	Skip	122 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 522
Haabets Anker	Andreas Foyn (Føyen)	M	1790 1797	Skip	127 ½ kl	Tønsberg	Skipper Henrik Næss. Andreas, sønn av Samuel Føyen. 1797 skipper Adolph Ridervold	Johnsen, 1934, s 491, 493
Haabets Anker (Håpets Anker)	Christen Nielsen Agerup	M	1798	Skip	56 kl	Nøtterøy	Fører skipet selv. Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 496
Haabets Anker	Gregers Samsing og Frans Bull	M	1811	Skip	110 ½ kl	Tbg tollid	Ny d.å. Fører Mads Samsing, Bygget 1811 i Tbg.	Johnsen, 1934 s. 522
Haabets Arch	Lars Hansen, Christen Langøe og Tord Christoffersen Mads og Anders Gr. Madame salig Anders Gregersens, en part?	M F	1695 1706 1710	Skip	78 cl 65 l	Tbg. Tønsberg, tapt i 1710	Disse tre bygget skipet i 1693/1694. Tord ble hovedreder og seilte det til sin død i 1704 Mads Gregersen hadde 500 rd i skipet og kan ha kjøpt det ut på auksjonen? To skip nevnes med redere Mads Gregersen, Madame salig Anders Gregersens, L. Pedersen og Oluf Iversen. Tank antyder her vært arv fra Anders Madssøn og Karen Stranger. Håbets ark (65 l) var Mads og Anders Gregersensønner eneredere fra 1706?	Johnsen, 1934 s 312 Skifteprotokoll1, Tbg. S 304b Malmst Johnsen, 1934 s 317 Tank, 1923, s 498
Håbet	Christen Langøe og Lars Hansen	M	1693	Skip	53	Tønsberg	Anders Christensen Langøe fører, sønn.	Johnsen, 1934 s 312
Håbet	Elias Føyen	M	1751	Galiot	28 l	Tønsberg	Skipper selv	Johnsen, 1934 s 330
Hagen Jarl	Kystens hjemmevern		1807 ..	Sjalup p	64 fot	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Hagen Jarl	Kystens hjemmevern		1807 ..	Sjalup p	64 fot	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Håpets Anker	Andreas Foyn (Føyen)	M	1814	Skip	131 kl	Tønsberg	Bygget på Kaldnes d.å.	Johnsen, 1934 s. 521
Håpets Ark	Lars Hansen, Christen Langøe og skipper Thord Christophersen	M	1693/94	Skip		Tønsberg	Thord ble senere hovedreder og var fører til sin død. (Fitje i Stokke)Boet hadde ½ part i skipet.	Johnsen, 1934 s 312
Harmonie	Fredrik Hauff og co	M	1811-1812	Skip	128 ½		Bygget skipet sammen med to andre redere. Må ha tjent penger på lisensfarten til tross for tap av tre skip.	SFB s 107 Malmst
Harmonie	Anders Lindahl, Fr. Hauff og Jens Walløe	M	1811	Skip	128 ½ kl	Tbg tollid	Ny d.å. Fører Jacob Lyngaas. Bygget 1811 i Tbg.	Johnsen, 1934 s. 522
Harmonie	Fr. Hauff	M	1812	Skip	128 ½ cl	Sem, Tbg.		Malmst
Hauffind Haufflin Hauglind	Fredrik Hauff, død 1816	M	1804 1808 1811	Fullrigger	109 kl	Sem, Tbg Opprin-nelig Tjøme	Bygget 1798. Kapret 1808, britisk, Prisedømt 1811 Bygget 1798 Nøt.	Johnsen, 1934 s. 499 Malmst
Hellena	Andreas Foyn	M	1805	Skip	137 kl	Tønsberg	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s 499
Hellenea	John Agerup	M	1797		32 ½ kl	Nøtterøy	Fører N. Egenæs. Bygget 1782.	Johnsen, 1934 s. 494
	N. Egenæs	M	1798					
Helsingør	Joh. Fr. Riis Henne	M	1804 1805	Fregat t	277 kl	Tønsberg	Innkjøpt fra Kjøbenhavn s.å. Forliste i 1805.	Johnsen 1934, s 499
Henriette	H. Henriksen	M	?	Bark	?	Nøtterøy?	?	Malmst
Henriette	H. Henriksen	M	?	Bark	?	Nøtterøy?	?	Malmst
Hoffnung und Vertrauen	Hans Hansen Veiel	M	1693	Skip	57 l	Tønsberg	Enereder. Forlist 1696.	Johnsen, 1934 s 312
Immanuel	Ole Hansen Walløe	M	1779	Skute	12 ½ cl	Tønsberg	Skipper Ole Hansen Walløe.	Johnsen, 1934 s. 485
Immanuel	Ole Rasmussen	M	1779	Skute	18 cl	Tønsberg	Skipper Ole Rasmussen.	Johnsen, 1934 s. 485
Immanuel	Ole Rasmussen	M	1779		18 cl	Tønsberg	Skipper Ole Rasmussen.	Johnsen, 1934 s. 485
Immanuel	Ole Rasmussens enke	F	1779		22 ½ kl		Skipper R. Smith	
Immanuel	Niels Heyer døde, solgt til Hans Christen Helgerød, Tjøme		1779	Brigant	23 cl	Tønsberg, Tjøme		Johnsen, 1934 s. 483
Immanuel	Rødr. Anders og Niels Larsen Rødningen	M	1779	Skip	39 cl	Nøtterøy	Skipper Anders Larsen Rødningen	Johnsen, 1934 s. 482
Immanuel	Lars Thorgersen Moevig og Michel Abrahamsen Kjøle	M	1779	Brigant	39 l 25 cl	Nøtterøy	Skipper Michel Abrahamsen Kjøle. Bygget 1779 Nøtterøy.	Johnsen, 1934 s. 483
Immanuel	Michel Kjøle	M	1797				Skipper O. M. Kjøle. Sønn?	Johnsen, 1934 s. 492
Immanuel	Hans Jacobsen Album	M	1779	Snov	45 ½ l 29 ½ cl	Tønsberg	Skipper Hans Jacobsen Album. (Samme snow som den eid av Thor Gundersen Meum?)	Johnsen, 1934 s. 484
Immanuel	Thor Gundersen Meum	M	1779	Snov	45 ½ l 29 ½ cl	Nøtterøy	Skipper Ole Olsen Tangen.	Johnsen, 1934 s. 484
Immanuel	Anders Sørensen Togenes	M	1779	Skip	64 l 38 ½ cl	Nøtterøy	Skipper Gullich Pedersen	Johnsen, 1934 s. 482
Immanuel	Ole Hansen Hovland	M	1779	Brigant	69 ½ l 47 ½ cl	Nøtterøy	Skipper Ole Hansen Hovland	Johnsen, 1934 s. 483
Immanuel	Ole Andersen Stangebye	M	1797			Tønsberg	Førte selv skipet. Bygget i 1776.	s 492
Immanuel	Gullich Pedersen Horperød og Anund Hansen Egenæs, N	M	1779	Brigant	50 ½ l 33 cl	Nøtterøy	Skipper Anund Hansen Egenæs. Bygget 1779 N.	Johnsen, 1934 s. 483

Immanuel	Gullich Pedersen Horperuds enke	F	1797	?	34 ½ kl	Nøtterøy	Skipper And. C. Hovland. Bygget i 1780.	Johnsen, 1934 s 492
Immanuel	Erich Dahl	M	1797		34 ½ kl	Tønsberg	Skipper Ole P. Gunderstad. Bygget i 1774	Johnsen, 1934 s. 494
Immanuel	Anders Hansen Movig	M	1797		36 ½ kl	Nøtterøy	Skipper I. Thorsen Meum	Johnsen, 1934 s 492
Immanuel	Thord Gundersen	M	1797		36 1/2	Tønsberg	Skipper I. T. Meum	Johnsen, 1934 s. 493
Immanuel	Christopher Togenæs	M	1797		37 kl (44 kl)		Førte skipet selv.. Lestetallet ble satt opp i 1798 til 44 kl.	Johnsen, 1934 s. 492
Immanuel	Hans Evensen	M	1797		38 ½ kl	Tønsberg?	Skipper C. H. Egenæss. Bygget i 1783	Johnsen, 1934 s. 493
	C. H. Egenæss	M				Nøtterøy		
Immanuel	Anders Bollern	M	1797		89 kl	Tønsberg	Skipper Christ. Mønebech. Bygget i 1783.	Johnsen, 1934 s. 494
Indebidoria	?		1753	Skute	12 cl	Tønsberg	Skipper Ole Andersen	Johnsen, 1934 s. 471
Indiana	Lars Evensen A.& H. Movik	M	1807	Skip	81 ½ cl	Nøtterøy	Bygget Nøt. 1803 Forlist 1817	Malmst
		M	1816					
Indiane (Indiana)	Lars Evensen A.& H. Movik	M	1803 1807 1816	Skip	81 ½ cl	Nøtterøy	Bygget Nøt. 1803 Forlist 1817	Johnsen, 1934 s. 498 Malmst
Industri	Samuel Lindholm	M	1812 1813?	Skip	127 ½ kl	Tønsberg	Ny d.å. Bygget i Tbg 1813. Opplagt ved Næss i 1813. Skipper i 1814 Samuel Lindholm Flyttet fra Nøtterøy til Nes med skipene først Industri, Maren Kristine og så Sophie ett år etter.	SFB s 91 Malmst Johnsen, 1934 s. 524
Ingeborg Maria	Niels Næss	M	1762 1763	Snov	64 ½ l 43 cl	Tønsberg	Eier og fører. Forlist i 1764.	Johnsen, 1934 s 472, 473
Inger Cecilia			1764	Snov	25 cl	Nøtterøy	Skipper Ole Olsen. Nyervelse d.å.	Johnsen, 1934 s. 474
Inger Hellena	Jahn Føyn Knud Mørch	M	1797 1798		29 kl	Tønsberg	Skipper Jahn Føyn. Bygget i 1788.	Johnsen, 1934 s. 494
Inger Kirstine	Jonas Wulf	M	1756	Skip	60 ½ l 40 cl	Tønsberg	Eier den kun et år.	Johnsen, 1934 s 472
Inger Maria	Ole Olsen Hovland	M	1797		28 ½ kl	Tønsberg	Skipper O. O. Hovland	Johnsen, 1934 s. 493
Johanne Cathrine	Johannes Bruu	M	1797	Skip	42 ½ kl	Tønsberg	Bru førte skipet selv og omdøpte det til Johanne Cathrine. Bygget i 1756. Tidligere kalt St. Anna og eid av Hans Føyen?	Johnsen, 1934 s 492 S, 491
Johanne Kathrine	Henrich Mogensen (Stoltenberg)	M	1685 1693	Skip	95 ½ cl 102 ½ l	Tønsberg	Største reder i 1685 med tils 269 l. Fører selv i 1686	Johnsen 1934, s 300, 311
Johanne Kirstine	?		1763	Snov	43 ½ l 30 cl	Tønsberg	Skipper Henrich Næss	Johnsen, 1934 s. 473
Johanne Kirstine	Anders Jacobsen Føyen	M	1779	Snow	58 ½ l 38 ½ cl	Tønsberg	Skipper Anders Jacobsen Føyen	Johnsen, 1934 s. 483
Johannes	Hartvig Jeremiassen	M	1733		22 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 329
Jomfru Margrete	?		1763	Galiot	19 cl	Tønsberg	Hans Nielsen	Johnsen, 1934 s. 473
Jomfru Maria	Jens Giersøe	M	1811	Galeas	59 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Skipper Jens Giersøe	Johnsen, 1934 s. 522
Joseph	Anders Lindahl	M	1813	Brigg	38 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Fører Hans Walløe.	Johnsen, 1934 s. 523
Juliane Elisabeth	Blumer & Tschudy	M	1838	Brigg	82 cl	Tbg		Malmst
Juliane Elisabeth	Blumer & Tschudy	M	1838	Brigg	82 cl	Tbg		Malmst
Justicia	?		1753	Skute	5 ½ cl	Tønsberg	Skipper Ole Nielsen	Johnsen, 1934 s. 471
Kanarifugl	Anun Hansen Hvalø (Walløe)	M	1707/14	Skute	9 l	Tønsberg	Borgerbrev. Ble stamfar til Walløe-slekten. Sies å stamme fra Danmark.	
Karen Berthe	I. Sødning og Ole Kjøle	M	1810	Brigg	63 kl	Tønsberg	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s 520
Karen Kirstine	Thormod Olsen	M	1779	Skute	34 l 23 ½ cl	Tønsberg	Skipper Thormod Olsen. Bygget på Åresund på N i 1762. T. Olsen	Johnsen, 1934 s. 484
Karen Kristine	Thormod Olsen	M	1797		26 kl	Tønsberg	Skipper T. Olsen. Bygget i 1762. (Samme som Karen Kirstine?)	Johnsen, 1934 s. 492
Karen Lovise	Niels Larsen Nils Larsens enke	M F	1797 1807		63 kl	Tønsberg	Skipper M. Hansen. Bygget 1795.	Johnsen, 1934 s. 494 Berg, 1922 s 126
Karen Maria	Lars Hansen Strand	M	1797		19	Nøtterøy	Skipper Peder Rasmussen. Bygget 1793.	Johnsen, 1934 s. 494
Karen Maria	Lars Hansen Stranna (Sør for Hoksnes)		1799		19	Sem	Taksert i 1799 til 1000 rd.	SFB s 100
Katrine Lisebet	Karen Stranger, salig Anders Madsen	F	1671	Skip	145	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
Kjærlighet	J. B. Massmann	M	1708	Smakk	24	Tønsberg	Enereder i denne fra 1708	Johnsen, 1934, s 317
Klapmütz	Claus Jacobsen (Hogendich)	M	1707	Skip	162 l	Tønsberg	Kjøpt dette år. Bygget i 1687.	Johnsen, 1934 s 317
Kong Carl	Johan Wesman	M	1805		436 reg. t	Åsgårdstrand	Verft på gården sin, Store Stang.	SFB s 124
Kragerøe	Halvor Eliasen	M	1803	Fullrigger		Tbg		Malmst
Kragerøe (Kragerø)	Halvor Eliasen	M	1798 1800	Skip	126 kl	Tønsberg	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s 496 NSH s 21
Kristine Marie	Jens Rasmussen Holst?	M	1753	Kreiert	24 l 15 cl	Tønsberg	Skipper oppgis som Jens Rasmussen Holst	Johnsen, 1934 s. 471
Laugen	?			Sip	78 cl	Kristiania Tbg		Malmst
Laurentius	?		1764	Kreiert	38 l 24 cl	Tønsberg	Skipper Caspar Berg	Johnsen, 1934 s. 474
Lina	Sam Lindholm Sophie Jørgensdtr, salig S. Lindholm	M F	1838 1843	Fullrigger	126 cl	Tønsberg	Uoverensstemmelse mellom bygget i 1838 og eid av noen på Sem i 1832/35 Skiftet etter S. L. stadfester eierskapet. Verdsatt/el solgt for 3870 spd	Skiftet, s 830
Lovisa	Mathias Faye	M	1801	Skip	89 kl	Tønsberg	Kjøpt fra Kjøbenhavn d.å. Mannens første skip. Forliste samme år.	Johnsen, 1934 s 497
Lucia	Henr. Stoltenberg	M	1812	Galeas	71 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 523

Magdaalene	?		1764	Skute	7 cl	Tønsberg	Skipper Hans Jensen. Nyervervelse.	Johnsen, 1934 s. 474
Maren Cathrine			1753	Skip	34 ½ l 24 cl		Skipper Ole Bache.	Johnsen, 1934 s. 471
Maren Cathrine	?		1763	Skip	45 l 31 ½ cl	Melsomvik	Skipper Simen Nielsen. Samme skip som det i 1753? Forskjellig oppmåling?	Johnsen, 1934 s. 473
Maren Cathrine	Thord Albye	M	1797		31 kl	Tønsberg?	Skipper Hans Jensen. Bygget i 1753.	Johnsen, 1934 s. 494
Maren Kirstine	Sam. Lindholm H. P. Egenes	M M	1836 1836- 1864	Brigg	78 ½ cl	Nøtterøy	Bygget Nøt. 1804	Malmst Skiftet
Maren Kristine	Samuel Lindholm		1813?			Sem/		SFB s 91,107
Maren Kristine	Samuel Lindholm	M	1813	Skip	56 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget i 1804. Opplagt ved Næss i 1813.	Johnsen, 1934 s. 524
Margaretha	Hans Giersøe	M	1811	Brigg	57 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget Amerika 1803. Skipper Hans Giersøe	Johnsen, 1934 s. 522
Margrete	Karen, salig Anders Madsen	F	1671	Skip	117 l	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 294
Margrethe Lovise	Vincents Stoltenberg	M	1753	Skip	68 ½ l 44 ½ cl	Tønsberg		Johnsen, 1934 s. 471
Margrethe Lovise	?		1763	Skip	76 ½ l 49 ½ cl	Tønsberg	Skipper Christen Lorentzen. Samme skip som det i 1743? Ny oppmåling?	Johnsen, 1934 s. 473
Margretherne	Chr. Føyn	M	1805	Skip	120 ½ kl	Tønsberg	Nybygget i 1805	Johnsen, 1934 s 500
Maria	Jens Christensen, rådmann	M	1671	Skute	30 l	Tbg	Solgt utenbys fra 1686	Johnsen 1934 s 295
Maria	Henrich Mogensen (Stoltenberg)	M	1685	Skute	30 ½ cl	Tønsberg	Største reder i 1685 med tils 269 l.	Johnsen 1934, s 300
Maria	Jens Rasmussen Holst	M	1751 1753	Kreiert	22 l	Tønsberg	Skipper selv. Maria i 1753 oppgis være 24 l el 15 cl og med Jens Rasmussen som skipper.	Johnsen, 1934 s 330, 471
Maria	Anders Sørensen	M	1751 1753	Kreiert	30 l	Nøtterøy	Skipper selv begge år	Johnsen, 1934 s 330, 471
Maria	Thor Gundersen og kone Kirsti Larsdatter	F/M	1759	Skute	15	Nøtterøy	Maria inngikk i skiftet etter Kirsti d.å. Hennes datter fikk 2/25 parter av Kirstis opprinnelig 15/25. Skiftet er eneste kilde til dette	Skifteprotokoll Nøtterøy, s259b og 261b
Maria	Ingebret Iversen?		1753 1763	Skute	15 ½ cl	Tønsberg	Skipper Ingebret Iversen skipper begge år og sikkert reder? Skuten 15 år i 1763	Johnsen, 1934 s. 473
Maria	Ole Pall	M	1762 1763	Snov	83 ½ l 55 cl	Tønsberg	Eier og fører. Snoven er 4 år i 1763	Johnsen, 1934 s 472, 473
Maria	OleOlsen ?	M	1763	Galiot	12 cl	Nøtterøy	Skipper Ole Olsen. Reder også? Galiot 19 år då.	Johnsen, 1934 s. 473
Maria	? evt. Niels Sørensen	M	1763	Skip	40 l 26 ½ cl	Nøtterøy	Kan ikke være samme Marie som det reg i 1751 og 1753, da denne skal være kun 8 år gml. Skipper Niels Sørensen	Johnsen, 1934 s. 473
Maria	?		1765	Kreiert	12 cl	Nøtterøy	Skipper Torger Andersen. Nyervervelse. 19 år.	Johnsen, 1934 s. 474
Maria	Anders Erichsen Otterbech	M	1779	Kreiert	15 ½ cl	Tønsberg	Skipper Anders Erichsen Otterbech. Bygge i Tbg.	Johnsen, 1934 s. 484
Maria	Hans Christensen Føyen	M	1779	Brigan tin	19 cl	Tønsberg	Skipper Søren Hansen Føyen (sønn?)	Johnsen, 1934 s. 483
Maria	Jacob Berg og Jacob Sundene	M	1779	Skip	57 ½ l 37 cl	Tønsberg	Skipper Jacob Berg	Johnsen, 1934 s. 482
Maria	Anders Lorentzen	M	1794	Brigg	34 kl	Tønsberg	Tbg 3. største reder d.å.	Johnsen, 1934 s 491
Maria	Anders Lorentzen	M	1797		34 kl	Tønsberg	Skipper Isach Abrahamsen	Johnsen, 1934 s. 493
Maria av Tønsberg	Peder Klausen Nørholm, borgermester	M	1708	Skute		Tønsberg	Enereder	Johnsen, 1934, s 317
Maria Elisabeth	?		1770	Brigan tin		Tønsberg	Under bygging d.å.	Johnsen, 1834 s 472
Maria Kirstine	?		1763	Skute	14 cl	Nøtterøy	Peder Nielsen, skipper. Skuten 2 år i 1763	Johnsen, 1934 s. 473
Maria Kristine	Peder Nielsen Scherven	M	1779	Skute	17 cl	Tønsberg	Skipper Peder Nielsen Scherven	Johnsen, 1934 s. 485
Martha (Marthe)	Madame Hofgaard ? Math. Sande J. Aarøes enke	F M F	1820 1825 1845, 1856	Skip	124 cl	Nøtterøy	Madam Hofgaard selger dette i 1820. Bygget Nøt. 1811 C. L. Aarøe er skipper i 1856, sønn?	Malmst Scheel, 1935, s 128 NHS 2 s 127
Martha Maria	Jens Haraldsen Sand og Christen Andersen Seevigen	M	1779	Skip	50 l 32 cl	Nøtterøy	Skipper Jens Haraldsen Sand. Bygget ved Seevigen på N.	Johnsen, 1934 s. 482
Marthe Andrea	Nils L. Rønningen Nils L. Rønningens enke Lars J. Sande L. Jacobsens enke	M F M F	1798 1801 1816,- 25 1845	Brigg	82 ½ cl	Nøtterøy	Bygget Årøsund, Nøt. 1798 av Nils L-Rønningen Forandret til bark	Malmst
Marthe Lovise	Hørgen Giersøe	M	1813	Skip	61 ½ kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 523
Mathias	Peder Clausen Nørholm, borgermester	M	1711		34	Tønsberg	På vei til England d.å.	Tank, 1923, s 494, 498
Mattis	Iver Madsen, borgermester	M	1686	Skute	18 l	Tønsberg		
Memoria	Lars Hoff	M	1733		24 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 329
Mette Cathrine	?		1753	Brigan tin	42 l 33 cl	Tønsberg	?	Johnsen, 1934 s. 471
Minerva	Bente Marie Ager , Laurentius Foyns	F	1820?			Tbg	Mor til Svend Foyn. Hun hadde arvet gården Nordre Fadum i Sem, født på Aker gård. Eide skipet Minerva, som hun greide å sitte med gjennom de dårlige tider, til sønnene kunne overta.	SFB s 81
Moses	Madam Falck	F	1826	Brigg	121 cl	Nøtterøy, Tbg	Ført av Jacob Falck i 1826	Malmst
Nathaniel	?		1748	Skip		?	Frants Bull, sønn av Jacob Bull, var skipper. Oppbragt som prise då.	Johnsen, 1934 s 340
Natten	Chr. L. Sørensen	M	1825- 30	Brigg	75 cl	Stokke, Tbg	Tb mellom 1830-60	Malmst
Neptunus	Anders Bollern	M	1797		32 kl	Tønsberg	Skipper Elef Terndrup. Bygget i 1795.	Johnsen, 1934 s. 494

Neptunus	Anders Bollern	M	1811	Koff	(52kl) 54 kl	Tønsberg	Ved måling i 1798 52 kl. Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 522
Neutral	Halvor Eliesen	M	1804	Skip	114 kl	Tønsberg	Kjøpt fra England d.å.	Johnsen 1934, s 499
Neva	?	?	1826	Skip		Tønsberg		Malmst
Nora	Andr. Walløe	M	1822	Skip	116 cl	Sem, Tbg		Malmst
Nora	Andreas Walløe	M	1822		116		Gift med sin kusine Ide Sophie Hauff, søster til enken etter Riddervold. Disse søstrene som i brudegave av sin far fikk en fullt utstyrt skute? Født 1792, død 1824.	SFB s 99?
Nora	Mathias Føyn	M	18122 222	Skip	151 ½ kl	Tbg tollid	Ny d.å. Fører Otto Føyn. Bygget i Tbg 1812.	Johnsen, 1934 s. 523
Nordstienen (opplagt hjemme)	Jacob Giersøe	M	1812	Skip	109 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget i Tbg 1812.	Johnsen, 1934 s. 523
Norge (Drafn)	Hans Walløe	M	1836	Skip	151 cl	Tbg		Malmst
Olene Kristine	Christen Knudsen	M	1797		24 kl	Tbg	Førte skuten selv. Bygget i 1759.	Johnsen, 1934 s. 492
Oline Kirstine	Thor Gundersen Meum	M	1779	Brigant	33 ½ l 22 cl (21)	Nøtterøy	Skipper Lars Thorsen Meum (sønn?). Bygget på Tangen på N.	Johnsen, 1934 s. 482
Patientia	Vibrant Louchus og Bilov Sørensen (Tjøme) og Anna Huus	M M F	1693- 98	Kreiert	34 l	Tønsberg	Vibrant fører. Anna Huus innflyttet enke, drev m sønnen Thomas litt skipsrederi. Solgt 1698 til Larvik	Johnsen, 1934 s 313
Patriarchen Jacob	?		1695	Skip	145	Tbg		Malmst
Patrioten	Per Tømmereik	M	1823	Brigg	55 cl	Nøtterøy	Forliste ved Föhr i 1825. Svigersønnen Erik Hansen Breckling var kaptein.	Njotarøy 2000 s 8
Pelicanen	?		1763	Kreiert	16 cl	Nøtterøy	Skipper Jørgen Eliassen	Johnsen, 1934 s. 473
Petronelle	Mathias Andersson Bjerke (Mattis)	M	1747		12 l	Nøtterøy	Petronelle ble solgt ved auksjon ved hans død, innbrakte 421 rd.	Lorens Berg, Nøtterøy Skiftet Prkl 7 s 331b
Peter & Johannes	Jens Thue	M	1754	Snov	51 l 33 cl	Tønsberg	Skipper selv. Hans mor var Magnhild Jensdatter Holst. Død 28/1 1768	Johnsen, 1934 s. 470
Prinds Oscar	H. C. Agerup	M	1826 1848- 1864	Brigg	105 cl	Nøtterøy		Malmst
Prøven	H. Stoltenberg og S. Føyn	M	1812	Brigg	72 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Skipper Samuel Føyn.	Johnsen, 1934 s. 523
Prøvestenen	Gregers Samsing	M	1802		102 kl	Tønsberg	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s. 498
Providencia	Chr. N. Agerup	M	1802		86 kl	Nøtterøy	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s. 498
Providencia	Fredrik Hauff	M	1804	Brigg	76	Sem, Tjøme	Bygget i 1793.	SFB s 99 Johnsen 1934, s 499
Providentia	Anders Christiansen Henne	M	1709	Skip	132 l	Tønsberg	Bygget i Tbg. 1709	Johnsen, 1934 s 317
Providentia	Fredr. Hauff	M	1800	Brigg	75 cl	Tjøme? Sem?	Fredr. Hauff flyttet. Når?	Malmst
Providentia Arnt	Chr. N. Agerup R. C. Agerup	M M	1802- 25 1845	Bark /Pink	270 brt	Nøtterøy	Bygget i Åresund i 1801/02	Malmst
Rafaael	Mons Hindrichsen, borgemester Christen Simensen	M M	1671 1677	Skip	60	Tbg		Johnsen 1934 s 294
Rafael	Henrich Mogensen (Stoltenberg)	M	1685	Skip	72 cl	Tønsberg	Største reder i 1685 med tils 269 l.	Johnsen 1934, s 300
Rebecca Marias Haab	Chr. W. Agerup	M	1816	Skip	114 cl	Nøtterøy	Bygget i Årøund 1813 Forliste i 1821	Malmst
Resolution	Mathis Føyn	M	1785	Brigg	117 cl	Tbg	Tbg største skip i 1785	Malmst
Resolution	Mathias Foyen (Føyen)	M	1794 1797	Brigg	117 kl	Tønsberg	Reder, men førte det ikke selv. Sønn av Samuel Føyen. Han og bror Andreas var de to største redere i Tbg. Bygget 1781	Johnsen 1934, s 491, 492
Resolution(en)	A, H. Gundersen	M	?	Brigg	86 cl	Nøtterøy, Brevik		Malmst
Salvator	?		1695	Pinnas		Tbg		Malmst
Salvator	Peder Berg	M	1700	Skip	132 l	Tønsberg	Hovedreder og fører en tid. Solgt til Bragernes i 1703.	Johnsen, 1934 s 315, 316
Salvator	?		1763	Brigant	12 cl	Nøtterøy	Skipper Ole Hovland.	Johnsen, 1934 s. 473
Salvator	Ole Hansen Hovland	M	1779	Kreiert	15 ½ cl	Nøtterøy	Skipper Jens Olsen Hovland (sønn?).	Johnsen, 1934 s. 484
Sancte Andreas	?		1753	Skute	8 cl	Tønsberg	Skipper Ole Pall	Johnsen, 1934 s. 471
Sancte Anne	Henrik Næss	M	1751	Skip	122 l	Tønsberg	Var selv skipper	Johnsen, 1934 s 330
Sancte Johannes	?		1753	Galiot	10 cl	Tønsberg	Skipper Hans Olsen	28 l 23 cl
Sancte Johannes	?		1753	Skute	15 cl	Tønsberg	Skipper Hans Jørgensen	Johnsen, 1934 s. 471
Sancte Ole	?		1753	Skute	19 l 16 ½ cl	Tønsberg	Skipper fra 1754 Thomas Svendsen	Johnsen, 1934 s. 471
Sancte Ole	?		1753	Skute	9 cl	Tønsberg	Skipper Hans Huusvig	Johnsen, 1934 s. 471
Sara	Vincents Stoltenberg	M	1733	Skip	58 l	Tønsberg	Eide han dette? Eller kun befraktet? Skipper John Davie2 turer til London då.	Johnsen, 1934 s 339
Sct Andreas			1695	Skip	111 cl	Tbg		Malmst
Sct Andreas	?		1695		115 cl	Tbg		Malmst
Sct Andreas	Madame Must	F	1709			Hølen, Kristiania	Hun hadde ½ part	Tank, 1923 s 456
Sct Andreas	Karen Toller, gift med general Caspar Herman Hausmann	F? M?	1695 1708	Skip	87?	Tbg Kristiania?	Tank oppgir begge som eiere! Ikke helt vanlig. Tyder på arv fra Tbg og hennes fam.	Malmst Tank, 1923, s
Sct Oluf	Anne salig Henrik Mogensens og hans barn	F	1710		169 cl	Tønsberg	Førtes i nov 1710 av en av sønnene, Mogens	Tank, 1923, s 494, 498
Sct Peder			1695	Skip	118 cl	Tbg		Malmst

Sct Sophie			16..?				Defensjonsskip	Malmst
Søblomsten	?			Bark	138 ½ cl		Bygget på Næss, Tbg (kanskje av Walløe-familien?)	Malmst
Søblomsten	?			Bark	138 ½ cl		Bygget på Næss, Tbg (kanskje av Walløe-familien?)	Malmst
Søblomsten	Mathias Føyn	M	1805		156 ½ kl	Tbg	Bygget 1805	Johnsen, 1934 s 499
Søblomsten	Sam Lindholme David Thorsen	M	1832 1832	Skonn ertbrigg	115 cl	Tbg	Bygget N. Næss, Tbg. Framkommer i Samuel Lindholmes skifte.	Malmst
Sophia Frederica	Niels Ambjørnsen Brevig	M	1794	Brigg	40 kl	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 491
Sophie	Samuel Lindholm	M	1814	Bark	1811	Sem/	Gikk tapt ved forlis i 1824, men ble erstattet med nytt med samme navn et par år etterpå.	SFB s 91, 107 Malmst
Sophie	Samuel Lindholm T. Lindholms enke	M F	1827 1845	Skip	109 ½ cl	Nøtterøy	Bygget på Nøtterøy	Malmst
Søstrene	Samuel Føyn (1727-1786) Enken Samuel Føyn Mathias Føyn	M F M	1779 1786- 88 1788	Skute	162 l 104 cl (83kl)	Tønsberg	Sønner Mathias Føyn (f. 1756)(Føyn) 23 år var skipper i 1779. Kjøpte skipet av sin mor i 1788 S.F. bygget skipet i 1768 og førte det selv i flere år. Skipet ble satt ned i lestetall ca 1779.	Tønsberg havn ²³⁸ Johnsen, 1934 s 472, 486
Søstrene	Mathias Føyn (Føyn)	M	1794	Skip	109 ½ kl	Tønsberg	Reder, men førte det ikke selv. Sønn av Samuel Føyn. Han og bror Andreas var de to største redere i Tbg. Bygget i 1791.	Johnsen 1934, s 491 s 492
Søstrene	Fredr. Hauff	M	1804 ?	Bark	82 cl	Tjøme, Sem, Tbg. ?	Bygget 1784/88 1880 i Malmst må være feil..	Malmst
Søstrene	Fredrik Hauff	M	1804		109 cl (82?)	Sem,	Stemmer lestetallet her? Har samme navn to ganger med 82 kl. (Haufflin hadde 109 kl.)	SFB s 99 Johnsen 1934, s 499
Søstrene	Fredr. Hauff	M	1804 ?	Bark	82 cl	Sem, Tbg.	Bygget 1784/88. Oppgis som skip i Johnsen 1880 i Malmst må være feil..	Malmst Johnsen 1934, s 499
Speculation	Anders Lindahl og Fredrik Hauff	M	1808	Slupp	15 ½ kl	Tønsberg	Beregnet på danskehandelen under krigen. (Eneste nybygg i Tbg d.å.)	Johnsen, 1934 s 518
Speculation	Henr. Stoltenberg	M	1813	Skonnert	20 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Kjøpt fra Samsø.	Johnsen, 1934 s. 523
Speculation	Anders Lindahl	M	1813	Slupp	4 kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 523
Spes & Fortuna	Anders Lindahl	M	1810	Brigg	38 ½ kl	Tønsberg	Bygget d.å.	Johnsen, 1934 s 521
Spes Fortuna	?		1764	Snov	31 l 21 ½ cl	Tønsberg	Skipper Hans Christophersen. Nyervervelse d.å.	Johnsen, 1934 s. 474
Spes Fortuna	Fr. Hauff	M	1800	Bark /Brigg	75 ½ cl	Nøtterøy	Bygget på Nøtterøy Prisetatt 18.?	Malmst
Spes Fortuna (Spec Fortuna)	Fredrik Hauff	M	1804		75 kl	Sem	Bygget 1799. Fører And. Lindahl (slekting av kone nr 2 død i 1802)	SFB s 99 Johnsen 1934, s 499
Spes Nova	H. Zachariassen	M	1798	Skip	72 ½ kl	Tønsberg	Fører skipet selv. Ny d.å.	Johnsen, 1934 s 496
St Oluf	Anne Cathrine von Tritschler, general von Tritschler		1710?	Skip	100 cl	Tbg, Kristiania?	Skipet er opprinnelig registrert i Tbg, og må ha vært fra Annes familie. (Madssøn!) Mannen hennes oppgis som enereder. Tank oppgir St. Oluf til 100 cl.	Tank, 1923, s 452, 456, 482
St. Andrea	Karen Stranger, salig Anders Madsens	F	1693	Skip	111 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 310
St. Andreas	Jens Smidt	M	1733	Skip	35 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 329
St. Andreas	?		1763	Skute	8 cl	Tønsberg	Skipper Caspar Berg. Skuten 34 år i 1763.	Johnsen, 1934 s. 473
St. Anna	Peder Christensen og Hans Amundsen (Sj) og Bilov Sørensen (Tjøme)	M	1693	Skip	150 l	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 313
St. Anna	Esaias Jørgensen	M	1693	Kreiert	36 l	Tønsberg	Reder og fører	Johnsen, 1934 s 313
St. Anna	Anders Sørensen Barchmann, rådmann	M	1704	Skip	56 ½ l	Tønsberg	Solgt dette år til København	Johnsen, 1934 s 317
St. Anna	Peder Klausen Nørholm og Niels Trustrup Enken salig P. K. Nørholm	M F	1708 ca 1716	Skip	40 l	Tønsberg		Johnsen, 1934, s 317
St. Anna	Hans Christensen Føyn	M	1779	Brigantin	62 l 40 cl	Tønsberg	Skipper Hans Olsen Føyn. Ombygget i Tbg i 1778	Johnsen, 1934 s. 483
St. Anna	Hans Føyn Johannes Bruu	M M	1794 1797	Skip	42 ½ kl	Tønsberg	Sønn av Samuel Føyn. Bru førte skipet selv og omdøpte det til Johanne Cathrine. Bygget i 1756.	Johnsen, 1934 s 491 Johnsen, 1934 s 492
St. Anne	Peder Clausen Nørholm, borgermester	M	1711		10 l	Tønsberg	På vei til England d.å.	Tank, 1923, s 494, 498
St. Anne	Peder Clausen Nørholm, borgermester Enken salig Peder Kl.	M F	1711 1712 1716		10 l	Tønsberg	På vei til England d.å. P.C. Nørholm døde i 1712, etterlot ingen formue. Enken drev litt handel og hadde skipet her i 1716 da det ble tatt som prise. Kapret dette år.	Tank, 1923, s 494, 498 Johnsen, 1934, s 251, 321
St. Helena/e	Anders Christiansen Hennes og Jens Madsen (Dr.)	M	1706	Skip	152 l	Tønsberg	Bygget i Tbg 1706, solgt til Drammen i 1708. Jens Madsen i Dr eide i utgangspunktet ¼ p og overtok alt i	Johnsen, 1934 s 317, 318

							1708	
St. Johannes	Mads og Anders Gregersen	M	1702 Skip	Skip	68 l	Tønsberg	Anders Gregersen skipsfører. Forlist i 1704.	Johnsen, 1934 s 316
St. Johannes	?		1763	Skute	15 ½ cl	Tønsberg	Skipper Hans Jørgensen	Johnsen, 1934 s. 473
St. Johannes	?		1764	Kreiert	39 l 27 cl	Tønsberg	Skipper Thormoe Olsen. Kreiert er 9 år d.å, men nyervervelse.	Johnsen, 1934 s. 474
St. Johannes	Michel Henrichsen Waale Ditlef Bull	M	1779	Skute	16 ½ cl	Stokke	Skipper Michel Henrichsen Waale. Tilhørte tidligere Ditlef Bull.	Johnsen, 1934 s. 485
St. Johannes	Anders Berg	M	1779	Brigan tin	45 l 29 cl	Tønsberg	Skipper Niels Ambjørnsen. Fortømtret i Tbg i 1776.	Johnsen, 1934 s. 482
St. Johannes	Svend Torbjørnsrød	M	1797		13 kl	Tønsberg	Skipper Hendr Johansen. Bygget i 1774	Johnsen, 1934 s. 494
St. Johannes	Carlsen m. fl.	M/F?	1813	Brigg	34 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget 1794.	Johnsen, 1934 s. 524
St. Jørgen	Karen Stranger, salig Anders Madsens Mads Gregersen, toller Anders Gregersen	F M M	1671 1693 1698 1704	Kreiert	33 35 ½	Tbg	Forliste i 1704.	Johnsen 1934 s 295, S 315
St. Matheus	Peder Klausen Nørholm, borger-mester	M	1708	Kreiert	30 l			Johnsen, 1934, s 317
St. Mathias	Peder Klausen Nørholm, Lars Bagger (Våle) og Niels Madsen Bjørn (Strømsø)	M	1696	Kreiert		Tønsberg	Kjøpt for 682 rdl	Johnsen, 1934 s 314
St. Nicolaus	Niels Meyer og Hans Thorstensen Husøe	M	1726	Kreiert	24 l	Tønsberg	Solgte halvparten av denne til svogeren Hans Torstensen Husøe for 408 rdl d.å. Niels døde 58 år g barnløs i 1741, hustruen Ane samme år, 66 år.	Johnsen, 1934 s 323
St. Oluf	Karen Stranger, salig Anders Madsens	F	1693	Skip	100 cl	Tønsberg		Johnsen, 1934 s 310
St. Oluf	Nicolas Helmick, rådmann	M	1693	Kreiert	33 l	Tønsberg	Reder og fører	Johnsen, 1934 s 313
St. Oluf (Olle)	Henrich Mogensen (Stoltenberg) og Peder Wulf Mogens Henrichsen + mor Anne Jensdatter	M M M F	1693 1716	Skip	169 l	Tønsberg og Melsom	Oppgis å eie sammen med mor, Mogens førte dette år skipet.	Johnsen, 1934, s 311 Johnsen, 1934 s 322
St. Peder	Borgemester Iver Madsen	M	1671	Kreiert	34	Tbg	Forsvunnet i 1677/78	Johnsen 1934 s 295
St. Peder	Markus Nielsen (Oxenløve?) ¼ , Sophia Mortensdatter og sønn Peder Iversen ¼ Michel Wulf ¼	M F M M	1693	Kreiert	24 l		Markus Nielsen fører. Sophia Mortensdatter var enken etter borgermester Iver Madsen. Sønnen Peder Iversen på Bragernes. Forliste 1708.	Johnsen, 1934 s 313
St. Peder	Konsortium	M	1696	Skip	170 l	Tønsberg	Mathias (fører) og Peder Iversen, brødre. + Mads Jensen Wiel, Strømsø. Mathias Iversens arvinger solgte sin part i 1705	Johnsen, 1934 s 314, 317
St. Peder	Lars Halvorsen Gundestad	M	1779	Galeas	14 cl	Nøtterøy	Skipper Ole Larsen (Gunnestad) (sønn?)	Johnsen, 1934 s. 485
St. Peder	Johan Casparsen Schaar	M	1779	Kreiert	22	Tønsberg	Skipper Johan Casparsen Schaar.	Johnsen, 1934 s. 484
St. Peder	Even Pedersen	M	1797		19 kl	Tønsberg	Bygget 1765	Johnsen, 1934 s. 493
St. Peder	Joh. C. Koch, skipper Mathias Faye	M M	1801 1803	Brigg	46 ½ kl	Tønsberg	Bygget 1795. Innkjøpt 1801 fra Fredrikstad. Overtatt av Mathias Faye.	Johnsen, 1934 s. 497
St. Peter	Jens Thue	M	1751 1753	Kreiert	24 l 15 cl	Tønsberg	Skipper selv begge år.	Johnsen, 1934 s 330, 471
St. Peter	?		1764	Galiot	14 cl	Nøtterøy	Skipper Lars Halvorsen. Nyervervelse. 1 år.	Johnsen, 1934 s. 474
St. Peter	?		1764	Skute	16 cl	Tønsberg	Skipper Anders Hørbøe. Nyervervelse.	Johnsen, 1934 s. 474
StadT Tønsberg	Jonas Wulf	M	1757	Skip	99 ½ l 66 cl	Tønsberg	Kjøpt d.å., eier og fører.	Johnsen, 1934 s. 471?
StadT Tønsberg	?		1763	Snov	46 ½ l 30 cl	Tønsberg	Skipper Hans Christophersen. Snoven 3 år d.å.	Johnsen, 1934 s. 473
StadT Tønsberg	Hans Føyen	M	1794	Skip	90 ½ kl	Tønsberg	Hans Føyen, sønn av Samuel Føyen.	Johnsen, 1934 s 491
StadT Tønsberg	Halvor Eliassen (Eliesen)	M	1797		90 ½ kl	Tønsberg	Skipper Christ. Føyen	Johnsen, 1934 s. 493
Susanna	?		1753	Kreiert	14 cl	Tønsberg	Skipper Christopher Mathiesen. Samme Susanna?	Johnsen, 1934 s. 471
Susanna	?		1753	Kreiert	14 cl	Tønsberg	Espen Moss skipper. Samme Susanna?	Johnsen, 1934 s. 471
Susanna	Anders Jensen Bollern	M	1779	Brigan tin	43 ½ l 28 cl	Tønsberg	Skipper Anders Jensen Bollern. Fortømtret i Tbg i 1778.	Johnsen, 1934 s. 482
Susanna	Hendrich Næss	M	1797		29 kl	Tønsberg	Skipper Hendr. Næss	Johnsen, 1934 s. 493
Susanna	Anders Bolærn	M	1798	Brigg	32 kl	Tønsberg	Innkjøpt d.å.	
Susanne	Carl Stoltenberg og M. W. Faye	M	1809	Brigg	?	Tønsberg	Oppbragt i 1808 el 1809.	Johnsen, 1934 s 518
Susanne	Carl Stoltenberg	M	1813	Brigg	41 ½ kl	Tbg tollid	Ny d.å.	Johnsen, 1934 s. 524
Syv Brødre	Hans Walløe	M		Brigg		Tbg	Bygget N. Næss Tbg	Malmst
Syv Brødre	Hans Walløe	M		Brigg		Tbg	Bygget N. Næss Tbg	Malmst
Teje	Kystens hjemmevern		1807 ...	Sjalup p	64 fot	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Teje	Kystens hjemmevern		1807 ...	Sjalup p	64 fot	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Thetis	Joh. Fr. Henne		1806 1807	Skip	86 1/2 kl	Tbg	Nybygget i 1806	Johnsen, 1934 s 500 Malmst
Thetis	? –Joh. F. Henne (s.fjord?)		1807	Skip	87 cl	Tbg		Malmst
Tønsberg	Anne Cathrine von Tritschler, general von Tritschler	F M	16.. 170?	Skip	200 cl	Tbg, Kristiania	Tritschler oppgis som enereder, men må være Annes.	Malmst Tank, 1923 s 454
Tønsberg	Henrich Mogensen (Stoltenberg) og Skipsf Frants Mogensen	M	1693- 98	Skip	200 l	Tønsberg	Fra ca 1693 Tbg største reder. Fra 1696 kom Jacob Sørensen fra Sandefjord in som medreder og fører. Solgt til Larvik i 1698	Johnsen, 1934 s 312
Tønsberg Paket (Paquet)	Niels Bull og H. Zacariassen	M	1809	Slupp	27 ½ kl	Tønsberg	Bygget d.å. Oppbragt i 1811 og gjenerobret. Tatt igjen i 1812,	Johnsen, 1934 s 520, 521

							tilbakekjøpt. Tatt på nytt og tilbakekjøpt i 1813 og endelig tapt i 1814.	
Tønsberg Paquet	Jacob Paulsen	M	1813	Slupp	16 kl	Tbg tollid	Ny d.å. Bygget i Tbg. 1812. Skipper Jacob Paulsen	Johnsen, 1934 s. 523
Tønsberg, 1,2 og 3	Kystens hjemmevern		1807 ...	Sjalup per	64 fot x 3	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Tønsberg, 1,2 og 3	Kystens hjemmevern		1807 ...	Sjalup per	64 fot x 3	Tbg		Njotarøy 2003 s 6
Tvende Brødre	Elisabeth salig Peder Wulfs og hennes barn	F	1711	Skip	81 cl	Tønsberg	På vei til England d.å. Førtes av Michel Wulf	Tank, 1923, s 494 Malmsten
Tvende Brødre	Thor Gundersen		1763	Skute	19 cl	Nøtterøy	Thor Gundersen, skipper. Skuten 3 år.	Johnsen, 1934 s. 473
Tvende Brødre	Thor Gundersen		1764	Kreiert	20 1 /20cl	Nøtterøy	Torger Gundersen. Kreierten er nyervervelse d.å.	Johnsen, 1934 s. 474
Tvende Brødre	Niels Olsen Holmen	M	1779	Brigantin	48 l 31 cl	Nøtterøy	Skipper Niels Olsen Holmen. Bygget 1779 N.	Johnsen, 1934 s. 483
Tvende Brødre			1800	Skonnertbrigge	93 cl	Tbg 1848	Bygget Tbg.	Malmst
Tvende Brødre			1800	Skonnertbrigge	93 cl	Tbg 1848	Bygget Tbg.	Malmst
Villum Meyner	Henrich Mogensen (Stoltenberg) Markus Nielsen	M M	1685 1686	Skip	71 cl	Tønsberg	Største reder i 1685 med tils 269 l.	Johnsen 1934, s 300

Kart over Nøtterøy med noen gårder merket av

